

İNTİHÂNÂME-İ SULTAN VELED

[Mütercimi: İbrahim Hakkı Eroğlu. Çalıştığımız Dönemde Kayıtlı olduğu Yer: SÜSAM Uzluk arşivinde (demirbaş no. Y103)].

(s. 1)

İNTİHÂNÂME-İ SULTAN VELED

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM VE BİHİ ESTEÎNU

[Fa. 1376, s. 3] Hak Sübhânehu ve Taâlâ Hazretleri kendi kelâmı olan Kur'ân-ı Kerîm'i şu yolda tertîb buyurmuştur: Mev'iza ve nasihatleri, türlü ibâre, mütenevvi' misâllerle tekrar tekrar beyân etmiş, ekseriyetle şu nokta üzerinde tevakkuf buyurmuştur: Sâlihlerin makamı cennet, fâsıkların yeri cehennemdir. Nasihatleri bu sûretle tekrarlamaktaki hikmet şudur: Ademoğulları üzerine gaflet ve niyân galebe eder, nefis ile şeytân onları aldatur, hakîkatte cehennem olan dünyâyı sihirbazlıkla cennet gibi güzel gösterir. Hak Taâlâ Hazretleri de vasîyetlerine taalluk eden ayn-ı mânâyı, kemâl-i lütf ve kereminden bin bir çeşit ibâre ve üslûb ile îrâd buyurur ki halk nefis ile şeytâna aldanmasınlar, gösterdiği yolda yürüyerek mü'minlerin zindânı olan bu yurddan kendilerini kurtarmağa çalışsınlar. Bu da “وما خلقت الجن و الإنس إلا ليعبدون (Cinleri ve insanları ancak bana ibâdet etsinler için yarattım)¹ mantukunca ancak Allah'ın emirlerine imtisâl ile müyesser olur.

Biz de hareketimizi bu ilâhî sünnete tevfiik ederek va'z ve nasihatlerimizi tekrar ediyoruz. Birinci kitap, bu tertîb üzere yazılmıştır. Cenâb-ı Mevlânâ kuddise sırruhü'l-azîz Hazretleriyle sır ve sohbet yoldaşları olan güzîde ashâbının halleri cem' ve şerh edilerek bunun zımnında tarîkatin şartları beyân olunmuştur.

Ondan sonra Hazret-i Mevlânâ'nın *Mesnevî*'si vezninde diğer bir kitap daha yazıldı ve orada bu mânâlar mükerreren zikir olundu. Şöyle ki: Halk nefis ile şeytâna aldanmak husûsunda ne kadar inat ve isrâr gösteriyorsa, biz de mev'izelerimi o derece gayret ve ısrarla tekrarladık durduk.

Emîru'l-mü'minîn Ömer radiyellahu anh Hazretleri, hayâtın ölümle neticeleneceğini kat'iyyen bildiği halde birini ücretle ta'yîn etmişti ki vakit vakit: “Yâ Ömer! Ölüm var, ölüm!” diye nidâ ederdi.

Hazret-i Ömer gibi kadri âlî, uyanık bir zât böyle bir müzekkire ihtiyâç duyarsa, gaflete dalmış olan bir avuç bî-çârelerin nasıl niyâna mağlûb olacaklarını düşünün.

Bu nükteye binâen biz de mev'izelerimizi tekrarlamak lüzûmu duyduk ki tâlib ve râğıblar güçleri yettiği kadar gayret göstersiz ve bütün meşîetle kudret zâtına mahsûs olan Bâri Hazretleri'nin avniyle şeytânın elinden halâs olsunlar. İnşallahu Taâlâ.

(s. 2)

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM.

Birinci Makâle. 70 Beyttir.

¹ ez-Zâriyât 51/56.

[Fa. 1376, s. 4] Bu makâlede şu beyân olunacaktır: Hakka' a vâsıl olan evliyâ, Hak Taâlâ Hazretleri'nin isminde Zâtına müşâhede eylemişlerdir. Çünkü Hak Taâlâ'nın kendi, isminden ayrı değildir.

Diğer isimler böyle değildir. Meselâ bir kimse “ekmek” adını almakla adındaki lezzet ve gıdayı bulamaz. Çünkü ekmek ismi, ekmeğin aynı değildir, ekmekten başkadır. Hudâ'nın isminden başka bütün isimler böyledir (müsemmalarının aynı değildir).

Vâsıl olan velîler, Hakk'ın isminde Hakk'ı müşâhede ederler. Nasıl ki: Sen deryâda veya ırmakta su görürsün. Gördüğün su, aynıyla deniz veya ırmaktır. Bâyezid'den menkûl olan şu mânâyı dikkatten uzak bulundurmamak lâzımdır. Buyurmuşlardır ki: “Ben her neye baktımsa onda Allah'ı gördüm. Bâyezid Hazretleri, dağdan ufak bir saman çöpüne kadar her şeyde Hak Taâlâ'yı görür ve bu iddia akıl ve salâh sâhiplerince (bi-lâ münâkaşa) kabûl ve tasdik olunursa, benim, “Hak Taâlâ'yı isminde müşâhede etmek mümkündür. Çünkü müsemmanın aynıdır” yolundaki iddiam bi't-tarîki'l-evlâ/evleviyetle kabûl olunmak lâzım gelir.

1. Hak Taâlâ'nın adıyla, yine nâdir ve esrârlı olan nüktelerle başlıyorum. Çünkü bizim bu sözüümüz, bu va'z ve nazmımız, halkı Hak tarafına kılavuzlar.

O Hudâ'dır ki yerlerle gökler o can deryâsının en küçük bir dalgasıdır.

O Hudâ'dır ki bütün enbiyâ ve evliyâ O'nun cûdundan müstefid oldular.

5. O Azîm ki nûrunun tecellîsiyle Tur dağı parçalandı.

O Latîf ki kırmızı gül onun letâfetinden utanarak üzerindeki gömleği yırttı.

O Kerîm ki dünyâdaki bütün kerîmler o gizli kerem deryâsından bir damladır.

O Halîm ki O'nun hilmiyle günahkârlar da mu'tî'lere yoldaş oldular.

10. Mücrimlere hilmiyle öyle atâlar bahş etti ki sâlihlerle beraber bir sofrada oturdular.

Dunyâda âsiler, isyânlarını O'nun hilm ve lütfuna güvenerek işlerler.

Günahkârların cezâsını te'hîr etmeseydi, bu suçları nerden işleyeceklerdi.

Cürmlere hemen bir cezâ tatbîk etmeseydi, mücrimler günaha cür'et edebilir miydi?! Mücrimlerin dayandığı, O'nun hilmidir. Gerek sâlih, gerek fâsık herkesin istinat ettiği O'dur.

15. Ey temiz yürekli! Bil ki Hakk'ın ilmine nihâyet yoktur.

Ey âlim! Candan de ki (inan ki): O Alîm'in ilminden bize isâbet eden denizden bir damla, güneşten bir zerredir.

(s. 3)

Cenâb-ı Hak, Kelâm-ı Mecîdi'nde “İlimden size verilen azdır”² buyurur.

Merhamet, hilim, sehâ gibi vasıflardan da nasîbimiz pek azdır.

Sem', basar, lütf ve kahr gibi hasletler de böyledir.

20. Cenâb-ı Hakk'ın bütün vasıfları insanda mevcûttur.

Bunu rûhunda intibâh olanlar görür.

Hepsini söylesem söz uzar. Onun için tatvîlden ihtirâz ettim.

Çünkü akıl, azdan çok anlar: Bir avuç dâneden bir anbâra intikâl eder de

Candan anbâra tâlib olur. Ona erişmek üzere sa'y eder.

25. Kulluk Hak yolunda çalışmaktır. Tâ ki onunla (hakîkî) hayâta mazhar olasın.

Eğer aklını tâatla beslersen, akl-ı cüz'îden geçer, küll olursun.

² el-İsrâ 17/85.

Hakk'ın atâsıyla noxsân, kemâl olur. O cemâl ile göz nurlanır.

Hudâ'yı zikir ve O'na ibâdet gözlerini açar. Kalbini Tur gibi nurlandırır.

Hudâ'yı zikir et! Gece gündüz ismini dilinden bırakma. Tâki ivaz olarak sana cennet verilsin.

30. Çünkü Hakk'ın zâtı, isminden ayrı değildir. Öyleyse git, Hakk'ın ismini ale'd-devâm candan zikir et!

Tâ ki O'nun nâmıyla güzelleşesin, mübârek olasın, ay ve güneş gibi nûr saçasın.

Ben O'nun mukaddes adını ne vakit zikir edersem, derhal yerle gök nûrla dolar.

Ölmüş rûhlar dirilir, cennet-i huldde ebedî bek bulur.

Hakk'ın ismi ölümlere hayât bağışlar, öyle hayât ki sonunda ölüm yoktur.

35. Her kim Hak adına candan âşık olursa, dünyâda gerçekten bîdâr olmuş olur.

Hakk'ın ismine âşık olmayan kimse o ni'metten mahrûm olur.

Bil ki bu âlfî makam senin mülkündür. Fakat bera'yi maslahat (şimdilik) onu bırak da gel.

Tâlibleri bizden tarafa dâvet edecek sensin! Onlar sürülerdir; çoban sensin!

Bizim öğütlerimizi onların kulaklarına işittir, tâ ki kabûl etsinler de o tarafa yönelsinler.

40. Cihetten münezzeh olanın tarafına ki orası dâru'l-karârdır. Bu dâru'l-firârdan kaçsınlar.

Cân kulağım Hakk'ın bu emrini işitince başsız, ayaksız Hak cânibine koştu.

Rûhumdan nebe'ân eden hikmet pınarı dilimin üzerinden tâliblerden tarafa ırmak gibi aktı.

Üçüncü deftere (kitâba) başladım. Bana vuslattan yine rücû' vâki' oldu.

Artık üçüncü kitapla (İntihânâme'yle) meşgûl omaya başladım. Tâ ki halk bu kayddan, bu hicâbdan halâs olsun.

45. Çünkü Sünnet-i Şerif üçe kadardır. Sultan-ı Dîn böyle emr etmiştir.

Abdest a'zâsını birer kere yıkamak câizdir. İkişer yıkanırse sevâbı iki kat artar, daha çok ecre nâil olur.

Mâdemki üçüncü yıkamada sevâb daha fazla olur, ben de bu yolda amel ettim.

İbâdetin a'lâsı ekmele olanıysa, küçük olan ibâdetler kemâliyle edâ olunursa büyür.

50. Dünyâda enbiyâ ve evliyâ her husûsta ekmele olanı işlediler.

(s. 4)

Abdestin ekmele olan şekliyle amel ettikleri gibi sâir amellerde de bu yolda hareket ederler.

Namâz, oruç. Hac, zekât gibi amelleri uhdesinden çıkmak üzere mükemmelen (kusûrsuz) edâ ederler. Hak yanında mertebeleri ziyâdelendi, duâları icâbetle karşılandı.

Enbiyâ duâsı müstecâbdır. Cennetteki makâm ve mertebeleri de fevkalâdedir.

55. Hattâ onlar bundan (cennet makamından) daha yüce makam sâhipleridir ki

Onu ne havâssın fehmi idrâk eder ne de avâmın...

Kezâlik velîler de bu gibi yüksek mertebe sâhipleridir.

Nasıl ki bu dünyâda emîrler, vezîrler ve sâir has bendelerden her biri pâdişâhtan türlü türlü az veya çok rütbe ve makama nâil olurlar

Pâdişâh her birini rütbesine göre kendi kereminden müstefid ediyor.

60. Derece derece ki beyân olundu ve bu beyânda kıymetli inciler delindi (nükte şerhedildi),

Ey âkil, sen bundan onu anla ki bundan öbürünü de anlayasın!

Cenâb-ı Hak evvelâ gönülde bir ihtiyâç duyugusu halk eder de maksûdunu sonra hâsıl eder.

Halk maksûd için candan ihtiyâç duymadıkça Hudâ maksûdunu vermez.

Hak Taâlâ her şeyi muhtâç olanlara verir, muhtâç olmayan lütfuna nâil olamazsın.

65. Hâcet ol değildir ki can ve dilden olmayarak yalnızca lisânla söylensin,

Hâcet odur ki o olmazsa cihânda bir an yaşayamazsın.

Enbiyâdaki ihtiyâç, böyle ihtiyâç idi. Şüphe yok ki maksûdları da bu ihtiyâç ile hâsıl oldu. Onların gönlü neyi arzu ederse, Hakk'ın keremiyle ona nâil olurlar.

Böyle ciddî taleb kimde olursa, Hakk'ın inâyeti ona muhakkak olarak yetişir.

70. Gerek visâl, gerek cemâl, gerekse kemâl, her ne isterse derhâl vücûd bulur.

İkinci Makâle. 73 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 10] Mü'minler ve tâlibler üç nev'dir. Bir kısmı dünyâda الدنيا fehvâsınca amel ve ibâdete sa'y ederler. Dünyâda her kimin ibâdeti daha ziyâde ise âhirette de onun lâyük olduğu makam yüksektir. Ve o, cennettir.

Mü'minlerin cennetteki dereceleri de birbirinden farklıdır. Nasıl ki dünyâ halkının mevkii de bir değildir. Fakat dünyâ fânîdir; bekâsı yoktur. O (cennet) bâkî ve muhalledir.

Mü'minlerden bâzıları ibâdetlerinin çokluğu yüzünden [sebebiyle cennete] nâil olmuşlardır. Onlar Hak ile kâimdirler. Kendilerine mev'ûd olan her şeyi burada nakd olarak bulmuşlar ve Hakk'ın âleti olmuşlardır. Onlardan husûle gelen her şeyi Hak'tan bilmek lâzımdır. Nasıl ki buyurmuşlardır:

فاني زخود و يدوست باقي. اين طرفه كي نيستند و هستند⁴

Meâlî: Evliyâ-i kirâm kendilerinden fânî ve Dost ile bâkîdirler. Şurası gariptir ki hem yokturlar, hem vardılar. (s. 5.) Meselâ bir bakır parçası, kimyâ vâsıtasıyla altına tahavvül ettiği zaman yok olur, çünkü meydana bakır kalmamıştır. Aynı zamanda vardır da. Çünkü altın olarak mevcûd bulunur.

Evliyâyâ bundan dolayı "ebdâl" denilir. Çünkü tebeddül ediyorlar. Bunlarla olan kavm, Hakk'ın vekilleridir. Onların makamına erenler, cennet ehlinin fevkindedir. Cennet ehli onlardan uzakta ve onlardan habersizdirler. Onlar cennet ehlinin son pâyesine yükselmişlerdir. O, didâr ve visâl mertebesidir.

Bununla beraber, yâni, bu makam, son makam olmak ve bunun fevkinde makam olmamakla berâber ki Mansûr burada "انا الحق", Bâyezid سوي جيتي سوي, "ليس في جيتي سوي", "سبحاني ما أعظم شاني" ve "الله" demmiştir. Ve sâir evliyâ bu makâmda muhtelif ibârelerle bu meâlde sözler söylemişlerdir. Ve bunların cümlesi de Hak âşıkları, hepsi de vâsıl ve kâmillerdir.

³ Sehâvî, *Mekâsîd* da: "İhyâ'da zikredilmesine rağmen ona (bir yerde) rastlayamadım" demiş, Aliyyu'l-Kârî ise ma'nâsının "Sizden kim âhret tarlasını (kazancını) istiyorsa, onun tarlasını (kazancını) artırırız" âyetine [eş-Şûrâ 42/20] binâen sahîh olduğunu söylemiştir. Hâkim, hadisi zikretmiş ve sahîh olduğunu söylemiştir. Ancak Zehebî, münker olduğunu söyler: İsmâil b. Muhammed el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ'*, 2 c., Beyrut, 1351 h., I, 412.

⁴ "Onlar kendi varlıklarından fânî ve dostta bâkîdirler. Ne tuhaf şey ki onlar hem yok hem vardılar". Bkz. Şefîk Can (haz.), *Dîvân-ı Kebîr'den Seçmeler*, I, 97.

Bil ki nâdir olan bu muazzam makâmın fevkinde Hak Taâlâ Hazretlerinin bir kavmi daha vardır ki onlar nâdirin nâdiridir. Bunlar Hakk'ın mâşûklarıdır.

Cennet ehli vâsıl olan velîlerin (âşıkların) makâmından uzak ve mahcûb oldukları gibi, bu kâmil vâsıllar da onların makâm ve mertebelerinden uzak ve mahcupturlar. Hak Taâlâ Hazretleri gayretinden nâsî onları kimseye göstermiyor.

Nasıl ki dünyâda büyük bir pâdişâh, kendisiyle musâhib olan umerâ, vüzerâ ve nâiblerinin her birine derecelerine göre mevki verir ve her arzularını yerine getirir. Fakat bunlardan biri pâdişâhtan, mâşûkunu kendisine göstermesini ve beraber bulunmasını istese başını tehlikeye düşürür. Bundan anlaşılır ki Hak Taâlâ Hazretleri havâssın havâssı olan mâşûklarını bu kâmillere göstermekten sakınır. Çünkü bunlar da onların makam ve mertebelerinden uzaktırlar. Nitekim cenâb-ı Mevlânâ kuddise sırruhu'l-azîz buyurmuşlardır: حلاج اشارت کو از حلق بدار امده

وز تندئ اسرارم حلاج زند دارم

Meâli: İmâlî bir söz yüzünden dâra çekilen Hallâc, benim esrârıma sarâheten vâkıf olsaydı, o da beni ber-dâr ederdi. Başka bir yerde:

جاني که رو این سو کند با بایزد او خو کند

یا در سنائی رو کند یا بو دهد عطار را

Meâli: Yüzünü bu semte çeviren can, Bâyezid'in huyuyla huylaşır. Yâhud Senâî'ye meyl eder. Yâhud, Attâr'a koku verir. (Maksadı lâyıkiyla anlayamadım: H. E.).

Şems-i Tebrîzî Hazretleriyle vâlidim ceddîm Mevlânâ (Kaddesenallahu bisırrihimâ) Hazretleri Hak Taâlâ'nın havâssu'l-havâs mâşûklarında aynı zât ve aynı nûr, sûrette muhtelif, mânen müttehiddirler. Nitekim buyurmuşlardır:

بروز وصل اگر مارا از آن دلدار بشناسی

پس ان دلبر دگر باشد، من بی دل دگر باشم

Meâli: “Eğer vuslat gününde o dildârdan başka görürsen, ben başkayım. Yâni gördüğün dilber benim, asıl mâşûkum değildir. Yoksa ikimizi bir görecektin. Maksad şudur: Senâî'yi okuyan, Attâr'ı iyi anlar. Attâr'ı iyi mutâlaa eden, Mevlânâ'yı lâyıkiyla idrâk eder. Kur'ân-ı Kerîm-i kıraat eyleyen Cenâb-ı Mustafâ'nın feyz-i Muhammediye'sine neşve duyar. Bu, bil ki Eflâkî'de Cenâb-ı Pîr'den naklen tasrîh edilmiştir. Dileyen okusun. Şefâat.⁵

(s. 6)

(72.) Cennet ehli için amellerine göre derece ve mükâfat vardır.

Cenâb-ı Hak buyuruyor ki cennette nefislerin arzu ettiği ve gözlerin hoşlandığı şeyler vardır.⁶

Onlar için cennette hadsiz hürîlerle mülâkat vuku bulacaktır.

Çünkü o firka Hakkın makbûl kullarıdır. Onlar için cennette yüz türlü şükûh ve şân vardır.

75. Ehl-i cennetin makamı vasat derecede olduğu halde evliyâ-i kirâmın mertebeleri daha yüksektir.

Cenâb-ı Hak kendi kelâmında va'd buyurdu ki mü'minlere bu kabilden atâlar bahş olunacaktır.

Cennet-i hulde amellerin mükâfâtı Hakk'ın lütfuyla devâm edip gidecektir.

⁵ İntihânâme (1376), 10'da Başlık burada bitmektedir. Eflâkî'den de bahsettiğine dikkat çekmemiz gereken başlığın gerisi sanırım müstensihnin veya Eroğlu'nun notudur. Zirâ, Sultan Veled zamanında Eflâkî'nin Menâkıbü'l-ârifîn'i yazılıp bitmediği gibi bu şekilde atf da yapılmazdı.

⁶ İntihânâme (1376), 219 / (Tercüme), 162 (Başlık).

⁶ Ez-Zuhurf, 48/71'e telmih vardır.

Bunlar cennette mü'minlere verilecektir. Fakat evliyânın daha kıymetli nakdleri vardır.

Çünkü onlar burada ölmeden evvel öldüler. Şüphesiz şân ve şerefleri de o nisbette ziyâdedir.

80. O makam cennet ehline müyesser değildir. O, evliyâ-i kirâma mahsûstur. Velîler kubbemin altında gizlidir. Onları hiç kimse bilemez.⁷

Onlar da benim gibi herkesten gizli kalmışlardır. Çünkü onlar atlarını Cihetsiz cihetine sürmüşlerdir.

Dünyâda onların cânı benim. (Binâenaleyh) halktan gizli kalmaları tabiidir. Merdân-ı Hudâ'nın halleri gözle görünmez; o nazar önünde bu göz perdedir.

85. Âlemin sûreti, cennetlere karşı perdedir. Oraya bu âlemden geçenler yol bulabilir.

Cennetler de o âlemin önünde perdedir ki o fazl ü kereme doğru yol vermezler.

O nişânsız cihet çok yücedir. Sâliklerden oraya erişebilen pek azdır.

Hâlık-ı Taâlâ Hazretleri onları seçmiştir. Ale'd-devâm onları taltif eder.

Her ne kadar lütuf ve merhameti herkese şâmilse de havâssa ve evliyâyâ daha ziyâdedir.

90. Her ne kadar evliyâlar mutlak nûr ve bilâ-hicâb müşâhede-i cemâl ile sermest iseler de

Hakk'ın gizli mâşûkları vardır ki onları vâsılları bile görmemiştir.

O büyük Sultan, Şems-i Tebrîzî Hazretleridir ki o dâima Hakk'ın yâri ve nedîmidir.

Kimse onun makamına yol bulamamıştır. Cenâb-ı Mevlânâ'dan başka kimse onu anlayamamıştır.

95. Bil ki onun zâtı Hakk'ın sırrının sarâyıdır. Onun için vâsılların gözüne görünmedi.

Hakk'ın gayreti, o hüsnün önünde perde olmuştur da velîlerden pek az kimse görebilmiştir.

Mevlânâ'dan başka –ki mânen bir idiler, her ne kadar sûretâ iki iseler de...

Her ikisi ezelden hem cins idiler; Hakk'ın mâşûk ve has nedîmi idiler.

Evliyâ, umerâ; O, Sultan-ı ferd idi; ben bunu açıkça şerh edemem.

Onun şerhi söze sığmaz. Binâenaleyh bu kadarı kâfi görerek susuyorum.

100. Velîlerden her birinin Hak'tan başka gûne atıyyesi vardır ki saymakla bitmez.

O'nun lütfü, yaş-kuru, iyi-kötü, iki cihân halkını taltif ediyor.

Küçük- büyük, mîr ü şâh herkese Hak'tan lütuf ve merhamet erişiyor.

Böyle kudretli bir Tanrı'nın himâyesine ilticâ eyle ki dünyâ ve âhîret korkusundan emîn olasın.

O'na gece-gündüz candan ibâdet ile yürekten inle ve matlûbunu iste.

105. Ola ki Hak Taâlâ Hazretleri yalvarışına acır da seni gaflet uykusundan uyandırır.

(s. 7)

İbâdetin günden güne artar da onunla yeni yeni hayâta kavuşursun.

Hakk'a giden yol budur; bu yoldan dışarı çıkma, şuraya buraya koşup da şeytâna mashara olma.

Tâat ve takvâya devam et, tâ ki bu doğru yoldan maksûduna vâsıl olasın.

⁷ Hadîs-i Kudsî değildir.

O menzile ki son merhaledir. Rûhlara müebbed hayât orada erişir.

110. Bu benliği Hak yolunda sarf et ki Hakk'ın dergâhında makbûl olasın.

Evlâdım! Varlığından tamamıyla tecerrüd etmedikçe o sırta vâkif olamazsın.

Merdânın işine akıl ermez. Akıldan ilimden geç de gözünle görmeye çalış.

Eğer tâleb yolunda öyle bir göze mâlik değilsen bu sırrı ondan duyduğun gibi kabul et.

Kur'ân-ı Kerîm'de "يؤمنون بالغيب" ⁸buyuruyor. Öyleyse îmânını kuvvetlendir.

115. Tâ ki sonunda sen de onlar gibi yol alasın. O menzilde onun bağından meyve yiyessin. İtikâdın kuvvetlenince va'iddeden mev'ûda eresin (mev'ûdu elde edesin).

Tarîkat bâbında itikâdını artır ki mânâyâ zafer bulasın.

Cenâb-ı Yezdân Kelâm-ı mecîdinde "الله [ذكر] كثيرا" ⁹buyurmuştur ki bu yüzden

merâmına vâsıl olasın.

120. Cenâb-ı Hak bunu cûd ve kereminden nâşi fermân buyurdu ki cennette hûrîlerle yâr ve eş olasın.

Hak Taâlâ Hazretleri yârdan ve yardımcıdan müstağnîdir. İbâdet bâbında ancak bizim

iyiliğimizi diliyor.

(İstedi ki) biz kullukta ilerleyerek ölüm dünyâsından kurtulalım (Bâkî hayâta kavuşalım).

(Hallâk-ı Kerîm) lütuflar gösterdi, sayısız rahmetler ihsân etti; akıllı olan bunları artırsın.

125. Nefsi aklına gâlib olan bu rahmetten uzak kaldı; aldatıcı dünyâ yolunu bağladı.

Bütün sırları bilen Allah, Kur'ân-ı Kerîm'de "عرتهم الحياة الدنيا" ¹⁰buyuruyor.

Öyleyse dünyânın mekrine aldanma; tâ ki cehennemde kahra karîn olmayasın.

Her kim onun mekrine aldanırsa, bil ki o nefesine zulm etmiştir.

O, bu fenâlığı yüzünden kendine zulm eder. Dermândan mahrûm olup dert içinde kalır.

130. Dünyâyâ bağlı mahbûs olur. Böyle bir faydadan mahrûm kalarak ziyâna düçâr olur.

O kârı ve zararı şerh etmek mümkün değildir. Böyle müşkilleri sözle hallolunmaz.

(O kârdan) bir katre; renc ve mahti o masiyetten bir zerredir.

Ey âkil, bu husûsta iyi düşün me'mûl ki bu düşünce ile terakkî edersin.

O tefekkürle bir mertebeye vâsıl olasın ki sana her şeyden Hak zâhir ola.

135. O mertebeye erince artık Hak'tan başka görmez olursun.

O'nun aşkıyla abdâl zümresine dâhil olmadıkça bu sözün hakkını anlayamazsın.

Varlıktan tamamıyla teberri ederek yok olmalı ki o güneşi bulutsuz olarak görebilesin.

⁸ "Gayba inanırlar". Meselâ bkz. el-Bakara 2/4.

⁹ "Allah'ı çokça anın": el-Ahzâb 33/41.

¹⁰ el-Enâm 6/70

Haydi! Hak'la bâkî olmak için fânî ol da Hak'tan yeni yeni ders al!
Artık onun bir damla cânı bî-pâyân deryâ olmuş, dünyâ onun mâdeninden kırâttır.

(s. 8)

140. Söz buraya gelince sükût ettim. Her ne kadar bu söz ayne'l-yakîn müşâhede ise de. Bundan sonra harfsiz, savtsız, dilsiz, tefekkürsüz (hâl diliyle) söyleyeyim.

Çünkü o sahaya can ve ten sığmaz; oranın ilim ve fennî (dil ile değil) gözle olur.

Bunun sırrını şerh etmek çok çetindir. Oraya fikir kemendi erişemez.

Üçüncü Makâle. 91 Beyttir. [Fa. 1376, s. 24]

Bu makâlede şu beyân olunacaktır:

Kâmil ve vâsıl olan müşşid, büyük ve yüksek sözleri, engine erdirir (yüksek ve güç bahisleri kolayca anlatır, halkın seviyesine indirir). Nasıl ki güneş kendi nûrunu dördüncü semâdan yere gönderiyor ve dünyâyı aydınlatıyor. Hak Taâlâ Hazretleri Kelâm-ı Mecîd'inde ¹¹ "إنا نحن نزلنا الذكر و إنا له لحافظون" buyurmuştur. Yâni: "Benim sözüm ki Kurân-ı Kerîm'dir. Yedinci kat semâdan daha âlî mânâlar ne olur? O yüceliği arş ve kürsî bile anlamaz ve keyfiyetini idrâk edemez ki böyle yüksek bir mertebeden halk için yere indirdim ki habl-ı metîn gibi ona tutunsunlar da bu mehlek-i derkeden asıl hayât olan o irtifâya yükselsinler ve ebedî hayâta kavuşsunlar ve benim rahmetim deryâsında müebbed kalsınlar. "و اعتصموا بحبل الله" dan murâd, benim Kur'an'ımdır. Bu ipe sıkı tutsunlar. İpi tutmanın mânâsı budur ki bütün emirlerim ve nehiyelerimle amel etsinler.

Bu makâlede şu da takrîr olunacaktır: Cânlar, tenlerden yetmiş bin sene evvel Hakk'ın rahmet deryâsında balıklar gibi yaşarlardı. Hak Taâlâ Hazretlerinden onlara nidâ erişti ki (Ben sizin Rabbiniz değil miyim?) Hepsisi de cevap verdiler "بلى", yâni "Evet, Rabbinizdir" dediler.¹² Fakat bu "بلى" lar zâhirde bir göründüyse de hakîkatte bir değildi. Hak Taâlâ istemedi ki e'lâ ile ednâ bir görünsün; boncuk, altın bahâsına alınsın. Buyurdu ki: (Ey بلى diyen rûhlar! Hepiniz buradan ininiz. Bu can mülkünü bırakarak ten mülkü olan dünyâyı gidiniz ki o mihektir; sizi imtihân için yaratılmıştır. Tâ ki o mihek vâsıtasıyla nakd-i hâlis, kalp akçeden seçilsin. Her kim amel-i sâlih işlediyse onun بلى sınıfın hâlis olduğuna, her kim meâsiye koyulduysa onun züyûf olduğu (kalblığı) zâhir oldu.

"Sen bu anâsır âlemine gelmeden evvel, burada (ervâh âleminde) iken münkîr olmuşsun" diyeler. O zaman unutmış olduğu için sana garîb gelir. Nitekim uykuya daldığında, bu dünyâyı ve bu dostları külliyyen unutursun. Öyle ki bu halde iken (mümkün olsa da) sana geçmiş şeyleri haber verseler, inkâr edersin, "böyle şeyler olmamıştır; buna imkân yoktur" dersin.

Bir lemhâ uykuya dalmakla elli senelik ahvâli unutursun da rûhun lâ-mekân âleminde rahmet deryâsında bulunduğunu hayretle karşılayarak inkâr ediyorsun. "الناس نيام"¹³ mantukunca gaflet uykusu demek olan bu cihânda dostlarıyla ve kendi cinsleriyle başlayıp ömür sürdüğünü unutuyor ve kat'iyen der-hâtır edemiyorsun.

¹¹ el-Hicr 15/9

¹² el-A'râf 7/172.

¹³ "İnsanlar uykudadır": Ali b. Ebi Tâlib'in sözlerindedir ama Şa'rânî, *Tabakâr*'ında Sehl et-Tusterî'ye atfetmiştir. Aclûnî, II, 312.

Şu halde rûhlar âlemindeki halleri unutmuş olacağın pek tabiidir. O haller ise aynıyle vâkidir.

(s. 9)

(144.) Fakat yine Hakk'ın rahmetini, halkın anlayabileceği bir tarzda anlatmak istedim.

145. Tâ ki o sözden onun râyihâsın olsun duyabilsinler. Sonra da o can sofrasından nîmet yesinler.

Öyle nîmet ki nikmetten âridir ve o nîmeti tercih eden başa geçer.

Sırrı yukarıdan aşağıya indirdim ki kolaylıkla elde edesin.

Nasıl ki Hak Taâlâ Hazretleri Kur'an-ı Kerim'i indirmiştir. Biz O'ndan çocuklar gibi ders alıyoruz.

Söz, bizi gemi gibi deryâda yürütmek için bizim aklımız derkesine indi.

150. Kur'an-ı Mübin'de Hak Taâlâ Hazretleri “ نزلنا ”, yâni “Biz Zikir'i yüksekte indirdik”,¹⁴ buyurdu.

Cihânda ona habl-ı metin gibi sarıldık. Üzerinize lütuftan rahmet döktük.

Tâ ki hepiniz o ipe sımsıkı sarılısınız. Tâ ki gözleriniz o fazl ü keremi görsün.

Tâ ki evvel bulunduğunuz yere (ervâh âlemine) gidesiniz, ırmak gibi deryâyâ rucû' edesiniz.

O deryâ ki rûhlarınız ten kaydı ile mukayyed değilken balıklar gibi orada yüzerdi.

155. Hepiniz Hakk'ın nîmetlerini seyrediniz: ağızsız, damaksız, sofrasız, tabaksız.

Hak Taâlâ Hazretleri tarafından “Ben sizin Rabbiniz değil miyim?”¹⁵ diye nidâ geldiği zaman,

Bütün rûhlar “بلى” [Evet] dediler. O deryâda “بلى” incisi deldiler.

Fakat bu sözlerin hepsi bir değildi. Cenâb-ı Hak onları birbirinden tefrik etti.

Buyurdu ki : “Buradan yere ininiz.”¹⁶ Nûr-ı cihândan zulmet dünyâsına gidiniz.

160. ”بلى” larınızın mâhiyeti meydana çıkmak üzere hâkdândaki [topraktan] kâlıplarınıza (tenlerinize) giriniz.

Hâlis nakdle kâlib akçe müsâvî kıymette tutulsa yazık olurdu (adâletsizlik olurdu).

İşte bundan dolayı rûhlar, lâ-mekândan bu imtihân dünyâsına getirildi.

Tâ ki “بلى” nakdlerinden her birinin kıymeti taayyün etsin; kimi a'lâ, kimi ednâ mertebede bulunsun.

165. Kimi vefâ kisvesine bürünsün, kimi cefâ libâsında görünsün.

Dünyâ her iki çeşite mihek olsun. Nakdile züyûf birbirinden seçilsin.

Kimi esfelde kalsın, kimi a'lâyâ çıksın, lâyük makamlara uruc etsinler.

İyi-kötü, sâf-tortu, herkes lâyük olduğu mevkii tutsun.

Yedi cehennem kötülerin makamı, sekiz cennet iyilerin mekânıdır.

170. Yedi sekiz sayıları mertebelerin miktarını anlatır. İyiler için iyi, kötüler için kötü pâyeler vardır.

Herkesin cezâsı cürmüne göredir. Cürmler ise bi't-tab' müsâvî değildir.

Dövmek öldürmek gibi midir? Artık sen hepsini bunlara kıyâsen tefrik et!

¹⁴ el-Hicr 15/9.

¹⁵ el-A'râf 7/172.

¹⁶ el-Bakara 2/36, 38.

Eğer sen o mâcerâları, yâni orada rahmet deryâsında yaşadığın zamanları unuttunsa,

– ki orada damaksız, dudaksız, mütemâdiyen yer içer, merzûk olurdun.

175. O gıdâ kirden, tortudan ârîdir. O gıdâdan yiyen kimsenin rûhu ölmez.

Mü'minler ondan yediler, ölümden kurtuldular, canları hayât deryâsına gark oldu.

Buna hayret edip de inkâr etme, gaflete, şeytan tarafına gitme!

Öyle değil mi ki burada (dünyâ hayâtında) uykuya daldığın zaman, her şeyi unutursun

(s. 10)

Dünyânın bütün işleri hâtırından silinir, dostlarından birini hatırlayamaz olursun.

180. Bütün ömründe yaptığın bütün işleri (ve bütün hâdiseleri) unutursun.

Öyle ki eğer mümkün olsa da sana bu halde iken onları hatırlatsalar, hepsini inkâr edersin.

Ona dersin ki: “Böyle sözleri bırak, bunlar olur şeyler değil.

Bir nefes uyku ile bu kadar yıllık hâdiseler hâtırından çıkar da onlara itibâr olmazsa,

Bütün ensâcî [dokuları] gaflet veya rüyâ olan bu dünyâda

185. O âlem hâtırından çıkar, o mâcerâları unutursan, şaşmamalıdır.

Bil ki gaflet uykusu, bildiğimiz uykudan daha derindir. Aradaki nisbet, dağ ile saman çöpü gibidir.

Çünkü bir çağırma bundan uyanırsın, fakat ondan ayılmak için yüzlerce feryâd ü fiğân lâzım.

O gafletten bir türlü uyanmadın. Bu sarhoşluktan daha ayılmayacak mısın?

Peygamberlerin bağıra çağıra boğazları yırtıldı da bu ağır uykudan kimse uyanmadı.

190. Velîler de feryâd edip durdukları halde ümmetlerden uyanan pek azdır.

Hudâ'nın nûruyla münevver olan mü'minler güzelce uyanıp belâdan kurtuldular.

Mütebâkî insanlar hastalıkta kaldılar, yerleri azâb-ı elîm oldu.

Akıllan, bu husûsta iyi düşün, gaflette isen uyan!

Gayb aleminden az bir şey söylüyorum, çünkü ilim deryâsının kenârı yoktur.

195. Eğer ben kendi ilmim kadar söyleseydim kimse o deryâdan bir şebnem bile alamazdı.

Fakat benim bahs etmek istediğim ilim, derindir, yüksektir; akıl, kemendiyle oraya erişemez.

Halkın kemendi (aklı) mahdûddur, yedinci semâya nerden yetişecek!

O yüksekliği kimse görmedi; gözün kuvveti oraya nasıl erişebilir?

Oraya kendi gayretiyle kimse yetişemez. Ancak Allah'ın avn ve inâyeti lâzım ki

200. Onu iyiden, kötüden (alâyıktan) kurtarıp kendi cezbesiyle a'lâlara çıkara, Bir cihâna ki orada ezdâd (anâsır) yok, aded yok; Vahdet-i Mahz'dır.

Soğuk, sıcak, âlt, üst gibi şeyler bu dünyâda bulunur. Bunlardan kurtulan Hakk'a vâsıl olur.

O hâlin şerhi lisâna sığmaz. Binâenaleyh bu sözün ağzını kapıyorum.

Cebrâil –ki bütün meleklerin ulusudur, göklerin tabakâtı kanadının altındadır–

205. Ona da bundan ziyâde müsâade edilmemiş, kendi makamından ileriye yol verilmemişti.

Peygamberle beraber Hakk'a doğru giderken (Sidre'de tevakkuf ederek), "Daha ziyâde yaklaşırsam yanarım" demiştir.¹⁷

Orada kalarak Cenâb-ı Peygambere dedi ki : "Haydi, bundan ilerisi sana mahsûstur.

Bana verilen müsâade buraya kadardır; bundan öteye bir adım atamam.

O dergâha, o kurb-i Celâle yaklaşmak için Rûhu'l-Kudüs'ün mecâli olmazsa

210. Ham kalmış nefisler oraya nasıl erişebilir? Bilhassa kuş gibi tuzağa tutulmuş olanlar.

Binâenaleyh, herkese miktârına göre söz söylemeliyim, çünkü deryâda gemisiz gidilmez.

Ulu Tanrı Kelâm-ı Mecîd'i hakkında ne buyurmuştur, dinle!

"Kur'ân'ın sözü (ilmi) halk yanında (halka nisbetle) deryâ ise de, benim ilmime nisbetle ebced kadardır.

(s. 11)

215. Eğer benim bulunduğum yerden sır gelseydi, kimseden iyilik-kötülük sâdır olmazdı.

Hiçbir akıl oraya yol bulamaz, bu sözler faydasız kalırdı.

Gerçi bu bizim sözümdür, fakat iyi bilin ki bizim kalbimizden oraya yol vardır.

Hakîkatte bu söz sizindir. Çünkü bu haller sizin rûhunuzdadır.

220. Küçük bir çocuğa, mahbûbların evsâfını anlatırken, onun anlayacağı şekilde söz söylersin.

Meselâ: "Mahbûbların dudağı şeker gibidir" dersin ki dudağın zevki ona tesîr edebilsin.

O şöyle düşünür: Şüphesiz şeker tatlıdır. Binâenaleyh dilber dudağı da öyle olmak lâzım gelir.

Çünkü şeker önce malûm ve mahbuptur. Bu lezzetin istidlâli yoluyla ona intikâl eder.

Her ne kadar dudağın lezzeti şekerin lezzetine benzemezse, çocuk bu teşbihten hoşlanır.

225. Bu kıyastan dudağın zevkine intikal eder, can ü dilden dudağa tâlib olur.

Cennette ağaçlar, kara ve iri gözlü kızların mevcûdiyetinden bahs edilmesi de bu kabîldendir.

Orada cârî olan su, şarâb, süt ve bal ırmakları da böyledir.

Şeker gibi tatlı, kabuksuz meyveler, mü'minler için orada hazırlandığı va'd olunan kasrlar da birer temsildir.

Yoksa cennetin zevki bunların yüz kat fevkindedir; onlar bildiğimiz şeylerden hiçbirine benzemez.

230. (Maksad şudur ki): Biz bunlardan o zevke intikal ile tâlib olalım, yoksa bunlar ona nasıl muâdil olabilir?

Zikir olunan bu şeylerden ona meyl hâsıl edelim, "bizi ona kavuştur" diye duâ edelim.

¹⁷ Mirrâc hâdisesiyle ilgili olarak değil de Peygamberimizin (a.s.) Cebrâile: "Rabbini gördün mü" diye sormasıyla ilgili olarak Cebrâilin: "Ey Muhammed, benimle O'nu arasında nurdan 70 perde vardır. Yaklaşıyordum, yakılırdım/yanardım" dediği hâliyle: Muhammed b. Ahmed b. Osman ez-Zehebî Ebu Abdillâh, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, tahk. Ş. Arnaût- M.N. el-Arksûsî, 23c., Beyrut, 1413, VI, 241. Yine farklı bir varyantı için bkz. Ebu Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, V, 55.

Her ne kadar onun bunlarla münasebeti yoksa da bu misaller bizim nefsimizde şüphesiz müessir olur.

İmdi bil ki: o fırka (meşâyih) menzilin azameti, tarîkatın evsâfî hakkında ne söylemişlerse, senin anlayacağın şekilde söylemişlerdir. Tâ ki cenneti gönlünde arayasın.

Dördüncü Makâle 28 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 28] Bu makâlede şu beyân olunacaktır: Söz üç nev´dir. Birinci nev´ tâlibler içindir ki onları kendiliklerinden kurtarmak için söylenir. İkinci nev´, kendiliklerinden [ben ve nefislerinden] kurtulmuş olan vâsıllar içindir ki – [bunlar] bir takım sırlardır–. Onların bir kat daha ilerlemeleri için söylenir (bu sırlardan bir kısmı söylendi). Üçüncü nev´ ise Hurûf ve esvâta sığmaz. Ancak bir kimse o makama ermeli ki o nev´ sözü harfsiz ve savtsız işitip anlayabilsin.

235. Her merd-i Hudâ'nın sözü böyle akılların, idrâkların fevkindedir.

Cenâb-ı Peygamber bir hadîs-i şerîfde buyurdular ki: “Nasa akılları derecesine göre söyleyiniz.”¹⁸

Şu halde elbiseyi herkesin boyuna göre biç! Gerek atlas olsun, gerekse palâs.

Gerek cemâat huzûrunda, gerek halvette benim sizlere söylemiş olduğum sözler de tamamıyla sizin anlayabileceğiniz derecededir. O sözlerden bir sır söylenmedi ki

240. Zamanın bütün devrinde bir kimse tarafından bir vüchetle [vechile] beyân edilmiş olsun.

(s. 12)

Ey oğul! İyi bil ki söylenen sırlar iki nev´dir.

Bir kısmı yüksek ve fehimlerden uzaktır. Onu dinlemek herkesi memnûn etmez.

Lokma ağza sığmayacak kadar büyük olursa, rahat rahat yiyemez.

Şâhinin lokmasını şâhin yiyebilir; o serçeye verilirse boğazını yırtar.

245. Merd-i Hudâ'ya o lokma helâl olur ki onu yemekle kemâl bulur.

O sözden hâli terakkî eder; ne kadar âlî ise de daha ziyâde âlî olur.

O sözü onlar için söylerim. Çünkü onu herkes anlayamaz.

Fakat onun fevkinde harfsiz, savtsız (telkîn ve telakkî olunur) sözler vardır ki

Onlar bütün hâl ve kâlin verâsındadır. O sırrın yanında bütün yüksekler enginde kalır.

250. Dile ve söze sığmayan bu sırrı nihâyet yok olduğun zaman

Dilsiz ve lafızsız olarak işitir, o keyfiyetsiz deryâda inci olursun.

Çünkü o her hâl ve kâlin aslıdır; belki kâl de değil; hâl-i mahzûr.

Sözle ifâdesi mümkün olan sırlardan –hâli anlatmak üzere – sana az bir şey söyledim.

Tâ ki ehl-i dilin hâline muttalî olasın, bu anâsır dünyâsından kurtulasın.

255. Fakat bu azdan çok nemâ bulursun (faydalanırsın). Nihâyet mevzûn (makbûl) olursun.

Sözle ifâde olunan bütün sırlar kaba konmuş şarâba benzer.

¹⁸ “أمرت أن أخطب الناس...” (İnsânlarla hitâb etmekle emrolundum) başlangıcıyla: el- Münâvî, *Feyzu 'l-Kadîr*, III, 378/ c. IV, 299; Ebu Nuaym el-İsfehânî, *Hilyetü 'l-Evliyâ*, 10c. , Beyrut, 1405, II, 300. “إنا معشر . . . الأنبياء أمرنا أن نكلم الناس . . .” başlangıcıyla: Ibn Hacer Ebu'l-Fazl el-Askalânî eş-Şâfî, *Lisânu 'l-Mizân*, 7 c. , Beyrut, 1406/1986, VI, 274.

O harfler büyüklerin matlûbudur. O güzel tarzlar ebdâlin, velîlerin cânıdır.

Hep o sırlar bînâ, o terakkî ile mest ve şeydâ olurlar.

O yere baş vururlar ki orada mekân yoktur. Orada baş ve ayak da yoktur.

260. Orada ne yukarı, ne aşağı, ne de aralık var; orada canlara nûr-i ilâhî sereyân eder.

Ey oğul! Cân her ne kadar nazarlardan nihân ise de o, canlardan daha gizlidir.

[Fa. 1376, s. 29]

Mâdemki bir rûhu gözle göremiyorsun, Nuh'un rûhunun rûhunu nasıl görebilirsin?!

Beşinci Makâle. 33 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 30] Şunu takrîr edecektir ki: Dünyâ sevgisinden neş'et eden heves ve arzular, Hudâ yolunun rehzenleridir. Onlarla dâima mücâdele etmek

gerektir. Çünkü Hak Taâlâ Hazretleri Kur'ân-ı Kerim'de "والذين جاهدوا فينا لنهدينهم" ¹⁹ "والمؤمنين" ¹⁹ buyurmuştur. Her heves bir put gibidir. Hudâ'ya olan hevesler de bu hükümde dâhildir. Hudâ hevesi için bütün heveslerin başını kesmedikçe Hudâ yüzünü göstermez. Her heves bir mâbûd gibidir. Çünkü sence hepsi de maksûddur.

Murâdını o hevesten istersin. Nitekim Hâce Senâî rahimehullah buyurmuştur: "اي

" (1) ²⁰ هو اهاي تو، هوا انگيز وي خدايان تو خدای ازاد"

Maksûd bir olunca, Mâbûd yüz gösterir. "لا اله الا الله"ın mânâsı budur ki: bütün maksûdları Allah'tan görsünler. Allah'tan başkasını alt bilsinler. Bu bahsin şerhinin nihâyeti gelmez. Ârife bir işâret kâfidir.

(s. 13)

(263.) Ey genç, cânı görebilirsin de canların canını nerede görebileceksin. Ama merdân-ı Hudâ sana bir göz bahşederse o zaman cevherle (yeşimi) seçebilirsiniz.

265. Bütün eşyâda Dost'u görür; kabukla içi güzelce tefrîk edersin.

Belki yanında kabuklar kâmilin iç olur. Sevimsiz ve çirkin şeyler sana iyi ve güzel görünür.

Hilkat vücûda benzer. Hak Taâlâ Hazretleri de vücûdun cânı mesâbesindedir. Her sîmâda Hakk'ı iyânen görürsün.

Sana bu ve bunun yüz misli, esrâr nümâyân olur. Ey tâlib! Böyle mirâca urûc eyle.

Bununla mirâca kadem kadem yürü (yükse!) Tâ ki anâsırdan kurtulup büsbütün ruh Olasın.

270. Nefsin hevâ ve heveslerinden geç, yüzünü ondan mirâz tarafına çevir.

Bu dünyânın hevesleri bütün rehzendir; aldatmak, mekr ve hîle yapmak husûsunda kadın gibidir.

Her hevesin derin (kurnazca) bir mekri, bir hilesi vardır. Her dânesinin altında müthiş bir tuzak saklıdır.

Ey oğul! Senin yolunu bağlamışlardır ki sen o güzellikten, o zînetten geri bırakalar.

Bu hevesler birer şeytana benzer; senin gibi yüz binlerce insanın yolunu kesmişlerdir.

275. Haydi! Sıdk ve ihlâs kılıcıyla boyunlarını devir ki kadın gibi onların altında kalmayasın.

¹⁹ el-Ankebût 29/69.

²⁰ Burada mütercim, dipnot gibi (1) eklemiş, sayfa sonuna gelen iki satır sonra, "(1) meâli" demişse de meâlini vermemiştir. Manâsı: "Ey hevâları, hevâları koparan ve ey hudâları hudâları inciten!" olabilir.

Mü'minlerin harbi böyle düşmanlarla olur. Onlara bu düşmanların kanı, şekerden tatlı gelir.

Her birinin katliyle bir mükâfata erer. Yeni yeni zindelik ve hayâta kavuşur.

Her birinin katlinde yüzlerce hayât vardır. Öyle hayâtlar ki hastalıktan ve ölümden uzaktırlar.

Cenkte her şerden bir sır edin! Tâ ki derûnunla tortusu sâf şarap olsun.

280. Senin balın (tadın) cihâddadır. Kendindeki acılığı tâatle tatlandır.

Bütün bu hevesleri terk et. Bir hevesle kal. Tâ ki küçük mirâca ayaksız suüd edesin.

Oraya gidince düşmandan kurtulursun. Himmet ayağını felek üzerine basarsın.

Heves bir olunca yol (iş) kolaylaşır. Cân kuşun sade o tarafa uçar.

Bir yere erersin ki ora müntehâdır. Oradan itibâren önüne başka yollar çıkar.

Altıncı Makâle. 53 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 31] Bu makâle şunu beyân edecektir: Her makamın ayrı bir seyri vardır. Topraktan çıkan buğdayın muhtelif seyri gibi: Buğdayın topraktan bitmesi bir türlü, yetişip buğday olması bir türlü, un hâline gelmesi bir türlü, hamur olması bir türlü, tandırdaki hâli bir türlü, pişip ekmek olması bir türlü, midede hazm olup kana karışması bir türüdür.

Cân sofracısı (rûhların mürebbisi), gıdâyı vücûdun muhtelif eczâsına o sûretle tevzî' eder ki her cüz'ü ondan kendine lâzım olan ve birbirine benzemeyen gıdâyı alarak hayât bulur.

285. Her makamın başka bir yolu vardır ki o makamlara seyr ve sefer o yollarda yapılır.

Yerde yürümek ayakla olur; bir yerden diğer bir yere ayaksız kimse gidemez.

(Fakat) ey oğul, akl-ı küllî cihânındaki seyr ve sefer dâima başsız ve ayaksız olur.

O yolun eli, ayağı tefekkürdür; o yolda maksûduna fikirle vâsıl olursun.

(s. 14)

Buğdayın (tekâmül ve istihâle) seyrine bak! Yerden çıkarak yukarıya uzamaya başlar.

290. Bu neşv ü nemâdan büyür, başaklar içinde yükselir.

Harman edilerek samandan ayrılır, değirmene gönderilir.

Orada öğünerek un olur. Sonra su ile karışarak hamur hâline gelir.

Daha sonra fırında pişerek ekmek hâlinde sofraya konur.

İnsan onu yiyince mide ve ciğerlerinde (hazım cihazlarında[organlarında:H.

K.]) başka seyr başlar.

295. Varlığı bûsbütün bozulur, dağılır. Şekerin su içinde eridiği gibi...

Ekmek bu harâblık yüzünden umrâna erer, zulmeti nûra tahavvül eder.

Ölmüş ekmek yeniden dirilir, ayn-ı can olur, akıl ve ilim tarafına yol alır.

Mide içinde yok olan lokma, ölü olduğu halde hayât bulur.

Vücûdun eczâsına ve damarlarına dağılır. Her uzuv ondan hayât hakkını alır.

300. Ezel Kasâmı sofrayı, vücûdun her biri başka gıdâ isteyen eczâsı önüne öyle koyuyor

ki her cüz'ü ondan kendine lâzım olan gıdâyı ağızsız olarak alıyor.

O ekmekten her uzva atâ, her cüz'e başka türlü gıdâ erişiyor.

Tepeden tırnağa kadar her uzva, her cüz'e ayrı ayrı meyveler veriyor.

Her meyvenin ayrı bir lezzeti, her birinin başka türlü bir hâsıyeti vardır.

305. Kimi elma, kimi hurma, kimi nar gibi... Her ağaçta bu gibi meyvelerin haddi, hesâbı yoktur.

(Vücüd ağacının) kökü, yanak, baş, ayak gibi her meyvesinin ayrı bir tadı vardır.

Bunca atâlar ki zâhirî cisme erişiyor, pâk rûha bunların yüz misli erişecektir.

Fikir, ilim, aşk gibi... Mütemâdiyen bahşedilen bu atâların had ve pâyanı yoktur.

Düşün bak ki bir toprak neler oluyor, yerden kurtularak felek üzerinde seyr ediyor.

310. Çok değersiz ve hakîr toprağa bak ki nasıl gitti, yükseklerde yer tuttu.

Bunun gibi rûhlar da aşkta fânî olunca Nûr-ı Kibriyâ gibi bâkî olur.

Orası hadd-i müntehâdır. Oraya erişen kendi yüzünü hicâbsız olarak seyredir.

O kendinden geçtiği zaman kendini bulur. (...)

Ham goruk, her ne kadar üzüm asmadan meydana gelirse, lezzetçe üzümden aşığıdır.

315. Tamâmen kendinden geçtikten (gorukluktan çıktuktan) sonra, bu geçişten memnûn olur da der ki: "O varlığım bundan başka türlü idi. Asıl varlık bu varlıktır ki ermiş bulunuyorum."

La'l de önce âdi bir taş değil miydi? O taş güneşten renk alınca

La'l oldu, onda taşlık kalmadı. O da der ki: "Artık bana taş demeyim, la'l deyin!"

Bu varlık o varlıkta gizli idi; buna nisbetle o fenâ idi.

320. Her ne kadar ben de diğer taşlar gibi idimse de şimdi onlardan fersah fersah uzağım.

Derûnumdaki sırrı güneş meydana çıkardı, güneşten nûr ve şa'ş'a aldım.

Benden başka hiçbir taş güneşten böyle güzellik ve letâfet alamamıştır."

Halk-ı âlemde havâs, avâm, güzel-çirkin, e'lâ-ednâ, âsi-mutî, hep böyledir.

(s. 15)

Hepsi de anâsırla kâimdirler. Bu cihetten aralarında fark yoktur.

325. Onların bu zâhiri müsâvâtına bakma! Sır gözünü aç da rûhlarına bak!

Mü'minler Hudâ'dan ilm-i gayb almak isti'dâdındadırlar.

O ilim süt gibi onların rûhlarına girer de o süttten rûhları arslan gibi kuvvetlenir.

Bu fânînin denî varlığından kurtulurlar, saâdet mirâcına doğru adım atarlar.

La'l gibi renk kabul eder, can ve dilleri pastan kurtulur.

330. Aşk-ı Hak'la mütemâdiyen terakkî ederler. Rûhları Hak'tan yeni yeni ders alır.

Dâima körlükten bînâlîğe doğru yol alarak Hakk'a vâsıl olurlar.

Öyleyse, isyânla acıdım (zehirlendim) deme; git, tâatla bal gibi tatlanmaya bak!

Her ne kadar arılar görünüşte birbirine benzerse, içlerinde pâk azının balı vardır.

Kıymetli olan arılar da kendilerinde bal gizli olan arılardır.

335. Dünyâda her diken gül vermez, dikenlerin hepsini bir sanma!

Dikenlerin kimisinden yalnız (balsız) iken batar, kiminden de zahmetsizce (dikensiz) gül derersin.

Hepsini müsâvî sanma; her birine ayrı ayrı bak ve iyi kokla!

Yedinci Makâle. 27 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 33] Bu makâlede şu beyân olunacaktır: Şevk ve rikkat (yürek yufkalığı), süz ü güdâz (yanıp yakılır) o âlemden (gayb âleminde) gelen birer koku gibidir. İnsanın o halleri arttıkça, gaybdan duyduğu kokular da artmış demek olur. Ve o kokular nisbetinde kurbet hâsıl olur. Görmüyor musun ki kedi ile köpek et ile ekmeğe kokularını alarak kavuştular. Her kim bu kokuları duymuyorsa, mezkûmdur (zükâm hastalığına tutulmuştur). Zikirle, taâtla, duâ ve tazarru'la meşgûl olursa bu hastalık zâil olur, koku almaya başlar.

(338.) Çünkü koku insan için kılavuzdur. Tâlibler yolunu dâima o koku ile bulur.

Kokunun artması, o muazzam ve kıymetli hazîneye yaklaşmış olmanın delilidir.

340. Sen kediden de mi gerisin ki o yemeği kokusunun delâletiyle bulur.

Köpek de ekmeğe kokusundan erişir; kapı kapı dolaşarak kokunun geldiği yeri keşf eder.

İnsanın ilk yolu kokudur: cihetten münezzehten olan Bârî-i Taâlâ tarafına koku vâsıtasıyla koşar.

Binâenaleyh sen, esâs olan kokuyu fazla almaya bak ki sana Hak tarafına rehberlik etsin!

Tarîkat bâbında kokuyu, ayn-ı visâl bil. Tâ ki bu gizli sırrı anlayabilesin.

345. (Tarîkat yolunda duyulan) zevk ve neş'e, koku mesâbesindedir. O ziyâdeleşince, maksûduna erersin.

Sözden (nasîhatten) zevk ve lezzet alamıyorsan, şüphe etme ki emelinden mahrûmsun. Burnun koku almıyor.

Çünkü zükâma tutulmuşsun. Git zikre devam et! Çünkü kokusuz hiç emeline nâil olamazsın.

Mücâhedeye koyul, oruca, namâza devam et, zekâtını ver ve diğer ibâdetlere sarıl!

(s. 16)

Malının sadakasını ver; muhtaçlara bezl eyle, kibri bırak, istiğfâr et!

350. Hayrât ve hasenâta devam et, suçlarını düşün, nedâmet eyle! Kendi hâline her zaman ağla. Tâ ki Hak Taâlâ'nın rahmetine lâyük olasın.

Bu amellerden sende zevk ve şevk husûle gelir, can ve kalb gözün açılır, her şeyi görmeye başlarsın.

İşte koku dediğimiz o zevktir. O arttığı zaman canın gam habsinden kurtulur.

Ondan sonra koku delâletiyle yoluna devam edersen, canın Allah'ın rahmetini cezbeder.

355. Çalış! Eğer tâlihînin yâr olursa sana mânevî şâhlik ve taht yüz gösterir.

Mükâfâta erer, sultanlar gibi tâc ve taht sâhibi olursun. Çünkü bu atıye sâdıklara mahsûstur.

Çalışan mahrûm kalmaz. Himmet atını menzil-i maksûda kadar sürer.

Sen bundan (zevk alamamaktan) ye'se düşme, çalışmakta devam et. O dildârın visâlini temennide bulun.

O kavmin hâline bak (düşün ki) onlar maksûduna yol buldular ve Hakk'a vuslatla kemâle erdiler.

360. Onların hâlini teemmül eyle, ümidin kuvvetlensin, taleb yolunda Hakk'ın yardımına mazhar olasın.

Çünkü talib yolunda fânî olunca saf rûhu rahmetle dolar.

Şâh onu istikbâl etmek için gelir, onunla muânaka etmek lütfunda bulunur.

Ey fakîr (amel züğürdü), nevmîd olma! taleb yolunda ölürsen de emîr olursun.

Ümîd îmân, ye's küfürdür. Bunu Kur'ân dilinden duy da inkâr etme.

Sekizinci Makâle. 26 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 34] Şunu beyân edecektir ki: Talepte matlûbu görmelidir. Çünkü tâlib âlettir. Onu faaliyete sevk eden matluptur. Havaya kalkan toz gibi ki rüzgâr önünden hiç ayrılmaz (onu havaya kaldıran rüzgârdır). Nitekim Mevlânâ hazretleri buyurmuşlardır:

نه طالب است نه مطلوب ان که در توحيد صفات طالب و مطلوب جدا دیده

Meâli: Tevhîd yolunda tâliple matlûbu ayrı ayrı vasıflarda gören ne tâlibdir, ne de matlûb.

Bu makâle şu mânâyı da îzâh edecektir: Vâsıl olan velî Hüdânın mazharıdır (Hak onda zuhûr eder). Böyle bir velîye tesâdüf eden kimse hiç şüphe yok ki Hakk'ı bulur. Nitekim Mustafâ aleyhisselâm buyurmuşlardır: من أراد أن يجلس مع الله فليجلس مع اهل التصوف. Meâli: Allah ile oturmak isteyen tasavvuf ehliyle otursun.²¹

Şunu da takrîr edecektir ki: Tâat, kazanç gibidir ki onunla yaşar ve zengin olursun. Fakat vâsıl olmuş bir velîye rastlamak defîne bulmak gibidir ki o kazancın had ve pâyânı yoktur. Meâli: Eğer evde kimse varsa (kulağı duyar bir adam varsa), bir söz kâfidir.

(s. 17)

365. Git talabe sarıl; taleb bâbında az-çok deme gayret et!

Bu talebi ayn-ı matlûb bil; çünkü bu ondan kat'iyen ayrılmaz.

Bu taleb o can güneşinin nûrudur ki tâlibin derûnunda parlamıştır.

Güneşin ziyâ ve harâreti güneşten ayrı değildir. Binâenaleyh hamâkat edip de bir nûru iki sanma!

Sen toprağa benzersin, talebin de rüzgâra. Ten toprağını bu taleb ile havalandır (harekete getir)!

370. Bil ki rüzgâr birdir. Her ne kadar bahçelerde, bağlarda, güllüklerde (müteaddid) yerlerde eserse de.

Kezâlik, suda, ateşte, her nerde bulunursa bulunsun, bu sûretlere bakarak onu birden ziyâde görme!

Ey tarîkatin edeb ve erkânını bilen! Bu bir misâldir, misl²² değildir. Merdânın kalbinde Hudâ'yı iyânen gör!

Çünkü mü'minin kalbi (Rahmân'ın) iki parmağı arasındadır; onu dâima döndürür durur.

Binâenaleyh kalbin bu hareketlerinde Hakk'ı gör! Tâ ki bu görüşle güzel ve güzîde olasın.

375. Bu doğru görüş sebebiyle mütemâdiyen rahmete nâil olursun. Bu görüş kimde varsa onun rûhu terakkîdedir.

Merd-i Hudâ, Hudâ'nın mazharıdır; eteğine yapış, ondan ayrılma.

Onunla oturmak Hudâ'yla oturmaktır. Bahtiyârdır o ruh ki pîşvâsı şeyhtir.

Her kimde mukaddes güneş olursa iki âlemde de ondan zîb ve fer alır (nurlanır).

²¹ Kaynağı bulunmadı. Hadîs olmadığı açıktır.

²² Tercüme metninde böyle hareketli idi.

Gerek cemâatte gerek halvette, mücâhede zahmeti olmaksızın Hakk'a dâima ittisâli bulunur.

380. Böyle bir müşîdin makbûlü olan, emeksiz ve zahmetsiz maksûduna vâsıl olur.

Yıllarca sa'y ve mücâhede ile meşgûl olanlardan hiç biri o hallerden bir hâle nâil olamaz.

Cenâb-ı Hak bize peygamber lisânında "من أراد أن يجلس مع الله", buyurmuştur (meâli başlıktadır).

Tâ ki dünyâda sâf sûfîlerle oturup kalkasın (sohbet edesin).

Gizli defîne bulmak işte budur. Öyle kâmil bir şeyh sana müşîd olsun.

385. Ondan az zamanda aldığın feyzi, yüz yıl mücâhede ile elde edemezsin.

O vuslatı talebe yol bulamazsın; çünkü Hak yolunda nıgehân müşîddir.

O yardımcın olursa Cennet-i Adn ve Kevser'e (maksad-ı aksâna) tez vâsıl olursun.

Orada geçen (revâc bulan) ancak onun irâde ve arzusudur; o ne isterse Allah onu yapar.

Öyle değil mi ki bir kimse senin dostunla dost olursa, o kimse sana bî-gâne de olsa

390. Nihâyet seninle de dost ve âşına olur. Dostun gibi onu seversin.

Dokuzuncu Makâle. 66 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 36] Bu makâle şunu beyân edecektir: Her ne kadar tâat, ibâdet, mücâhede sonunda müşâhedeğe vâsita olursa da kâmil şeyhten mürîde hâsıl feyz bir çok mücâhede ve tâatle husûle gelmez. Bundan dolayı, Rasûl-i müctebâ efendimiz, Aliyyu'l-mürtezâyâ şefkat yüzünden buyurmuşlardır ki: 'Başkalarını ibâdetle meşgûl ve tâata sa'y eder gördüğünde onların tâatine mukâbil, sen âkılların sohbetini ihtiyâr ve tercih eyle ki bâkîlik ve derece itibâriyle onları geçesin. (Hadîs-i Şerifin metni şudur: إذا تقرب الناس إلى خالقهم بأنواع البر فتقرب إلى الله بأنواع العقل , تسبقهم بالدرجات و الزلف

(s. 18)

عند الناس في الدنيا و عند الله في الآخرة²³

Zîrâ şerîatte Ebu Hanîfe'nin mezhebi budur ki: Bir kimse gece-gündüz nâfile namâzla meşgûl olsa, derûnunda iğne ucu kadar da şehvet meyli olmasa ve kadınlardan son derece ferâğat (istiğnâsı) bulunsa, yine o kimsenin evlenmesi , nâfile ibâdetle meşgûl olmasından iyidir. Bu husûsta İmâm Şâfî'nin ra'yi de şudur: Eğer nâfile ibâdetle meşgûl olan kimsenin kalbinde, şehvete ve kadına iğne ucu kadar meyli varsa, onu terke (yenmeğe) muktedir olsa bile, onun için nikâhla meşgûl olmak, ibâdetten hayırlıdır.

Demek oluyor ki evlenmenin nâfile ibâdetle meşgûl olmadan daha evlâ olduğunda icmâ' vardır. İmdi şerîatte evlenmekle iştiğâl, nâfile ibâdetle iştiğâlden daha iyi olursa, Hakk'ın mazharı olan evliyânın sohbeti niçin ibâdetlerin fevkinde olmasın? Bunu inkâr eden dinden ve tâlib-i Hak olmaktan uzak ve bî-gânedir.

Öyle değil mi ki Mûsâ Aleyhisselâm nebiyy-i mürsel, sâhib-i kitap idi, hadsiz hesapsız mucize sâhibi idi ki bunlar Kur'ân-ı Azîm'in şehâdetiyle sâbittir, o bu

²³ Zehebî, Hz. Ali'nin sözü olduğunu (*Mizânü'l-İ'tidâl*, ed. A. M. Muavviz-A. A. Abdü'l-Mevcûd, Beyrut: Dâru'l-Fikri'l-Arabî, 1995, I, 303), İbn Hacer ise, bâtil olduğunu belirtir (*Tehzîbü'l-Tehzîb*, Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1404/1984, I, 70. Sultan Veled'in bu yaklaşımını krş. Mevlânâ, *Mesnevî*, 41a, 291-80,

kadar azamet ve şevketiyle Hızır Aleyhisselâmın mülâkâtını candan temennî ederek dilemişti. Bunun gibi, Hakk'ın visâliyle müşerref olan bütün enbiyâ ve evliyâ, kendilerinden daha vâsıl olan bir velî ile mülâkî olmak isterlerdi. Çünkü ondan gelecek atânın, ibâdetle müyesser olmayacağını bilirdiler. Mustafâ aleyhi's-salâtu ve's-selâm da "وا شوقا الي لقاء اخواني" (Kardeşlerimle mülâkâtı ne kadar özledim)²⁴ ve ²⁵"إني لأجد نفس الرحمان من قبل يمن" (Bana Yemen tarafından Rahman'ın nefesi (kokusu) geliyor)" buyurmuşlardır. Murâd-ı şerîfleri, Yemen'deki Veysel Karanî idi.

Bunun gibi Cüneyd, Şiblî, Bâyezid hazretleri de , böyle gizli bir merd-i Hudâ'ya tâlibdiler. Çünkü onlara tâlib olmak, hakîkatte, Allah'a tâlib olmaktır. Çünkü Hakk'ın nûru, onlarda daha ziyâde iltimâ' etmiştir. Nasıl ki bir şahıs bulunduğu yerdeki güneş ışığına kanâat etmeyerek, daha nûrlu ve harâretli bir yer arar. Bu şahısın hakîkatte aradığı nûrlu ve harâretli yer değil, bizzât o nûru neşr eden güneştir. İşte merd-i Hudâ (misâlimizdeki) nûrlu mevziler mesâbesindedir. Matlûb, bizzât Bâri-i Taâlâ'dır.

(392.) Tâatle takvâ her ne kadar Hak Taâlâ cânibine rehber iseler de merd-i Hudâ'nın sohbeti bu husûsta onlardan daha iyi (daha müessirdir).

Cenâbı Peygamber, Hazret-i Aliye buyurmuşlardır ki: Eğer gönlünün nurlanmasını

istersen, başkaları tâatle meşgûl olmak üzere mescidleri koşarken, sen git âkillikle sohbet etmeğe bak. Tâ ki dîn ilminde (bâbında) herkesten ziyâde olasın.

395. Âkilden maksûdu, Cenâb-ı Hakk'ın has kulları idi. İhlâs onlarda herkesten ziyâdedir.

Çünkü onlar, aklın delâletiyle, amellerin de iyisini seçerler. Akl, onları ednâdan, â'lâya götürür.

Âkil olan kendisi için işin de iyisini intihâb eder; kötüsünü değil.

Şu halde yakînen malûm oldu ki âkil, merd-i Hudâ'dır. Çünkü o, esfeli bıraktı, a'lâya çıktı.

(s. 19)

Her şeyden yüksek olanı buldu. Böyle kimsenin başı ve eli bütün âlimlerden üstündür.

400. Yakînen anlaşıldı ki merd-i Hudâ'nın sohbeti, tâatlerin sırrıdır. Ona tâlib ol!

Tâ ki vuslat bâbında herkesten ziyâde olasın. Âkîbet Zülcelâl'in havâssı sırasına giresin.

Nikâh nâfile ibâdetlere müraccâh değil miydi? Velîlerin mâiyyetini bunun ikiyüz misli bil!

Mâdemki bu söz sana o mânâya (Şer'-i şerîfe) göre makkûl geldi, bu mânâya da başın eğ!

Bil ki bunun faydası, onun yüz mislidir. Bu sözden yüz döndürmek hasrettir.

405. Haydi, bizim bu iddiamıza ta'n etme! Bu husûstaki inkârın ayn-ı hatadır.

Salah bâbında nikâhla meşgûl olman nâfileyle meşgûl olmandan iyidir.

Çünkü ondan (nikâhtan) dünyâda ümmetin sayısı artar. Onlar da Hakk'a candan ibâdet ederler.

Bunun aksi de mümkündür. (O nesil) tâatı terk ederek isyânla me'lûf olurlar.

²⁴ Farklı lafızlarla, hadîsin tamamı için bkz. Müslim, Taharet, 39.

²⁵ Bu hâliyle, Irâkî aslımla bulamadığını söylüyorsa da (bkz. Aclûnî, I, 260), "نفس ربيهم..." hâliyle: İbn Hanbel, II, 541.

Fakat evliyâ zümresi ibâdeti tahammül ederek güzün oldular. Yoksa onların bununla münâsebeti yoktur.

410. Mâdemki bir kadınla evlenmek, şerîat nazarında ibâdetten daha faydalı oldu.

–Daha iyi, daha çok gibi tâbirlerle bu fark anlatılamaz ki! O meziyetin vasfı beyâna sığmaz. –

Merd-i Hak'tan biriyle mülâkî olmanın derecesini ise Allah'tan başka kimse bilmez.

Merd-i Hak'tan erişen cûd (atıyye) dîdârdır. O vücûdun cûdü böyle bir cûddur.

İmdi, canların maksûdu onun likâsıdır. Onu talep et ki gâyene erişesin.

415. Değil miydi ki Mûsâ Aleyhisselâm gece-gündüz Hakk'a yalvararak Hızır'ı candan aradı?

Tâ ki onun dîdârıyla kendisine yeni yeni sırlar keşf olunsun, yeni nûrlar erişsin.

Ahrârî (evliyâyı) peygamberler de arıyor, her ne kadar buna da yüzbinlerce nûr tecellî etmişse de...

Bunun gibi meşhûr velîler de her yerde (ve her zaman) merdân-ı Hudâ'yı talepte bulunmuşlardır.

Eğer onlarla mülâkî olmak için rûhunu teşkîl etmeseydi, bu sultanlar onlarla iftihâr ederler miydi?!

420. Hakk'a vâsıl olduktan ve her biri yüzlerce şan ve şeref bayrağı kaldırdıktan sonra...

Dünyâda büyüğe, küçüğe bir çok bâhir mucize ve kerâmet gösterdikten sonra...

Böyle muazzam rütbe sâhipleri oldukları halde duâlarında dâima bir merd-i Hak'la mülâkî olmayı dilerlerdi.

Tâ ki o vâsita ile yeni bir visâl elde edeler. O'nun pertevinden başka nûr iktibâs eyleyeler.

Çünkü her birinin vuslat derecesi başkadır. Âdil-i Mutlak Hazretleri bu husûsta herkesi müsâvî tutmuyor.

425. Cenâb-ı Hak, cemâlini herkese liyâkatine göre gösterir, mertebelerine göre visâle erdirir.

Hak yolunun derin (ve ince) makamları olduğu gibi vuslatın da acîb makamları vardır.

Zulmetten, nûrdan birçok perdeleri vardır ki onların hepsinden geçmek lâzım.

Zulmet perdeleri yolda, nûr perdeleri dergâhtadır.

Yolda yürümek zulmet içinde zulmet, menzile gitmek nûr içinde nûrdur.

430. Nûr sensin! Kendinden tamâmen geç ki zulmetle dolu perdeden kurtulasın.

Ondan sonraki seyrler menzildedir. Bu seyrler nûr içinde nûrdur.

Seyr ilellah, zulmet ender zulmet; seyr fillah, vuslat ender vuslattır.

Zulmet perdeleri senin varlığındır. Orada kalmak senin şevk ve neş'ene manidir.

(s. 20)

Nûr perdeleri Hakk'ın nûrlarındandır. Hak Taâlâ Nûrundan ayrı değildir.

435. Öyle değil mi ki güneşin nûru yerededir ve yerle gök arasını doldurmuştur.

Güneş her ne kadar bir ise de dünyâdaki ziyâ ve harâreti nev' nev'dir.

Sen yukarı çıktıkça güneşin harâreti kuvvetlenir. Enginle yüksek yerin harâreti bir olmaz.

Güneşin ziyâ ve harâreti yerden göğe kadar merdiven gibi kademe kademedir. Güneşin harâreti sana yakından isâbet etse, derhal yanarsın.

440. Aşağıdaki harâret öyle değildir. Artık sen buradan ötekileri kıyâs et. Merdânın envâr-ı Hudâ ile ittisâl derecelerini buna kıyâs ile anla.

Her birinin o nûrdan bir ru'yet mertebesi vardır ki tahtı-bahtı, devleti ondan bulmuştur.

Nitekim güneşin nûru ve harâretinden taşlar da renk alarak muhtelif kıymet kazanmışlardır.

Kimi kıymetli yâkut, kimi mercân, kimi la'1 olmuştur.

445. Güneşten bütün bir nûru, hadsiz, atâyâyâ nâil olmaktadır. Gözünü aç da gör!

Güneşin cihâna bahş ettiği iyiliklerin haddi ve pâyânı yoktur.

Her şey ondan kendine göre bir türlü gıdâ alarak beslendiği halde, o bunların hepsinden münezzehtir.

Güneş dünyâda mer'alarda, bahçelerde, güzlârlarda böyle havârik vücûda getirirse,

Düşün ki dünyânın ve güneşin Hallâk'ı canlara ne bahş etmez!

450. O'nun bahşişleri öyle bahşiş ki cihâttan münezzehe olan cihândadır. Öyle bahşiş ki ikilikten münezzehtir.

Zıd ve aded gibi şeyler ona yol bulamaz. Oraya her kim erişirse "Ehad" olur.

Şâh, şâhlık bahş eder. Çünkü Şâh'dan mâadası, fânîdir. Her şey fânîdir; Hudâ bâkîdir.

Bu idrak akıldan uzağa gittikçe uzaktır. Nûr gerek ki nûrla imtizâc edebilsin.

Ey iş adamı, sen Hak'la makbûl olunca, senin ef'âlin Hakk'ın ef'âli olur.

455. Bir damla gibi gidip o deryâyâ kavuştuğun zaman, ey damla, sen ikiliksiz deryâ olursun.

(.....)²⁶

Onuncu Makâle. 67 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 39] Şunu beyân edecektir ki Hak Taâlâ Hazretleri'nin azameti için had ve pâyân yoktur. Kudretinin en küçük eseri bu dünyânın vücûdudur. Nâ-mütenâhî olan âleme nisbetle hecâ harflerinin hiçliği gibi...

Tâlib bu âlemden göçüp de o âleme teveccüh ettiğinde öyle âlemler görür ki bu âlem o âlemlerin yanında ehemmiyetsiz bir damla gibi kalır. Bu cemâd âlemi – ki bütün sûretten, renk ve kokudan ibârettir–, ecsâm olmak itibârıyla rûhların merkebidir. Buna süvâr olan rûhlar için gör ki asıl ve muhalled olan ve bütün maksûdları kendinde hâsıl olacak olan ve lütf-i İllâhî olmak üzere bilâ- fâsıla didâr mezeleri vâsıl olacak olan o âlem-i bâkîde ne cihânlar ve ravzalar ve gülistanlar olacaktır. Onlar, indellâh merzûk, ferih ve mübeşşirlerdir.

Bu makâlede ²⁷"كل شيء هالک الا وجهه" ve ²⁸"زين للناس حب الشهوات" âyetleri tefsîr olunacaktır.

(s. 21)

²⁶ Eksik bırakılan kısmın (بي شمار از نور باقي فوج فوج) bkz. Fa. 1376, s. 39, b. 713 tercümesi: "Denizinden, yüce tarafa dalgalar coşar. O bâkî/sâfî nûrdan fevc fevc sayısız...."

²⁷ "O'nun Zâtı'ndan başka herşey yok olacaktır": el-Kasas 28/88.

²⁸ "İnsanlara arzuları süslü gösterildi": Âl-i İmrân 3/14

(457.) O dünyânın sırrı beyâna sığmaz; lisân onu anlatmaktan kâsırdır.

Bu halâyık, bu zemîn ve âsmân, o can deryâsının en küçük bir dalgasıdır.

Lâ-mekân deryâsının dalgaları başka türlü olur; onlar levhten, arştan ve kürsîden daha yücedir.

460. O nâ-mütenâhî dalgalardan her biri, lâ-mekânda yüzlerce cihân husûle getirir.

O nûr deryâsında bir kere mahv oldun mu, hûrîler, gılmânlar senin yüzünü görmeğe müştâk olurlar.

O nişânsız âlemde nişânsız olarak seyredersin. Oranın her günü başka türlüdür (başka bir âlemdir)

Zâhîr ve bâtın sen olursun, Zât-ı Zü'l-Celâl gibi (Kâim bi-zâtih) olursun.

Ben bunu yıllarca şerh etsem, o hâli sen anlayamazsın.

465. Binâenaleyh, sözden işe geçmek gerektir. (Haydi) merdler gibi yola düş.

Çünkü dünyâda iş işi açar. Öyleyse git, işsiz oturma.

Gece-gündüz talepte devam et. Hak yolunda ırmak gibi başın, yüzün yerde olarak yürü!

Çünkü Hak'tan mâadası hâliktir. Her şey fânîdir. Başkasını bırak da Hakk'ı tut!

Kelâm-ı İlâhî'de ²⁹"كل شئ هالك إلا وجهه" vârid olmuştur ki gerek havâs, gerek avâm,

Hudâ'dan başka kimse kalmaz.

470. Yezdân'dan başka mevcûd bulunmaz. Ne bu karanlık dünyâ kalır, ne de mâî semâ

Hudâ'dan başka bütün mevcûdât yok olur. "illellah"dan mâada "lâ" olur.

Burada iken (Allah'a firâr) eden kimse, ömür ipliğini aşk-ı Hudâ ile bükmüş (dokumuş)dur.

Burada Hakk'ın rızâsından başka bir şey aramamış, canını başını Hak yolunda fedâ etmiştir.

Öyle olan kimse Hak ile dâim kalır; onun rûhu hâlik olmaz.

475. İyi bil ki mü'minler için ölüm yoktur. Cenâb-ı Peygamber, onlar hakkında ³⁰"لا يموتون" buyurmuştur.

Hak Taâlâ Hazretleri de Kur'ân-ı Kerîm'de ³¹"بل أحياء عند ربهم يرزقون" buyurdu.

Bir can ki o deryâyâ gider, karışır, deryâ gibi o da dâim ve bâkî olur.

"Hâlik" lafzını Cenâb-ı Hak, merhametine binâen kullanmıştır ki her zaman Hak'tan yeni yeni ders alsın.

Tâ ki onun huyuyla huylanasın ve O'na ittisâl peydâ edesin.

480. Ecel gelmeden evvel çabuk, yüzünü o mihrâba döndür.

Dünyevî sebepleri bırak! Hakk'ın fi'lini sebepsiz olarak (doğrudan doğruya) iste!

Yüzünü can ü dilden müsebbib tarafına çevir! Bu unsûrî varlıktan başını kurtar!

Artık uğursuz nefsin mekrine kulak verme tâ ki o yüzden cehenneme düşmeyesin.

O seni öldürmeden sen onu öldür. Onu serseri sanma, aklını başına al!

²⁹ el-Kasas 28/88

³⁰ "Ölmezler" manâsına gelir.

³¹ "Bilakis dirilerdir; Rableri katında rızıklandırılırlar": Âl-i İmrân 3/169

485. Aklınla da iktifâ etme! Bir yardımcı ara! Onu kahr için Hakk'ın yardımını iste.

Ola ki tâli'in yâr olur da gâlib, ve öyle bir matlûba tâlib olursun.

Canavar gibi hûnhâr nefsin elinden kurtulursun, veliler gibi büyük zât olursun.

O senin gibi binlercesini berbâd etti. Bu fesâd mayasından niçin emîn olursun?!

Hfle ile bütün âlemi yedi, bitirdi. Mekrinden ne büyük kurtuldu, ne de küçük.

490. Çirkin olduğu halde kendini güzel gösterdi. Sonra câhillere kendini medh etti durdu.

Hak Taâlâ Hazretleri ³²"زين للناس حب الشهوات" buyurmuş, çirkin şeyleri güzel göstermiştir.

(s. 22)

Tâ ki her çirkinlik dinden ayrılınsın, çirkinlerin yeri cehennem olsun.

Her cins kendi cinsine ittisâl, her fer' kendi fer'ine iltihâk eder.

(.)³³ Fer', kendi aslının tarafına pûyân olur.

495. Yakînen bil ki dünyâ mihektir. Her kim ki onu candan tâleb ediyor,

Onu cânî dünyâdan başkasını istemez. Ukbâ tarafına bakmaz bile.

Bundan anlaşılır ki o merdûddur. Fısk ve fücûrda şeytanlar sırasına girmiştir.

O kimse ki dünyâ yolundan çıkaramaz, o kimse ukbâ yolunu tutmuştur.

Dünyâda Hakk'ın rızâsından başka matlûbu yoktur. Kulluk'da devâm ve gayret eder.

500. Onun âyini, Hudâ'nın zikir ve tâatıdır. Yoldaşı da dîn tâlibleridir.

Öyle kimse, yakînen bil ki, ezelden sâlihler zümresinden idi.

Nakd-i hâlisle kalp akçanın farkı bu dünyâda meydana çıktı. Şu halde dünyâ mihektir.

Çirkinlikler dünyâda iyânen ortaya çıkar. Sırlara vâkîf olan Allah Taâlâ, bunu Kur'ân'la da te'yîd ediyor.

"Ondan (dünyâdan) sakının. O sizi cehenneme doğru götürür,"³⁴ buyurdu.

505. O acûze kendini bezemiş, yüzünü mahbûbların yüzleri gibi güzel göstermiştir.

Tâ ki halkı sihr ve mekr ile sûret-i haktan görünerek aldatsın.

Bil ki onun verdiği şeyler hep kalptir. Kâr göründüğüne bakma! Tekmîl ziyândır.

Dünyâları aldatmak için şeytanın elinde âlettir. Tâ ki o mekkârenin sözüyle onun tuzağına düşsün.

Fakat evliyâ için hâl böyle değildir. Onları dâima cennet tarafına kılavuzlar.

510. Onlar dâima masnû'da sâniî görürler. Koşa koşa mekândan lâ-mekâna doğru giderler.

O kimse ki masnû'â bağlandı kaldı, hicrân sebebiyle dâima hastadır.

Nedâmetle mihnet ve meşakkate giriftâr olur; elinde böyle şâh, böyle hazîne varken müflis kalır.

Bu hâin dünyâ düşmandır; rehzendir; seni dâima cehennem tarafına doğru sevk eder.

³² Âl-i İmrân 3/14

³³ Burada iki beyit birbirine bağlanarak tercüme edilmiş görünmektedir. Eksik bırakılan kısmın (جنس) Burada iki beyit birbirine bağlanarak tercüme edilmiş görünmektedir. Eksik bırakılan kısmın (جنس) : Bkz. Fa. 1376, s. 41, b. 750) tercümesi: "Cins cinsle bağlı olmuştur. Tâ ki her fer' kendi aslı tarafına gitsin. "

³⁴ el-Enâm, 6/ 7 veya 130'a telmih vardır.

Dünyânın zevki, şeytanın âletidir. Ondan dâima kaçmaya bak.

515. Öğüdümü dinle ki necât bulasın. Candan zikir ve namâzla meşgûl ol!

Benim emrim –ki Hakk’ım– yerine getir. Havf ve recâ gibi iki kanada mâliksin.

Cennetimden tarafa bu iki kanadınla uç ki huzûrumda hâs ve makbûl olasın.

Benden tarafa gel! Sakın onun tarafına gitme! Seyyîâtın hasenâta tebeddül etsin.

Benim lütuf ve ihsânımla işlerin (amellerin) hâlis altın olunca bu zindan, bu hapisten kurtulursun.

520. Sana, merhametten nâşi iki yolu da gösterdim. Kapıyı kendimden tarafa açtım.

Dünyâda hangisini ihtiyâr edersen, gizli cevherini açığa çıkarırsın!

Câni ihtiyâr edersen ser a ser can olursun. Teni tercih edersen, gam ve keder içinde boğulursun.

Bundan müebbed cennete girer, ondan muhalled cehennemde kalırsın.

(s. 23)

Onbirinci Makâle. 72 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 42] Şunu beyân edecektir: Hak Taâlâ Hazretleri sa‘y ve mücâhedeyi şunun için vaz‘ buyurmuştur ki sana verdiği cüz’î kudretle harekete gelesin. Nefsin taleb ve arzuları ondan kuvvet alsın.

Hakikatta senin nefsinden kötü düşmanın yoktur. Bunu bilmediğin için öyle bir düşmanı dost zannederek besliyorsun. Peygamber Aleyhisselâm efendimiz, "أعدا" "عدوك نفسك التي بين جنبيك" (senin en korkunç düşmanın iki pehlevin arasındaki nefsendir)³⁵ buyurmuştur. Çünkü baktığın zaman varlığını nefsinden ibâret görürsün ibâret görürsün. İmdi onu nâ-murâd et ki ber-murâd olasın. Onunla mücâhede ederken de Hak’tan yardım iste. Hakk’ın yardımı olmazsa kendi kuvvetinle onu yenemezsin, işte “eûzubillah”ın, “lâ havle ve lâ kuvvete”nin mânâları budur. Hudâ murâd etmedikçe sizin talebiniz semere vermez. "وما تشاؤون إلا أن يشاء الله" buyurmuştur. Hakk’ın ne büyük lütuf ve merhameti vardır ki işi kendi yapar, seni me’cûr eder. Nasıl ki bir baba çocuğunun eline ağır bir taş vererek ve kendi elini de çocuğun elinin altına sürerek: “Haydi kaldır bakalım” der. Taşı beraber tutup kaldırırlar. Bu iş netîcesinde çocuğa: “Âferin taşı kaldırdın” der. Halbuki taşı kaldıran çocuk değil pederin kendisidir. Tıpkı bunun gibi Hak Taâlâ Hazretleri de nefs-i emâre ile olan mücâhedemizde bize yardım eder ve nefsi kendi kuvvetiyle helâk eder de bundan dolayı bizi de müsâb eyler. Bu lütuf ve merhamet beyâna sığmaz. Ne mutlu o cana ki hayr ve tâat bâbında Hudâ onun yardımcısı olur.

(524.) Nefsin hadsiz hesapsız hîleleri vardır. Onun mekr ve sihrini nasıl anlayım ki pâyânı yoktur.

525. O sana der ki : Ben size annelerden ziyâde şefkatliyim. Şüphesiz hepinize iyilik dilerim.

Benim eklimden yağlı-ballı yemekler yiyiniz, kuvvetli ve semîz olunuz.

Yüce mevki sâhibi olmaya gayret edin, servet toplayın. Mihnetten ve miskînlikten kurtulun.

Fahr elbiselerini giyin. Dünyâda şeref ve itibâr sâhibi olun.

³⁵ Beyhâkî, *Kitâbu’z-Zühd*’ünde zayıf bir senedle rivayet etmiştir; ancak hâdisi destekleyen başka varyantlar da vardır. Bkz. Aclûnî, I, 143.

Benim herkes hakkında dilediğim budur. Emîn olun ki herkese şefkat ve muhabbetim vardır.

530. Bunları terk etmek, kendinizi perişân etmek demektir. Bu nîmetlerden uzak olanlara acırım.

Böyle yaldızlı sözlerle sizi yoldan çıkarır. Onun mekrine dinsizlerden başkası aldanmaz.

Hakk'ın vadlerini kim tercih ederse onun dîn bâbındaki rûsühdaha kuvvetli demektir.

Çünkü Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Kerîm'de "Bizden merâmına nâil olanlar, dünyâyı terk edenlerdir"³⁶ buyuruyor.

Bu değersiz dünyâ nîmetlerine meyl etmeyen cennette yüz misli nîmete nâil olur.

535. Her kim malını bizim rızamız uğrunda bezl ederse kıyâmette o zengin zümresine girer.

Açlığı, sabrı, takvâyı ihtiyâr eden cennetin müebbed sofrasına liyâkat ve istihkâk kesbeder.

Bizim rızamız için riyâseti terk eden, mücerred şâh ve pîşvâ olur.

Nefsin vadlerinden ziyâde Hakk'ın va'dlerini der-pîş eyle. Nefsin va'dleri onun hilâfınadır.

(s. 24)

Tamâmen sahte ve yalandır. Onun mekri seni (sinek gibi) kokmuş ayrana düşürür.

540. Onun elinden Hakk'ın penâhına dehâlet eyle ki bu sûretle onun tuzağından kurtulabilesin.

Nefsi arzularından mahrûm et! O şirktir. Ayağının altına tuzak kur!

Çünkü o kolay kolay ölmez. Başını gövdesinden ayırmadıkça emîn olma!

Nefsin kellesini kopardığın zaman server olursun, cennette müebbed kalırsın.

Bu ancak Hakk'ın yardımıyla olur; Kendi kendine yapamazsın. Aklın varsa Allah'a sığın.

545. Yüz derece kuvvetli olsan onunla başa çıkamazsın. Kocaman dağ olsan onun yanında fil kalırsın.

Hakk'ın fazlı sana yâver olursa, aklın onu öldürebilir.

Onu ancak Hudâ'nın kahrı makhûr edebilir, başından defeder.

Bu işi Bâri-i Taâlâ kendi yapar. Sonra da sana der: "Nefsini yendin. Gel cennetime gir!"

Seni bu türlü alkışlamalara gark ederek (âdetâ) hod-bîn eyler.

550. Sonra der ki: "Nefsini öldürdün, sürçmek tehlikesinden kurtardın.

(Bu mücâhedene) ivaz olarak sana müebbed ömür vereceğim, gûn â gûn ve lâ yuad nîmetler bahşedeceğim.

Cennette elbisen (istebra³⁷)dan olacak. Kasrlara ve ırmaklara (dört ırmağa) mâlik olacaksın."

Ey kerem sâhibi Rabbim! Bu ne lütuftur ki kendi yaptığın işi bizden farzedersin.

Bu tıpkı şuna benzer ki: Bir baba küçük çocuğuna: "Haydi şu ağır taşı kaldır bakayım!" der.

555. Çocuk eliyle taşı tuttuğu zaman, babası hilesini kullanmaya başlar:

³⁶ Bu lafızları içeren bir âyet yoktur.

³⁷ Kur'ân-ı Kerîm'de (el-Kehf 18/31) belirtildiği üzere, cennetliklerin elbisesi olan kıymetli kumaş.

Kendi elini çocuğun elleri altına koyarak taşı kolayca kaldırır.

Çocuk sevinir. Zanneder ki taşı, –babasının yardımı olmadan– kendi kaldırdı.

İşte Hak Taâlâ Hazretleri de kullarına bu müebbed lütfu bu sûretle bahşediyor.

Bu kudreti kendinden sanarak O’ndan amellerinin mükâfâtını istesinler diye.

560. Bizden namâz, oruç, şehâdet gibi bir takım ameller sâdır oldu diyerek “Ey Rabbimiz! Amellerimize ivaz olarak bize cennet ver!” desinler.

Cenâb-ı Hak buyurur: Size her ne va’d ettimse hepsini ziyâdesiyle beraber vereceğim.

Çünkü emirlerimi fütûr getirmeden işlediniz. Haydi cennete, hûr ve vildâna koşunuz!”

Bu türlü atıyyelerin had ve pâyânı yoktur.

Aklın ihsânına akl-ı küll hayrândır.

565. Sonra Hak Taâlâ Hazretleri bunlardan daha büyük lütf izhâr ederek âsileri de cennete kor.

Günahkârları da amelsiz olarak mükâfâtlandırır, hiç liyâkatları yokken onlara da bu devleti lâıyk görür.

Hak Taâlâ Hazretleri bu lütfu da yapar ama bu nâdiren vâki’ olur. Böyle nâdire güvenerek tembel oturma!

Evet, ³⁸ "ان الله يغفر الذنوب جميعا" şehâdetiyle Allah Taâlâ Bütün günahları afv etmeğe

kâdirdir.

Hadîs-i Kudsi’de ³⁹ "سبقتم رحمتي على غضبي" me(âli) : “Rahmetim gazâbımdan ziyâdedir” buyurmuştur.

570. Fakat şunu bil ki O’nun kahrı da lütfundandır. Seni günahlarından yakarak temizler.

Elbise tepme altında güzelce dögülürse, fenâ kirlerden temizlenir.

(s. 25)

Baba da evlâdını kusur ve hataları bıraksın, edeb ve terbiye öğrensini diye döğer.

Babanın döğmesi, emîn ol ki sevdiğindendir ki dünyânın kötülüklerinden kurtulsun diye döğer.

575. Başkalarının çocuğunu hiç döğer mi? Aklın varsa düşün ve anla!

Emîn ol ki Hudâ’nın da kullarına olan kahrı bu kabîldendir. (Döge döge helvâ yediriyor.)

Hudâ’nın nihâyetsiz vasıflarına akıl ermez. Evliyânın bu babdaki yolları hayrânlıktır.

Bu bâbdaki ilim, vukûf değil, hayrettir. Tuttuğun yol, hayrete müntehi olduğu zaman, yolsuzluktan kurtulursun.

Her kim o likâyaya (hayrânlığa) ererse fânî olur. Henüz fenâ âleminde iken bekâ bulur.

580. Oranın ilmi, fenni, hayret ender hayrettir. Akl-ı küll, o cünûnla iftihâr eder.

Sultan-ı Rusul ki Kutb-i Küll ve Hâdi-i Sebîl idi, “Yâ Rabbi! Hayretimi artır!” diye duâ ederlerdi.

Hayret istemek, kurbet istemek demektir. Çünkü hayrânlık, en âli mertebedir.

³⁸ “Muhakkak ki Allah bütün günahları afveder”: ez-Zümer 39/53

³⁹ Buhârî, Tevhid, 15, 65.

Hayretten maksadım, o hayret değil ki seni Hak'tan uzaklaştırı; belki o hayrettir ki seni nûr-ı mahz ede.

Herkes bir türlü şeye hayrândır. Âşıkın hayrânlığı da mâşûku hakkındadır.

585. Bu kabîlden olan hayret, diğer nev' hayretlerden ayrıdır. Bu, enbiyâ ve evliyânın nasîbidir.

Çünkü bu tahayyür ⁴⁰"ليس كمثلته شيء" den neş'et eder. Tâlibin aklını, ilmini, fikirlerini yağma eder.

Onlar saf su ile dolu bardak gibi hayretle dolmuşlardır. Onun safveti önünde baş kes, inadı bırak.

Çünkü o (hayret) vâsıtaadır; onda dosttan başka yoktur. Vücûd rûhun kabuğudur.

Tenden geç ki cana eresin. Cân yoluyla çarçabuk cânâna gidesin.

590. Nakışı bırak da nakkâşa bak! Ferşi terk et, ferrâşî ihtiyâr eyle.

Ferş gibi, arş gibi bütün mevcûd ve meşhûd cümlesi Sâni'in sun'undan bir zerredir.

Masnû'ların cümlesinden geç de Sâni'i gör. Çünkü hep mahlûktur, Hâlık'ı tercih et.

Değil mi ki karpuz güneşin harâretiyle eriyerek su olup ırmakta akıyor!

Evvel su idi. Yaz geçip de kış gelince donarak cemâd oldu.

595. Tekrar sıcaklar başlayınca, güneşin te'sîriyle buz eriyip yine su oldu.

Onikinci Makâle. 26 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 45] Bu makâlede şu beyân olunacaktır: Yerden göğe kadar bu maddî âlem, İlmullah'da mânâ olarak mevcûd idi. O mânâ Hakk'ın kudretiyle sûret bulunca orada keyfiyetten muarrâ olan âb-ı kudret burada keyfiyet iktisâb ederek münce mid oldu. Bundan dolayı bu âleme "Cemâd Âlemi" diyorlar. Bir su gibi ki harâretten bürûdete geçtiği zaman buz tutar. O buza güneş vurunca tekrar su olur akar. Bu anâsır dünyâsının hâli de biaynihi budur: Evvel mânâ idi. Sonra münce mid oldu. Nihâyet mânâ güneşi üzerine çatıca eriyip su oldu. Bu makâlede şu da takarrur edecektir ki rûhlar mânen bakır, gümüş, altın mesâbesindedir. . Eriyince her biri kendi yerine gider. (Her şey kendi aslına rücû' eder). Binâenaleyh saîdle şakî analarının karnındayken saîd ve şakî idiler. Nitekim Senâî rahmetullahi aleyh buyurmuşlardır:

(s. 26)

زاتش دان حواست را همیشه هستي و مستي
ز دوزخ دان نهادن را همیشه منشاء و مبداء

پس اکنون که سوي دوزخ گرايي اين عجب نبود
که سوي کل خود باشد همیشه جنبش اجزا

Meâlî: Hislerini ateşten yaratılmış bil ki mütemâdiyen gaflet içindesin. Mayanı da cehennemden alınmış bil! Binâenaleyh şimdi cehennem tarafına temâyülüne şaşmamak lâzım gelir. Çünkü cüzlerin hareketi dâima küllü tarafınadır.

(596.) Onun gibi bu yerle gökler de Hak'tan mehcûr olarak şu sûretle cemâda munkalib

oldu.

Onları kış mesâbesinde olan uzaklık cemâda kalb etti; mânâ iken sûret oldu.

⁴⁰ "O'nun benzeri hiçbir şey yoktur": eş-Şûrâ 42/11.

Mânâ âlemi hicâbsız olarak tekrar görününce sûret-i cemâdâtı, tamâmiyle su oldu.

Bu hâli de devâm etmez. Sonunda hepsi yine o olur. Her biri kendi makamına doğru gider.

600. Herkesin orada bir mâdeni, her canın başka türlü bir vatani vardır.

Kimi bakır, kimi gümüş, kimi altın gibi idi, kimi hayr-ı mahz, kimi de ayn-ı şer idi.

Kimi adl ve dinden, kimi zulüm ve küfürden, kimi lütuf ve şükürden, kimi de kahr ve nükrdan (inkârdan) idi.

her biri tekrar kendi künhü tarafına gider. Fer'ler asıllarına rücû' eder.

Hazret-i Peygamber: ⁴¹"السعيد من سعد في بطن أمه" buyurmuştur. Duy da inkâr etme!

605. Şakîlerin şakâveti de böyle (ezelî)dir. Burada yeni olmuş değildir.

Cehennem dalı cehennem tarafına gider. Cennet dalı da cennette bulunur.

Çünkü her asıl, fer'i tarafına gider. ⁴² Güneş nûru gibi ki gece olunca güneşi tâkipö ederek, kaybolur.

Yerde, gökte her neye tâlipsen, yakînen bil ki sen o matlûbun cinsindensin.

A'lâyâ mâil isen rahmânî, ednâyâ meyl ediyorsan şeytânîsin.

610. Çünkü ednâyâ denî olan meyl eder, âlî olan a'lâlîği kabul eyler.

Bu bahsin şerhi derindir. Kendinden geç ki bu işi başarâbilesin. Hulâsa olarak bil ki varlık, yokluktadır.

Her kim kendinden geçtiyse, o muhalled yaşadı.

Fânî gamların sonu meserrettir. O halde bekâyı dâima fenâda (yoklukta) gör!

615. (Nasıl ki) lamba yanınca, karanlık gidiyor, sıhhat gelince hastalık kalmıyor.

Bunun gibi fânî olmaktan ürkme, o seni bütün kederlerden kurtarır.

Bakır duygularını ser â ser altın eder; zulmetinde güneş nûru belirir.

O nûr zulmetleri tamâmen bel' edince, artık güneş hicâbsız olarak görünür.

620. Ondan sonra baştan başa nûrla dolarsın. Cihetsiz cihetine devam edersin.

Kendinde ruh âlemini gör; Îsâ, Mûsâ, Şît ve Nuh Aleyhisselâm gibi

(s. 27)

Bütün peygamberleri bilâ-hicâb görür, hatâdan kurtulur, savâb-ı mahza mülâkî olursun.

O sahraya ölüm yol uğratamaz. Orada tehlikesiz emniyete kavuşursun.

Bu devleti elde etmek için çalış ve coş! Sâkinin elinden bekâ şarâbını iç.

625. Bir şaraptan ki hımârı yoktur. Canını cânâna candan fedâ et.

O cânı ele geçirmek için bu cânı terk et!

Bu candan teberrî ederek o can için uğraş!

Onu senden alacaklar, aldılar farzet. Mâdemki ölecektir, öldü say!

Değersiz ver, değerliyi al! Kalp akçeyi hâlis nakdla mübâdele et.

630. Eşini fedâ eyle! İvaz olarak Îsâ'ya kavuş! Kârûn'a bedel Mûsâ'yı tercîh et!

Vücûdunu besleme ki ser â pâ can olsun. Bunu terk eyle ki tamâmen O olasın.

Onüçüncü Makâle. 35 Beyttir.

⁴¹ "Mutlu, anasının karnında mutlu olandır....." Hadîs, bu hâliyle, Bezzâr'ın *Müsned*'inde geçmektedir ve senedi sahîhtir. Bkz. Aclûnî, I, 452.

⁴² "Her fer' aslı tarafına gider" demek isterken sehven tersi yazılmış olsa gerektir.

[Fa. 1376, s. 47] Bu makâle şunu beyân edecektir ki: Zulmle sitemi kendine kendin yapıyorsun. Nitekim Kur'ân-ı Mecîd'de buyuruyor ki: "و ما ظلمناهم و لاكن ظلّموا" "و ما ظلمناهم و لاكن ظلّموا" Meâl-i Kerîmi: Onlara biz zulmetmedik; kendilerine kendileri zulmettiler."⁴³ Hak Taâlâ Hazretleri cenneti yarattı ve oraya giden yolu gösterdi ve sana oraya gidecek ayak ve kudret verdi. Kezâlik, cehennemi de yarattı ve oraya giden yolu gösterdi ve sana oraya gidebilmek kudretini de verdi. Artık zulmedersen kendi kendine etmiş olursun.

Bu neye benzer: Biri zindanda mahbûstur, fakat anahtarı kendi elindedir. Böyle olduğu halde kapıyı açıp çıkmıyor. Yâhud, o kimseye benzer ki tatlı su başında oturuyor, sudan içmek imkânı (her dakîka) mevcûd olduğu halde içmiyor da "susuzluktan yanıyorum" diye feryâd ediyor.

632. Ey sersem! Mahbûshânenin anahtarı elinde olduğu halde neden mahbûs duruyor, neye kederlere batıyorsun?

Haydi, ey budala ! Kendine zulmetme! Hapishânenin anahtarını Hak Taâlâ Hazretleri eline vermiştir. Kapıyı aç, kendini kurtararak mesrûr ol. Bu dört, beş, altı, (anâsır, havas, cihât) mahbesinden (sûret âleminden) halâs ol.

635. Mâdemki eğrilik, doğruluk, senin elindedir, eğriyi bırak da bidâyeten doğruyu intihâb eyle.

Ey oğul! Sana ne gelirse kendindedir. Yola doğru git ki bir iş başarmış olasın.

Saf su ırmağı yanında akıp gidiyor. Sen gam ve keder içinde susuz oturmuşsun.

Suyu iç, kendini susuzluktan yakma! Hamakattan ve teşnelikten kurtul!

Bu mânâya dâir Cenâb-ı Mevlânâ'dan da nâdir nükteler dinle!

640. Halka bak ki nasıl zulmette kalmışlardır. Fânî metâ' içinde nasıl fânî olmuşlardır.

Kibirlerinden nâşi hepsi tefrikadadır. Canları ölmüş fakat boğuşup didişmek husûsunda dipdiridirler.

Şuna şaşılır ki zindânın anahtarı elinde olduğu halde kurtulmak teşebbüsünde bulunamıyorlar.

(s. 28)

Akar su eteklerine çarptığı halde baştan ayağa kadar gübreye batmış bulunuyor.

(....)⁴⁴

645. Nûr gizlidir. Delili de taleptir. Fakat gönül abesle iştiğâlden kurtulmaya penâh aramıyor.

Eğer dünyâ habsinden kurtulmak çâresi olmasaydı, ondan ne ürkülür, ne de halâs aranırdı.

Vahşet seni bir me'mûr gibi çekip götürüyor. "Ey yolunu şaşırılmış kimse! Doğru yolu bulmaya çalış!" diye.

Kurtulmak için yol vardır fakat pusuda gizlidir. (...)⁴⁵

Eğer müjde veren bir kimse olmasaydı, bu mahbûsların gözü kapıda olmazdı.

⁴³ Hud 11/101.

⁴⁴ Eksik bırakılan beytin (دایما پهلوې با پهلوې بي قرار پهلوې آرامگاه و پشت دار) tercümesi: Dâima bî-karârla yan yana, dinlenme yerinin yanında ve dârin/ağacın arkasında (?)

⁴⁵ Bu beytin tamamının (هست منہاج و نہان در ممکن است یافتن رهن گزافه جستن است) tercümesi: Yol vardır ve mümkünde gizlidir. Onu bulmak, rehin alınan boşuna aramak gibidir. (?)

650. Eğer ırmak suyu mevcûd olmasaydı, bu yüzbinlerce mülevves su arar mıydı?!

Toprak üstünde yanın (sırtın) rahat etmiyor. Çünkü bilirsin ki evde yorgan-yatak var.

(...)⁴⁶

Biliyorsun ki solsuz, sağsız, üstsüz, altsız (cihetsiz) bir ikâmetgâhın vardır.

Oraya tâatsiz erişmek imkânı yoktur. Zahmete katlanan rahata kavuşur.

655. Doğruluk et. Eğrilik semtine adım atma. Neden sürüne sürüne eğrilik tarafına gitmeğe özeniyorsun?

Yüz karartacak şeyi, gaflet yüzünden medâr-ı iftihâr görüyorsun. Zor yolu kolay zannediyorsun.

Ey iğfâle kapılmış kimse! Kendini dalâletten kurtar, zehirle balı bir sanma!

Yolsuzluğu bırak da yola gel ki câhillik ve körlük zindânından kurtulasın.

Fenâlıktan pişman, pişmanlıktan da perişan olursun, değil mi?

660. Öyleyse doğruluk et, neş'eli ol, kederden kurtul! Niçin kendine bu kadar zulmediyorsun?

Tâatten hiç kimse peşîmanlık çekmemiştir. Çünkü tâat tamâmiyle kâdır hiç ziyânı yoktur).

Fâsıkla zâlim nâdim olurlar. Çünkü onda (fiskla zulmdede) zarardan başka bir şey göremezler.

Hak Taâlâ Hazretleri sana her ikisine de kudret vermiştir. Dünyâda her ikisini de yapabilirsin.

Delil isteyerek kendi sakalına gülme (kendini âleme maskara etme), amel et, yola git, utanarak sükût eyle.

665. Doğru yolu tut. Bu eğri yolu bırak. Hak'tan başka ne varsa hepsinden geç.

Hakk'ın mâsivâsı gidince yalnız Hak kalır. Artık ondan sonra hicâbsız olarak Hakk'ı müşâhede eyle!

Ondördüncü Makâle. 79 Beyttir. (MMA 2124, v. 25b)

[Fa. 1376, s. 49] Bu makâlede şu beyân olunacaktır:

Vâsıl olan velîlerin seyri, vuslatta ve Hakk'ı müşâhedededir. Hak Sübhânehu ve Taâlâ evliyâsına mütemâdiyen yeni bir kudret eseri, yeni bir âlem gösterir ki o görüşlerin, o tanıyışların o acîbelerin nihâyeti yoktur. Ebede'l-Âbâd, dîdâr-ı İlâhî'de yeni yeni kudret eserleri müşâhede ederler ki evvelkiler sonrakilere benzemez. O hâlet tarîf ile anlaşılmaz; meğer ki bi'l-fiil o hâle ermiş olasın. "من لم يذق لم يعرف": Tatmayan bilmez.

(s. 29)

(667.) Senin varlığın dîdâra mânidir. Öyle bir dîdârın vuslatına hâildir.

Dîdâr-ı Hudâ'ya vâsıl olduğun vakit, sana başka bir seyr (seyr fillah) yüz gösterir.

Çünkü vuslattaki seyr başka türdür. Bu türlü pervânenin kuşu başkadır.

670. Vuslat âleminin seyri böyledir. Bunu anlayan kâmil insan olur.

Orada başsız ve bensiz yüzlerce cihân görürsün; ucu bucağı bulunmaz.

⁴⁶ Eksik bırakılan kısmın (بي خمار اشكن نباشد اين خمار) bi: bkz. Fa. 1376, s. 48, b. 909) tercümesi: Makarr olmazsa, bâzen kararın kendisi olmaz. Sarhoşluk-gözyaşı olmazsa, o sarhoşluk da olmaz(?).

O sefer, ayn-ı Hak'da seferdir. O yola ne melek sığar ne de beşer. Orada "benimdir, senindir" gibi şeyler yoktur. Hudâ-yı Ehad, adedden ve cihetten münezzehdir.

Öyle değil mi ki "benim" ve "benimle" gibi tabîrler ta'dâd anlatır. İki den geç ki müşkil hallolsun.

675. Su ırmağına toprak attığın zaman toprağın bulanıklığı bir müddet belli olur.

Gerçi o toprak suya vâsıl olmuştur ama henüz hamdır. Rengi zâil olarak tamâmen fânî olmamıştır.

Fakat suda mahvolup belirsiz olduktan sonra tamâmen dîdâra ehil olur.

Bu bahsin şerhi derin ve idrâkin fevkindedir. Bunu anlayamadığın için melâl verir.

Külliyen yok ol ve kendinden geç ki iyilik ve kötülük hapsinden kurtulasın

680. Tâ ki Hudâ kendi medh ve senâsını şerîksiz olarak bizzât kendi söylesin.

Senâî de bu mânâyâ işâret etmiştir. Eğer (dinleyecek) kulağın varsa dinle!

Sen kalma (aradan çık, yok ol!) Yârin aşkıdan fânî ol tâ ki perverdikâr kendi senâsını sana kendi söylesin.

Hudâ kendi senâsını kendi söyler ki "Bâkî ancak benim, benden başkası fânîdir.

Her dem benim evimden, bu toprak cihânından başka pâk müebbed yeni yeni cihânlar vücûda gelir.

685. İşte merdânın seyri böyle bir âlemde vukû' buldu. Onlara her nefeste yeni bir vuslat müyesser olur.

Zevk ve safa içinde müebbed mukîm olurlar. Yâr ve nedîm perdesi olmaksızın Hudâ ile müşerref olurlar.

Bil ki böyle seyrlerde aded kalmaz. Adedi bırak da (atını) cihetsiz cihetine doğru sür.

Bunun şerhini Şems-i Tebrîzî Hazretlerinden dinle! Tâ ki tensiz yüzlerce yeni can bulasın.

Bu gibi yolları hâsseten o açar. Çünkü Hak cânibine onun gibi rehber bulunmaz.

690. O (Hüve-yi Azîm), hüvelerin hüvesidir. O kerem sâhibi herkese bir hüve vermiştir.(?)⁴⁷

Halkın bütün bu (hüve)leri O'nun sun'udur. O'nun hüvesi iç (öz), diğerleri kabuktur.

Hüve, fânî olan sun'lar gibi değil, Hudâ'nın nûrundan doğmuştur. O bâkîdir.

O'nun iki cihân hâricinde lâ yuadd masnû'ları vardır ki o nûrlar dâimdirler.

Onun menba'ı evliyânın rûhudur. Hakk'ın nazargâhı hakîkatte velîlerin câmidir.

695. Onların canına erişen her güzellik o can mâşûkunun birer selâmıdır.

Bunun sırrı âlidir. Ondandır kim koku alabilecek? O[nun] kuşu, Ankâ semtinde uçabilir mi?

Aklı olana bir işâret kâfidir. Çok söze ne ihtiyâç var?

Biz Hakk'ın, havâs tarafına gönderilmiş elçisiyiz. Tâ ki bir asîle usûlü söyleyelim.

Bu usûl, dîn-i Hakk'ın usûlüdür; vâhî dinlerin değil.

⁴⁷ Soru işâreti, mânâyı tam anlayamadığını gösterir şekilde mütercim tarafından konmuştu.

700. Bu usûlden eğer bir asla mâlik oldunsa, kazandın! Ankâ gibi Kâf-ı kurb tarafına uçarsın.

(s. 30)

Öyle Ankâ değil ki dünyâyâ sığar. Yahûd öyle Kâf değil ki bir mekânı vardır. Kâf da Ankâ da o deryâdan bir katre, âlem o güneşe nisbetle bir zerredir.

Belki bu âlem o güneşin yanında zerre bile olamaz. O güneşin zerresi, dîn güneşi olur.

Bu âlem o güneşin yanında nasıl zerre olabilir ki o güneş şarktan doğan güneş değildir.

705. Onun her zerresinden o tarafa yüzlerce güneş uçar. Dem â dem Hakk'ın lütûflarını izhâr eder.

Bu güneş orada Sühâ'dan da küçük kalır. Bil ki onun yanında görünmez bile.

Onun yanında bu âlemin güneşi pek bi-çâre kalır. Eğer bizden isen bu nûrdan yüz çevirme.

Tâ ki bizim nûrumuzdan öyle acîb bir nûra kavuşasın ki o nûr ne Türk'den zuhûr etmiştir, ne Arab'dan...

Tâ ki bizim tarafımıza ruh gibi revân olasın. O sahrâda başsız ayaksız yürürsün.

710. Çünkü o sahrâyâ ne ayak sığar ne de baş. O evin ne tavanı var, ne kapısı...

Nûr-ı bâkî, âb-ı hayât menbaıdır. Öyle hayât ki sonunda ölüm yoktur.

Cihân nat'ında (şatranc tahtası) iyi- kötü herkese (mât), (şâh) dan gelir.

Fakat o dirinin hayâtına nihâyet yoktur. Bu hayât, bu memât oraya hâildir.

Çünkü bu hayâtın uykusu, ölümdür. O hayâta tâlib ol ki uykusu hayâttir.

715. Ona eş olan velî olur. Onun canının hayâtı Hak'tan olur.

O Hak'la diridir; cism ü can ile değil. Çünkü o bâkî hayâta eş olmuştur.

"Eş"den maksadım, ikiliği hatırlatan eş değildir. Belki ikilik onunla kubbe gibi yekpâre olur.

O, bir hayâttan diğer hayâta gider; muhalled ve sermedi, cennet hayâtına...

Eğer bu söze vâkıf olursan, yol alırsın, o sâkinin elinden bekâ bâdesi içersin.

720. Cân-ı cüz'in, küll olur. Kendinden geçer, dâima bi-hûd olarak sermest olursun.

كل يوم هو في شأن⁴⁸ senin seyrin olur. Senin vücûdundan başka mevcûd kalmaz.

Âşık, mâşûk ve aşkın hepsi bir olur. Bu taaddüd, kelime ve isim taaddüdünden ibâret kalır.

Dört, beş ve altı (anâsır, hevâs ve cihât) kaydlarından kurtularak bir olur, kendi kendini arar bulursun.

Bu sözümüz, mühtedi tarafına rehberdir. Bundan muktedî ile muktedâ bir olur.

725. Namâzdaki rukû' ile sücûd gibi her ikisinin fi'li berâber olur.

Binâenaleyh sâdik mürîd, ayn-ı şeyh olur. Çünkü o da şeyhinin ziyetiyle tezeyyün etmiştir.

İki küpe konulmuş şâf şarâb gibi ki gaflet etme; her ikisini bir bil!

Eğer bu sırdan gâfil olmazsan başa geçer, büyüklere ve serverlere server olursun.

Eğer bu sırrı zâyî' edersen, kuyruk olursun (dümbede kalırsın), gözbebeği nasıl olabilirsin?!

⁴⁸ "O/Allah hergün bir iştedir": er-Rahmân 55/29.

730. Dünyâda gören uzuv, gözbebeğidir. Kuyruk ona buna bakıp görebilir mi?

Bakmak (görmek), başın işidir; kuyruğun değil. Şarapsız küpten bir kimse sarhoş olabilir mi?

Boş küpten kim şarâb alabilir? Yâhud, boş tabaktan yemek yenebilir mi?

Bulaşık sahan ve tabaktan, sinekten başka kim karın doyurabilir?

O miktar ancak sineğin gıdâsını te'mîn eder. Tabağın dolu veya boş olması onca ehemmiyetsizdir.

(s. 31)

735. O miktâr onun midesine kâfidir. Yemekler çok olsa da midesinin alacağı kadar alır.

Dolu tabaklar insan içindir. Büyük lokmalar, nefis yemekler insanın gıdâsıdır.

Nikmetten beri olan nîmet, bu âlemde bulunmaz; o âleme âittir.

O nîmetler her zaman ve ancak hâvâssın gıdâsıdır. Çünkü o ezelden itibâren âlûdelikten kurtuluştur.

Onlar can gözleriyle hüsn-i Hudâ'dan duraksız, nâ-dîde gıdâ alırlar.

740. O yemek gözle yenir. O bahçeden gözden başkası otlayamaz.

Göz peydâ etti ki Hakk'ın hüsnünü mekânında, lâ-mekânda iyânen müşâhede edesin.

Çünkü İbn-i Sînâ gibi ulûm ve fûnûnda müstesnâ da olsan, gözsüz bir şey göremezsin.

Sarây-ı Kibriyâ'ya yol bulamazsın. O'nu görmek için göz lâzım.

Göz aşktır. Git Hudâ'dan aşk iste! Talepte isrâr eyle!

745. Tâ ki Dost'unu hicâbsız olarak seyredesin, kabuğu terk ederek iç olasın.

Onbeşinci Makâle. 12 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 52] Şunu beyân edecektir ki: Hak Taâlâ Hazretleri vâsıl olan evliyâsına kudretinin keyfiyetini iyânen göstermek için yerde, gökte ne kadar masnûâtı varsa hepsini onların gözleri önünde birer birer yıkıp yeniden yapar. Hudâ onları nasıl yarattı ve yarattıklarını nasıl yıkıyorsa, onlar da öyle görürler ve bilirler.

O zaman ikilik kalkar. Vahdet tamam yüz gösterir. (Âlem-i Vahdet)in mânâsı budur.

هم خدا داند خدارا غيركي كنجد درو
زانکه در دريائي وحدت غير جز اغيار نيست

Meâlî: Hudâ'yı, Hudâ'nın mâiyyeti bilir. Oraya gayr sığmaz. Çünkü vahdet deryâsında ağıyârdan başka yoktur.

(746.) Artık cihânın bütün eşyâsı sana iyân olur. Onlardan hiçbiri gizli kalmaz.

Bütün nükte ve müşkilleri sen halledersin. En zor müşkiller kolaylaşır.

Her şey, herkes levh ve kalem nedir, hepsi ferş üzerinde rakamsız olarak görürsün.

Hakk'ın bütün sırları senin derûnunda zuhûr eder.

750. İyânen görürsün ki nasıl icâd etmiş, iki âlemi ne sûretle bünyâd eylemiştir.

Senin önünde her şeyi yeniden icâd eder ki alen-âşkâr göresin.

Tâ ki ikilik kalmaz. Yârin Hudâ olur. O vahdette müebbed kalırsın.

O vahdet âleminde pek çok makamlar vardır ki nihâyetine kimse erişmemiştir.

Vahdet deryâsının haddi, pâyânı yoktur. O deryâdaki gavvâslık müebbeddir.

755. Böyle seyde can firâr etmez. Ona dâima muntazar vuslatlar erişir.

Orada kucaksız der-âğuş bulur, dudaksız bûselere nâil olur ki nihâyeti gelmez.

Orada, ağızsız, yüz çeşit yemekler yer, beslenmeden neş ü nemâ bulur.

O zü'l-Celâl'in hüsnünde fânî olmadıkça o söz sana sözle anlatılamaz. (bi'l-fiil görmen lâzımdır).

(s. 32)

Onaltıncı Makâle. 105 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 53] Şunu beyân edecektir ki: İnsan için husûle gelen her varlık, yokluktan meydana gelmiştir. İnsan evvelâ toprak idi, sonra nebâta munkalib olarak topraklığı kalmadı (yok oldu). Eğer topraklığı kalsaydı, nebât meydana gelmezdi. Sonra buğday ve meyveler midede hazmolmasaydı, can, kuvvet ve şehvet vücûda gelmezdi. Rahimde meni yok olmasaydı (meni olarak kalsaydı), insan olmazdı. Böylece her yokluktan, evvelkinden daha iyi bir varlık hâsıl olur. İnsan meşîmede iken kan içer. Dünyâya gelince sütle gıdâlanır. Sütten kesilince türlü yemekler yemeğe başlar. İnsan hangi makam ve mertebeye erişse, yokluk yüzünden erişmiştir. Şu halde insan yokluktan niçin ürkerek kaçmalıdır? Bu hakîkati anlayan evliyâ, kendiliğinden yok oldular, insan oldular.

مقصود ز عالم آدم آمد

مقصود ز آدم آن دم آمد

Meâli: Âlemden maksûd, Âdemdir. Âdem'den maksûd da o demdir (vusûl ilellah).

خير ميا خير مرو جانب بازر جهان

زان که در این بیع و شرا این ندهی آن نبری

Meâli: Cihân bâzârına sersem gelip sersem gitme! Çünkü bu alışverişte bunu (cânı) vermeden onu (cânânı) alamazsın.

Muhakkaktır ki gece ile gündüzü de yokluktan talep edersin (Biri yok olmazsa diğeri var olmaz). Ticârette, zirâatta, zâhiren, bâtınen bütün işler böyledir. Zâhirde, meselâ: Elde olmayan rızkın yoktan vücûda gelmesini me'mûl edersin. Bâtında: Halledemediğin ilmî müşkil bir mes'elenin halli için yoktan inkişâf ve sünûhât beklersin. Şu halde iyi biliyorsun ki iş yokluktadır. Himmət ve intizârın dâima yokluk vechine ma'tûftur ki bütün maksûdlarını yokluktan beklersin. Sana bu zamana kadar her ne erişmişse yokluktan erişmiştir. (Hâl böyle iken) ne acâyib basîretsizliktir ki yokluktan bu kadar korkar ve kaçarsın. Artık korkma, yok ol ki gönlünün emellerine nâil olasın. Ecelin seni emelsiz olarak yok etmesin. Yoktan gelecek atâdan mahrûm bırakmasın. Tâ ki onların (velîlerin) cinsinden olasın.

فانی ز خود و بدوست باقی. این طرفه کی نیستند و هستند

Meâli: (Velîler) kendilerinden yok olarak Hak'la bâkî olmuşlardır. Şurası gariptir ki hem yok, hem vardırlar.

[Fa. 1376, s. 54]Bu makâle şunu da takrîr edecektir ki ten can ile diridir. Bütün a'zâ ve eczâsı onunla kâimdir. Bir candan her uzva liyâkatine göre bir kisve giydiriliyor. Meselâ: Göze görmek, kulağa duymak, ele tutmak, ayağa yürümek hâssa ve kabilyetleri veriliyor ki bunların ta'dâd ve tafsîli uzun sürer. Bunların hepsi bir candan hayât bulur. Her birinin diğere benzemeyen meziyeti vardır.

(s. 33)

(759.) Sen bu varlıktan yok olmadıkça o renksiz varlığın kokusunu alamazsın.

760. Çekirdek toprağın altında çürüyüp mahv olmadan güzel ve bol meyve veren ağaç meydana gelir mi?

Nutfe rahimde fânî olmadan (tahavvül etmeden) dilrubâ insan tekevvin eder mi?

Sürme taşı göz içinde eriyip mahvolmadıkça gözde nûr husûle gelir mi?

Ekmek midede hazm olmazsa, o zindelik, o can, o akıl nerde vücûd bulacak?

Mâdemki varlıklar bütün yokluktan vücûda geliyor, o halde senin yokluktan ürkmen mânâsızdır.

765. Ey delikanlı, bu ana kadar senin varlığın yoktan doğdu da bu mertebeye eriştin.

Evvelâ bu varlıktan yok ol da aşk-ı Hudâ'da fânî ol ki varlığın ondan tebeddül etsin.

Hakîkatte asıl budur; onların cümlesi fer'dir. Bu, biçmek (mahsûl almak); o, tohum ekmektir.

Onların cümlesi, yol idi; bu, menzildir. Onlar, hep tahsîl idi, bu, mahsûldür.

O urûc vâsıtasıyla buraya eriştin. Bu varlıktan da yok ol ki

770. O son varlığa ayak basmış olasın. Ondan sonra ölümden kurtulursun.

Nitekim dîn Sultanlarının Sultanı, bahr-ı safâ cenâb-ı Mevlânâ efendimiz buyurmuşlardır:

Eğer zarardan sâlim olmak istersen, mebde'e bakma, müntehâya bak!

Tâ ki bütün ademlerin var olduklarını göresin. Varlıkların enginliklerini hissedesin.

Bir kere şuna dikkat et ki her aklı olan gece-gündüz (dâima) yokluk isterler.

775. Dilencilikten umduğun kerem, yokluktandır. Ticâretten me'mûl ettiğin kâr yoktandır.

Zîrâattan beklediğin mahsûl yoktandır. Bağdan beklediğin meyve yoktandır.

Medresede taleb ettiğin ilim, tekkelerde kazandığın hilm hep yoktandır.

(İşte âkil olanlar) varlığı bundan dolayı arkaya atmışlar, yokluğa candan tâlib ve kul olmuşlardır.

Çünkü sun'-ı Hudâ'nın mahzen ve menşei yokluktan başka değildir.

780. Duvarcı ustalar, yapı kurmak için boş arsa ararlar ki oraya temel atınsınlar.

Sakalar doldurmak için boş bardak, dülgerler kapı çatmak için kapısız ev ararlar.

Vakt-i saydda (?)⁴⁹ cümlesi adem idi. O zaman hepsi de ademden kaçarlardı.

Mâdemki canının enîsi yokluktur, o halde fenâdan ve yokluktan kaçınmak ne oluyor?

Ümîd yokluktan olunca, tab'ının alışkın olduğu şeyle inâatlaşmak nedendir?

785. Yokluğa sırren mûnis değilsen onun gizlendiği pusuya neden göz dikiyorsun?

Bunun mâ-melekenden sarf-ı nazar ederek gönül ağını gönül deryâsına atmışsan,

Sonra bu murâd deryâsından kaçmanın mânâsı nedir? O deryâ ki senin ağına yüz binlerce av vermiştir.

Neden dolayı "berk"e "merk(g)" adı verirsin? Cadılığa bak ki sana berki merk(g) gösteriyor.

⁴⁹ Soru işâreti, manâyı tam anlayamadığını gösterir şekilde mütercim tarafından konmuştu. Konu, alta gelecek balık avı ile ilgili olsa gerektir.

Onun sihri, menfaatteki mahâreti, senin gözlerini bağlamış da canınla rağbetini kuyuya düşürmüştür.

790. Mekr-i İlâhî ile hayâlinde kuyunun üzerindeki bütün sahra gözüne canâvar ve yılan görünmüş.

Zarûrî olarak kuyuya ilticâ etmiştir. Nihâyet ölüm onu kuyuya atmıştır.

Bu varlık kuyusundan mertçe bir hamle ile sıçrar çıkarsan yokluk Burak'ına binersin.

(s. 34)

Hayât içinde ebedî hayâta kavuşursun. Vâhid-i Hakk, sana hicapsız tecellî eder.

Hak'da fânî olan kimse kendini buldu ve ebedî zinde kaldı.

795. Hakk'ı bulmak fânî olmak demektir. Fânî oldun mu artık işin tamamdır.

Yolda giderken bir güzel görürsün. Bütün lezzetleri unutursun.

Onun zevk-i hüsnüyle kendinden geçersin, muhabbetinde fânî olursun.

Zâyi' olmak, bulmak demektir. Uyan! Kendi varlığından usan!

Varlık fen bulunca bekâ vücûda gelir. Hakk'ın mâsivâsı gidince, yalnız Kibriyâ kalır.

800. Kendinden geçmek O olmak demektir. Küfrün zâil olunca, dîn nûru olursun.

Sen fânî olunca yalnız Hak kalır. Dâima hareketin Hak olur.

Bî-hudluk, tarîkate ölmek demektir. Bunu iyi anla ki ifâkat bulasın. Her ne kadar katre isen de o zaman deryâ; kör isen Nûr-i İlâhî ile bînâ olursun.

İkiliksiz, acîb bir nûr olursun. Hak'la zinde, Hak'la kâim olursun.

805. Senin ef'âlin Hakk'ın ef'âlî olur. Küfür de dîn de dâima seni medh ü senâ eder.

Bu cihân da, o cihân da senin hükmünde olur. A'lâ ve esfel her şey senden hayât alır.

Ben vukû-ı hâli söylemekten çekinirim. Ehl-i zaman arasına fitne düşer diye korkarım.

İyi bil ki şâhin lokması küçük kuşun ağzına sığmaz. Eğer verirsen derhal boğazını yırtar. Âkil olan ona böyle lokmayı vermez.

810. Havâssa mahsûs olan sırrı avâma nasıl verirsin? Tuzağa tutulmuş kuş havalanabilir mi?

İhtiyar karı, Rüstem gibi hücum edebilir mi? Hak'tan mahcûb olan, hâl ve kâl sâhibi olamaz.

Hâl ve kâl ancak o şâha mahsûstur. O sırta sa'y ve cehd ile kim mahrem olabilir?

Merd-i Hudâ'nın ilmi atîdir (kesbî değil). Ondan dolayı meleklerle tefavvuk eder.

Meleklerden her biri, feleklerde uçtukları halde, Âdem'e secde ederler.

815. Hepsi de arşın etrafında zinde ve pür-nûr idiler. Masiyetten beri, dünyâda zulmetlerden ârî idiler.

Bu kadar mertebeleri olduğu halde, Âdem Aleyhisselâm onlara şâh oldu. Onun likâsı meleklerle candan matlûb oldu.

Âdem'e secde etmeleriyle dereceleri daha ziyâde yükseldi. Arştan âlf oldular.

Âdem'in tedrîsiyle onlara yeni yeni ilimler hâsil oldu. Onun takdîsiyle bir kat daha nurlandılar.

Hudâ, Âdem'in kalbinde mukîm idi. Sevdiğinden nâşî, ona nedîm olmuştu.

820. Her ikisi fart-ı imtizâç ile billur bardağa konmuş suyla şarâb gibi olmuşlardı.

Onların nemeksârında (tuzlasında) tuza tahavvül ederek birleşmiş, aralarından (benim, senin) gibi ikilik ifâde eden farklar zâil olmuştu.

O vahdetin şerhi dille ifâde olunamaz. Binâenaleyh o beyândan lisânımı men‘ ediyorum.

Merdânın yolunu, liyâkatı olana ısmarlayınca artık o liyâkâtın mükâfâtı Hak olur.

Katre mesâbesinde olan can, O’nun deryâsına iltihâkla bahr-ı bî-pâyân olur. (s. 35)

825. Ondan sonra kendinden geçerek hudâvendlik eder. Darlık ve benlik dağını kökünden kaldırırsın.

Dünyâda halka yardımcı olursun. Gizli-âşikâr her şey seninle kâim olur.

Zâhir ve bâtın sana inkiyâd eder. İki cihân halkına yardım senden ulaşır.

İyi-kötü bütün cihân halkına rızık ve kuvvet senden gelir.

Herkesin bedeninde ruh olursun. Hepsi senden çeşit çeşit atıyyelere nâil olur.

830. Âlemin cisminde sâf can olursun. Herkese şâmil rızık bakşedersin.

Nasilki bu ruh, cismin her uzvuna ayrı ayrı gıdâ verir.

Vücûdun bütün a‘zâsı, ondan hayât bulur; el, ayak, ense, yüz,

Baş, göz, karın ve bacaklar, bütün a‘zâ onunla neşv ü nemâ bulur.

Vücûdun bütün bu eczâsı candan hayât, kuvvet ve zevk alıyor.

835. Her cüz’ kendine münâsib olan atıyyelere nâil oluyor. Her his kendine lâyıık olan gıdâyı buluyor.

O gıdâdan göz nurlanarak eşyânın sûretlerini temâşâ ediyor.

Kulağın aldığı da başka türlüdür: o da hayır ve şer her şeyi işitiyor.

Bunun gibi beş histen her biri kendilerine göre candan kuvvet alıyorlar ki

Hiçbirinin aldığı diğerine benzemez. Aralarında yerle gök kadar fark vardır.

840. Hecâ harfleri gibi her birinin vazîfesi başka başkadır. Kimi elif, kimi be, ilâ âhirih... gibi.

(Yâhud) bahar gibi can bedenine taalluk edince her uzva ondan kendine mahsûs bir iyilik gelir.

Değil mi ki bunların hepsi de a‘zâdır. Cân da (bilâ- fark) hepsine ittisâl eder.

Fakat tırnağın aldığı gözün aldığına benzer mi? Göz, cevher; tırnak, yeşimdir.

Hepsi de canla beraber değiller mi? (Böyle olduğu halde) ayağın husûle getirdiği sadâ, başinkine benzemez.

845. Nevbahâr da her şeyde yüz gösterir. Fakat güldeki letâfet, dikende görülmez.

Böyle bil ki Hudâ’da, cihânda gizli âşikâr her şey beraberdir.

Kelâm-ı Mecîd’inde ⁵⁰"و هو معكم أين ما كنتم" buyuruyor. Nerede olursanız, ben sizinle beraberim. Hayâtınız bendendir. Uyku ve gıdânız bendendir. Her şeyde sizinle beraberim.

Fakat velîlerime bahsettiğim maiyet, avâma bahsettiğimden başkadır.

850. Nebilere, velîlere lütfumdan başka türlü tecellîde bulunurum.

Enbiyâdan iyilikler, mucizeler vücûda gelir. Halkı mihnetlerden kurtarırlar.

Evlîyâdan da acîb, garîb kerâmetler zuhûr eder ki hadd ü pâyânı yoktur.

Hak Taâlâ Hazretleri’nin küçüklere olan mâiyyeti büyüklere olan mâiyyetine nerde benzeyecek!

⁵⁰ "Nerede olursanız olun, o sizinle beraberdir": el-Hadîd 57/4.

Hudâ'nın mâiyyeti, bütün halka şâmildir. Yemek, uyku ve emsâli...

855. Taâm, şarâb ve meyveler ki saymakla bitmez. Bunlardan cihân halkının hepsi az-çok nasîbdâr ve onlardan kimi memnûn, kimi gamhordur.

Fakat şâhin vezîrleriyle olan mâiyyeti, sâir bendeleriyle olan mâiyyeti gibi midir?

Emîrleriyle olan mâiyyeti, çavuşlarıyla olan mâiyyetine benzer mi?

(s. 36)

Bu bir misâldir. Yoksa o mâiyyetin benzeri yoktur. Bu ince mes'eleyi kendi aklınla halle uğraşma!

860. Çünkü o fehimden, akıldan hâriçtir. Haydi! Bu yolu sadâkat ayağıyla katetmeye gayret et!

Akl ve fikri bırak da sıdkımı artır! Tâ ki her lahza bâkir bir lütfâ, tecellîye nâil olasın.

Sıdk yoluyla esrâra mahrem olunca, rûhun teninden hârice pervâza başlar.

Bir cihân ki cisimlerin mâverâsındadır. O cihân müsemâmâ, bu cihân isim hükümündedir.

Onyedinci Makâle. 32 Beyttir.

Bu makâle şunu beyân edecektir: [Fa. 1376, s. 62]

Cisimlerin kıymeti rûhlardandır. Rûhlar cisimsiz de bâkîdir. Fakat rûhsuz cisimler fânî olur. Bunun gibi müsemâmâsız isimlerin de kıymeti yoktur; adem-i mahzdir. İsimlerin kıymeti müsemâmâlarıyladır. Müsemâmâ olmazsa sâde, boş isim neye yarar. İsimsiz de olsa, müsemâmâ kâim ve mevcûttur. Fakat müsemâmâsız isim, fânî ve zâyî'dir. İsimler dilden biter (vücûda gelir). Müsemâmâ cennet bahçesidir. Hakîkat gözüyle bakılırsa cennet, merdân-ı Hudâ'nın gönlüdür ki ⁵¹ "فادخلي في عبادي" "فادخلي في عبادي" den murâd, Hudâ bağının cennetleridir. Halkın bu fânî bağları bu derece hoşâ giderse, merdân-ı Hudâ'nın gönül bağları ki ⁵² "ينظر في قلوبكم" mantukunca Hakk'ın bağlarıdır, kim bilir nasıl cennettir.

دل يكي منظر يست رباني خانه ديور را تو دل خاني

Meâlî: Gönül Rabbânî bir nazargâhtır. Sen şeytânın evine gönül diyorsun.

(864.) Kat'iyyen malûmdur ki isimler nihâyet fânî olur. İsimlerden geç, müsemâmâları intihâb et!

865. İsimlerdeki zevki müsemâmâdan bil! Müsemâmâsız ismi yok say!

Hurma ismi müsemâmâsı olan hurmadan dolayı makbûldür. Yoksa hurma mevcûd değilse ismin hiçbir kıymeti yoktur.

Müsemâmâsı mevcûd olmayan bir şeye, boş bir isim dersen, o isimden can için maddî bir fayda olur mu?

İsmin revnâki müsemâmâdandır. Müsemâmâsından dolayı sevilir.

Git, müsemâmâyâ tâlib ol! İsimden geç, rûhu al! Cisim kaydında kalma!

870. Her ne kadar herkes isimle mukayyed ise de ins ile cin, müsemâmâdan mahrûm olmuşlardır.

Cismin cana nisbeti gibi, ismi de mânânın sûreti bil!

Sözler sûrettir; rûhları mânâlarıdır.

⁵¹ "Seçkin kullarımın arasına katıl ve cennetime gir": el-Fecr 89/30.

⁵² Müslim, Birr, 32, 33; İbn Mâce, Zühd, 9; Ahmed b. Hanbel, II, 285, 529.

Rûhtan ayrılan sûret, toprak altında çürür, fânî olur. Eczâsı zerre zerre dağılır; güzelliği, rengi, râyihası kalmaz.

875. Çünkü her şeyin neşv ü nemâsı rûhtandır. Göz kulak, dudak onunla açılır.

Sûretlerin zindeliği candan olur. Müsemmâsız isimlere bu nereden müyesser olacak!

Şüphe yok ki mânânın sûreti de sözdür. Mânâ deniz, söz gemi mesâbesindedir.

İlim deryâsında gemisiz gidilmez. Binâenaleyh söz ilim için lâzımdır.

Her kim aşk içinde eriyerek su olduysa, gemiye ve sâir esbâba ihtiyacı kalmadı.

(s. 37)

880. O zulmetten kurtularak mutlak nûr oldu. Müebbed hayâta nâil oldu, derseni, sözü bitirmiş olursun.

Dünyâda halkın manzûru, ebedî bağın gülü, handânı olur.

Ten gözü ile görülen dünyâ bağlarının temâşâsından herkes (bu kadar) mahzûz oluyor.

Manzûr-ı Hudâ olan gönül bağının temâşâsından ki zevki, aklına vurarak kıyâs et.

Gör ki onun sıhhati ve letâfeti nasıl olmak lâzım gelir. Onun in'ikâsıyla cennetler tarâvetlenir.

885. Onu sözle şerh etmek mümkün değil. Susayım da onu hâl diliyle anlatmaya özeneyim.

Eğer sende can varsa, muhakkak o serverlikten mânevî bir koku sezersin.

Böyle hâle nâil olana ne mutlu! O, ale'd-devâm Hakk'ın penâhi emânında bulunur.

Emniyet makamında korkusuz oturur. Kederden kurtularak mesrûr olur.

Havf ve recâ kanatlarına muhtâc olmadan uçar.

890. Cisim ikilikten kurtulur. Yek-pâre kemer gibi olur. Uşşâkın Ka'besi ve kıblegâhi olur.

Yol alır, menzilde ikâmet eder, cânı kendinden geçer, Hakk'ın nedîmi olur.

Ondan sonra Hudâ'dan Hudâlık eder(?) Cânı için Hudâ'dan ayrılmak yoktur.

Onun gölge gibi olan varlığı, o âfitâbdan iktibâsla nûr olur, gölgeliği kalmaz.

Hakk'ın güneşi o sâye üzerine düşünce o da mutlak nûr olur.

895. Artık أنا الحق/ene'l-Hak derse, bu mârifetten bir koku, bir zevk varsa, inkâr etme!

Onsekizinci Makâle. 116 Beyttir.

Şunu beyân edecektir: [Fa. 1376, s. 58]

Bir insana Hakk'ın râyihası eriştiği vakit, bu râyiha o insanı Hak tarafına kılavuzlar. Sıdkla taleb, kokudur. Bunlar gâyete erişince maksûd husûle gelir. Aşkla sıdka ilk derecede “koku” nâmı verilir. Ziyâdeleşince “ru'yet” adını alır. Nasıl ki suyun az miktarına “damla” derler. Ziyâdeleşince ismi “dere”, “çay” olur. Daha ziyâdeleşince “ırmak”, ırmaktan büyüğüne de “deniz” denir. Binâenaleyh koku, ru'yetin aynıdır. Şu kadar var ki az olduğu için koku nâmı veriliyor. Fazlalandığı zaman, ru'yet adıyla alınır. Yakûb aleyhisselâmın gözleri Yûsuf Aleyhisselâmın kokusunu duyduğu cihetle açıldı. Sen de aşk ile sıdk râyihâsını artırmaya bak; dîdâra vâsıl olursun.

(896.) Çünkü koku, insan için rehberdir. Koku duymayan o zümreye dâhil olamaz.

Koku, nihâyet köre göz bahşedemez, karıncayı Süleymân edemez.

Eğer gözün yok da koku hissin varsa, bu hüsn sana güzellik eder.

Çünkü körün burnu da gülün kokusunu duyar. Bu hüsnün kılavuzluğuyla, iki taraftan gül arar.

900. Dâima güle yâr ve musâhib olur. Nihâyet gül gibi güzellik ve letâfet kesbeder.

İnsanda râyiha duygusu arttığı zaman bu terakkî onu maksûduna eriştirir.

Koku tâlibe göz bağışlar. Bu duygu ile gaybde olan şeyleri alenen görür.

(s. 38)

Değil mi ki Yusuf Aleyhisselâmın gömleğinin kokusundan Yakub Aleyhisselâmın gözleri derhal açıldı.

Öyleyse yakînen bil ki koku insana göz bahşediyor. Âdî taş isen de seni cevher eder.

905. Koku nedir? Sâdıkların zevk ve şevkidir. Sende âşıklar gibi zevk ve şevki artırmaya bak!

İyi bil ki koku zevk ve şevktir. Sâlikler gibi zevk ve şevkini artırmaya çalış.

Çünkü Hâlik'a karlı olan zevk ve şevki artırmak, dokuz kat âsmânın üstüne çıkmak demektir.

Hakikî tâat, şevkin artmasıdır. Şevk sâhibi olanın işi yolundadır.

Şevkini eksiltlen her şey fenâdır. Tâat da olsa, onu masiyet bil!

910. Nitekim fahr-ı rusul, hâdi-i sübül Efendimiz buyurmuşlardır: (1)⁵³ Çok tâat vardır ki senin için meş'ûmdur. Çok masiyet de vardır ki hakkında hayırlıdır.

Riyâ ile, hubb-i câh ile yapılan ibâdet meş'ûmdur, Hak'tan uzak düşürür.

Hakk'ın emriyle işlenen masiyet⁵⁴ uğurludur. Seni Hakk'a götürür.

Hızır'ın masûm bir çocuğu öldürmesi gibi ki kendi irâdesiyle değil, Hakk'ın emriyle vukû' bulmuştu.

915. Bedbaht ve denî şahıstan sudûr eden tâat da iblisin tâatı kabîlindedir.

Cenâb-ı Hak ona "Âdem'e secde et!" dediği vakit, o kart gâvur çarçabuk yüz çevirdi.

Dedi ki: "Ben ancak sana secde ederim. Senden başkasına baş eğmem. Senin yolundan sapmam.

Sonra da câhilâne mücâdele (muâraza)ya başladı: "Benim Âdem'e secde ile emr olunmam adâlet değildir.

920. Ben kendimden aşağı bir mahlûka neden secde edeceğim? Benim iyilikte ona yüz kat rûchânım var.

Âdem topraktan yaratıldı, ben ateşten... A'lânın ednâya secde etmesi züldür."

Eğer iblisin (bundan evvelki) ibâdetleri sadâkat ve muhabbetle olaydı "أسجدوا" emrinden de ebâ etmezdi.

Daha sonra hasedini izhâr eden bir takım sözler söyledi ve Hak'tan itâb cevâbları aldı ki

Burada onların tafsiline girişsem söz uzar, maksaddan uzaklaşırım.

925. Bil ki rehber olan her amel, tâattir. Rehzen olan amel de masiyettir.

⁵³ Burada mütercim şu dipnotu düşmüştür: "Kelâm-ı kibâr olması muhtemel bulunan bu hadîsin metni şudur: رب معصية أورثت زل و استغفار خير من عبادة أورثت عزا و استكبارا : İnsanı acz ve meskenete düşüren çok günah vardır ki gurur ve ucb veren ibâdetten hayırlıdır. - Mütercim"

⁵⁴ Burada mütercim, "masiyetin Hakk'ın emriyle işlenişini" anlamadığını gösteren bir soru işareti koymuştu. Oysa hemen takip eden Hızır kıssasından mesele anlaşılmalıdır.

Çünkü bunu Bahr-ı safâ, hâtemü'l-enbiyâ efendimiz haber veriyorlar:

⁵⁵" رَب تال يلعنه القرآن". Buyuruyorlar ki: "İsteksiz Kur'ân okuyanlar,

Okuduğu Kur'ân'dan zevk almayanlara Kur'ân lânet eder" demektir.

O kırâatten onun nasîbi, lânettir. Çünkü onun rûhu, O mahbûba bîgânedir.

930. Demek olur ki: Kur'ân'dan ona lânet gelir. O rahmet deryâsından zahmet erişir.

Çünkü o gülşekerin tadını alamıyor, ululuğuma yabancı" demek olur.

(s. 39)

Hamd ü senâdan zevk almayan kimseye, zikir-i Hudâ (Kur'ân) lânet eder.

Onun zevksizliği, ona lânettir; delil ile söylemesine bile lüzûm yoktur.

Kur'ân'ın tilâvetinden zevk alan kimse o Hazret tarafına koşu koşu gider.

935. Hakîkî tilâvet, zevk ile tilâvettir ki bu zevk onun kabûlüne delâlet eder.

Emma o kimse ki okumaktan hiç zevk almaz, derûnunda şevk ve heyecan husûle gelmez,

O melâlet onu kapı dışarı etmek demektir. "Git, sen tadını bilmediğin bu helvâdan yeme", demektir.

Eğer canın Kur'ân'ın zevkini aldıysa bil ki Kur'ân sana yüzünü gösteriyor.

O zevk seni kendi tarafına çekiyor ki zevk ve safâ içinde neşv ü nemâ bulursun.

940. O kelimâtan zindelik iktisâb edesin, o sözlerden bal, şeker yiyessin.

Kendinde bu türlü hâl bulunan kimse Hakk'ın makbûlü ve enîsidir.

Hüsrev gibi Şirin'e eş olur. O hayât suyuyla desti gibi dolar.

Tedricen aka aka onun ırmağına karışır. Bir gün bakarsın ki gözü onun gözünü görür.

Ona Hudâ'dan ru'yet şerefi bahş olunur. Fânî iken o ru'yet sebebiyle bâkî olur.

945. Ondan sonra bekâ âleminde, terakkîye devam eder. Orada her dem, yeni yeni mülâkâta kavuşur.

Onun pâk nûru, o serverliğin kılavuzudur. O nûrun yanında bu nûr, sermedidir.

Aklın varsa, sana küçük bir remz söyledim, o akl seni mesrûr eder, gamdan kurtarır.

Taklîd ve riyâ korkusundan kurtulursun. Tortuluktan geçerek safâ deryâsı olursun.

Mûsâ as. ın kıssasını işitmemiş olacaksın ki gedâdan yüz dönüyorsun.

950. Cenâb-ı Mûsâ bir gün yolda giderken ansızın saf-derûn bir çobana tesâdüf etti.

Adamcağız yana yakıla diyordu ki: "Ey Rabbim, lütfen bu kulunun yanına gel de

Sana candan hizmet edeyim. Sana süt ile ekmek yedireyim,

Çarığımı dikeyim, bitlerini öldüreyim, varımı-yoğumu sana vereyim.

Kemâl-i sûzîşle buna benzer sözler söylüyordu. Mûsâ Aleyhisselâm bunları işitince

955. Dedi ki: ne yapıyorsun, ne söylüyorsun be câhil adam! Bu küfürler ağzından ne kolay çıkıyor.

Haydi! Bu sözden cehenneme girdin, Müslüman olacak yerde gâvur oldun.

⁵⁵ Kaynağı bulunamadı.

Çoban Hazret-i Mûsâ'dan bunları işitince cânı sıkıldı, gözlerinden yaş akmaya başladı.

Aklı başından giderek sahrâ yolunu tuttu, hak yolunda fânî oldu, başsız, ayaksız.

Şark ve garbın mâverâsında bulunan vâdide şimşek gibi koşarak Cihetsiz cihetine gitti.

960. Sonra Cenâb-ı Hak buyurdu ki: Yâ Mûsâ, benim kulumu niçin benden ayırdın.

O benim yanımda büyük ve makbûl, dâima ibâdetle meşgûl idi.

O çoban evlâdı, benim has kullarımdan idi. Bensiz yaslara batar, ancak benimle mesrûr olurdu.

Gönlünde benden gayrı bir şey yoktu. Hâriçte benden başkasını görmezdi.

Cisimlerin canla dolu olduğu gibi o da benimle dolu idi. Ona zâhirde ve bâtında benden gayrı mevcûd yoktu.

(s. 40)

965. Onu bu sözünden niçin menettin? Çünkü onun kalbinde başka hâl vardı.

Tâliblerin Allâmu'l-Ğuyûb'dan talep ettikleri hâl...

Çünkü o, bu evrâdı yüzünden vâsıl olmuştur. Onun cânı ondan nasîb almıştır.

Benim azametim bütün senâların fevkindedir. Kemâle nazaran her senâ nâkısıdır.

970. Ben nâkıs olan zebâna bakmam. Ne kadar âlî olursa olsun.

Benim nazarım dâima gönülleredir. Gönüller de her ne kadar mâddî cisimlerde iseler de...

Gönlün yaptığı beyânı ten nerde yapabilecek! Hay ve Bâkî'yi senâ edecek ancak gönüldür.

Binâenaleyh gönül asıldır; başkaları furû'dur, kabuktur. Dostun nazarları kalbe matûftur.

Şüphe yok ki gönül O'nun nûrunun bir damlasıdır. Deryâ peder, damla oğul demektir.

975. Evlâd babanın sırlarını yakinen bilir. Baba da evlâdını sever.

Damla şüphesiz deryâyı arar. Şehirli bir kimsenin şehri özlediği gibi...

Şehirli bir adam köyde oturamaz. Köyden ve köy halkından kaçır.

Her cins dâima kendi cinsine meyleder, onu candan arar.

Zarurî, su suya, toprak toprağa karışmak ister.

[Habîsât ve habîsîn tek bedendir. Tayyibât ve tayyibîn⁵⁶ de tek san'attır].⁵⁷

980. Bunun emsâli sayılmayacak derecede çoktur. Ey can, sen de kendi canına doğru git!

Ey iş adamı (sözden ziyâde işe kıymet veren), bu kadar beyân kâfidir. İrmaktan bir destiye kanaat et.

O destiden nihâyet nehir olursun. Şimdi katre isen ileride bahr olursun.

Bizim azımızı çok bil ve buna kuvvetle inan ki derûnunda dîn nûru artsın.

Bundan geçerek çobanın kıssasına devam ediyorum. Dinle, o yolcunun hâline kulak ver.

985. Cenâb-ı Kelîm, Hak'tan itâb duyunca, sahra yolunu ele alarak çobanın ardından koştu.

Birçok gayret ve meşakkattan sonra yetiştî. Çobanın hâlini karışmış gördü.

⁵⁶ en-Nûr 24/26'ya işaret vardır.

⁵⁷ *İntihânâme* (1376), s. 65, b. 1274.

Ona dedi ki: “Ey fâzıl ve muhterem çoban, afv buyur ki ben seni tanımyordum.

Git artık ne söylersen söyle. Hak Taâlâ seni ondan dolayı muâteb etmedi.

Senin küfrün, herkesin canının îmânıdır. Çünkü o, Hudâ nezdinde makbûl olmuştur.

990. Dedi ki: “Ya Mûsâ, artık beni bırak ki ben de Hak tarafına yeni bir cünûn peydâ oldu.

Kendimi yitirdim külliye, fânî oldum. Serap gibi mevcûd görüldüğüme bakma. Artık yağım, mevcûd değilim.

Var olan yok olanla nasıl mükâleme edebilir? Hâlimin yüzünü görebilmek için hâl lâzımdır.

Sen benim zâhirime baktın. Ben zâhirin verâsındayım. Yukarı bak!

Tâ ki ben havas ve cihât âleminin hâricinde o visâl bezminde sallandığını göresin.

995. Binâenaleyh, sen kendi işinle meşgûl ol! Candan gayret et! Boş durma, mest olarak

Sûretten geç, yüzünü mânâya döndür! Haydi, Hudâ’yı al, başkasını bırak!

Gerek iyi gerek kötü her ne yaparsan Hudâ için yap!

Niyâzını artırmayan her amelden –tâat da olsa –, ihtirâz et!

(s. 41)

Sana aşk yolunda girye görünen tab’ındaki şehveti kökünden söken her a’ mâli,

1000. – Gerek tâat gerekse ma’siyet olsun– işle. Sonra o seni vuslat diyârına gemisiz yürütür.

Bu âlem halkı makbûl olmaya uğraşır. Aklını, kulağını dâima Hakk’ın tarafına ver!

Hak’tan tebşîr ve endâze taalluk eden her ne gelirse kabul et!

Ölü gibi Hakk’ın huzûruna düş. Emrini ifâya candan hazır ol.

Hakk’ın irâdesini kendi arzularına tercih et! Gece, gündüz ömrünü Hak yolunda sarf eyle!

1005. Çünkü hâkim O’dur; sen mahkûm ol. O’nun emrinde mum ol!

Bu yolda hareket edince, sende mevcûdiyet kalmaz. Artık zâhir, bâtın her şey Hak olur.

Fâil O, sen âlet olursun. Hayırdan, şerden, her gûnahtan kurtulursun.

Su üzerinde giden saman parçası gibi ki o yolu kendi katetmiyor.

Onu şuraya, buraya götüren sudur, görünüşte saman çöpü yürüyor görünse de...

1010. Çünkü su üzerindeki samanın ihtiyârı yoktur. Onun inkilâb ve ıztırârı sudadır.

Ölmeden evvel ölürsen, kendini terk etmiş olursun.

Ondokuzuncu Makâle. 121 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 66] Şunu beyân edecektir: Hakk’ın velîsi, Hakk’ın zuhûrudur. Her kim ki Hakk’ın dîdârını talep ederse, onu intihâb etsin. Çünkü o ⁵⁸ "موتوا قبل ان" "موتوا" mantukunca, ölmeden evvel ölmüş ve aradan ikiliği kaldırarak muvahhid olmuştur. Evvel, Hudâ ile bende idiler; bende kalmadı "وحده لا شريك له"

⁵⁸ “Ölmeden evvel ölünüz “: Hâfız İbn Hâcer, bir hadîs kitabında sâbit olmadığı” hükmünü vermiştir. Aliyyü’ l-Kârî de hadîs değil, sûfî kelâmı olduğunu söylemiştir: Aclûnî, II, 290.

mefhûmunca, yalnız Hudâ kaldı. O kulun vücûdu, ölüm ve fenâdan sonra Hakk'a âlet oldu. Artık ondan sudûr eden her hareket Hak'tan sudûr ediyor. Çünkü arada bende yoktur ve kalmamıştır. Nitekim Hak Taâlâ Hazretleri Kelâm-ı Mecid'inde buyuruyor ki: ⁵⁹"وما رميت إذ رميت و لكن الله رمى" : Senden fırlayan ok, bizim kemânımızdan çıkıyor. Çünkü sen arada yoksun (vâsıtasın). Sen fânî olmuşsun; senin işlerini yapan benim.

Şu halde, bir veliye mülâki olduğun zaman ondan sudûr eden her şeyi Hudâ'dan bil. Şunun gibi ki: Bir kimse akli görmek isterse, bunun çâresi âkiller ile görüşmektir ki akl ile musâhib olmuş olur. Kezâlik, tâlib-i ilm ise âlimlerle, san'atâ râğıbsa, san'atkârlarla oturup kalkmalıdır.

[Fa. 1376, s. 66]Bu makâle şunu da takrîr edecektir: Her masnû'da Sâni'i görmek gerektir. Çünkü Cenâb-ı Hak masnû'âtı bunun için yaratmıştır ki onda Sâni'i görsünler. Sâni'i görmezlerse, masnû' faidesiz kalır. Şu halde sun'undan Sâni'e intikâl edemeyenler sinek hükmündedir ki yemek tabaklarının bulaşığıyla iktifâ ederler. Yemekle dolu tabaklar insanların nasibleridir ki onlar enbiyâ ve evliyâdır. Onlar masnû' kâselerinde Sâni'i görürler ve hayât bahşeden o nîmetlerden yerler. Binâenaleyh masnû'âtın faydalanan ancak onlardır. Masnû'âta takılıp kalan (Sânie intikâl edemeyenler) maksûddan mahrûm ve mahcûbdurlar.

(s. 42)

(1012.) Senden esrâr-ı ilâhiye zuhûr ettiği zaman, bütün işlerin ve hareketlerin Hak'tan olur.

Kendi nûrunu senden revân eder. Tâ ki her ruh, senden nûr alsın.

Halk efâli senden görür. Halbuki Hak'tandır. Tâliblere ders, Hak senden verir.

1015. Pâk vücûdun Hudâ'nın mazharı olur. Hak Taâlâ Hazretleri iki âlemde senden zuhûr eder.

Her kim bu anâsır âleminde Hakk'ın mazharı olmak isterse,

Senin etrafına dolanır ve bunu senden öğrenir. Tâ ki dînin esrârı ona inkişâf ede.

Dünyadaki bütün sa'natlar böyledir; ister sûrî olsun, ister fikrî ...

San'atkâr kimse sa'natından anlaşılır; terzilik, tüccarlık, ve saire...

1020. Kuyumculuk, kuyumcуда görülebilir. Diğer sa'natları da buna kıyas et!

İyi bil ki aklın mazharı âkildir. Şüphesiz âlim de ilmin mazharıdır.

Nâ-mütenâhî sa'natlardan her birinin bir şekli vardır. Elifbâ harfleri gibi.

Her vücûd bir işin mazharı olmuştur. Herkes bir bâzâr kaydındadır.

Velîden mâadâsı – ki o yalnız Hakk'ın mazharıdır – o fenne kimse el ulaştırılmaz.

1025. Her kim Hakk'ı can ü gönülden talep ederse, o dünyâda veliyi kible edinir.

Eteğini tutar, candan hizmet eder, başkasının hizmetinden gönlünü men'eder.

Maksûdunu şeksiz ve şüphesiz ondan bulur. Mâbûduna ondan vâsıl olur.

Bir kimse san'atkâra hizmet etmeden kendi kendine san'at öğrenemez.

Bir ustadan o san'atı öğrenmedikçe, o san'atı yüzünden çıra yakamaz (faydalanamaz).

1030. Kendi kendine çalışsa ve san'atı elde etse de onun san'atı mükemmel olmaz (ölçümlükte kalır).

⁵⁹ el-Enfâl 8/17.

Dünyâda hiçbir kimse üstâda hizmet etmeden kendi kendine san'at elde edemez.

Şu halde eğer sen de ihlâs ile Hakk'a tâlib isen, evliyâdan başkasına iltifât etme.

Tâ ki bu benlikten kurtularak Hakk'a vâsıl olasın, iyilik ve kötülük tuzağından kurtulasın.

İyi ile kötü iki zıddır. Halbuki orada zıd yoktur. O taraf zıdd ve nidden müberrâdır.

1035. Uyku ve uyanıklık kaydları hâricinde vahdet deryâsı sana hicâbsız olarak tecellî eder.

O kerîm san'atı ondan gösterir. Tâ ki onu tutarak korkudan kurtulasın.

Öyleyse sun'u bırak da Sâni'e tâlib ol. Her şeyde onu gör ve ondan söyle.

Her kim masnû'da Zü'l-Celâl'in cemâlini görürse, masnû'a bakmak o kimseye helâl olur.

Mahrûm kalan, esîr olan ahmak, Sâni'den nasıl haberdâr olabilir.

1040. O kimse senin gibi kâsenin bulaşığıyla kanâat etmiş olur. Cân sâkisinin kadehinden nerede içecektir.

Her kim için içyüzüne vâkîf değilse, onu hayvan gibi hayırsız say!

Çünkü o kadar masnû'attan bî-haberdir. Yükseklerden engine sükût etmiştir.

Yemek husûsunda herkesin kendine göre bir taâmı vardır. Güneşin yemeği, Sühâ'nın yemeği gibi olur mu?

Süleymândan karıncaya kadar herkesin Hak'tan iyi-kötü bir kısmeti, bir gıdâsı vardır.

1045. Binâenaleyh hepsini bir zannetme. Kulak ver de ben sana beyân edeyim:

İnsanın şahsı bir vücûd değil midir? Her ne kadar ondan yüzlerce kusûr ve kemâl sâdir olursa da...

(s. 43)

Onun her cüz'ünden başka bir iş zuhûr eder. Ayağın işini baş göremez.

Çünkü o (baş), akıl, idrâk, göz, kulak, ense, saç gibi şeylerin makamıdır.

Bununla beraber, her cüz' onun cüz'üdür. Her cüz'ün ayrı bir işi vardır.

1050. Göz dünyâdaki iyi kötü şeyleri görür. Hadsiz hesapsız nakışlar, sûretler seyrederek.

Yerde köşkler, bağlar, denizler ve karaları, gökte yıldızları, ayları ve güneşleri temâşâ eder.

Kulak seslerden haz alır ve onlardan nice esrâra muttalî olur.

Sözlerden san'atları anlar (öğrenir). İnsanı ilim ve fen sâhibi kılar.

İnsan iyiye, kötüye kulak yoluyla vâkîf olur. Akıl ve idrâki bununla artar.

1055. Dilin söylemesi de kulaktandır. Akıl tarafına yol kulaktan gider.

Türlü kokulardan haz almak da burnun işidir. Bu duygu da Hak'tan ona verilmiştir.

İnsan bununla miski peşkten (fişkidan) tefrîk eder. İyi kötü hiçbir koku ondan saklanmaz.

Dudakla damağın hazzı da yemeklerdendir (lezzetlerden). Her taâmdan başka bir tad, ayrı bir zevk duyar.

Ağza, acı-tatlı ne konursa tadı derhal ona malûm olur.

1060. Hadsiz hesapsız yenecek şeylerin tadını duyar ve tefrîk eder.

Elin nasîbi ise yoklamadadır. O da bu duygu ile sertle yumuşağı seçer.

Dikenle gül ele aynı te'sîri yapar mı? El atlasla çulu bilmez mi?

Dikkat et, bütün azâ böyledir. Her birine Hak'tan başka bir hâssa verilmiştir.

Dikkat et, bir kazanda bu kadar muhtelif yemekler pişiyor: pirinçli, sumaklı, kimyonlu, ilâ âhirih...

1065. Dikkat et, bir tabakta yüz çeşit yemek var. Kimi iyi, kimi kötü, her birinin ayrı lezzeti var.

İnsanın cismi âşureye benzer. Onda kederle surûr imtizâç etmiştir. Vücûdun bütün evsâfını beyân ettim. Gene rûhun esrârını beyâna rucû ediyorum.

Tâ ki ondaki hadsiz tağa ve mekri göresin

Rûhta öyle bir âşem gizlenmiş görürsün ki bu cisim o deryânın ancak bir damlası olabilir.

1070. Ey oğul! İnsanın kalbinde 72 millet (akîdeleri) gizlenmiştir. Bir zaman mü'min olur, bir zaman kâfir, bir zaman câhil, bir zaman âlim.

Küfür de îmân da senin rûhundan zuhûr eder. Sana her zaman başka bir hâl mihmân olur.

Bu 72 hâl Âdemde mevcûttur. Herkes az-çok bunlarla dolmuştur.

İnsanlarda dem be dem o akîdeler (rûhî haller) gamla keder gibi zuhûr eder.

1075. Zaman olur ki bunlardan biri gâlib olur. O vakit o kimseye onun nâmı verilir (mü'min, kâfir, sâlih, gibi).

Fakat velîler bunlardan (bu televvünlerden) uzaktır. Çünkü onlar Hak'la görür, Hak'la bilir.

Velî olan zat, Hakk'ı yakînen görerek şekten kurtulmuştur. Evvelki sıfatlardan rucû' etmiştir.

Nûr olmuş, nehr-i zulmetten kurtulmuş, dünyânın karanlık kuyusundan sıçrayıp çıkmıştır.

1080. Eşyâyı hakîkî mâhiyetiyle görmüş, esrâr gözüne güneş gibi zâhir olmuştur.

Artık cennetle cehelemi iyânen müşâhede eden gözünden, sâir haller gizlenebilir mi?

(s. 44)

Ona hayır-şer, pâk- nâpâk muhtelif haller âşikâr olur.

Öyle haller zâhir olur ki çirkinlikte ceheleme benzer. Haller de olur ki cennet gibi muteber....

Cennetle cehelem onun hükmü altındadır; (isterse) nâr, nûr olur.

1085. Bunlar ne olacak! Hak Taâlâ ona öyle atâlar bahşeder ki bunlar o deryânın yanında damla gibi kalır.

O atıyyeler yedinci kat semâdan yüksektir. Arş, kürs, melekler o ulüvvün hayrânıdır.

Cennet, cehelem senden gizlidir. Âfet ve nîmet senden meknûndur.

Hayât bağının gülü de dikenini de sensin. Her cins kendi cinsine erişir.

1090. İnsana gül ver. Deveye de diken ver.

Hakîkatte o sırrın mâ-sadaka iyân olmadıkça gülün de dikenin de kıymeti yoktur.

O sırları yüzyıl beyân etsem dil ile anlatamam.

Keder ve musibetlerden kemân gibi iki kat olmadıkça, Hak Taâlâ sana yüzünü göstermez.

Ten varlığından yok olmadıkça, "ben"den ve "biz"den insilâh etmedikçe

1095. Kendi ölümünden evvel ölmedikçe, bu benlikte saplanıp kaldıkça,

O sırlara tamamıyla nerde vâkıf olacaksın? Dedikodudan ve sözden vazgeç ki Zikirten mezkûra intikâl edesin. (Ancak) böyle olursa, mesrûr olursun.

Yok eğer maksadın kendini göstermekse emin ol ki fenâ düşünüyorsun ve akılda uzaksın.

Öldükten sonra eline bir şey geçmez, zamanın heder olmuş olur.

1100. Hâsıl-ı kelâm, burada kendiliğinden ölmek lâzımdır ki Lûtf-i İlâhî, sana kendi tarafına yol versin.

Bu denî varlığından yok olmak gerektir. Çünkü bî-çûne (keyfiyetsiz âleme), çûn (keyfiyet) sığmaz.

Hevâ gibi bu keyfiyetlerden tecerrüd eyle ki Hak Taâlâ'dan o atıyyeye nâil olabilesin.

Sûretler can âyinesinin yüzünde pastır. Paslı âyinede neyi, nasıl göreceksin.

Ayıplar âşikâr olarak birer birer arştan, levhten ve kalemden.

1105. Güzellikte nazîri bulunmayan şâhid gayblar,

Varlık bulutu pas olmadıkça tamamıyla ve bila hicâb görünmezler.

O pasları azar azar silmeye bak. O renksiz için bu rengi bırak.

Dünyâ sevgisini gönlünden çıkar. Bu unsûrî cismine güvenme, çünkü âhîret seferinde seninle gitmeyecekler.

O seni bırakmadan sen onu bırak.

1110. Yakînen bil ki vücûdun, hattâ âlemin vefâsı yoktur. İkininin de ufûl edeceğine inan da

İbrâhim Halîlullah gibi ⁶⁰"لا أحب الألفين" de, tâ ki vuslat-ı Yezdân'a eresin.

Namâzını ve orucunu ve sâir ibâdetlerini artır tâ ki rûz-i cezâda Hakk'ın rahmetine kavuşasın.

O rûkû', o sücûd, o kıyâm, o kuûd, o teşehhüd, o selâm...

Bunların cümlesi namâz cisminin uzuvlarıdır. Onun cânı ise aşktır, neşe ve niyâzdır.

1115. Eğer namâz o sûretten ibâret olaydı, vâkıf-ı esrâr olan Rasûl-i Kibriyâ Zevksiz, huzûrsuz, söz ve niyâzsız namâz kılan a'rabîye

(s. 45)

"Kalk namâz kıl, çünkü sen namâz kılmadın (namâzın sıdk ve safâya makrûn olmadı) buyurur muydu?"

Kalkıp yeniden namâzını îade ettiğinde Rasûl-i Ekrem: "Gene olmadı, tekrarlar" buyurdu.

Üçüncü defa tekrarladığında, yine: "Sen namâz kılmadın" buyurdular. ⁶¹

1120. Sonra ilave ve îzâh buyurdular ki: "Namâz ancak huzûrla tamam olur". ⁶²

Namâzın rûkûnleri, namâz cisminin sûretidir. Cânı ise huzûrdur, zevk ve şevktir.

Tâata alış, tenbellikten vazgeç. Hak ilmini öğren, câhillikten kurtul.

Hak'la ünsiyet et. Başkalarından geç ki zevk ve ünsiyetin ebedileşsin.

Anla ki âlemin mânâsı budur. İlm-i ledun gelince cehl ölür.

1125. Âhîret sevgisi yüz gösterince dünyâ mihneti zâil olur.

Ey mânâyâ âşînâ olan ölmek budur. Bu hayâtтан ölmeden O olamazsın.

Ölüm bir hâlin diğerk hâle inkılâbıdır. Fenânın iyiye, noksanın kemâle tebeddülü gibi.

⁶⁰ "Batanları sevmem" (el-En'âm 6/76).

⁶¹ "... إرجع وصل" hâliyle: Buhârî, İmân, 15; Tirmizî, Salat, 10/İsti'zan, 4; Nesâî, İstiftah, 7/Tatbik, 15/Sehv, 67; İbn Mace, İkâme, 72.

⁶² Sonunda "فی" ziyâdesiyle: Yusus b. Musa el-Hanefî Ebu'l-Mehâsin, *Mu'tesaru'l-Muhtasar*, 2c., Âlemü'l-Kütüb, Mektebetü'l-Mütenebbi, ts., I, 43.

Yâhud kimyâ vâsıtasıyla bakırın altına, odunun kıvılcıma, küle tahavvülü gibi.

O, bu halden ölmüş, o hâl ile hayât bulmuş yaşıyor demektir.

1130. Öyleyse dâima Hak'la ünsiyet et. Kendinle meşgûl olma ki fenâ huyların tamâmen zâil olsun.

Kendi huylarından inkitâ‘ ettiğin zaman Hudâ'nın ahlâkıyla tahalluk eder, ondan biran ayrılmazsın.

Bu hâl sana o vakit nasîb olur ki Hakk'ın inâyeti yoldaşın olur.

Yirminci Makâle. 101 Beyttir.

[**Fa. 1376, s. 70**] Şunu beyân edecektir ki: Hakkın inâyeti olmadıkça insanın sa‘yi müsmir olamaz. Bil ki o cehdi de Hak'tan bilmelidir. Eğer bir kimsenin cehdden maksûdu hâsıl olursa muhakkak Hakk'ın inâyeti o cehde yoldaş olmuştur. Çünkü Kur‘ân-ı Kerîm‘de ⁶³"من يهد الله فهو المهتدي" (Yolu doğrultan, Allah'ın hidâyet ettiği kimsedir) buyrulmuştur. Şu halde yakînen bilmek gerekir ki herşey Hak'tandır. Zerre kadar olsa hiç birşey Hakk'ın hükmünden hâriç değildir. Cehd ile beraber tazarru‘ da etmelidir, “Ya Rabbi, bizim bu sa‘yimizi hebâ etme, maksûdumuzu hâsıl eyle!” diye.

Bir kimse bu sadakatle Hakk'a tâlib olursa, me‘mûldur (muhakkaktır) ki onun dünyevî, uhrevî bütün maksûdu hâsıl olur. Çünkü ⁶⁴"وما تشاؤون إلا أن يشاء الله" Cenâb-ı Hakk'ın meşîeti taalluk etmeden siz birey taleb edemezsiniz”, buyrulmuştur.

Cehd iki türlüdür. Biri garazsız, yâni arkasında dünyevi bir maksad bulunmayandır ki isâbetli ve neticeli cehd budur. Hudâ onu bu cehde meşgûl etmiştir. Diğeri ki bir garaza mübtenidir. Bu cehdde her ne kadar sûretâ tâat görünürse de netice vermez. İblisin cehdi gibi.

Bu makâlede şu da beyân olunacaktır. Dâr-ı dünyâda iki kimse arasındaki dostluk onun içindir ki ezeli ervâh âleminde ikisinin rûhu da bir mâdenden alınmıştır. Nitekim Rasûl-i Müctebâ efendimiz buyurmuşlardır: “Nas altın ve gümüş mâdenleri gibidir. ” ⁶⁵ Eğer mâdenleri başka olursa, dünyânın bütün malını sarfetseler aralarında ittihad hâsıl olmaz ki ⁶⁶"الو أنفقت ما في الأرض جميعا ما ألفت بين قلوبهم" Dünyâda bulunan herşeyi bu uğurda sarf etsen kalblerini te‘lîf edemezsin) buyurulmuştur. Ülfet, Hakk'ın ezelde bahş ettiği ülfettir ki her rûhu bir mâdenden yaratmış olmasıdır.

(s. 45)

Cehdlerine, Hudâ yardım etmezse onunla dîn nûruna nerde kavuşacaksınız.

Hakk'ın bahârından zafer gelmedikçe tâli‘ ağacın meyve vermez.

1135. Rûhu ezelden merdûd olan kimse o tarafa (Hak tarafına) adım atamaz.

Meğer ki Hudâ ona bir çâre bularak müşkil işini kolaylaştıra.

Ama taleb ve cehd Hak'tan olursa, o kabîlden olan cehd Hakk'a ulaşır.

Kendinden olan cehdi neticesiz bil. O dalsız budaksız nebât gibi uzanıp gidemez.

Eğer cehdi bir kimseye halk öğretirse can ve dilden gayret etse

1140. Taklide müstenid olursa ve halk arasında şuyû‘ bularak “işim ileri gitsin” gibi bir garaza mübteni olursa,

⁶³ el-A‘râf 7/178.

⁶⁴ el-İnsan 76/30.

⁶⁵ Ufak tefek lafız farklılıklarıyla: Buhârî, Enbiyâ, 19/ Menâkıb, 1, 25; Müslim, Fezâilü’s-Sahâbe, 199; Ahmed b. Hanbel, II, 257, 260, 529.

⁶⁶ el-Enfâl 8/63.

Mâdemki sıdk ve yakîne mukârin/birlikte olmuyor, ihlâs ve aşktan neş'et etmiyor,

Muhakkak o perde arkasında mahbûs kalır; o cihetten ona bir fûtûhât olmaz.

Onun rûhu inkâr mâdeninden demek olur. Çünkü îmânî, ezelden beri kâlip ve sahtedir.

Hak Taâlâ Hazretleri iblis hakkında buyuruyor ki: “ O îmânsız şimdi kâfir olmuş değildir”.

1145. O, kadîmden beri merdûd idi. Ondandır dolayısıyla rahmetimden hiç koku duymadı.

Ben onu ezelden şakî yarattım. Onun zâtı ademde iken fenâ idi.

O fenâlıktan nasıl rücû' edebilir ki ben ona lânet ettim ve gözünü kör eyledim.

Fakat fenâlığı hâdis olan (ezelî olmayan) kimse zikirle tâatla o fenâlıktan kurtarır.

Ezelden fenâ olan kimsenin halâsına çâre yoktur. O dâima belâ ve masiyet içindedir.

1150. Meğer ki ona merdân-ı Hudâ'dan bir çâre ola. Onların kudsî nefesleriyle o zarardan kurtula.

Cenâb-ı Hak, iblise de bu çâreyi gösterdi: Eğer “mevkiimde kalayım” dersin Âdem'e secde et, dedi.

Eğer iblis Âdem'e secde edeydi, kâlip akçesi hâlis nakde tahavvül eder, düşman iken dost olurdu.

Böyle belâ ve mihnetler, merdânın himmetiyle bertaraf olur. Mümkün olmayan şeyler onlarca mümkündür.

Taâlâ Hazretleri velîlerini bu derdin devâsı kıldı, onları bu gibi devletlerle taltîf etti.

1155. Buyurdu ki: “Bu gibi atıyyeler onlardan erişir, dervişlerin temiz yüreklerinden.

Eğer iblis âdem'e secde edeydi o meram (şekâvetinin saâdete mübeddel olması) ona Âdem'den hâsıl olurdu.

O pişvâyâ iktidâ yüzünden zâtı tebeddül eder. Taş gibi değersiz iken kıymetli cevher olur.

Onun ilacı o idi, fakat inat ederek secdeden ibâ etti, rüsvâ-yı âlem oldu.

Gerçi zâhirde müttakî görünürdü, fakat bâtınen şakî idi.

1160. Hak Taâlâ Kur'ân'da buyuruyor ki “O kâfirlerden idi”.⁶⁷ Her ne kadar onun küfrü size şimdi zâhir olduysa da...

Semâda meleklerle berâber ibâdet etmiş, bigâne olduğu halde âşinâ görünmüştü.

O beyazlık, siyahlık üzerine âriyetti; söğüt dalına sarılan gül gibi.

Hak Taâlâ Hazretleri o anûd kâfirin denî rûhu cinsinden birçok ruh yaratmıştır ki

Zâhirleri zühd ve takvâ ile müzeyyen, bâtınları şekâvetle memlûdur.

1165. Bu der ki (zanneder ki) ben kadîmden beri zâhidim, riyâsız olarak kulluğa devam ediyorum.

O'nun benim gibi müttakî bir kulu daha yoktur. Bununla öğünmem ki ayıptır.

Bu adam körlüğünden nâşî farkında değil ki o bu saydığı vasıfların hâricindedir.

⁶⁷ el-Bakara 2/34.

(s. 47)

Onun vücûd küpünün iç tarafına o sûretsiz ve keyfiyetsiz deryâ tarafına delik vardır.

1170. Bâtını tamâmen deryâ tarafına muttasıl olduğu halde o ham adam deryâyı görmüyor; küpü görüyor.

O deryânın suyu onun küpüne dolmuştur. Cânı cisminden tecerrüd ederek deryâ olmuştur.

Eğer gözü olaydı cismin içindeki can deryâsını iyânen görürdü.

O can deryâsını ki engin yüksek bütün canların hayâtı ondandır.

Fakat o katı yüzlü kadîmden kördür; hattâ koku alacak burnu da yoktur.

1175. Bundan dolayı taş gibi suya batmış iken sudan mahrûmdur (suyu ememiyor).

Hudâ onunla olduğu halde o Hudâ'dan uzaktır. Böyle uzaklığı Allah gavura da vermesin.

İblis-i laînin aslından doğmuştur. Ondan dolayı iblis gibi merdûd ve mehîndir.

Cenâb-ı Peygamber: “Dünyâdaki insanlar mâdenlere benzer”⁶⁸ buyurmuştur.

O rûhların kimi altın, kimi gümüşe benzer. Buraya (dünyâyâ) o mâdenlerden gelmişlerdir.

1180. Demir gibi, bakır gibi, her biri iyi kötü bir mâdenden zuhûr etmiştir.

Bir mâdenden çıkan rûhlar, şüphesiz kendi cinsleriyle birleşirler (sevişirler, kaynaşırılar).

Fakat ayrı ayrı mâdenlerden çıkan rûhlar, dünyâda birbirlerine zid olurlar (kaynaşmazlar). Aralarını bulmak için dünyânın bütün malını sarf etsen

O rûhları birleştiremez, aralarında ülfet hâsil edemezsin.

1185. Çünkü onlar başka mâdenlerdendir; aralarında ülfet yoktur.

Ülfet cinsiyyettir; can kendi cinsinden olmayan şeyle nasıl karar edebilir?!

Her canın ülfeti kendi cinsiyle olur. Hiç, bir kimse kendi kendine bî-gâne olur mu?

Bir mâdenden olan rûhlar, binlerce de olsa, bir ruh demektir.

Onların taaddüdlüğü (sûrîdir). Müteaddid ekmekler gibi, yahud çeci (yığını) teşkil eden buğday daneleri gibi

1190. Adade bakma ki onların hepsi birdir; aklı olan bundan tereddüd etmez.

Müteaddid altın, taaddüdü cihetinden bakır olur. Taaddüd etse de etmese de altın, altındır.

Bu bedîhîdir; takrîr ve isbâta hâcet yoktur ki cinsler aded cihetinden tağayyür etmez.

Âkıbet her can kendi cinsi tarafına gider; iyi iyi tarafına, kötü kötü tarafına.

Tayyibât, tayibîn tarafına gelir. Habîsât da habîsîn tarafına meyl eder. Bu kat'îdir.

1195. Bunun gibi yine bedîhîdir ki şer menbeinden çıkan cânda

O kabiliyet (hayır kabiliyeti) yoktur. Amel ve tâata cehd etse de (zorakîdir).

O zavallıya bir merd-i Hudâ'nın eteğini tutmaktan başka çâre yoktur.

Onun zulmânî rûhu, ondan nûrânî olur. Sırât-ı müstakîm üzere yürür.

O kimyâdan bakır duyguları altın olur; te'sîrle kıymetsiz taşı, kıymetli cevher olur.

⁶⁸ Hadîsin kaynakları bu başlıkta geçti.

1200. Eğer bu derdin (şekâvet derdinin çâresi olmasaydı, cenâb-ı Hak iblise: “Secde eyle!” emreder miydi?)

İblisin dermânı o secde idi. Fakat yapmadı. Hızlanı yüzünden Âdem’e secde etmedi.

Dünyâda o cinsten (iblis rûhlu) olanların çâresi de kutb-i zamanın eteğine sarılmaktır.

(s. 48)

Ona gitsin, bende olsun ki ölmüş rûhu dirilsin.

Hudâ velîlerine bu kudreti vermiştir. Çâreyi onlardan ara, gaflet etme.

1205. Hak Taâlâ Hazretleri bu muradı o kapıdan açıyor. Tâlii yâr olan o kapıya baş vurur.

Müebbed devlet o kapıdan erişir. O cevherden her istediğini alabilirsin.

Bunu böyle bil ve candan onlara teveccüh eyle ki sen de onlar gibi bâkî hayâta kavuşasın.

Bu müebbed hayât dille tavsif olunur şey değil; bu ebediyet, cennetlerin fevkinde (hâricindedir).

Gerçi cennet ehli de müebbeddirler fakat vasl-ı Hudâ nerede, bu nerededir.

1210. O vuslatın yanında bu cehennem sayılır. Çünkü o bütün nîmetlerden üstündür.

Bunu îzâh etmek kolay değildir. Binâenaleyh bu kadarla iktifâ ederek sükût ediyorum.

Yokluk cihânına vücûdsuz gideyim, tâ ki candan ser â ser can olayım.

Çünkü bu vücûdun bekâsı yoktur. O’nun zâtı için bu sıfattan arındım.

Ben kalmayayım (fânî olayım) ki Hak Taâlâ teferrüd etsin. Hak – bensiz – hem murâd hem mürîd olsun.

1215. Tevhîd âlemi âşikâr olsun, keyfiyetsiz mah, iyânen yüzünü göstersiz.

Zevksiz ve ham olarak kendiliğimde ne vakte kadar kalayım ki onun tuzlasında eridim, tamâmen tuz oldum.

İyi bil ki fenânın sırrı budur. Keyfiyeti bırak, keyfiyetsiz tarafına yollan!

Tâ ki o nûr deryâsında sen de keyfiyetsiz olarak huzûra müstağrak olarak ikilikten kurtulasın.

Bu sırrı akl ile idrak edemezsin. Hemen kendinden geçerek Hudâ cânibine gel.

1220. Tâ ki o vahdet sana malûm olsun. Sana böyle bir devlet hâsıl olsun.

Dâima –sensiz– Hak’la şâdkâm. Her zaman kendinsiz Hak’la berdevam olasın.

Cennetle cehennem senin eserin ola. Bu senin nârından, o onun nûrundan zuhûr ede.

Sihhat senin lütfundan, mihnet kahrından vücûda gele. Herkese şekerle zehir senden dağıla.

Hudâ her kalbe, her rûha senin kand-i lütfundan gıdâ ihsân ede.

1225. Herkes ameline göre senden sevâba ere, herkese liyâkatine göre, feth-i bâb ola.

O derecelerden iyilere çeşit çeşit kolaylıklar, kötülere türlü türlü zorluklar erişe.

Âsilere –isyânlarının derecesine göre– alâ merâtibihim cezâ verile.

Fakat Hakk’a iltihâk eden ruh ki mertebesi arştan dokuz kat semâdan yüksektir.

Onları bu halktan sayma (bunlara karıştırma) çünkü onlar zemîn ve âsumânın hâricindedir.

1230. O, dîn sultanı, bütün halk onun etbâdır. Eteğini tut, eğer yakîn sâhibi isen.

Tâ ki ona kulluk etmekle dînin yüksele, kuvvetlene, onun bereketiyle makbûl olasın.

Onun hâlini şerh etmeğe söz kâfi değildir. Külzüm deryâsını gemi alır mı (istiâb eder mi)?

Onun hâlini halktan başkası bilmez. Onun hâlini kâlınden anla!

Yirmibirinci Makâle. 123 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 74] Şunu beyân edecektir: Hakkın velîleri son derece büyük ve indellah azîz oldukları için gayret-i İlâhiye onları halkın gözünden

(s. 49)

sakınarak kubbeler altında gizlemiştir, tâ ki kendinden başkası onları görmesin ve bilmesin. Nitekim Hak Taâlâ buyurur: أوليائى تحت قبائى لا يعرفهم غيرى (Velîlerim kubbelerim altında saklıdır. Onları benden gayrı kimse bilmez). Çünkü onlar zâhir olsalar varlık kalmaz. Tur Dağı Hakk'ın tecellîsi ile pâre pâre olmuş, zerre zerre dağılmıştır. Velîler Hakk'ın nûrudur. Cisimleri o nûrun önünde perde mesâbesindedir. Nasıl ki dünyâ pâdişâhları tebdîl-i kıyâfetle köle kisvesine girerek kendilerini böylelikle gizlerler. Velînin sûreti (zâhirî vücûdu), hazîne dolu virâneye benzer. Mânevî meşâmmı olan onun (defînenin) kokusunu duyar. Kokuyu alan kimseye lâzımdır ki onun yanında yok ola (fânî ola). Tâ ki Hudâ'dan var ve zinde ola. Tamâmen fânî olunca ondan sonraki seyri "seyr fillah" olur. O seyr hakîkatte يوم كل هو فى شأن⁶⁹ mantukunca Hakk'ın seyridir. Nasıl ki damla ırmağa karışınca onun seyri ırmağın seyri zımnında vukûa gelir. Hakîkat-i hâli Allah daha iyi bilir.

(1234.) Hak Taâlâ Hazretleri buyurur ki: Velîlerimi zamanlarında benden başka kimse bilemez.

1235. Çünkü onlar cihânda gizlidirler; benim gözümünden başkası onları görmez.

Hepsi de benim gayret kubbelerim altında saklıdır. Sorunun cevabından haberi olabilir mi?

Âb-ı hayât, hayvana nereden nasîb olacak? O canın cilvesi (hareketi) cansızlara nasıl erişir?

Eğer erişirse o güzelliğin eseri görünür. Onun nûruna her göz tahammül edemez.

Eğer güneş perdesiz görünse, vücûd karı erir, su olur.

1240. Nasıl ki Tur Dağı (o tecellîyle) pâre pâre, Cenâb-ı Kelîm o heybet karşısında bî-çâre olmuştur.

Merd-i Hudâ'yı Hakk'ın sırrı bil. Her ne kadar o bu cihân halkına benzerse de...

Onun şekli yüz örtüsüne benzer. Kendisi o perde altında gizli hazînedir.

Her fakîr o hazîneye yol bulmasın diye, ten sûreti canının yüzünde perde olmuştur.

Onun canının kokusunu sûretinden al. Zinde olmak (yaşamak) için huzûrunda öl.

⁶⁹ "O (Allah), her gün bir iştedir" (er-Rahmân 55/29).

1245. Yakînen bil ki hayât (câvidan hayât) ölümdedir. Yine iyi bil ki varlık, yokluktur.

Bekâyı kendi fânîliğinde ara ki sermedî ömürle mükâfatlanasın.

Hilkatin mebbeinden kendini bir gözden geçir. Fânî oldukça başka bir mevcûd olursun.

O meni fânî oldu da bu benliğe erdin. Burada kalmak da hamâkat olur.

Bu varlığını da muhabbet yolunda fânî kıl ki esfelden alâya gidesin.

1250. Hayâtın anahtarı ölümden başka bir şey değildir. Hak tarafına giden yolda, mâsivâyı terktir.

Terksiz gitmek muhaldir. Tâlib için vuslat terkte, her şey terktedir.

Bir yeri terk etmeden diğer yere gidilemez.

Binâenaleyh şimdi hangi halde bulunuyorsan onu terk et! Dâima “iyi”den “daha iyi” bir hâle geçmeye bak.

Sana muhakkak böyle bir seyr ve hareket lâzımdır ki Hak’tan mütemâdiyen (yeni yeni) atıyyelere nâil olasın.

1255. Hakk’a lâ-mekân ve sermedî cihânda bu varlık teberri etmekle vâsıl olursun.

Seyr fillah öyle bir seyrdir ki nihâyeti yoktur. Safâ içinde safâdır.

(s. 50)

Cisim ve canın urûcu, seyr-i evveldir. Lâ-mekâna urûc ise son seyrdir (seyr fillah).

Bu terkîbden vücûda gelen ruh, tâat ederse Cenâb-ı Vedûd’dan nûr alır.

İbâdetinde böyle bir rûha tâlib ol ki muhalled hayâta nâil olasın.

1260. Sana Hak’tan böyle bir ruh verilince ondan sonra lâ-mekânda seyr edersin.

Evvelki seyr ki “seyr ilellah”dır. Keyfiyeti malûmdur. Fakat “seyr fillah”ın mâhiyeti mechûldür.

Seyr fillah, ayn-ı vuslatta vuku bulur ki onun sözle îzâhı kâbil değildir.

Onun kârı (vasf-ı mümeyyizi), كل يوم هو في شأن⁷⁰ dır. Varlığı da Hakk’a muinsiz yâr olmaktır.

Vâsılın seyrini Hakk’ın seyri bil. Çünkü vâsıl o vuslatta fânî olmuştur.

1265. Bir damla su ırmağa karışınca ırmakta mahv olur. İki bir şey olur.

ırmakta katrenin (müstakil) mevcûdiyeti kalmaz. Şurdan buraya akan damla değil, ırmaktır.

Bu hâlin şerhi beyâna sığmaz. Çünkü Hakk’a giden yolun bir alâmeti yoktur.

Burada yolculuk ederken yolları ve ikâmet edilen menzilleri görürsün.

O yollardan, o menzillerden her birinin şeklinden, kapısından, duvar ve tavanından haber verebilirsin.

1270. Kezâlik bir dostunu ararsın. Onunla görüşüp sohbet etmek istersin.

Onun ikâmetgâhını halktan sorarsın. Onlar da sana bulunduğu yeri haber verirler.

Fakat dostunun yanına vardığında mesrûr olur, onun sohbeti zevkiyle her şey, hattâ seni ona delâlet edenleri bile unutursun.

Artık buradaki seyrin onun fazîlet ve ahlâkında vukû‘ bulur. Rehberlerin tarifleri hatırından çıkar.

Onun her sözünden bir fâide, bir zevk alır, esrârına muttalî olursun.

⁷⁰ “O (Allah), her gün bir iştedir” (er-Rahmân 55/29).

1275. İmdi kat'iyen malûm oldu ki seyr ve seferin her merhaledeki nev'i başkadır.

Sehvette seyr, ekmek ve yemekte seyr, yakaza ve menâmda seyr.

Yerde, gökte bunlara benzer nâ-mütenâhî seyrlere vardır. Her biri başka başkadır.

O buna benzemez, bu ona benzemez. İlim sâhiplerine bu mânâ bedîhîdir.

Dünyâdan ve kendinden bahsedebilirsin ki ikisinin de hudûdu malûmdur.

1280. Seyr ve seferimde iyi-kötü, yaş-kuru (türlü şekil ve vasıflarda) menziller gördüm, geçtim diyebilirsin.

Fakat can deryâsında seyrettiğin zaman, ondan haber vermek istesen de

Söz bulup söyleyemezsin. Çünkü Lâ-mekân'ın seyri, (kendi gibi) keyfiyetsizdir.

Senin unsûrî hükmün kara hükmündedir. Senin bütün gam ve meserretin

Birer sûrettir ki onların zıdları ve alâmetleri vardır. Onları beyân edebilirsin.

1285. Fakat canın, can deryâsına vâsıl olunca ondan hiçbir sûretle bahs (tarîf ve tavsif) mümkün değildir.

Çünkü deryânın kapı, tavan gibi şeyleri yoktur ki o menzillerden bahsedebilesin.

Seyr ilellah yerdir (karadır), seyr fillah deryâdır. Ölmedikçe O'ndan (Hak'tan) müebbed hayâta nâil olamazsın.

Bu beyândan "Ene'l-Hak" sırrını anla. Merd-i Hakk'ı bilâ- münâkaşa nûr-ı Hak bil.

1290. O (merd-i Hudâ) belki sırr-ı Hak'tır. Hakk'ın sırrı ise Hak'tan ayrı değildir.

Söz buraya gelince dudaklarımı kapadım. Gayret ateşi dilimi yakmasın diye.

(s. 51)

Sana aşktan ve sihirbazlıktan bahs açayım, tâ ki onda eriyip mahv olasın.

Çünkü bu erimek mü'minlere şekerden tatlıdır. Kâfirleri de nâra götürür.

Bu erimek mü'minler için ağız tadı, o eriyiş ise kâfirler için cehennem acılığıdır.

1295. Mü'minler bu erimekten murada ererler. Kâfirler o erimekten kahra uğrarlar.

Bu (mü'min) muhabbet uğrunda ecelsiz ölür. O (kâfir) eceliyle ölür, fakat yüzlerce belâ ve mihnet içinde.

Kendi ayağınla irâdenle gelirsene, mertebeye nâil olur, serkeşlik edersen dayak yersin.

Hayât bahşeden ölüm, ölmeden evvel vuku bulan ölümdür. Ölümden sonraki ölüm ise avâmın ölümüdür. (mükâfâtı yok).

O kerem deryâsında canın ne mevkii (ehemmiyeti) vardır ki azametli aslan, o deryânın yanında serçe gibi küçük kalır.

1300. Bir can verirsene ivaz olarak yüz can alırsın; beş verirsene ikiyüz misli ivaza nâil olursun.

Katre isen kenarsız umman; zerre isen can güneşi olursun.

Nârî olan nefsin nûr olur; sana Hak'tan dâima lütuf üzerine lütuf gelir.

Kendinden kaç da Hakk'a ulaş ki sermedî bekâyâ nâil olasın.

Bu dünyânın zevkleri nârîdir (cehennem kılavuzudur). Tâatin zevki ise ilâhîdir (Hakk'a götürür).

1305. Dünyâdaki zevklerini terk eyle ki kalbinde cennet zevki duyasın.

Her ne yapacaksan Hak için yap, Hakk'ın rızasından başka bir şey isteme.

Sen nefsinle arzularını terk edince can bağında yüzlerce nizâm ve intizâm hâsil olur.

Artık senden sudûr eden her şey Hak için olur. Nârî zevkin nûrî olur.

Küfür zulmeti nûra mübeddel olur. Dâima bedelsiz meserret içinde bulunursun.

1310. Allah için muhabbet, Allah için buğz olunca, canın tamâmen zulmetten kurtularak nûr olur.

Artık sende zulmet kalmadı, nûr oldun, küfür zulmeti olmaksızın nûr oldun.

Ondan sonra senin için korku yoktur, emînsin. Allah'ın lütfu civârında sâkinsin.

"لا خوف عليهم"⁷¹ mülkü senin canındır. Belki mahşerde âsilere şefâat edersin, halkın elinden tutar yardım eylersin.

1315. Allah'tan ne istersen murâdın hâsil olur, her şey senin emrinde bulunur.

Dünyâ ve ukbâ Sultanı sana mahsûs olur. Bu saltanata iki âlemde nâil olursun.

O pâdişâhlığı anlatabilmek imkânı yoktur.⁷²

Dünyâda –hayır olsun, şer olsun– bir şeyden geçmedikçe diğer bir şey olamazsın.

(.....)⁷³

1320. Cehl ve çocukluk senden gitmedikçe âlim ve bâliğ olamaz ve cismen güzelleşemezsin.

Nasıl ki ilim gelince cehl gidiyor, hilm gelince gadab ve hiddet zâil oluyor,

Bu fânî olmak da öyledir. Kötülükten iyiliğe geçmektir.

O cehl ki bu cihânda senin zindanıdır. Lâ-mekâna gitmek, zindandan kurtulup bostana gitmek gibidir.

Yiyip yatmakla husûle gelen hayât, hayvânîdir. Rabbânî hayât aşk mahsûlü olan hayâttir.

1325. Nefsin sağlığı derttir, ölümdür. Rûhun hayâtı ebedî ve muntazamdır.

Nefsin چراغını aydınlatmakla sönmesini tecîl etmiş olursun, çünkü yandıkça yağı tükenir.

(s. 52)

Çünkü onun yağı, kendinden hâsil olmuyor, o güneş gibi zeytten müstağnî değildir.

Onun nûru, hâricî menba'dandır. Evliyânın nûru ezeli, binâenaleyh lâ yezâldir.

Velînin zâtı, güneş gibi baştan başa nûrdur. O nûrun devâm-ı hayâtı, sebeblere dayanmaz.

1330. Yemeden uyumadan mütemâdiyen ziyâ neşreder. Onun nûruyla mekân da, lâ-mekân da dolar.

Yardıma muhtac olmaksızın kendi kendine (bi-zâtîhi) kâim olur. Fenâ endîşesi olmaksızın bekâda dâim olur.

O can güneşinin medârı aşktır. Her zaman ölümlere ruh nefh eder.

Her kim onun nûrundan hayât bulursa, onun kapısı can cihânından tarafa açılır.

⁷¹ ez-Zuhuf 43/68.

⁷² Beytin devamı: "Ben de anlatmaktan vazgeçtim ve ağzımı kapadım". Bkz. (bkz. Fa. 1376, s. 78, b. 1574)

⁷³ Eksik olan beytin (بکسک از گنر منزل می روی وز منزل خوش به حاصل می روی): bkz. Fa. 1376, s. 78, b. 1575) tercümesi: Tâ ki menzilden geçerek menzile gidesin ve hoş menzillerden hâsil olana gidesin (?).

Merdân-ı Hudâ'nın müridlerine verdiği ders nûr olur ki o nûr şeyh-i vâsıldan müridlerine aks eder.

1335. Taş rûhunu hâlis la'î eder. O feyizle güneş gibi pür-nûr olur.

Güneşin nûru o taşa nüfûz edince artık taşlıktan çıkar, nûr içinde fânî olur.

Merd-i Hudâ, kendini taşla güneşte gösteriyor; bundan taş cevher gibi parlıyor.

İmdi beni onda gör; gözünü aç, mânâ ehli isen sûretten geç, demiş olur.

Hudâ'yı bilâ- hicâb Muhammed'de müşâhede eyle ki o şarâbı, Yezdân'ın elinden içesin.

1340. Sözle bu kadar anlatılabilir. Bu sırrın hakîkati ise öldükten sonra anlaşılır.

Ey tarîkat sâlikî, git, ecelsiz (irâdenle) öl ki Hudâ sana yüzünü hicâbsız olarak göstersiz.

O vahdette ikilik kalmaz. Çünkü benlikten, senlikten geçiyorsun.

O vahdette şeyhle mürid bir olur. Onları iki gören inat ve teferrüd eder.

Bu taaddüd, varlık dünyâsına nazarandır. Aşk ve neş'enin hâkim olduğu yerde taaddüd olmaz.

1345. Cenâb-ı Peygamber, bundan dolayı mü'minler hakkında "نفس واحدة"⁷⁴ buyurmuştur. Bunu candan kabul et.

Sûretten geç, yüzünü mânâya döndür ki sana vahdet âşikâr olarak tecellî etsin.

Zarfı bırak da mazrûfu al. Tâ ki vahdeti bilâ-hicâb göresin.

Bal yüz kap içinde bulunsa da hepsini bir bil. Şaşılığın bırak (biri iki görme)

Üzümlerin hepsi birdir (شئى واحد), her ne kadar aralarında kabukları hâil olarak müteaddid görünüyorsa da...

1350. Sıkılıp da kabuklarından ayrılınca hepsi yek-pâre şîre olur. Ne aded kalır ne kesret.

Şîrede vahdetten başka bir şey kalmaz. Öyleyse kabuğu bırak da mağza dolaş.

Tâ ki tamâmen o olasın. Bunu bırak da benlikten geç ki müşâhede edesin.

Kendinden geçerek âlemin aslının aslını, Âdem'in canının canını, nûrunun nûrunu...

Sen aynen O'sun. Her ne kadar burada kalsan da Mâdemki azîzsün neden hakîr olacaksınız.

1355. Onu bunu bırak da gene şâhin gibi git şâhin bileğine kon (bahsi gene oraya intikal ettir)

Tâ ki avlarını dâima şâh için (onun hesabına) avlayasın. İştîyâkın ve tayrânın o semte olsun.

Yirmiikinci Makâle. 25 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 80] Şunu beyân edecektir ki: Halk lâşe yiyen doğana benzer. Çünkü doğanları dünyâdır. Evliyâ ile mü'minlerse pâdişâh elinden terbiye olunmuş şâhin gibidir ki avlarını pâdişâh için avlarlar. Şüphesiz o şâhinlerin kıymeti vardır ki avlarını takib etmek üzere pâdişâhın bileğinden uçarlar.

(s. 53)

Evliyâ ve mü'minler de dostluğu, düşmanlığı Allah için yaparlar. Bu kabîlden evvelâ dostlukla düşmanlığa şeriat lisânında "hubbu lilah, buğzu lilah: Allah için sevmek, Allah için buğz etmek" denir. Mâdemki yaptıkları işi Hakk'ın emri ve irâdesiyle yapıyorlar, o halde işlerin cümlesini Hak yapıyor demektir. Nasıl ki

⁷⁴ "Tek bir can".

makbûl bende efendisinin kendisi için yapılmasını istediği şeyleri yapar. O bende efendisinin eli ayağı demektir. Mü'minler de her ne yaparlarsa Allah rızası için yaparlar. Binâenaleyh Hakk'ın âletleri olurlar. Çünkü Allah'ın emrini yerine getiriyorlar. Böyle olanlara "Hizbullah: Allah'ın fırkası" denir. Başkalarına da "Hizbu'ş-şeytan: şeytanın fırkası" denir.

(1357.) Şâh için çalış, kendin için değil. Çünkü şâhbâzın mârifeti budur. Yâve (terbiye olunmuş) doğanlar gibi avlandığın avı kendi hesabına avlama! Eğer mu'tâd bu olmazsa acemi sayılırsın, kıymetli olmaz.

1360. Çabuk şâhın terbiye-kerdesi ol ki ümerâ ve ekâbir yanında makbûl olasın.

(Böyle olursan) şâhın himâyesine girer, azîz olursun. Hiç birşeyin eksik olmaz.

Kendi boğazı için değil, şâh için çalışan doğan, karnını emniyetle doyurur. O doğan alışkın ve sâdık kaldıkça, şâh onu bir zaman aç bırakmaz. Onu bileğinin üstünde taşır, naz ve nîmetle besler.

1365. Seve seve eliyle başını okşar. Keder ve kıymeti günden güne artar. Eğer vefâkâr olmaz da rast geldiği yerde uçar, kendi hesabına dolaşırsa Pâdişâh tarafından muayyen olan gıdâsı kesilir. Huzûrundan uzaklaştırılır. Şâhın kendine mahsûs olan yemeklerden ona da veriliyor, yiyecek avlamaktan müstağnî bulunuyordu.

O da dâima avını şâhın hesabına avlanıyordu.

1370. İmdi mü'min de işini Allah için yapar, kendi arzularından ferâğat eder, Bütün işlerinde Hakk'ın rızasını talep eylerse, o, dikensiz gülzâra karışır. Hak için gam çekerse, diğer bütün gamlar Hakk'ın emriyle ondan uzaklaşır. Yalnız Hak gamı (dîn kaygısı) çekenlerin bütün kederlerini Cenâb-ı Hak izâle eder.

Değil mi ki bütün gamlarını bire hasreden kimselerin diğer gamlarını Cenâb-ı Hak her zaman

1375. Meserrete tebdil eder. Dünyânın bütün kederlerinden kurtulur.

Cenâb-ı Peygamber buyurdular ki: Gamlarını bire indiren, Allah'tan murâdına nâil olur.

Peygamberin sözüdür, iyi dinle! Dünyâyı terk ederek dîn tarafına yollansa, Sen tâlib oldukça Hak yardımcın olur. Gâlibin maiyetinde iken niçin mağlûb olacaksın?!

Onun fazîlet eteğini tut, rahat otur, şunun bunun eza ve cefâsından kurtul!

1380. Tâ ki bütün arzuların hâsıl olsun. Bunun hilâfında hareket edersen hamsın, acısın.

Buna aykırı hareket eden eksikliktedir. Doğrudan bî-haber olarak eğriliktedir.

Bedbahtlık şevkiyle eğri yol tutmuş, doğru yoldan inhiraf ederek mesâib yoluna sapmıştır.

(s. 54)

Gaflet uykusu onu kör ve sağır etmiştir. Bundan dolayı körler gibi cehenneme doğru gidiyor.

Gaflet uykusu, cehennemin tuzak kurduğu yerdir. Cehenneme giden yola yüzünü döndürme!

1385. Bu ağır uykudan kalk! Uyan, kendi can ve teninden bîzâr ol (onları terk et)!

Dünyâya arkamı döndür! Yüzünü Hakk'a çevir, dâima Hakk'ı ara!

Belki bahtın yâr olur da doğru yolu bulursun, menzile erişirsin, mesûd olursun. Yol kesenlerden kurtulur, emniyetle Hakk'ın penâh-ı lütfunda sâkin olursun.

Ebedî hayâta nâil, dâr-ı bekâda mes'ûd ve kâmrân olursun.

1390. Hadsiz, nîmetlere, sayısız hûrîlere mülâkî olursun.

Süt, bal, şarâb, su ırmaklarına (cennet-i a'lâya) karışırın.

Yirmüçüncü Makâle. 73 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 81] Bu makâle şunu beyân edecektir ki: Cennetin ma'mûreleri, köşkleri, ağaçları, çayır ve çimenleri kulların ibâdetlerinden vücûda geldikleri için zinde ve nâtıktırlar. Senin kasrı vücûdun nasıl ki istediğin yere gidiyor. Çünkü candan hayât alıyor. Cennetin kasrı da zinde olunca hatırına nerde gelirse (nereyi gönlün isterse) oraya giderler. Nasıl ki vücûd kasrının birer penceresi demek olan beş his nasıl muhtelif sahalara açılmış, her birinden birbirine bir bağ temâşâ ediyorsan, fânî vücûd kasrının böyle deriçeleri (pencereleri) olursa bekâ köşklarinin pencereleri nasıl olmak lâzım gelir?!

(1393.) Köşkler, senin emrinle gezer, dolaşır, her neyi arzu edersen oraya giderler.

Ağaçlar, meyveler söylerler, o himârsız şaraptan (onların sözlerinden) neşelenirsin.

Değil mi ki vücûdun kasrı, senin hükmün altında bulunarak her tarafa gidiyor.

1395. Vücûd kasrındaki beş his, beş pencere hükmündedir ki ber birinden ayrı bir bağ (başka bir pencere) seyredersin.

Ne acâyib bir kasrdır ki her penceresinden başka bir bağ, başka bir manzara görürsün.

Her pencere tarafında ayrı bir manzara, türlü çiçeklerle müzeyyen bir bahçe vardır.

Öyle bağlar, öyle manzaralar ki ne o buna benzer, ne bu ona. Bu nakledilen şeyleri dünyâda iyânen görürsün.

Sana deseler ki bunlar orada da (o cihânda da) vardır, eşekçe inkâr edersin.

1400. Bu dünyâ o kadîm bağın bir dalıdır ki buraya ketm-i ademden gelmiştir.

Mâdemki bir dalda bunları iyânen görüyorsun, bağda yüz misli neden bulunmasın.

Bu dünyâ o harmandan bir avuçtur, o dîn deryâsının bir damlasıdır.

Damlada bu kadar ayş ve tarab esbâbı görülür de o deryâda acaba neler görülmez.

İnkâra mahal yok, iyi bil ki gece-gündüz (dâima) bulunduğun birçok halleri

1405. Sana söyleseler inkâr edersin, kendinden uzak tutar, öfkelenirsin.

Böylece Sırât'ı da inkâr eder, "Onun üzerinden nasıl geçilebilir" dersin.

(s. 55)

"Böyle köprüden kim geçebilir" der, onu aklına sığdıramazsın.

(.....) ⁷⁵ endişe köprüsünün üzerinde muttasıl koşarsın.

Halbuki bu köprünün (kıl kadar da) maddî vücûdu yoktur. Ne rengi var ne de malzeme-i inşâiyyesi.

⁷⁵ Eksik bırakılan kısmın (किन زمان خود نقد هستي اندران) bkz. Fa. 1376, s. 82, b. 1665) tercümesi: "Ki o zaman oranın altında nakdin kendisi olursun (?)"

1410. Dâima böyle bir köprü üzerinde her tarafa –peyk gib– koşup seğirdiyorsun.

(Buna nisbetle) saç teli gibi ince sırat üzerinde yürümek kolay değil mi?!

Bunu inkâr etmek küfürden ileri gelir. Gayr-ı vâki görmek itimâdsızlıktır.

Yine böyle cennetle cehennemi de yerlerini anlamak üzere sorarsın.

(Dersin ki): “Eğer cennetle cehennem mevcûd ise, yerleri nerededir. Doğru söylüyorsan yerlerini göster.

1415. Bunların yerlerini iyice öğren de onlardan öyle bahset!”

Ey oğul! Şunu düşünmüyorsun ki Allah her şeye kâdirdir. Lütü olduğu gibi kahrı da vardır.

Her ne isterse derhal yapar. Nâfiz hükmüyle derdlere devâ kılar.

Allah istediği yeri cehenneme kalbedebilir. İsterse üç feleği kuşlara tuzak yapar.

İsterse ateşi cennet eder, gamı meserrete kalb eder.

1420. Bu iki hâli kendinde gör ki bâzen memnûn, bâzen mahzûn olursun.

Bir halde kalmaz, bâzen hoş, bâzen nâ-hoş olursun. Bâzen su gibi serin olur, bâzen ateş gibi kızarsın.

Bâzen munbasıt, bâzen munkabız olursun. Bu hallerin yerini gösterebilir misin?!

Yerlerini tayîn edememekle beraber her iki hâli de kendinde iyânen müşâhede edersin.

İmdi cennetle cehennemin yerlerini bilmiyorsan şunu iyi bil ki bunlar mevcûttur.

1425. İşte küfür budur: Dâima içinde yaşadığın halleri inkâr etmek.

Sana bir kimse o işleri, o halleri haber verse, istibâd eder, muhâl görürsün.

Çünkü aklın, fetânetin kuvvetli değildir; hemen bu nasıl olur demeyi bilirsin.

Aklı ziyâde olanın dînî kuvvetli olur. Akılsız olanın başı aşağı eğilir.

Kim ki dinsizdir, aklı yoktur. Çünkü akıl dâima dîn tarafına kılavuzdur.

1430. Cenâb-ı Hak, mücrimler hakkında ⁷⁶"ناكسو رؤسهم" (Başlarını önlerine eğerler [doğrusu: eğmiş olarak. H. K.]) buyurmuştur.

Hak yanında onların başları şundan dolayı büküktür ki her denî göz Hakk'ın yüzünü görmesin.

Hak Taâlâ cemîldir, cemâlden başkasını istemez. Genç delikanlı kocakarıya eş olur mu?

Hadîs-i şerîfte ⁷⁷"الله جميل يحب الجمال" buyrulmuştur (Allah güzeldir, güzeli sever).

Ey azîz! Oraya güzellikten başkası yaraşmaz. Çünkü orada çirkinlerin hiç kıymeti yoktur.

1435. Emre itâat et ki güzel olasın. Yoksa çirkin ve sevimsiz kalırsın.

Nigâr gibi güzel sûretin olmazsa, o pâdişâh seni nasıl der-âğûş eder?!

Çirkin ve liyâkatsizler huzûrdan uzak olurlar. O kucağa, o sineye kabul olunmazlar.

Binâenaleyh buradayken uyuzluğa bir çâre bulki orada merâmın hâsil olsun.

Bu hastalıktan kurtulunca güzelleşirsin. Mahbûblar gibi mevkiin yükselir.

1440. Cenâb-ı Hak ⁷⁸"في قلوبهم مرض" buyurmuştur ve yapılacak ilacı da göstermiştir.

⁷⁶ es-Secde 32/12.

⁷⁷ Kaynağı bulunamadı.

Peygamberin lisânıyla buyurmuştur ki “Kalb derdinin şifâsı Kur’ân-ı Kerîm okumaktır.

(s. 56)

Hastalıklardan kurtulmak için her saat ibâdet ve itâatte bulunmak lâzımdır.

Emri, nehyi hıfz ile (riâyet ile) kendine takvâdan libâs edin.

Bu tarîkate takvâ libâsını giydirden nihâyet sen de o firka sırasına girersin

1445. Yakîn, îmân edenlerden sayılırsın, kıyâmet gününde yerin cennet olur.

Cenâb-ı Hakk’ın fermânını Kur’ân’dan dinle de takvâ libâsını giyin ve bu esâs üzerinde yürü.

Dâima dîn esâsı üzerinde yürü! Evliyâ gibi matlûb-i Hudâ olasın.

Haktan başka manzurun olmaya, arkanı şeytana, yüzünü Rahmân’a döndüresin.

Hudâ’dan özge matlûbun bulunmaya, sen O’nun habîbi olasın, O senin mahbûbun.

1450. Sen Zâten güzeldin fakat bu maraz tab’ında ârıza meydana getirdi (çirkinleştin).

Kur’ân-ı Kerîm serâser bunu îzâh eder. Bu ârıza maksûda hâildir.

Peygamberler bu uyuzluğun (yâhud sağırlığın) ilâcını buyurmuşlar, velîler de bu hususta inciler delmişlerdir.

Hepsi merhamet sevkiyle dünyâda iken bu derdin çâresine bakılmasını tavsiye etmişlerdir.

O çâreyi de enbiyâ ve evliyâ yüz türlü şekil ve üslupta beyân buyurmuşlardır.

1455. Şunu yap, bunu yapma diye muallim her biri hakkında dersler vermişlerdir.

Enbiyâ bundan başka bir şey söylemediler. Evliyâ da bundan başka inci delmediler.

Kulağımı keslânlıkla sağır etmişsin. O kesel ki sana baldan tatlı gelmiştir.

Câhiller gibi şaşkın şaşkın rast geldiğine, ne yapayım, nasıl edeyim, deyip durursun.

(Yapılacak şey bellidir:) Evliyânın buyurdıklarını yap. Onlar kalbinin ve dîninin hekîmleridir.

1460. Git evliyânın sözlerini candan kabûl et ki hastalıktan ve tenbellikten kurtulasın.

Onlar çağırıp duruyorlar ki: Hasta olan gelsin. Bizim ilâcımız bilâ- istisnâ her hasta içindir.

Hudâî hekîmleri kalb ve cehl hastalığına gece-gündüz ilâç verip duruyorlar.

Fakat dünyevî garazlar gözüne perde çekmiştir de o öğütleri görmüyor (duymuyor)sun; nefsin zincirine bağlanıp kalmışsın.

Bundan dolayı onların öğütleri kulağına girmiyor. Çünkü arada garaz arada hâil oluyor.

Yirmidördüncü Makâle. 58 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 84] Şunu beyân edecektir ki: Garaz insanı Hakk’ın âşikâr ve bedihî olan işlerine karşı kör ve sağır ediyor. Görmez misin ki rüşvet alan kadının kulağına mazlûmun sözü girmez. Fakat zâlimin (râşinin) sözlerini aşk ve şevkle dinler. Birkaç kuru rüşvetten ibâret olan ehemmiyetsiz bir garaz, kadının gözüyle

⁷⁸ el-Bakara 2/10.

kulağını kör ve sağır ederse, dünyânın yemek, giymek, mal ve mansıb gibi saymakla bitmez garazları insanı nasıl kör ve sağır etmez ki yüzünü Hakk'a çevire, enbiyâ ve evliyâ sözlerini dinleyesin.

1465. Bu garaz insanın önünde bir sedir. İnsanı kemâlden noksâna götürür. Seni öğüt kabûl etmekten men' eder, göz ve kulak yollarını tamâmen kapar. Bunun îzâhına dâir şu güzel kıssayı dinle de kendine ondan bir hisse çıkar. Kadının habishânesinde obur bir adam vardı. Yemekten hiç doymaz usanmazdı.

Sinek gibi herkesin sofrasına dâvetsiz gelir, on adamın yiyeceğini yedi.
(s. 57)

1470. Kimseden utanmaz, on kişinin azığını yalnız başına yedi. Hapishane halkının hepsi ondan usandılar, kadıya şikayet ettiler. Bağıra çağıra dediler ki : “Aman efendim, sen bizi ağır kıtlıktan kurtar!

Kadı obura dedi ki : “ Bu mahbesten çık da evine ve akrabana git!
Obur dedi ki : “Benim evim barkım senin ihsânındır. Zindanın, kâfirler gibi benim cennetimdir.

1475. Eğer sen beni buradan çıkarır kurtarırsan, sefaletten ölürüm. Çünkü ben fakir bir müflisim.

Kadı dedi: “Müflislerden olduğun ne malum? Obur cevaben: “ İşte zindan halkı, hepsi şâhiddir” dedi.

Kadı: “onların şâhidliğini kabul etmem. Onların hepsi elinden kan ağlıyor, senden kurtulmak istiyorlar. Binâenaleyh yalan söyleyebilirler.

Mahkemede bulunanların hepsi dediler ki: “Bunun düşkün bir müflis olduğuna dâir şehâdet ederiz.

1480. Kadı onun hâlini kime sorduysa, hepsi de: “Efendi şu müflisi bırak” dediler.

Kadı adamlarına emretti: “Bunu teşhir edin, dolaştırın, herkes anlasın da kimse ona para ve metâvermesin.

Mahalle mahalle gezdirerek, dolandırarak müflis olduğunu her tarafa îlân edin.

Bu hususta onun aleyhine davacı zuhur ederse, dinlemem ve onu hapse koyarım.

1485. [Sıra hükmün icrasına gelince] odun satan bir kürdün devesini yakalayıp getirdiler.

Kuşluk vaktinden akşama kadar deve üzerinde gezdirdiler; devenin bağırıp çağırmasına bakmadılar.

Akşam olup da müflis deveden inince deveci müflise dedi ki: “Menzilim çok uzaktır, geç kaldım yetişmem.

Şimdiye kadar deveciyle gezdin dolaştın. Arpayı bıraktım (vaz geçtim) de biraz saman çıkar! Müflis dedi ki: “Şimdiye kadar ne yaptığımızdan haberin yok mu? Aklın nerede? Boş kafa taşıyorsun.

1490. İflâsımı îlân eden davulun sesi yedinci kat semâyâ çıktı; sen bu vak'ayı duymamışsın.

Kulağın ham tama'la dolmuş da.... . Demek ki tama' insanı kör ve sağır ediyor.

Bu kadar az bir tama' deve sâhibini kör ve sağır etmişti. Çünkü o garazla (menfaat hissisyle) dolu idi.

O iflâs flânının sesini genç, ihtiyar herkes işittiği halde devecinin ondan haberi yoktu.

Sen ki yüz türlü garaz sâhibisin yemek, mal cem‘ etmek,

1495. Fakir elbise giymek, yağlı ve leziz taâm tenâvül etmek,

Rütbe ve mansıb kazanmak gibi dünyâda birçok garazların (emellerin) vardır.

Bana anlat ki bu kadar garazlar arasında velîlerin Öğüdünü nasıl dinleyeceksin?

Karnan ba‘de karnin devr-i Âdem’den bu ana kadar enbiyâ, evliyâ ve mü‘minler

Sana yüz çeşit öğüt verdiler ve ve el’an da veriyorlar, esrâr-ı gaybî gözüne iyânen gösteriliyor.

1500. Garazlara mağlup olarak kendini cahil bırakmışsın, kendini perde ardına bırakarak mahrûm kalmışsın,

Herkesine dersin ki : “Ne yapayım, çâre nedir, nefis-i emmâreden kurtulmanın yolu nerede?”

Onun elinden nasıl kurtulacağım?” diye rastgeldiğine şaşkın şaşkın sorarsın.

Dünyâda anandan doğal büyüklerden sayısız öğütler dinledin.

(s. 58)

Onlardan biri kulağına girmedi, o sebeple aklın ve fikrin mahrûm kaldı.

1505. Bunların yüz misli daha öğüt dinledin farz et, yine olacağın budur; çünkü kabul etmiyorsun.

Ey hasîs adam! Senin çâren öğüt değil, ölümdür; ölmedikçe Hakk’ın enîsi olamazsın.

Öyle bir ölümle ölmek, hayât bulmaktır, âşıkların cennetinde muhalled kalmaktır.

Sana şimdi lâzım olan bu varlıktan ölmektir, keyfiyet nakışından kurtulup yok olmaktır.

Keyfiyetsizlik yolunu ihtiyar et ki bâkîdir. O can şarâbının sâkîsi Hak’tır.

1510.⁷⁹ سقاہم ربہم buyurmuyor mu? Fakat senin sağır kulağın onu duymuyor?

Eğer işittin de yakîn hâsıl etmedinse yine işitmemiş sayılırsın.

İşitmeğe mani olan mânevî sağırlıktır. Onu işitenleri Hak Taâlâ medh buyurdu.

Kulak o kulaktır ki onu dinler, can ü dilden kabul eder.

Hüdâdan başkasını bırak da yüzünü O’na çevir. Mânâyâ tâlib ol; sûrette kalma!

1515. Yakînen malumdur ki nakış ve sûret pâyidâr olmaz. Onları terk et de dîn yoluna ayak bas!

Tâ ki her adımda yeni mülk göresin; öyle mülk ki senin dünyân yanında bir arpa değerinde kalır.

Öyle bir bedr sana yüz gösterdiği zaman, bu cihân yanında itibarsız kalır.

Bedr ne demek, yüz gösterecek olan Hâlık-ı Taâlâ Hazretleri’dir ki rûhlar O’ndan mesrûr, O’ndan zindedir.

Ten candan hayât bulur. Cân da Hâlık’dan... Her bende O’nun emriyle şâh ve emir olmuştur.

1520. İsterse katreyi deryâ, zerreyi hurşîd-i bî-hemtâ eder.

Hakk’ın kudretinin nihâyeti yoktur. O’nun masnûunu anlamaktan akıllar kâsırdır.

⁷⁹ Bkz. el-İnsan 76/21.

Hak Taâlâ ezelde âlemin icâdını murâd edip de halkın esasını kurduğu zaman.

Yirmibeşinci Makâle. 71 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 87] Bu makâle şunu beyân edecektir: İnsan nûr ile zulmetten mürekkeptir. İnsanda bu iki sıfattan hangisi gâlib olursa onu o sıfatla bilirsin. Çünkü hüküm gâlibindir (itibar galibedir). İnsanda zikir ve tâat gâlib olursa melekler sırasına girer. Yemek uyumak gibi şehevât, dünyâ gâlib olursa hayvanâtta ma'dûd olur. . Cenâb-ı Hak buyurmuştur: *فمن تقلت موازنيه فأولئك هم المفلحون. فمن خفت موازنيه*⁸⁰ *فأولئك الذين خسروا أنفسهم في جهنم خالدون* Meâli Kerîmi: Mizânda sevâbı ağır gelenler, felâh bulurlar. Hafif gelenlerse nefislerini zarara dûçar edenlerdir ki cehennemde muhalled kalırlar.

(1523.) İnsânî iki şeyden terkîb etti: Hasîs nefisle, azîz akıldan.

Yarısını âliden, yarısını süfliden, yarısını iyiden, yarısını kötüden

1525. Yarısını nûrdan, yarısını zulmetten yarattı ve birbiriyle imtizâç ettirdi.

Hamurla karışan saf su gibi birbirinden ayrılmaz oldu.

Yahud şarâb kadehine dökülen su gibi şarâbla birleşti; ikisi bir oldu.

(s. 59)

Hak Taâlâ Hazretleri cansız toprağa can verdi ve onu bir müddet nebât etti.

Tâ ki ondan gâlib olan haslet neyse zâhir olsun, hangi hasletten olduğu iyânen görülsün.

1530. Onda gâlib olan nûr mudur, zulmet midir, hangisi galibse, nihâyet o yer tutsun.

Her işte hüküm gâlibe göredir; mağlup itibara alınmaz;

Bbelki mâdûm sayılır. Öyleyse, gâlipten haber ver, mağluptan bahs etme.

Pis bir yalaka bir tulum temiz su dökülse, muhakkak ki o temiz su da pis olur.

Aklı başında olan o pis suyu içmekten ve kullanmaktan sakınır.

1535. Uyanık kimdir? Amelsiz şahsın temiz su gibi olan rûhu da Hakk'ın nûrudur.

O temiz su her ne kadar o pis yalakta bulunsa da o yalakta topraktan başka bir şey olamaz.

Onun âb-ı kevseri mağlûb olursa o az suda can cevheri nasıl beslenebilir?

O Kevser suyu deryâ gibi çoğalmadıkça onda inci, gevher gibi mahsûller tekevvün etmez.

Denizin meyvesi (mahsûlü) incidir. Belki bütün dünyânın hayâtı denizdir.

1540. Ondandaki her bulut saka gibi su alır. Bağları, merâları onunla sular.

Yer yüzünde onunla meyve, hayvanat gibi yüz türlü şey biter.

Şu halde bağlar meyveler, bütün denizle kâimdir. Denizin iyilikleri saymakla tükenmez.

Bir kimsenin dîni, deryâ gibi çoğarsa onun bütün kusurları zâil olur.

Onun âb-ı cânı, vücûd toprağına gâlib olur; ona Îsâ gibi hayât bağışlar.

1545. Böyle kimse havastan ma'dûd olur, dâima Hak'tan ders alır.

Dîni ezelden zayıf olan kimse hem mağlûb olur hem kesif.

Onu dünyâda kimse hatırlamaz; çirkefe karışmış su gibi mütevefir olur.

Herkes o vücûddan tiksindir. Ben o hâlin çirkinliğini nasıl anlatayım.

Cehennem azabı ona nisbetle helvâ gibi tatlıdır. Kim bilir kendi nasıl musîbettir.

⁸⁰ el-A'râf 7/8.

1550. Hakk'ın lütfu nasıl sayısız, hudûdsuz ise kahri da öyledir. Kimi lütfuyla nîmetlere garkolmuş, mütemâdiyen artmakta, ziyâdeleşmekte, Kimi de kahriyle cehennemde başını önüne eğmiş, dem a dem azabı tezâyüd etmektedir.

Hangi gönülde ki nûru gâliptir, o gönül candan Hakk'a tâlibdir. Nefsin emirlerini dinlemez, onu Hak yoluna sevk eder, taleb husûsunda Hak'tan ders alır.

1555. Her adım attıkça, yeni kuvvet kesb eder. Çünkü mercii mahall-i azimeti kıdem cânibinedir.

O tâlib oldukça Hak'tan yardım görür. Râğıb oldukça mergûb-ı Hak olur.

Onun nûru ezeli nûrun cüz'üdür; o asıldan kuvvet alır.

Nihâyet cehl ve zulmet perdelerini yırtarak o kuvvete yol bulur (aslına iltihak eder).

Çünkü O'nundur (O'nun cüz'üdür), nasıl ayrılabilir? Kendini hicran kurdunun eline nasıl teslim eder?

1560. Kuzu anasını nasıl ararsa ana da kuzusunu öyle arar.

Hakikatte bu tâlib-i Hudâ'nın vasfidir. Hudâ'nın vasfi ise Hüd'dan ne uzak ne de ayırır.

O, havâs ve avâmın cümlesine tâlibdir. Dâneyi de durağı da apaçık göstermiştir.

(s. 60)

Kimde ilâhî nûr varsa, o duraktan sakınsın, o semte gitmesin. Yola yetişecek kadar azık alsın, fazlası zehirdir.

Bizim aزیğimiz kifâf miktarı rızktır. Bunu cenâb-ı Peygamber buyurur; laf değil.

1565. Çünkü talebin ziyâdesi zehirdir. Ey Hak tâlibi, kanâatkâr ol!

Kanaât tükenmez hazînedir. Ziyâde tâlib olan kimsenin (kanaâtsiz) rûhu merdûd olur.

Gıdânın azlığından artıyorsun (mânen terakkî ediyorsun). Nefs mücâhedesinden sıyrılıp çıkıyorsun.

Vesvese veren her dermânın azlığı iyidir. Gamın da (Hak için talebe) çokluğu iyidir.

1570. Böyle gam devamlı meserrete bâis olur. Sonra velîler gibi maksûda erersin.

Dünyâ için gam çekmek ayıptır; ukba için kederlenmek lâzımdır.

Bundan hayât bulur, ondan ölürsün. Bundan saf, ondan tortu olursun.

Gamın Hak için olursa Hakk'a vâsıl olur, vuslat bağının meyvesini yersin.

Akıllılık âhiret için dünyâyı terk etmektir. Dünyâ için âhireti bırakmaksa gaflettir.

1575. Ehl-i ukbânın nasîbi cennettir. Ehl-i dünyâyaysa cehennem daha sevgilidir.

Senin için en tatlı maîşet, dünyâdan zarûret miktarıdır. Ziyâdesi, hicâbdır (maksûda fâsıldır).

O ziyâde, saâdetine mâni olur. Seni şekâvet semtine götürür. O fenâ durağında tutulup kaldıkça, bekâ saltanatının yanına gidemezsin.

Gıdâyı Hak için yemeli, vücûdu tâat için beslemelisin.

1580. Hakk'ın emrini tutmakta devam edersen, mükâfatını görürsün.

Kavgan da sulhun da Hak için olur. Hayrın da şerrin de Hakk'ın rızasını istihdâf eder.

Şahsın kendine bir matlûbu kalmaz (kendinden alakayı keser). Onun matlûbu yalnız Hak olur.

Bil ki böyle kimse Hakk'ın has kuludur; pâk rûhu rahmet deryâsına gark olur. Nihâyet ucu bucağı bulunmaz bir deryâ olur. Duâ da kendinden olur, icâbet de...

1585. Şeksiz şüphesiz nûr-ı Hak olur; Hazret-i Mûsâ gibi nûru cebinden fişkırır.

İsâ gibi ölüleri diriltir; bulutu ay gibi parlatır.

Mustafâ gibi kameri, ayı şakkeder. Âlem halkını Hak'tan haberdâr eder.

Avâma gayb âleminin nasıl olduğunu ve ne sûretle dâim bulunduğunu bildirir.

Her tâlibe o cihânın hâlinden haber verir, her birinde başka başka te'sirler bırakır.

1590. Herkes te'siri nisbetinde tâlib olup eserden müessire intikâl yolu arar.

Kimi bir maksad, kimi yüzlerce maksad fedâ eder. Kimi bir emel, kimi yüzlerce emel ihrâz eyler.

Kimi cennet elde eder, kimi ondan daha alâsını... Kimi de Hakk'ı iyânen müşâhede eyler.

Dîdâra vâsıl olana kadar her nefse, mertebesine göre, yüzlerce meslek ve mertebe vardır.

Yirmialtıncı Makâle. 78 Beyttir.

[**Fa. 1376, s. 90**] Şunu beyân edecektir ki: Mûsâ Aleyhisselâm “Yâ Rabbi, bana cemâlini göster de göreyim” dediği zaman, Cenâb-ı Hak, “Kat’iyyen göremezsin (tahammül edemezsin). Fakat Tûr dağına bak!” buyurdu. (**s. 61**) O vakit Hak Taâlâ Hazretlerinin Mûsâ aleyhisselâmı müşâhedededen men’ buyurması, buhl değil, belki kerem eseri idi. Buyurdu ki “Yâ Mûsâ! Bu men’ cûd ve keremimdir. İtmi’nân hâsıl etmek için Tûr dağına bak ki benim tecellim ile nasıl pâre pâre oluyor. Mûsâ dağı o halde görünce heybetinden düşüp bayıldı. فلما تجلى ربه للجبل جعله دكا وخر Meâl-i kerîmi: Mûsâ'nın Rabbi dağa tecellî ettiği vakit, onu pâre pâre edip hâk ile yaksın eyledi ve Mûsâ düşüp bayıldı.

(**1594.**) Mûsâ Aleyhisselâmın mertebesi indellah son derece âlî iken, alenen temennî etti.

1595. “Ya Rabbi, bana birliğini göster” diyerek bu maksada kaza için duâ ve niyazda bulundu.

O’na رب أرني⁸² dediği zaman Cânib-i Hak’tan لن تراني⁸³ cevâbı geldi.

Mûsâ Aleyhisselâm’ın birçok mucizeleri vardı. Başta Tevrat sahifeleri olmak üzere pek çok atıyyelere nail olmuştu. Fakat ru’yet-i Hudâ hepsinin fevkinde idi. Mûsâ Aleyhisselâm reddedilmedi ve nevmîd bırakılmadı.

Gerçi bu talebinde ru’yet hâsıl olmadı fakat bu red mâhiyetinde değil, mahz kerem idi.

1600. Hakk’ın bu reddi “Sana ru’yet verilecektir, emelin hâsıl olacaktır, fakat zamanı var” gibi bir va’di mutazammındı.

⁸¹ el-A’râf 7/143

⁸² “Rabbim bana (kendini) göster”

⁸³ “Göremezsin”

Hâb-ı Mûsâ bu va‘d-i İlâhî’ye dayanarak namâz ve zâhîrle meşgûl olarak yol almakta devam etti. Hudâ’nın onu didârandan men‘ etmesi lütuf ve kereminden idi. Bu alış-verişte zararsız ticarete kavuşsun diye.

Kâr zamanında olursa fâyideli olur. Âkil olan kimse zayıfa yük yükletmez. Âkil bir kimse küçük ve kudretsiz taya biner veya sırtına yük yükletir mi?

1605. Tur Dağı o nûra tahammül edemeyerek kendi kendine pâre pâre oldu. Onu gören Mûsâ korkusundan düşüp bayıldı.

Tur Dağı o tecellî zevkiyle pâre pâre oldu, her zerresi o nûra meczûb oldu.

Dağın zâhiri da bâtını da o nûrdan zevk, şevk ve safa buldu. O lezzetin te’sîri bütün zerrâtına nüfûz edinceye kadar durmaksızın yarıldı, pârelendi.

1610. Bâtınının da o vuslattan mahrûm kalmaması için o taşlar zerre zerre dağıldı.

Bu taleb sebebiyle her taş, cüzlerine Rabb’in nûru erişsin diye pâre pâre oldu.

Taş, aşk ve mütecella kendi kendini parçaladı. Sen taş kadar da değilsin hey Allah’ın belâsı!

Dağlar, taşlar, kumlar tesbihtedirler. Hudâ’nın nâmını dilsiz olarak yâdederler.

Kelâm-ı İlâhî ⁸⁴ “و إن من شئ إلا يسبح بحمده” yi işit! Her şey Hudâ’yı tesbîh ve tahmîdle meşgûl.

1615. Yerin göğün bütün zerrelere gece-gündüz Hakk’ın memurlarıdır.

O ne fermân ederse onu yaparlar, durmadan emri yerine getirirler.

Toprak (yâni yer), Kârûn’u Hakk’ın emriyle yuttu, yalçın kaya Sâlih’in devesini Hakk’ın emriyle doğurdu.

Nuh’un zamanında o saf su, tûfan olarak harb meydanına atıldı. Nemkörlerle kâfirleri gark etti. Kâfirlerle böyle muharebe eyledi.

1620. Hûd’un emriyle sabâ yeli gibi hafif ve latîf olan rüzgâr, kâfirler üzerinde veba te’sîri gösterdi.

Hepsini birbirine karıştırıp parça parça etti. Serkeş kâfirleri âciz ve bîçâre düşürdü.

Hepsini mahv ü hurd hoş eyledi. O nâ-keslerin saf su gibi olan refah ve maişetleri toz-toprağa munkalib oldu.

(s. 62)

Hazret-i Muhammed kameri ikiye bölerek o mucize ile Ebu Cehli zebûn ve mağlûb etmedi mi?

Çakıl taşları da onun emriyle Hakk’ın ismini zikir ederek şuur sâhibi insan gibi cevap vermişlerdi.

1625. Ebu Cehil’in elindeki çakıl taşlarından her biri, fasih bir lisanla Hakk’ı sarâhетен zikretti.

Avucundaki taşlar nutka geldi. Ve âşikâr الله محمد رسول الله dedi ve bunu herkes işitti.

Bunu ve bunun gibi yüzlerce mucize gördüğü halde o hâinin kalbinde zerre kadar îmân nûru belirmedi.

Çünkü cânı Hakk’a bî-gâne idi. (Bundan dolayı) halk yanında rezîl kepâze oldu.

1630. Halbuki Ebu Bekr es-Siddîk, hiç mucize istemeyerek Peygamber’in her sözünü candan kabul etti.

⁸⁴ “O’nu övgü ile tesbih etmeyen hiç birşey yoktur.”: el-İsrâ 17/44.

O temiz ruh sâhibi, Peygamber'in mübârek yüzünü görür görmez imân getirdi.

Çünkü derûnunda ezeli nûr-i ilâhî vardı. Bundan dolayı mucize ve burhân talebinde bulunmaksızın Mustafâ'ya candan kul oldu.

Onun için en büyük mucize, Peygamber'in mübârek cemâli idi. Çünkü derûnu o nûr ile dolu idi.

Cins cinsi ile ünsiyet eder ve zevk duyar, kendi cinsini iştîyâkla arar.

1635. Bundan dolayı onu bulunca, fırsatı kaçırmadı; tecânüs şevkiyle ona yâr ve nedîm oldu.

Ebu Cehil'e bu acâyib mucizeler, o nûrlar, o bâriz vasıflar te'sîr etmediği için küfründe ısrar ederek kara yüzlü, nâkıs ve ebter kaldı (eline bir şey geçmedi).

Çünkü cânı Hakk'a bî-gâne idi. (...) ⁸⁵

Nihâyet yeri nâr-ı cehennem; işi, âh ve figân oldu.

1640. Bu acîbeler sayısızdır. Söyleyecek olsam sonu gelmez.

Cemâdâtın kâffesi de zü'celâlden haberdârdırlar. Ebu Cehil'in ondan haberi yoktur da dalâlette kaldı. Cenâb-ı Hak o ve onun emsâli hakkında ⁸⁶ بل هم اضل buyurdu. Çünkü o nâkıslar ezelden merdûd idiler.

Dünyâda insanları muhtar kıldı. İrâdeleri ellerine verildi. Onlardan her zaman iyi-kötü hareketler sâdır olabilir.

Bu ihtiyar, kiminin hakkında rahmet, kiminin hakkında da zahmet olur.

1645. Âlet gibi âkilin elinde bulunursa fâyideli olur, câhilin eline geçerse zararlı olur.

Meselâ kılıç gazinin elinde fâyide tevliid eder. Dîn sâhipleri ondan kuvvet bulur.

Dîn düşmanlarını öldürür. Kâfirin elinde ise aksi hâl vukua gelir.

Düşmanların başını kesen gazinin elinde tiryâk olan kılıç kâfirin elinde zehir olur.

1650. Aklın varsa bunu anla! Her iki el arasındaki farka dikkat et!.

Ey aziz! El üstünde el vardır. Bundan yüzlerce hüner husûle geldiği halde ondan bir şey sâdır olmaz. O insanı cennete götürür; bu , cehenneme sokar.

Eğer kötülerin de irade ve ihtiyarları olmasaydı, cehenneme girmezlerdi.

İyi ve kötü, insanlardan mâadâsı muhtar olmadıkları için, Hakk'ın emrine itâat eden âletlerdir.

1655. Binâenaleyh azâb ihtiyâr sâhiplerine olur. Çünkü Cenâb-ı Hak onlara iyiye de kötüye de kudret vermiştir.

İyilik ederse Hak yanında makbûl, fenâlık yaparsa merdûd olur.

Cehennem nârında yer tutan şekâveti yüzünden zîr ü zebûn olur.

(s. 63)

Artık onun nasfbi "Keşki toprak gibi irâdesiz olaydım, bu azâb bana irâdemden geldi" diye tahassür etmektedir.

Şu halde cemâdât fenâ insanlardan daha mes'ûddur. Çünkü onlarda bu türlü kahr ve sitem yoktur.

1660. Bunun tafsili uzun sürer. Bu kadar yeter. Âkil olan bu kadarıyla esrâra vâkif olur.

⁸⁵ Eksik bırakılan kısım ve tercümesi: "تأمد اندر کار آن گیر خلق" (*İntihânâme* (1376), s. 91, b. 1895): Halk o kâfirin te'sîrine girmedi(?)

⁸⁶ "Onlar (hayvanlardan da) şaşkındırlar [yollarını daha da şaşırılmış durumdadırlar]": el-A'râf 7/179.

Yine Tur dağı hâdisesinin tafsiline devam edelim. Dâğ, nasil ve niçin pâre pâre olur.

Taş kendi kendine pârelendi tâ ki o nûr-i tecellî derûnuna nüfûz etsin de vücûdun her zerresi zevk duysun.

Bu arzuyla dağ kendini kum gibi dağıttı. Çünkü bütün eczası pür-şevk idi.

Nasil ki ağzına bir şeker parçası koyduğunda tadı damağına ve dudağına sirâyet eder.

1665. Vücûdun her zerresi onun zevkini duysun diye ziyâde yemek istersin.

Öyle ki hiçbir cüz'ün ondan mahrûm kalmasın, her Habîb mahbûbunu kendine cezb etsin.

Bunun gibi Tûr da O'nun bütün zerrelere nüfûz etmesi için zerre zerre dağıldı.

Sürme gibi ezildi, tuz hâline geldi, vücûdu hastalıktan mahv olduğu gibi mahv oldu.

Sende de Hakk'a kavuşmak derdi varsa vücûd varlığı mahv olur, mahz can olur.

1670. Rûhun visâli için tenden geçmek, melek gibi erkeklik-dişilikten teberri etmek lâzımdır.

Sende senlikten eser kalmamalıdır. (İşte o vakit) zulmetin tamâmen nûr olur.

Bakır gibi olan varlığın atıyye-i ilahiye kimyâsıyla hâlis altına mübeddel olur.

Hâsılı, burada iken cehd eyle ki agâh olanlar gibi sa'yinin zevkini bulasın.

Zulmetin nûra mübeddel ola. Dev gibi çirkin de olsan hûrîleri imrendirecek hâle gelesin.

1675. Zulmet ateşi aşk nûru içinde mahv olup mahz-ı nûr olasın.

Kul iken lâ-mekân tahtına sultan ola, bâkî ve muhalled devlete eresin.

Bu varlıktan tamamıyla ferâğat edince canların cânı, gözlerin nûru olursun.

O aleme teveccüh edersin ki orada nefis ve cisim yoktur; yalnız müsemma var, isim yok.

Orası ruh-ı mahzdır. Hayât içinde hayâttır; seyyiâtan beri, hayır ve hasenâttır.

1680. Orada nihâyetsiz bağlara, bahçelere hûrîlere mülâkî olursun.

Yirmiyedinci Makâle. 52 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 93] Bu makâle şunu beyân edecektir ki: Bütün acâyib, garâyib şeyler insanın vücûdunda mevcuttur. Hiç birşey O'ndan hâli değildir. Bunun delîli “ و في أنفسكم أفلا تبصرون : Görmüyor musunuz ki sizin nefislerinizde ibret alınacak ayetler vardır”⁸⁷ âyet-i kerîmesidir.

Hazret-i Ali de buyurmuştur ki “ من عرف نفسه فقد عرف ربه : Nefsini bilen Rabbini de bilir. ” Fakat sen ham olduğun için göremiyorsun.

Rüyâda gök, yer, güneş, ay, yıldızlar, deryâlar velâ yuadd türlü türlü mahluklar görürsün. Her ne kadar bunların hakîkî mevcudları yoksa da senin tefekkürât ve bildiklerin sûret bulur. Şu halde o gördüklerin şeylerin cümlesi kendinsin (senin fikrin ve hayâlidir). İmdi bir insan ki hicâbdan kurtuldu, pişti, evliyâ silkine dâhil oldu. Eğer arş, kürsî, levha ve sâir acâyibi görürse hayret etmemelidir. Bunun fevkinde daha ne görürse hayret etmemelidir. Bunun fevkinde daha ne görürse hepsi aynıdır. (s. 64) Âlemde onun hâricinde hiç birşey olmaz. Nitekim cenâb-ı Mevlânâ kuddise sırruhu'l-muallâ efendimiz buyurmuşlardır:

جزء درویشند نیک و بد

⁸⁷ ez-Zâriyât 51/21.

ور نه باشد اینچنین دویش نیست

Meâli: Bütün iyi kötü dervîşin cüz'üdür. Eğer böyle olmuyorsa, o dervîş değildir.

(1681.) Nitekim uykuda olan kimse birçok bağlar, köşkler, ırmaklar, sular görür. Dağlarda, denizlerde, saharalarda, semâları, güneşi seyrederek. Hadsiz hesapsız renkler, sûretler temâşâ eyler. Bunlar rüyâsında her şahısa görünür. Onlar birer şey görünür. Fakat âlâmetidir, mevcut değildir. İnsan rüyâda ne görürse kendi görür.

1685. Yerde gökte kendinden başka bir şey yoktur. Gördüğü hep kendisidir.

Bunun gibi merd-i Hudâ, gönlünde güzelliğe aid ne görürse, onun her tarafta cemâle, letâfete, izz ü şerefe dâir gördüğü şeyler,

Bağlar, üzümlükler, meyveler, hesaba gelmeyen daha birçok şeyler

Hakîkatte onun aynıdır; gayrı değil. Sen kokunun, koku da senin aynı olduğu gibi

1690. Yeryüzü güneşle dolu değil midir? Her tarafa nûru o dağıtmıyor mu?

O nûrlar kurs-i şemsin aksidir. Yerleri, gökleri doldurmuştur. Birer birer gözüne görünen hadsiz, hesapsız acîbeleri

Arş, gök, levh, koku, tabl ve alemleriyle seyr ettiğin nûr orduları

1695. Hulâsa, her ne görürse gördüğü şeyler hep kendisidir. Senin aynada kendini gördüğün gibi.

Gerçi aynada yüzünü gözünden uzakta ve ayrı bir şahıs gibi görürsün fakat o yüzün aksidir; başka yüz değil.

Irmağa aksetse, odur; ırmakta başka şey mevcut değildir. Bu tarafın (bu alemin) o gülîstandan aldığı ancak bir kokudur.

Halbuki o taraf goft u gusuz temâşâ hâlinededir. Söz ve sual gâib içindir. Gözünle gördükten sonra mes'ele kalmaz.

1700. Ondan sonraki hâl müşâhededir. Göz orada dâima müşâhedede bulunur.

Merd-i Hakk'ın vüchesi kendisidir. Kendi makamına, kendi cihânına doğru gider.

Bütün aşkbazlığı kendisiyledir. Kutb gibi dâima kendi etrafında döner.

Bu mânânın şerhi dile sığmaz. O olmadan (onun aynı olmadan) anlayamazsın.

Rüyâdaki alemleri uyanırken görebiliyormusun? O kapının açılmasını uykuda ara!

1705. Sağ adam ölünün hâlini bilmez. Çünkü ölünün hâli, diriden gizlidir.

Bura iş yeridir; söz yeri değil. Bî-hûşluk istersen akıldan geç!

Akıl, fikir, renc ve mihneti mûcib olur. Akılsızlık (kendinden geçip mest-i lâ yâkil olmak) ise bir hazinedir. Akılsızlığı tercih et ki akıl renc ve elemidir.

Git irâdenle öl ki ebedî hayâta kavuşasın. Irâdenle ölmezsen sonunda yine öleceksin fakat yok olacaksın. Bu yolda Hazret-i Halîl gibi ol; âfilleri bırak ki Rabb-i Celîle vâsıl olasın.

1710. Her ne ki sonunda yok olacaktır, onu evvelden yok say!

(s. 65)

Akla göre o adem hükmündedir. Âkil olan o engin metâa müşteri olmaz.

Her ne kadar koyun kesildikten sonra bir müddet daha hareket ederse, ona kimse itibâr etmez (kıymet vermez).

Herkes bilir ki o hareketin sonu hebâdır, o artık ölüme yüz tutmuştur.

Çok geçmeden o hareket zâil olacak, ızdırab da sona erecektir.

1715. Ağaçtan kesilen dal da böyledir. Bir müddet taze ve yeşil kalır, meyve ve yaprakları solmaz.

Fakat akli olanlar onu kurumuş sayar; çünkü nihâyet kuruyacaktır. Yaş- kuru, hayır-şer bütün alem böyledir.

Pâdişâhlık, hocalık serdarlık, hulasa bu yeşil kubbe altında ne görürsen, Madem ki kalmıyorlar, onları hiç say, hepsini terk et, birinbe gönül bağlama!

1720. Eğer dünyâ hayâtı birkaç gün uzuyorsa bu seni aldatmasın, inanma!

O kadar uzunluğun kıymeti yoktur. Onun azlığıyla çokluğunu müsâvî say!

Cenâb-ı Hak, zaman-ı sâbıkta kafirler hakkında . . . لا يغرنك⁸⁸ buyurmuştur.

Kur'ân'da buyuruyor ki: Ey Habibim! Sen her ne kadar kâfirleri müreffeh ve kârmân görüyorsan da buna canın sıkılmasın: O birkaç günlüktür. Âkıbet fânî olacaktır.

1725. Onlar daha dünyâda iken “lâ şey”⁸⁹ oldular. Ne izleri kaldı ne de nâm ve şanları.

Öyleyse onların hepsini şimdiden yok bil. Çünkü yok olacaktır.

Git bekâsı olacak bir şeye tâlib ol! Ve o talebe terakkî eyle!

Şevkini, gayretini o yolda artır! Elin ayağın boş durmasın, temâdüyen çalış!

Namâzını, orucunu, zikir ü fikrini artır. Allah'tan hem kork hem afv ve rahmetini um!

1730. İbadetinin azlığını düşünerek kork! Hudâ-yı lem yezel'in cûdünü, keremini düşünerek me'yûs da olma.

Ömrünü bu yolda sarf eyle, yüzünü gözünü dâima Hak tarafına döndür.

Olur mu ki tali'in kılavuzluk eder de o Pâdişâh'ın büyük lütfuna nâil olursun.

Yirmisekizinci Makâle. 114 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 94] Bu makâle şunu beyân edecektir:Gönül bağladığın ve çalışıp çabaladığın dünyâ işlerinde, nûş ile niş (bal ile zehir), kâr ile zarar birlikte bulunur. Ne kadar tâcir vardır ki ticârete giderler de bir şey kazanamazlar, belki bütün ziyân ederler. Fakat dünyâyâ olan muhabbetleri yüzünden çektikleri zahmet, uğradıkları zarar gözlerine görünmez gene o işe ciddiyetle sarılır, gayret ederler. Onların bütün nazarları ticârettedir. âhirete meyl ve rağbetleri olmadığından, enbiyâ, evliyâ ve mü'minlerin ihrâz ettikleri büyük büyük ticârete bakmazlar. Bütün gözleri dünyânın zarar ve mihnetindedir. O ticâretlerine göz yumarlar. Çünkü meyleri dünyâyadır; âhirete değil.

Şimdi, gece-gündüz Hak Taâlâ Hazretleri'den niyâz et ki sana o âlemi sevdirdin ve ona meyl ettirsin. Bu dünyânın sevgisini gönlünden kaldırsın. Çünkü Cenâb-ı Hak kullarına ihsân edeceği şeyleri, onların talep ve ihtiyaçlarına göre verir. Hak Taâlâ Hazretleri hâcetleri kaza edicidir. (s. 66) Öyleyse duâlarında dâima o âlemin ihtiyaçlarını iste. Tâ ki o âlem hakkında şevk ve muhabbetin artsın. Çünkü demiştir: چیزی که آنی آنی: Her neye tâlibsens, onun, matlûbunla aynısın.

(1733.) Bu sahte ve bî-vefâ âlemde her balın yanında bir de zehir bulunmuyor mu?

Neticesi malum olmayan emellerin peşinden şuraya buraya koşup duruyorsun.

⁸⁸ “... Sizi aldatmasın...:Âlü İmrân 3/196.

⁸⁹ “Hiçbir şey”.

1735. O ümit uğruna gece- gündüz gayret ediyor, bi-lâ tavakkuf her tarafa koşuyorsun.

Belki şu kârı elde ederim, olur ki bu hususta bana bir kapı açılır, diyerek

Hâs ve âmmdan bir murâd hâsıl olur ümidiyle dâima can ve dilden gayret ediyorsun.

“Bu yolda bir eşekten daha iyi yol alır, bunu terk et” diyenlerin öğütlerini dinlemezsin.

Tâ ki bu talebe maksûdun hâsıl ola ve bu alış-verişte bir ticâret elde edesin

1740. Hakîkatte o kâr değil, zarardır. O yüzden yaşasan da ölüme doğru gidiyorsun.

Dünyâda başka türlü bir nâl elde ederek himmet-i âtini bu hendekten sıçratmaya bak!

Denî dünyâ, füsûnkârlıkla kendini güzel gösteriyorsa, aldanma.

O çirkin ve gaddâr bir acûzedir. Halkı aldatmak husûsunda çok hilekârdır.

Onun sana iyi diye gösterdikleri şeyler hep fenâdır. Onlar da neficede kötü şeyler gibi merdûd olur.

1745. Onu da, onun gösterdiği şeyleri de hiç say! Yüzünü vakit geçirmeden âhîret tarafına çevir!

Denî dünyâ yolunda zayıf bir ümidle yürüyorsun. Neticede eline bir şey geçmiyor.

Hak yoluna gelince neden tenbel olursun? Çünkü bir mahsûl elde edemeyince me'yûs olur,

Dersin ki: “Eğer dîn yolunda gösterdiğim gayretten muhakkak bir ticâret hâsıl olsaydı,

1750. Bütün gayretimi bu yola sarf eder, başka hiçbir tarafa bakmazdım.”

Sende bu tereddüt nasıl husûle gelmesin ki dünyâyâ meylin âhîretten ziyâdedir.

Dünyâda meylettiğin şeylere yüz türlü şüphe ve tereddütler içinde candan çalışırsın.

İnsan hangi işin adamı ise ona meyli ziyâde olur, türlü şüphe ve tereddüt ona mâni olamaz.

Gece gündüz ona sa'yeder, onun hakkındaki muhabbeti aylarca, yıllarca devam eder.

1755. Dîn ehli dâima, dîn yoluna koştuğu gibi dünyâ ehli de dünyâ tarafına koşar. Netice budur.

İnsanın tab'ında her ne gâlib ise meyli ve gayreti o cihete masrûf olur.

Bir cinsten olan şey, kendi cinsine doğru gider. Şahıs üzerine hangi şey gâlipse o olur.

Birinin hayvanlık sıfatı ziyâde ise, çalışmakla ona insanlık vasıfları yerleştirilemez.

Amel olmadıkça sözler kalbi nurlandıramaz. Vücûddaki hastalık ilaçsız zâil olmadığı gibi.

1760. Bu hastalığın ilacı, oruçla namâzdır (ibâdetdir). Fakat sıdk ve ihlâsla olan oruç ve namâz...

Tâ ki bu hastalık senden zâil ola. Çünkü hastalık ârızî olursa zâil olur (tedavisi mümkün olur).

Eğer dünyâda hastalığın nâsûr ise (müzminleşmişse) senden ümidi kesmek lâzımdır.

O ders Allah'ın lütfundan başka bir şeyle geçmez. Çünkü kolayca ve çarçabuk geçer bir hastalık değildir.

Hak Taâlâ bâriz bir kudret göstermelidir ki toprak altına tahavvül edebilsin. (s. 67)

1765. Hak Taâlâ ne isterse kudretiyle yapar. İsterse dağları kum gibi dağıtır.

Öyle kimselerin ümidi böyle hârikulade kuvvetle husûle gelecek bir ümittir. Yoksa sa'y ve gayretle tahakkuk edemez.

Bu da nâdirdir. Nâdiri bırak da az olsa dahi durmadan cehdine devam et!

Me'mûl ki makbûller zümresinden olursun. Çabul ol kervandan geri kalma!

Kalk, tenbel tenbel oturma! Murâdını elde etmeye çalış! Tâ ki şevk ve gayretle murâdın hâsıl olsun.

1770. Olmaya ki fırsat elinden kaçır da işin dâima nedâmet ve efgân olur.

Hâlen ve istikbâlen her husûsta gayret herkes için tenbellikten iyidir.

Çalışanlardan kimse eli boş çıkmamıştır. Atını hayır tarafa süren sevin sin.

Zerre kadar da olsa hayrının semeresini göreceksin. Şer de böyle.

Kur'ân'dan bunu dinle de hayra çalış! Hakk'ın Öğüdünü kulağma küpe edin!

1775. Kimse yaptığı iyi işten nâdim olmamıştır. Bekli bütün nedâmetlerini fenâ hareketlerinden çekmiştir.

Hayır sâhipleri sonunda cennete girer. Hayırları kendilerine karşı gelir.

Öyleyse Hakk'ın isminden başka bir şeye tâlib olma! Tâ ki Hakk'ı bilâ-hicâb müşâhede edesin.

Hudâ'nın nâmından ruh âlemini seyredesin. Fâtihi de meftûhu da göresin.

Çünkü Hak Taâlâ kendi isminden ayrılmaz. O'nu her zaman isminde ara!

1780. Tâ ki Hakk'ın isminden Kendine vâsıl olasın. Cân ü dilden Hudâ'yı intihâb et!

Çünkü Hakk'ın ismi rûhunun tahassunkâhı, her iki âlem senin mülkün olur.

Hem sende bir nûr sereyân eder ki onunla iki âlemde muhalled yaşarsın.

Hakk'ın isminde Hakk'ı yanılmadan görürsün, Şat nehrinde suyu gördüğün gibi.

Âlim olan kimse her lafzın altındaki mânâyı iyânen görmüyor mu?

1785. Fakat câhil o güzel lafızlardan mânâlarına intikâl edemez.

Lafzı okur fakat lafzın altında ne mânâ vardır, bilemez.

Fakat âlim, bilâkis, lafzı okur okumaz mânâsını anlar.

İşte bunun gibi, merd-i Hudâ da Hakk'ın isminde, Hudâ'nın zâtını iyânen görür.

Çünkü zikir, mezkûrdan ayrılamaz. Öyleyse sen de zikirde mezkûru gör!

1790. Cisimde cânı gördüğün gibi, Hakk'ın isminde de müsemâmını gör!

İsim ile müsemmâ, zarf ile mazrûf gibidir. Su ile dolu bir kap gibi...

Fakat diğer isimler böyle değildir. İncir isminden incir yiyemezsin.

Buğday ismi buğdaydan başkadır (birbirinin aynı değildir). Buğdayın adını söylemekle karnın doymaz.

Hudâ'nın isminden başka bütün isimler, müsemmâlarından başkadır.

1795. Binâenaleyh bu hâssaten Nâm-ı İlâhî'ye mahsûstur. Hakk'ın Nâmı'ndan başkası böyle değildir.

Hudâ nâmından ayrı değildir. Hakîkatte ise hiçbir şey Hudâ'dan ayrı değildir.

Bütün âlem Hakk'ın avucunda bir dâne gibidir. O'ndan vücûd buldu ve O'ndan sebk aldı.

Hak Taâlâ Hazretleri muhîttir. İki âlem de O'nun sun'udur. Sâni' masnû'undan ayrılmaz. Ara!

Eğer hakkıyla ararsan, gizli sırları alenen görürsün.

(s. 68)

1800. Deryâda bulunan çeşit çeşit mahlûklardan hiçbiri deyânın suyundan ayrılmaz.

O nâmdar büyük Bâyez(id)hazretleri buyurmuştur ki:

Dünyâda hiç birşey görmedim ki onda Allah'ı görmiyeyim (her şeyde Allah'ı gördüm).

Mâdemki Bâyezid Hudâ'yı eşyâda görmüş ve âkiller tarafından itiraza uğramamıştır,

1805. Ben bu ru'yet-i Esmâ-yı Hudâ hakkında dermeyân edersem evveliyetle kabul olunmalıdır.

Nâm-ı Hudâ'dan kuvvet alan gözler öyle safvet kazanır ki

O'nun sayesiyle bütün eşyâda O'nu görürsün.

Dünyâ gözünün önünde bir ayna gibi olur. Ondandır Cemâlullah'ı görürsün.

Artık Bâyezid gibi mütemâdiyen terakkî edersin

Böyle bir şerbetten içene ne mutlu!

1810. Tâlib için bundan yüksek makam yoktur. Son merhale budur. Söz burada hitâma erdi.

Herkesin işlediği hayır, evladları gibidir. Cennette toplanarak orada sana görünürler.

Seni karşılayarak derler ki: “Ey bizim babamız! Bizim bu varlığımız, bu hayâtımız sendendir.

Senden doğduk, seninle yaşıyoruz. Güzelliğimiz, tarâvetimiz, sendendir.”

Öyleyse yakînen bil ki cennet senin amellerinden vücûda gelmiştir. Köşkleri, bağları hep senin ef'âlidir.

1815. Hayır ameller tohum gibidir. Cenneteki dallar, ağaçlar hep o tohumlardan biter.

Zikirinden bahçeler vücûda gelir, orucundan türlü nîmetler hâsıl olur.

Peygamberimiz dünyâyâ bundan dolayı “mezra'a” buyurdu ki ordan aldığın mahsûlü ukbâ tarafına götüresin.

Her kim ekerse muhakkak olarak biçer. Yevm-i kıyâmette Hakk'ın zengin kullarından ma'dûd olur.

Her ne ekersen ferdâ onu sana verir. Burada görünmediğine bakma orada alenen görürsün.

1820. Namâz gibi, zikir gibi, hamd ü senâ gibi ameller tohumdur.

Kavlin, fiilin Hak rızası için olursa, ihlâsına riyâ yol bulamaz.

Cân cihânında muhakkak zengin, Hak yanında makbûl ve mahbûb olursun.

Hakk'ın yanında korkulardan emîn olarak ebedî cennette mukîm olursun.

O gülşende hiç diken göremezsin. O şarâbın neş'esinin hımârı yoktur.

1825. Oradaki hazîneye zahmetsiz erilir; baştan başa zevk ve surûrdür.

Hayâtı için fânî olmak, ölmek yoktur. O hayâtta dâima yemek ve içmek vardır.

Kelâmullah'dan ⁹⁰أكلها دائم unu dinle! Gönlün orada ne isterse gelir.

O gülşenin safâsının cefâsı yoktur. Orada hayât dâima pürüzsüzdür.

Meserretinin sonunda küdüret yoktur. O mâmûreler kat'iyen harâb olmaz.

1830. O sermedî cihânda zıd göremezsin. İşte Hakk'ın atâsı böyle olur.

Dâima muhalled maîşet. . Hepsi de korkusuz bir emniyet içinde.

⁹⁰ “Yemişleri ve gölgesi süreklidir”: er-Ra'd 13/ 35

Öyleyse burada dâima iyilik tohumu ek ki mahşerde mahsûlünü alsın.

Oradaki nîmetler senin hayrâtından husûle gelir. O cennetler muhakkak olarak senin tâatından meydana gelir.

Yakînen bil ki cennet amel tohumundan biter. Kıyâmet gününde hepsini iyânen görürsün.

1835. Burada ekilecek tohum senin kavl ve fi'lindir. Onların biri zayi olmadan birer birer biter.

(s. 69)

Pâdişâhın nedîmleri, güzel ve tâatli sözler yüzünden hıl'atle mükâfatlanıyor (Demek ki söz hıl'ate tahavvül ediyor).

O sözün mükâfâtı (mahsûlü) olarak pâdişâhtan hediyeler, hıl'atler alıyor.

Demek ki o güzel sözler, o iyi işler –ki tohum mesâbesindedir– bu sûretle mahsûl veriyor.

1840. (Bunun aksi de böyledir) Bilfarz birine söğsen, ezâ ve cefâsına marûz kalırsın.

Söğdüğün kimse derhal silleyi suratına yapıştırır. Ondan sana iyilik gelmez.

Tokatla söğmek arasında münâsebet yok gibidir, halbuki bu tohumun mahsûlüdür.

Artık bunu gördükten sonra, Cenâb-ı Hakk'ın her kavle, her fi'le kendi cinsinden bir cezâ vereceğine neden inanmıyorsun?

İyiye iyi, kötüye kötü cezâ erişir. Adl-ı İlâhî'nin muktezâsı budur.

1845. Tâatten, zikir ve namâzdan, ettiğin hamd ü senâdan sıdkla yaptığın duâdan dolayı,

Âhirette sana Hak tarafından cennet verilecektir. Hesapsız hıl'at ve devlete ereceksin.

Ne mutlu o cana ki burada hayır tohumunu ekti. Şüphesiz orada kaldıracığı mahsûl de hayır olacaktır.

Birkaç günlük zahmet mukâbilinde Hak'tan nihâyetsiz ivazlara kavuşacaktır.

Böyle müstesnâ ticâreti yapan kimse, ziyânsız kâra kavuşmuştur.

1850. İhrâz ettiği kazanç, dil ile tarîf olunmaz. Kîl u kâlî bırak da hâle bak.

Hâle tâlib olmak, Hak yolunda ölmekten metâmî ifnâ etmek demektir.

Git, irâdenle öl ki emir olasın. Cân cihânında cihângir olasın.

Bilir misin irâdenle ölmek nasıl olur? Sözümlü dikkatle dinlersen mes'eleyle halledersin.

O hırsız nefsin arzularını terk eyle! İsterse nefsin hayâtı ona bağlı olsun.

1855. Bütün şehevâtı ondan kes, Hakk'a kul ol ki hür olasın.

Git, Gece gündüz Hakk'ın rızasını talep et! Tâ ki Hak dergâhında makbûl olasın.

Kendinden geç, Hakk'a sıkı sarıl ki seni inâyetiyle kurtarsın.

Nefsi Hak yoluna kurbân et! Kur'ân ne emrediyorsa onları yap!

Gönlünden dünyâ hırsını çıkar. Aşk-ı Hudâ'ya dâir olan hareketini artır!

1860. Bil ki nefsi öldürmek böyle olur. Mü'minler gibi dînini kuvvetlendir.

Tâ ki nefs ateşi sönsün. Ondan sonra Allah'ın inâyetiyle nûr olursun.

Mü'minlerden cehennem ateşi sönmüyor mu? Mü'minin nûru cehennem nârını gölgede bırakır.

Cehennem yalvararak der ki: Kerem et, yanımdan tez geç ki nûrun nârımı söndürüyor.

İmdi, cehennem ateşi merd-i Hudâ'dan tamâmen sönmüyor, ma'dûm ve hebâ oluyor.

1865. Cehennem ateşinin bir cüz'ü olan nefis, onun (merd-i Hudâ'nın) nûruyla nâsıl lâ şey olmaz!

Sen mü'mini kâmil olursan, bir ateş söndürürsün, her ne kadar o ateşi Hak yaparsa da...

Nefs ile şeytan senden kaçır. Şerîr olanların tâattan, iyilikten kaçtıkları gibi...

Hayru'l-beşer Cenâb-ı Peygamber: "Şeytan Ömer'in gölgesinden kaçır" buyurmadı mı?

Bir gönülde kederle surûr birleşmediği gibi hak ile bâtil birleşemez.

1870. Su ateşe nasıl mukârin olabilir? Ateş sudan mahvolur.

(s. 70)

Hizbullahtan [Allah'ın hizbinden/ fırkasından] olursan, emniyet içinde olursun. Semâda meleklerle beraber uçarsın.

Felekteki aylar, güneş senin nûrundan olur. Âdem Aleyhisselâm gibi meleklerle muktedâ olursun.

Bu cihân da o cihân da hayâtı senden alır, a'lâ, esfel her taraf seninle güzelleşir.

Ölümler senden hayât[a] erişir. Âşıklar müebbed devlete senin varlığıyla erişir.

1875. Sen kalmazsın, şeriksiz olarak Hak kalır. Veren de o alan da o olur.

İşte الحق أنا sözünün sırrı budur. Kimse ölmeden O olmaz.

Yirmidokuzuncu Makâle. 16 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 100] Şunu beyân edecektir ki: Âşıklar mâşûklarının aşkında karar tutarak o aşk içinde mahv olunca, her husûsta (her vasıfta) mâşûklarının aynı olurlar. Tuz gölüne düşen bir hayvanın bir müddet sonra tamâmen tuz olması gibi. Yâhud, sadefin karnına düşen yağmur damlasının inci olduğu gibi. Ve yâhud, denizin acı suyunun havâ dâhilinde tatlı su olduğu gibi ki bu misâlleri istediğiniz kadar çoğaltabilirsiniz. Her kim ki kendi eşlerinden kemâl bulup ayakta duruyor, onlar birbirinin kimyâsıdır.

(1877.) Avâmdan bu yolların nihâyetine eren azdır. Çünkü bu iş havas ışıdır.

Çünkü bu zümre (havas zümresi) aşk içinde fânî ve her biri bu yolda birer pâdişâh oldular.

Tuza düşen hayvan gibi ki bir müddet tuz içinde kaldıktan sonra tamâmen ve hâlis tuz olur.

1880. Yâhud, sadefin karnına düşen yağmur damlası gibi ki sonunda kıymettâr inci olarak itibâr bulur.

Yâhud denizin acı suyu gibi ki havaya suûd edince tatlı su olur.

Yâhud menî damlası gibi ki rahime düşünce dokuz ay sonra yavru oluyor.

Yâhud tohum dânesi gibi ki toprağa düştükten bir müddet sonra meyve ve yeşil yapraklarıyla baş gösteriyor.

Yâhud da bakır gibi kimyâdan tebeddül ederek kıymetli altın oluyor.

1885. Hallâk-ı cihân, dünyâda pek çok kimyâ yaratmış, fakat onları halkın gözünden saklamıştır.

Hak tarafından nûrlu bir göze nâil olan kimse, onların her birini ayrı ayrı görüyor.

Hangi nev'dendir, ondan neler husûle geliyor, nasıl imtizâç ediyorlar ve bu izdivâçtan neler doğuyor.

Kimyâ, bakıra temas edince o kıymetsiz bakırı kıymetli altına tahvîl ediyor.

(Ben burada) remz söylerim. Âkillere bu kâfidir. Eğer köyde cevâb verecek bir kimse varsa bir ses yeter.

Otuzuncu Makâle. 102 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 101] Şunu beyân edecektir ki: Hak Subhânehu ve Taâlâ hazretleri, enbiyâ ve evliyânın nasihatlerini dinlemeyen kavm hakkında: “Onlar hayvandan daha sapkındır, kalbleri mermer taşından daha serttir” buyurmuştur. (s. 71) “اولئك كاللأنعام بل هم أضل” : Onlar hayvan gibidir, belki daha aşağı. ⁹¹ Kezâlik, “ثم قست قلوبكم من بعد ذلك فهي كالحجارة أو أشد قسوة وإن من الحجارة لما يتفجر منه الأنهار” : Sonra onların kalbleri [kalbleriniz] zebh-i bakar hâdisesinden sonra katılaştıkça katılaştı. Öyle ki taş gibi, hattâ taştan da katı oldu. Çünkü bir takımı vardır ki içinden nehirler nebeânediyor. ⁹²

Ashâb-ı Kehf’in köpeği hayvan olduğu halde ⁹³ “رابعهم كلبهم” şehâdetiyle evliyâdan ma’dûd oldu. Meşhûrdur ki Üstuvâne-i Hannâne Cenâb-ı Peygamberin firâkına tahammül edemeyerek bir kuzu gibi melemişti. Bu nasıl oluyor? Çünkü hayvanla taş birer hâdis oldukları gibi onların da hayvanlık ve taşlık keyfiyetleri hâdistir. Hâdis olan şeylerse kabil-i tamîrdir. Fakat küffârın vasıfları (marazları) kadîmdir. Onlar ⁹⁴ “الشقي من شقي في بطن أمه” mantûk-ı celîlince, onlar asıl yaradılışlarında fenâ ve Hakk’a bî-gâne idiler. Onların fenâlığı (şekâveti) ezeli olduğu için nâsür illeti gibi kâbil-i tedâvî değildir. Fakat hâdis olan illet bunun aksine olarak tedâvî kabul eder.

İbârenin, sözün bundan ziyâde söze tahammülü yoktur. Kalan kısmını insan o hâle erince basiret gözüyle her iki hâli de iyânen görür. Allah Taâlâ Hazretleri hakîkat hâli daha iyi bilir.

(1893.) Kâfirler cemâddan daha geridir ki onlara öğüt te’sîr etmiyor.

Enbiyânın ve tarîkat pişvâlarının nasihatleri kulaklarına girmiyor.

1895. Onların sözleri taşlara te’sîr ettiği halde bu bedbahtların kapısını çalmadı.

Cenâb-ı Hak Kur’ân-ı Kerîm’inde ⁹⁵ “أو أشد قسوة” buyurdu. İyi dinle! Allah kelâmıdır.

Üstuvâne-i Hannâne, peygamberimiz bir minber edindiği zaman zârı zârı inlememişmiydi?

Demişti ki: Şimdiye kadar bana ittikâ ediyordun. Niçin beni bıraktın da orayı tercîh ettin?

Peygamberin o sözden yüreği acıdı. Onun bu tazallumuna karşı dedi ki:

1900. İster misin meyve ve yapraklarla mutarrâ bir ağaç olup kıyâmete kadar pâydâr olasın?

Yoksa seni mü’minler gibi bir kabre defnedeydim de mahşer de mü’minlerle beraber cennete giresin?

Diyerek cevab verdi; Hayır, dünyâ hayâtını istemem. Bâkî olan âhîret hayâtını isterim.

Sonunda fânî olacak şeyi istemem. İsterim ki bâkî kalayım.

⁹¹ “Onlar (hayvanlardan da) şaşkındırlar [yollarını daha da şaşırılmış durumdadırlar]”: el-A’râf 7/179.

⁹² el-Bakara 2/74.

⁹³ “Dördüncüleri köpekleridir”: el-Kehf 18/22.

⁹⁴ “... Mutsuz/Cehennemlik dan asasının karında mutsuz/cehennemlik olandır.” Hadis, bu hâliyle, el-Bezzâr’ın *Müsned*’inde geçmektedir ve senedi sahîhtir. Bkz. Aclûnî, I, 452.

⁹⁵ el-Bakara 2/74

Cenâb-ı Peygamber onu toprağın altına defnetti. Tâ ki merdân-ı Hudâ'yla haşrola.

1905. Câmîd olduğu halde direk bekâyı tercih etti. Fenâyaya meyletmeyip i'tirâz eyledi.

Sana yazıklar olsun ki cemâddan betersin; fânî hayâtı tercih edersen.

Yılan da (Sevr Mağarasında) Hazret-i Peygamber'le alenen konuştu.

Ashâb-ı Kehf'in köpeği de evvel bir şeyden haberi yokken, sonunda velîlerden ma'dûd oldu.

Cenâb-ı Peygamber onu hâvâstan addetti. Kur'ân'da ⁹⁶“رابعهم كلهم” ayetini oku!

1910. Oduna, taşa, canavara (ki köpekle yılan) Hakk'ın emri te'sîr etti.

Aceb kâfirin kalbi nasıl taş, nasıl yılandır ki ona nasihat kâr etmiyor?

Adalet sâhibi Allah, bundan dolayı ona Kur'ân'da “taştan katı, hayvandan beter” buyurdu.

(s. 72)

“Kâfirlerin kalbi taştan katıdır, kendileri hayvandan edalldir”, buyurdu.

O taş ma'nevî olduğu için bu kuverli hüküm verildi.

1915. Çünkü sûret hâdistir. Mânâ ise kadîmdir. Dâimî olan fenâlık ise kadîmden olan fenâlıktır.

Taşın katılığı ayna üzerindeki pas, bulanıklık gibi bir temsîldir.

Merd-i habîrin pastan haberi olsun, o pas ru'yete nasıl mâni oluyor, anlasın.

O murdar şey safvete hâil oluyor, o pastan aynanın güzelliği gidiyor.

Bu çirkinlikten o pasın, o dumanın ne çirkin şeyler olduğu bilinsin.

1920. Sûrete ârız olan iyilik, kötülük, mânâdan haberdâr olman içindir.

Tâ ki cüz'den küle intikâl edesin, kokudan güle yol bulasın.

Asıl iyilik ve kötülükten orada (mânâda) olduğu anlaşılsın. Yoksa bu cüz' küllüne hiç benzemez.

Azdan çoğu anla! Dânededen anbara intikâl et!

1925. Hastalık zâil olsun, mizâca itidâli gelsin, diyerek hafif hastalıkları tedâvi etmek mümkündür.

Fakat bilirsin ki hastalık kadîmdir (müzminleşmiştir). O fenâ hastalık ilaç kabul etmez.

Elbisenin kiri suyla temizlendiği gibi, kalbimizin kiri de tevbe suyuyla temizlenir.

Fakat baştan başa kirlenmişsen, ona bir hekîm çâre bulamaz.

Ancak o merdân-ı Hudâ deryâsına düşmelidir ki orada temizlenebilsin.

1930. O derdin devâsı merdândan erişir; cehd ve gayretle, tâatle elde edilemez.

Yeni gelmiş bir hastalığı izâle etmek mümkündür. Fakat eski (vücûda yerleşmiş) bir hastalığı tedâvi imkânı yoktur.

Bu zâhir taşının sertliği hâdistir. Bâtın taşının sertliği ise kadîmdir.

O ezelden beri sert olagelmiştir; zâhirî sertlik gibi hâdis değildir.

Bu tahavvül eder, o etmez. Cenâb-ı Hak ezeli hükmünü böyle vermiştir.

1935. Şeytan hakkında “Kâfirlerden idi”⁹⁷ buyuruyor. O Âdem'i şimdi tanımıyor değildi.

⁹⁶ “Dördüncüleri köpekleridir”: el-Kehf 18/22.

⁹⁷ el-Bakara 2/34

Her ne kadar zâhiren melekler gibi ma'sum görünüyor idiyse de bâtinen bunun aksine idi.

O sırrı Âdem'in nûru fâşetti de onun körlüğünü melekler anladı.

Onun sahteliği meleklerce gizli idi. Gizli küfür Âdem'in yüzünden [sebebiyle] meydana çıktı.

Şu halde Âdem'in vücûdu mihek hizmeti gördü; yakînle şekki birbirinden ayırdı.

1940. Gerçi meleklerin de nûru vardı. Fakat şeytanın şerrini iyânen meydana koyan Âdem oldu.

Onların nûru nisbeten kamerin nûru gibi idi; o nûrula iyi kötü pak seçilemezdi.

Âdem'in nûru ise güneşin nûru gibi idi; onun yüzlerce misli kuvvetli idi.

Şüphe yok ki şeytanın hakîkî hâli tamâmen o nûrula zâhir oldu.

Dünyâda o nûr sırrı idi; gizli taraflarını meydana koyan Âdem'in nûru oldu.

1945. Güneşin nûru ayın nûrundan daha kuvvetlidir. Şüphe yok ki yüz adedi on adedinden fazladır.

Yüz ile husûle gelen, on ile elde edilemez.

Şeytanın sırrı meleklerce gizli idi. O kapının kilidini, anahtarsız olarak Âdem açtı.

(s. 73)

Evvel melekler gibi vâlâ iken Âdem'in nûru yüzünden sebebiyle] feleklerde rüsvây oldu.

Hattâ o meleklerle muallimlik ediyordu. Bütün melekler sıdıkla ona teveccüh etmişlerdi.

1950. Kibr ve nehveti yüzünden Âdem' secde etmeyince, o inâdı kendi boynunu vurdu.

Baş aşağı yuvarlandı; bütün sırları olduğu gibi meydana çıktı.

Âdem'in nûru meleklerin nûrundan ziyâde idi. Melekler ona kendilerinden ileri olduğu için secde ettiler.

Bu secde, başını yere koymak değildi, belki Âdem'e sadâkat veren muhabbet demektir.

Baş secdesi, yerine göre zararları melhûz olan eşrâra da yapılıır.

1955. Tâ ki onlardan sana bir ziyân gelmesin, bir elem ve mihnet erişmesin.

Çünkü onlar dünyâda kahr ve galebe sâhipleridir. Birkaç günlük de olsa, hükümleri câridir.

Süt ninenin elindeki çocuk gibi. . İster istemez onlara itâat lâzımdır.

Onların kanına susamışken, bizzarûre, ayaklarına yüz sürersin.

Zarûretten kurtulmak için, haram olan şeyler mübâh olur.

1960. Yapılan bu temelluk, muhabbet eseri değil; korkunun mahsûlüdür. Âriflerce bu, secde sayılmaz.

Ona sâcidler nasıl "secde" diyebilirler ki sırrını iyânen görüp duruyorlar.

Hakîkî secde, gönülde husûle gelen meyl ve taleptir ki onunla mescûdunu kendine maledersin.

Gönül kaynağından neye tâlibsensin, sen baş eğmesen de onun sâcidisin.

Hakîkî secde odur; mâadsı nifâktir. Merdân-ı Hudâ bu husûsta müttefiktirler.

1965. Hakîkaten muhibb isen, secdede demeksin. Vahdet yüz gösterince maksûdunu bulursun.

Başla yapılan bu secde, o sırrın zâhirî ifâdesidir, o mânâdan haber veren sûrettir.

Bunun gibi yerde, gökte bulunan sûretlerde iyi olsun kötü olsun, makbûl veya merdûd olsun,

Hepsi de birer mânânın ifâdesidir, o mânâ için zuhûra gelmiştir.

1970. Bu sûretler, iyi-kötü, engîn-yüksek, mevcûd olan birer mânâyı izhâr ederler.

Tâ ki onlarla gizli hallere muttalî olarak o sûretin mânâsından gâfil bulunmayasın.

Bu bahsin nihâyeti yoktur. Geçeyim de kendime münâsib olan (salâhiyetim dâhilinde bulunan) Âdem'den haber vereyim.

Melekler Âdem Aleyhisselâm'a candan tâlib oldular. Sen bunu secde bil.

Zâhirî secde senin anlanan içindir. Yoksa hakîkî secde aşk-ı Hudâ'dır.

1975. Salât-ı dâim uşşâk için değil midir? O damaksız, dudaksız hissedilen zevk, müştaklara mahsûstur.

Kendinden geçerek dâima Hudâ tarafına gidenlere, fenâlıktan temizlenerek muttasıl iyilik yapanlara mahsûstur.

Senden senlik gidince, yalnız Hudâ kalır. "Bir" nasıl "iki" olabilir söyle!

Bu namâz, bu zâhirî secde, yakînen bil ki kalbindeki nûrun aksidir (fer'îdir, sûretidir).

Temennî olunur ki fer'den asla intikâl ederek "hicr"den "vasl"a geçersin (erersin).

1980. Namâzdan maksûd olan onun kabulüdür. Bu, akıl sâhiplerince bedîhîdir.

Amellerin cümlesi rahmete mazhar olmak içindir. Tâlibin rahmetten maksûdu ise, cennettir.

Hiçbir kimsenin ağaçtan maksûdu, ağacın kendisi değil, belki onun meyvesidir.

(s. 74)

Eğer burada maksadı beyân edersem, sakın yoldan çıkma, yalnız maksûdu bil. O kimse ki maksûd-ı külliye erdi, onun rahmet güneşi üzerine doğdu.

1985. Nihâyet menzile erer. Artık onun sözleri Hakk'ın sözleridir. Onları kulağına küpe edin!

Tâ ki mekânsız mekâna eresin. Orada velîlerden başkası barınamaz.

Onları dinlersen, sen de velî olursun. Sûretten geçerek mahsûs-ı can olursun.

Âşıkların namâzı başka türlüdür ki bu namâz onun yanında şüphesiz değersizdir.

Bu, namâz-ı mecâz; o namâz-ı hakîkîdir. Bu mecâz buraya o hakîkatten geldi.

1990. Tâ ki bu mecâz seni o hakîkate îsâl ede, bu namâzdan o namâza eresin.

Bu namâzı edâ ederken o namâza niyet eyle ki sana o namâz müyesser olsun.

Candan temennî et!

Tazarru'la ağlayarak de ki: Ya rabbi! Gönlüme riyâsız namâz bahşet!

Tâ ki o namâzda cemâlini gizlice seyredelim, esrârın bana zâhir olsun.

Şekten kurtulup yakîne yüz çevireyim. Küfür zulmeti tamâmen dîn nûru olsun.

1995. Sen o tâati bu niyetle yaparsan, varlık dağımı vücûdundan muhakkak kaldırır atarsın.

Otuzbirinci Makâle. 33 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 7] Şunu beyân edecektir ki: Mevize ve nasâyih tarzında iki kitap yazıp bitirdiğim zaman, "eğer bu söylenenlerle halk amel ederse kâfidir" diyerek

sükûtu iltizâm etmiş ve bâtın âlemiyle meşgûl olmaya başlamıştım. O meşgûliyet esnâsında ilhâm-ı Hudâ erişti ki “Va’z ve nasihatle meşgûl ol. Tâ ki âlemde aradığın feyz, sana ifâde ve beyân yüzünden hâsıl ola.

Çünkü nâsın hayırlısı, nâsa menfaati dokunandır.

Artık, emr-i İlâhîye imtisâl etmek üçüncü kitapla meşgûl olmak iktizâ etti. Üç kemâldir ve kemâl üçüncüdedir. Abdest de böyle değil midir ki her uzvu birer kere yıkamak sûretiyle alınan abdestle namâz câizdir. İkişer defa yıkanırsa sevâbı iki kat olur. Üçüncü yıkayış ise tamam ve kemâldir. Çünkü sevâb ve kemâl üç def’a yıkamakla hâsıl olur.

Rasûl-i Ekrem efendimiz, ashâb-ı güzîn yanlarında iken, bizzât beyân edeceğim şekilde abdest aldı: Abdest âzâlarını birer def’a yıkadıktan sonra şöyle buyurdu: “Bu abdest o kimselerin abdestidir ki bundan aşağı alınan abdestle namâz caiz olmaz.” İkişer defa yıkadıktan sonra buyurdular ki: “ Bu abdest de eciri iki kat olanların abdestidir. ” Üçüncü defa yıkayışında şöyle buyurdular: Bu abdest de benim ve benden evvel geçen enbiyânın abdestidir. Bunun üzerine bir şey ziyâde eden yahud bundan eksik yapan, haddini tecâvüz ve zulm eder. ” Bunun mânâsı şudur: Abdestin kemâli üç defa yıkamaktır. Dörde çıkarana olursa haddini tecâvüz ve zulmetmiş olur. Her ibâdet bu minvâl üzeredir ki söylendi. Enbiyâ-ı izâm abdestte ve sâir her türlü ibâdetde kemâl ne ise onu işlediler. Binâenaleyh mesnevînin bundan evvelki iki cildinde nasayihe dâir söylenen sözleri, Kelâm-ı Mecîd üslûbuna tevîkan, muhtelif ibâre ve emsâl ile, halkı menâhiden tenfir ve ibâdete teşvîk maksadıyla ve sünnet-i rasûle ittibâen üçüncü kitâbı yazmaya başladım. Umarım ki Hak Taâlâ Hazretleri bunu sona erdirir. İnşallahu Taâlâ

(s. 75)

(1996.) Mâneviyâta dâir iki kitâba yazarak “mesnevî” ismini verdim.

Onlarda meâniye ve yüksek esrâra dâir söylenmesi gerekli şeyler söylendi.

Ondan sonra “Biraz da derûnumu dinleyeyim” diyerek uzlete çekildim.

Zâhiren durgun görünen âb-ı beyânım, akl ve ruh bahçelerinde güzel güzel akıyordu.

2000. Canın bu öğütlerini dinlemek bana kâfi geliyordu. “Dinleyen varsa bir ses yeter” demişler.

Taleb husûsunda bâkî mülkü tercih ederek o sükûtundan pek çok zevk alıyordum.

O nihâyetsiz deryâya dalarak kendimden geçmiş, cânanda cânımı ifnâ etmiştim ki

Ansızın Hakk’ın ilhâmı erişti. Aklımın kulağı o nidâyı işitti. Diyordu ki:

Sen benimsin, ben de seninim. Senin canın benimdir. Ben de senin canımım.

2005. Eğer namâzın bu noktasına (zâhirî şekline) kanâat edersen, riyâ için yapıyorsun demektir, ihlâsla değil.

Sonunda o namâz sana soğuk gelmeye başlar. Bu dünyâdan müflis ve mağbûn olarak ayrılırsın.

Şimdiden iş yap ki dünyâdasın. Yoksa ölümden sonra yapamazsın.

Çünkü tâat âletlerin kalmaz, rûz-i cezâda rahmete nasıl kavuşursun.

Amel olmadıkça ecr olmaz. Ecre nâil olmak için amele sıkı sarıl!

2010. Dünyâda iken elinden geldiği kadar kulluk et, namâz, oruç ve emsâli ibâdetleri eyle!

Kendini candan amele bağla ki hesâb gününde mükâfâtını göresin.

Peygamber bu dünyâ hakkında “mezra” buyurdu. Öyleyse o diyâr için buraya amel tohumu saç.

Tâ ki yevm-i nüşûrda mahsûl alâsin. O vakit keyiften cennete sığamaz olursun. Burada ekmezsen orada eline bir şey geçmez.

2015. Kâfirler gibi yerin cehennem olur. Senin için o darlıktan kurtulmak üzere kaçaca[k] bir yer yoktur.

Ömrü hevâyâ vermek doğru değildir. Allah’sız olmak, mahva, fenâyâ doğru gitmektir.

Terakkîyi talepte bulursun. Öyleyse, git çalış ki bu hamlığın pişsin. Durmadan kayna!

O kıymet biçilmez cevher-i ömrün ucuz gidiyor da neden bir şey demiyorsun!?

Çocuklar gibi kıymetli cevher değersiz şeylere değişiyorsun. Böyle fenâ alış-verişi kim yapmıştır?

2020. Nihâyet kendin de çör-çöp gibi tandırda yanacaksın. Çünkü derûnda temyîz nûru yoktur.

Ömrün hebâyâ gidiyor. Sen eşeklik yüzünden kırdayım sanıyorsun.

Ey bu dünyâda hayvanlar gibi şehvetine esîr olarak Hudâ’dan gâfil olan kimse!

Eğer ırmağın suyu menba’dan kuvvet almazsa, köpük gibi çirkin ve nâhoş olursun.

Kaynayan tencerenin üzerine terâküm köpüğü kepçe ile alıp atmıyorlar mı?

2025. Yemek safvet peydâ etsin, lezzeti bozulmasın, seve seve yensin diye...

Ey amelin tortusundan kurtularak safvet peydâ etmemiş olan! Sen de her ne kadar sûreten Âdem’in sulbünden isen de,

Yemek köpüğü de aynı tenceden çıkmıyor mu? O köpük yemekle hemrenk ve hemhâl olmadığından,

Onu tenceden alıp tiksinererek yere ayırırlar.

(s. 76)

Otuzikinci Makâle. 40 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 106] Şunu beyân edecektir ki: Hak Taâlâ Hazretleri nihâyetsiz kudretiyle bir cevher yarattı. O cevhere tecellî etti. Cevher onun heybetiyle kendi kendine eridi, su oldu. O su aşk-ı Hudâ ile kaynadı. Bu kaynamadan husûle gelen buhâr, semâ oldu. Köpüğü ve tortusu da zemin oldu. Nitekim babam Hazret-i Mevlânâ kaddesallahu sırrahu’la‘lâ buyurmuşlardır ki:

یک گوهر جو بیضی جوشید و گشت دریا

کف کردد و زمین شد و زدود آسمان شد زژ

Meâlî: Yumurta gibi bir cevher kaynadı, deryâ oldu, köpürdü. Köpük zemîn oldu, buhârından da âsmân yaratıldı.

Ferîdüddîn Attâr Hazretleri de şöyle buyuruyorlar:

چو دانستم که دریای بی پایان جنین باشد

بخارش آسمان گردد کف دریا زمین باشد

گف دریا همه کفرست و آبش جمالگی ایمان

و لیکن گوهر دریا و رای کفر و دین باشد

Meâlî: Bu nihâyetsiz deryânın böyle olacağını ne bilirdim ki buhârı âsmân, köpüğü zemîn olsun. Deryânın köpüğü bütün küfürdür. Suyu tamâmen îmândır. Fakat deryânın cevheri küfrün de îmânın da mâverâsındadır. Deryâ köpüğünü dışarıya atarken, saf sularından da köpüğe karışarak damlalar hâlinde hârice biraz şey atıldı. Fakat zayıf olduklarından köpükten ayrılarak deryâyâ rücû‘ edemediler.

Köpük o kadar çok saf damlları tuttu, bırakmadı. Enbiyâ ve evliyâ aleyhimüsselâm hazerâtı geldiler ki o saf, o temiz damlları tutarak kaldırsınlar da asıllarına ircâ' etsinler. كل شيء يرجع إلى أصله: Her şey aslına döner.

(2029.) Bunun gibi kudret deryâsı da kaynadığı zaman, onun kaynayışı balı zehirden ayırdı.

2030. O deryânın köpüğünden küfür ve zulmet vücûda geldi. Saf suyu î mân nûru oldu.

Bil ki deryânın cevheri ikisinin de mâverâsındadır. Onlardan geç de atını cevhere doğru sür.

Ola ki o devlet sana nasîb olur da dîn metânı cevher tarafına çeker götürüsün.

Cevher deryânın güneşi ve nûrudur. Her zulmet onun nûrundan müstefid olur.

Küfür zulmeti de onunla meydana çıkar. Hırs, gazâb ve kin gibi şeyler zulmet deryâsıdır.

2035. Güneşin kursunu, her ikisinin de mâverâsında bil. İkiyi bırak da atını kurs tarafına sür!

O cevher küfrün de î mânın da fevkindedir. Her ne kadar ikisi de ondan meydana gelmişlerse de...

Bu ikiden geç ki o rütbeye erişesin. Fakat o rütbeye î mândan erişirsin.

O menzile î mân yoluyla gidilir. Küfür yolundan oraya varılamaz.

Ona eriştiğin zaman bu iki hâl de kalmaz. O cemâli görünce hallolur, kendinden geçersin.

2040. Hallolunca bu vücûd kalmaz. O vücûd deryâsında (zevkle) gaşş olursun.

(s. 77)

Varlığın kalmayınca artık, sen O olursun. Camın da, şarâbın da neş'en de, hepsi O olur.

Böyle bir hâl sözle nasıl anlatılabilir. O huzûrda varlığın yeri yoktur.

O bahr-ı lâ- yezâl, köpüğünü hârice onun için attı ki noksan kemâlden uzaklaşsın.

2045. Şâhidden ⁹⁸«ارجعي» emrini işittiği zaman, o saf damllar koşarak deryâya iltihâk etti.

Fakat hâlis tortu onlara bî-gâne kaldı. Hudâ'nın kahır o tortuyu (geri dönmemek üzere) hârice attı.

Küffârın hâli işte bu hâlis tortudandır. Mü'minlerin vücûdu da deryânın saf suyundandır.

Cenâb-ı Hak kudretiyle bir cevher yarattı. O cevhere rahmet nazarıyla baktı.

O cevher su oldu. Su kaynayarak ızdıraptan duman ve köpük saçtı.

2050. Dumandan gökleri yarattı; köpük de zemîn oldu.

Her ikisinden iyi-kötü, makbûl-merdûd, binlerce mahlûk meydana geldi:

İnsanlar, hayvanlar, denizler, mâdenler ve sair...

Yerle gökü onun içinde çiftleştirdi ki onlardan birçok mahlûklar zuhûra gelsin.

Âsmân erkek, zemîn kadın gibidir. Bunlar birbirinin dostu ve dâimî eşidir.

2055. Tâ ki bu ikisinden hadsiz hesapsız acîbeler doğsun.

Şu halde bu iki şey (gökle yer), asıl, diğerleri, bütün gördükleriniz, fer'dir.

⁹⁸ «Dön» (Burada el-Fecr 89/28'e telmih vardır.)

Halk, fer‘lere bağlanmıştır, onları seviyorlar. Çünkü aslın aslını kaybetmişlerdir.

Daha doğrusu, asl ile fer‘i birbirine karıştırmış, can suyunu ten köpüğüne doldurmuştur.

Hakikatte ise bütün varlık birer küp gibidir. O, suya benzer. O su ile her kab dolmuştur.⁹⁹

2060. Hulûsa şudur ki: Harekette, sükûnda, Hudâ’dan başka bir şey yoktur.

Biri iki görmekse, şüphesiz, şaşılıktan ileri gelir. Hak’la dolmuş olanlar nasıl iki görürler!?

Hakk’ın nûruyla aydınlanmış bir eve gam zulmeti nasıl yol bulabilir!?

Yol bulabilse bile o zulmet de nûr olur. Şüphe yok ki meserret gelince gam gider.

Bu mânâların ucu-bucağı yoktur, fakat bu sağrıların kulağına girmiyor.

2065. Bu beyân ancak agâhların kulağına girer. Vahşi doğan şâhın (avdet işâreti olan) davulunu dinlemez.

Şâhın davulunun sesi o doğanın kulağına girerek o şâh ile ünsiyet etmiş vahşilerden seçilmiştir.

O davulun sesi kargaya nerden erişecek. O ses ancak âgâh olan doğanın kulağına girer.

Fakat vahşî olan doğan o sestem, o işâretten bir şey anlamaz.

Otuzüçüncü Makâle. 135 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 108] Şunu beyân edecektir ki: Mü’minlerin ezelden beri Hudâ ile âşinâlığı vardır. O rahmet deryâsında balıklar gibi yaşarlardı. Terbiye olunmuş doğan gibi pâdişâhın emrine mutî‘ idiler. ¹⁰⁰”إهبطوا“ emr-i celîli ile bu zulmet âlemine geldiklerinde Kur’ân-ı Kerîm ve enbiyâ ve evliyânın sözleri onlara tabl-ı bâz (av peşinde uçurulan doğanı geri çağırarak üzere çalınan davul) mâhiyetinde idi. Onu duyar duymaz pâdişâh tarafına avdet ettiler. Dûnyâ ehli ise terbiye olunmamış vahşi doğana benzedikleri için o sestem ürküp kaçarlar. ¹⁰¹”يضل به كثيرا ويهدي به كثيرا“

(s. 78) Bir kimse, bir devlet, bir nîmet görmüşse, onu dâima arar. Ondan ayırdığından dolayı muzdarıp olur. Fakat görmemiş olan, neyi arayacak? Ne halde bulunursa ona o hâl hoş gelir. Nitekim Hazret-i Peygamber Aleyhisselâm buyurmuşlardır: ¹⁰²”الدنيا سجن المؤمن وجنة الكافر“: Dûnyâ mü’minlerin zindanı, kâfirlerin cennetidir. ” Fil lâzımdır ki Hindistan’ı rüyâsında görsün, onun firâkıyla deli dîvâne olsun. Yoksa başka hayvanlar Hindistan’ı aklına bile getirmez.

(2069.) Mü’minler Hakk’ın ezelden beri terbiye olunmuş doğanlarıdır. Hepsî de o şaraptan içmiş ve mest olmuşlardır.

2070. ”إهبطوا“ emriyle buraya gelerek bir müddet Şâh’dan ayrı kaldılar.

Kur’ân-ı Kerîm’in dâvetini safvetle dinledikleri zaman hepsî de Hak’tan tarafa yüz döndürdüler.

Terbiyeli doğanlar gibi o tarafa uçtular. Çünkü böyle bir dâveti sabırsızlıkla bekliyorlardı.

⁹⁹ Bu kısım *İntihânâme* (1376), s. 108, b. 2273’de şöyledir: بر شد زوا طفل و بالغ شيخ و شاب (Çocuk, bâliğ, şeyh ve genç ondan dolmuştur).

¹⁰⁰ ”İnin“ (Dedik ki: Hepiniz cennetten inin“: el- Bakara 2/38 âyetine telmîh vardır.)

¹⁰¹ ”Allah onunla birçok kimseyi sapıtır, birçoklarını da doğru yola yöneltir“: el-Bakara 2/26.

¹⁰² Hadîsi, Müslim, Tirmizi ve Mâlik rivâyet etmişlerdir. Bkz. Aclûnî, I, 410.

Kulakları “ارجعي”¹⁰³ nidâsını işitince akli olanlar sevinçten bî-hûş oldular.

Fer’ler tekrar asılları tarafına giderek o esrâr deryâsında birleştiler.

2075. Hak’tan nasîbi olmayanlar o visâlden mahrûm kaldı.

O, terbiyeli doğanlar gibi gittiği yerden geri dönmedi. Külhancı pâdişâha nedîm olabilir mi?

Oradan geri dönen can, velînin canıdır. Öyle can ki ezelden beri saf ve dolgundur.

Oraya doğan gibi ancak böyle cânlar uçar. Şâhın dâvetine, şâhın doğanı gelir.

Kur’ân-ı Kerîm’de ¹⁰⁴“إنا لله و إنا إليه راجعون” buyurulmuştur ki son merci’ Hakk’ın yanıdır.

2080. O kimse ki bu semâ ile zemînden doğmuştur, şüphesiz o çamur gibi yerde kalır.

Buradan biten can yine burada kalır. Fer’ nihâyet aslı tarafına gider.

Topraktan doğan, toprağın altına girer. Pâk olan da pâk tarafına gider.

Âkabet, cüzler kendi küllerine doğru gider. İyi-kötü her şey kendi aslına iltihâk eder.

İyi bil ki candan doğan cana gider. Aslı ne ise muhakkak o olur.

2085. Yüzbinlerce asıl vardır. Kimi boncuk gibi değersiz, kimi cevher gibi kıymetlidir.

Habîslerin yeri habîslerin yanıdır. Tayyibler de tayyiblerle birleşir.

Ecel gelmeden evvel habâseti def’ eyle ki tamâmen çamurdan temizlenip kurtulasın.

Bu çamurları dîn suyu ile yıka! Pislîği bırak da temizliğe râğbet et!

Bu derdin ilâcı Hakîm-i Mutlak, Kur’ân tıbbında ta’lîm buyurdu.

2090. Şunu yap, bunu yapma ki mizâcında sıhhat-i tâmmе vücûda gelsin, buyurdu.

Cenâb-ı Hak, kemâl-i keremiyle derdinin çâresini gösterdiği halde senin anûd kulağın onlara karşı tıkanı.

Kendine zulmü kendin ettin; kimse değil. Vücûduna yarayı kendin açtın.

Kur’ân’da ¹⁰⁵“وما ظلمناهم. . .” âyetini oku! Kendine yapılan zulmü dâima kendinden bil!

Kendini öldüren veya def’ olup gitmekte bulunan – belâyı üzerine çeken– bir âkil gördün mü?

2095. İşte pespâyeye halk dâima bu haldedir. Düşman olan nefislerine mutî’ ve zebûndurlar.

Kâfir nefis, onları mekriyle aldatıyor. Zeyd, Amr, herkes onun tuzağına düşüyor.

Gulyabâni gibi olan nefsin mekrinden kurtulsunlar diye Cenâb-ı Hak dünyâya ne kadar peygamberler gönderdi!

Onlar risâletlerini teblîğ ederken nefsin mekr ve hilelerini eksiksiz olarak anlattılar.

(s. 79)

Tâ ki mel’ûn kimseyi aldatmasın, mü’minleri dinden çıkarmasın.

2100. Hak Taâlâ bütün bu iyilikleri sana yaptı. Topraktan vücûd bahşetti.

¹⁰³ Dön!. (Burada: “Ey itmi’nâna varmış olan nefis, Rabbine, sen O’ndan O da senden râzî olarak dön!” : el-Fecr 89/28 ‘e telmîh vardır.)

¹⁰⁴ “Biz Allah’ın kullarıyız ve biz O’na döneceğiz”: el-Bakara 2/156.

¹⁰⁵ “Biz onlara zulmetmedik...”: Hud 11/101

Sonra buyurdu ki: Bu nîmetin şükrüne mukâbil emirlerime itâat et ki kıyâmet gününde

Cennete yüz akıyla salına salına gidesin ve orada ebediyen kalasın.

Cismini bir avuç topraktan yarattığım gibi ona pâk nûrundan can ve akıl verdim.

O cisimde kendi sıfatımı yürüttüm. Duymak, görmek, anlamak, söylemek

2105. İlm, hilm, kudret verdim. Bu kabîlden daha pek çok vasıflarımın her birinden

Burada birer miktâr bahşettim. Tâ ki bu az miktârın rehberliğiyle

Hadsiz, hesâbsız sıfatlarımın nûrundan tarafına gidesin ki o sıfatlar sende de ebedileşsin.

Bunların şükrünü edâ edersen, can ve tenden başka bunların yüzlerce mislini sana bahşederim

Bu cihânın hâricinde bir cihân bağışlarım ki onun tavsîfi beyâna sığmaz.

2110. Eğer bu nîmetlerin şükrünü terk ederseniz, kendinizi dalâlette bırakırsınız.

Verdiklerimi de geri alırım. O vakit damağınızdaki tat da zehir olur.

O güzellikler mukâbilinde çirkinlikler alırsınız. Kahrım yüzünden sıhhatlar maraza tahavvül eder.

Cenâb-ı Hak buyurdu ki: Şükür ederseniz, mahz ten olsanız da sâfi can olursunuz.

Şükretmek, oruç, zikir ve tâatlerdir. Tâat bütün rahatların menbaıdır.

2115. Tâattan husûle gelen rahattır ki canını ve gönlünü dâima zinde tutar.

Dünyâ zevkinden doğan rahatlık ise, sonunda seni canavar gibi ısırır, yırtar.

Dinden neş'et eden rahatlığı nakd-i hâlis gibi bil. Vücûd rahatının süprüntü kadar kıymeti yoktur.

Her iki rahatlık da burada bir görünür. Fakat o, hâlis nakd; bu, kalb akçedir.

Dîn nakdini kabul et! Ten zuyûfunu bırak ki hesâb günü zenginlerden olasın.

2120. Âhiretin rahatı cennette erişir. Dünyânın rahatı ise cehenneme götürür.

Cân ü dilden âhiret yolunu tut. Gönlünde Hak'tan başka bir şey bırakma!

Tâ ki onun kahrından emân bulasın. Lütfü gönlünün içinde cennetler yaratsın.

Kalbin içinde gizli cennetler göresin. "Gizli" dedim ya! Değil; belki güneş gibi âşikâr.

Ağızsız olarak candan şarâb-ı tahûr içesin. Bahçelere, gülşenlere, cûylara, köşklere kavuşasın.

2125. Humârsız ve devamlı neş'eye erersin. Ağaçlar, meyveler sana esrâr haber verir.

Sündüs ve istebraktan¹⁰⁶ hülleler giyersin. İşlerin çalışmaksızın eline girer.

Sana orada hadsiz, hesapsız yeni yeni muhalled devletler, nîmetler erişir.

Eğer, ceherine uyarak şükrünü yerine getirmezsen, o küfründe sana birkaç gün mühlet veririm.

Ola ki o küfüründen vazgeçerek tövbeye gelesin.

2130. Sana bütün bu keremleri lütufla ben yaptım. Sen bunları küfürle karşıladın.

Tevbe kalesine tahassun etmeden oradan buraya yüzün kara olarak geldin.

Ey beş ile altı perdesi ardında kalmış olan! Haydi, şimdi taşkınlığın cezâsını çek!

¹⁰⁶ Kur'ân-ı Kerîm'de de (el-Kehf 18/31) belirtildiği üzere, cennetliklerin elbisesi olan kıymetli kumaş.

Beş his ve altı cihet zindan idi. Zâlimle âsinin yeri ora idi.

(s. 80)

Şimdi bu zindandan çık, o cehenneme gir! Tâ ki amelinin cezâsını göresin.

2135. Cehennem ateşi içinde yan! Bir lahza mühlet yok, ne gece ne gündüz.

Yanıp gittikten sonra derini yenilerim, azabın ölçülmez derecede şedid olsun diye.

Cehennem derdinin devâsı yoktur. Hiçbir ilaç o hastalığa şifâ vermez.

Adl-ı İlâhî iktizâsınca cehennemde yüzbin türlü sayısız azaplar görürsün.

Ekmek, su olarak da cehennem ateşi, verirler ki yanıp kebâb gibi kavulasın.

2140. Artık Cenâb-ı Hak nâle ve feryâdını da dinlemez. Der ki: Orada beni hatırına getirmedi.

Ben de burada seni unuturum. Tâ ki azâb ve nedâmet içinde kalasın.

Ey sahtekâr! Sen beni dünyâda nasıl unuttunsa, onun cezâsı da unutulmaktır.

Dünyâdaki amellerin âhirette sana karşı gelir. İyi veya kötü olduğuna göre orada cennet veya cehennem olur.

Seyyie ancak misliyle cezâlandırılır. Fakat bir haseneye cennette on misli sevâb alırsın.

2145. Fenâ hareketlerin cezâsı cehennemdir. Hak'tan sana: “Yerin orasıdır” diye nidâ gelir.

Orada âsilerin tazallum ve istirhamları ¹⁰⁷“إخسوا فيها و لا تكلمون” hitâb-ı dehşetle karşılanır.

Orada kendi amelin yüzünden nâlân, kendi ateşinden sûzân olursun.

Çünkü bu ateşi sen yaktın, başın üzerine bu ağırlığı kendin yükledin.

Cennetle cehennem, senden (amelinden) doğar. İki de senin tarlanın mahsûlüdür.

2150. Tâat tohumundan hür ve cinân olur. Artık belli ki masiyet tohumundan da cehennem biter.

Gördüğün şeyler hep amelindir. Yoksa orada bizâtihi ne hayır ve şer var, ne de nef ve zarar.

Şüphe etme ki iyiyi de kötüyü de kendin ektin. İpeği de pamuğu da kendin büktün.

Binâenaleyh “orada benim için iyi yer var”, deme. O köydeki su da bu destidendir.

O küp senden dolmuştur, kendiliğinden değil. Oradaki su, iyi-kötü senden gitmiştir.

2155. Gerek hayır, gerek şer: burada ne ekersen orada aynen onu biçersin.

Zerre miktârı hayır, şer yaparsan, yaş kuru, muhakkak orada gelip seni bulacaktır.

İtikâdımız böyledir. Vaki' olacak da budur. Şerre sa'yeden nedâmet çeker.

Her kimin itikâdı varsa, ümid olunur ki o enginlerde bağlanıp kalmaz; yükseğe çıkar.

Buyurulan emirler ondan fevt olmuştur. İtikâdı oldukça, ölüm zamanında

2160. Mümkündür ki Hak ona azâb etmez, duâsını (tevbesini) kabûl eder.

Çünkü Hakk'ın nazarı kalbedir; beşerin ef'âlî ve a'mâline değil.

Cenâb-ı Hak tarafından Rasûl-i Müctebâ'ya bu yolda hitâb vârid oldu ki:

“Ben halkın amellerine, sûretlerine bakmam. Dâima kalblerine nazar ederim.

Her kimin itikâdı emrime muvâfık olursa, pek çok emeline nâil olur.

¹⁰⁷ “Alçaldıkça alçalın orada! Bana karşı konuşmayın artık!”: el-Mü'minûn 23/108.

2165. İnsanda esas itikâddır. İnsan sâlim itikâdı yüzünden makbûl olur.

Yalnız bu ameller, itikâdın zâhirî delilleridir ki “Bu ameli işleyen kimse itikâd sâhibi” demek olur.

Onun dîn yolundaki bu ikdâmı, itikâdından doğuyor olduğu bu amellerle sâbir olur.

Amellerinden, zikirten, ve sâir hayırlardan maksûd olan itikâddır; başkasından geç!

(s. 81)

Öyle ise, dâima itikâdını besle ki artsın (kuvvetlensin). Dostun arzusunca bir mü'min olasın.

2170. İtikâdından doğan her amel, iyidir. Çünkü o riyâ için yapılmıyor. Şeref ve izzet içindir.

Riya kastıyla yapılan ibâdetin o pazarda kıymeti yoktur.

İtikâd neden artıyorsa ona çalış, eğer âkilsen ve işten anlarsan. Taklidi bırak, münakaşayı terkeyle, havâssın yoluna git, avâmın değil!

Zâhiri bırak mânâya bak! İyiden, kötüden sûretlerden geç!

2175. Zahmetli gördüğün yola git. Hızır, karanlık pınara (âb-ı hayâta) koşmadı mı?

Zafer ümidiyle zulmete daldı. Nihâyet cânı o hayât suyundan içti.

Cismi zinde ve muhallded kaldı, ismi de iki âlemde şöhrat kazandı.

İskender ise karanlıktan ürktüğü için öyle bir şehd ve şükürden mahrum kaldı.

Çabuk ol, haram ve helâlden geç Hakkın şarâbını ale'd-devâm ağzızsız olarak iç.

2180. Eğer itikâdın -bi'l-farz- zühdü terkten artıyorsa, zühdü bırak, atını O'ndan tarafa sür!

Hakîkatte ise , merdân için zühdü terk etmek tasavvur olunamaz. Yakîn erbâbından tâatten başkası gelmez.

Bu türlü hareket onlardan nâdiren vukû'a gelir. O da kendilerini halkın gözünden gizlemek kastıyla vukû' bulur.

Dînini (itikâdını) artıracak şeylere çalış! Onun üzerine can ü gönülden titre!

Çünkü bu yoldan (yakîn itikâd yolundan) menzile çabuk varılır. Anâsir perdesinden muarra gönüle erişirsin.

2185. Bak, bu dîn neden artıyor, onu sıkı tut ki maksûd odur.

Tâ ki bu can meydanında çevgânsız olarak bütün şâhların elinden top kapasın.

Bugün sultanın bendesi iken, ondan sonra, canânın mazharı olursun.

Yerde, gökte senin hükmün yürür. Herkese safâ ve zevk senden dağılır.

Senin nefesinden ölümler dirilir. İns, cin hûr, melek hep sana bende olur.

2190. Ondan sonra kendi hakîkatine erersin. Alenen görürsün ki beden değil, rûhsun!

Katre değil, ummansın, zerre değil, şems-i tâbânsın.

Katre birkaç gün deryâdan ayrıldıysa da gene deryâyâ rücû' etmek üzere bilâ-fütûr çalışır.

Evvelsiz evvel, âhirsiz âhir olup maksûduna erersin. Söz burada hitâmâ erdi.

Bu sırların îzâhı güçtür. Fakat ben bu çetin yola adım atacağım.

2195. Kimsenin söylemediği sırrı söyleyeceğim, kimsenin delmediği inciye deleceğim.

Eğer izin olursa, bundan sonra o sırlardan haber vereceğim ki evvelkilerden hiçbir kimse

Onları beyâna tasaddî etmemiştir, iki âlem halkına da gizli kalmıştır:

Sen o kadîm deryâda nûr idin. İ[kı]lıksız vahdet deryâsına gark olmuş, o deryâda mukîm idin.

O can deryâsı kendi kendine aşkbâzlık etti, bir cevher yüz türlü gösterdi, belki daha ziyâde!

2200. Zulmetten gün â gün beşer yarattı. Onlara duygular, hararetili şehvetler verdi.

Yemekten içmekten, şiddetli zevk verdi tâ ki her zevkin sonunda bir zahmet erişe,

Gönüllerine bâzen gam, bâzen surûr mütevellî ola. Her ikisini de cennet gibi güzel göstere.

Hak Taâlâ san‘at kudretiyle hakîkatte mihnet olan şeyleri insanlara cennet gösteriyor.

(s. 81-numara tekrar edilmiş)

[Otuzdördüncü Makâle

Şunu beyân edecektir: Hak Taâlâ insanı zulmette yarattı ve üzerine nûrunu serpti.¹⁰⁸] [Fa. 1376, s. 114]¹⁰⁹

(2204.) Cenâb-ı Hak halkı zulmette yarattı. Sonra istedi ki onlara nûr ve ru’yet bahşede.

2205. Zulmet üzerine kendi nûrundan serpti, tâ ki halk dumandan ve ateşten kurtulsun.

O nûrdan üzerlerine isâbet edenler, fesâddan emîn kalsınlar,

Ateş onlara gül ve reyhân olsun, cennet gibi orada seyretsinler.

O nûr damlası kimyâ gibi, bakır hisslerini altına tahvîl eylesin.

Onunla ten zulmeti nûra mübeddel olsun. Ayn-ı gam, onunla mutlak sürûr olsun.

2210. Katreler merci‘leri olan o tarafa döndükleri zaman, bu şeref onlara hazır bulunsun.

O zaman hepsi de derler ki: “Biz de bu deryâdan idik, nasıl oldu da oradan ayrıldık?”

Gerçi o ayrılık bize uzundu, fakat biz o deryâyı unutmuş değildik.

Hepimiz, gerek uykuda, gerek uyanırken bilâ-hicâb Rabbimizle beraber idik.

Güneşin nûru her ne kadar güneşten ayrı görünürse de onu sen dâima güneşe muttasıl bil.

2215. Hakk’ın nûru yere bir cûd ü kerem eseri olarak düştü. Tâ ki O’ndan âdî taş kıymetli la‘l olsun.

Kevn ü mekânda âşikâr olarak parlâsin, aydınlığı dünyâyı tutsun.

O nûrdan herkes emeline nâil olsun, yapacağı işi eksiksiz yapsın.

Dostlar birbirinin yüzünü görsün. Her biri yâriyle mülâkât etsin.

Yerden her birinin rengi, şekli, tadı birbirine benzemez binlerce me’kûlât meydana gelsin.

2220. Arpa, buğday, meyve ve her şey O’ndan mütenevvi‘ atıyyelere nâil olsun.

Her birine layık olduğu hıl‘atler giydirilsin. Her şey O’ndan devlete ersin.

¹⁰⁸ Tirmizî, İman, 18, H.2642 (Hasen); Ahmed b. Hanbel, II, 176.

¹⁰⁹ Farsça metinde burada böyle bir Başlık mevcuttur. Zâten tercümede de atlanan bir Başlık göze çarpmaktadır.

Mâdenler O'ndan kemâle gelsin, her sarayda, her evde parlâsın.

O'nun dünyâda yaptığı şeyler hesâba gelmez. Işığıyla yer-gök doludur.

Akılınla bak! Kalanlarını gör ki yeryüzünde ne meyveler, ne hârikalar vücûda getiriyor.

2225. Ben nasıl anlatayım ki bu şeyler saymakla tükenmez. Susuyorum çünkü sonu gelmeyecektir.

Güneş nûrunun bu kadar iyilikleri olursa, acaba o nûru yaratan neler bahşetmez!

Güneşin nûru nasıl kendinden ayrılmaz, onunla gelir onunla giderse,

Merdân-ı Hudâ'nın nûrunu da Hudâ'nın nûruyla bir say, bir gör, bir bil!

O nûrun buraya gelmiş, anâsır âlemine yerleşmiş olan aksidir.

2230. O nûrdan aldığı kudretle gökler direksiz duruyor, yerler su üzerinde karar tutuyor.

Her ikisi de Hakk'ın kudretiyle istinâdsız kâim, her ikisi de başka vücûda muhtac olmaksızın dâimdir.

Bu ikiyi, belki bunlardan mâadâ olan her şeyi, evliyâ nûrunun aksi bil!

O nûrun aksi bunları yaparsa (böyle hârikalar ibdâ' ederse), kim bilir aynı lâ-mekânda neler icâd eder.

Fer'î bırak da aslına tâlib ol. Şuraya buraya koşup durma! Cihetsiz cihetine yollan!

2235. Bil ki aksin bekâsı yoktur. Bekâ istersen, git, aslı ele geçirmeye bak!

Sâni'in sun'unu gördüğün zaman, eserde saplanıp kalma, müessire intikâl et!

Bil ki Hak'tan mâadâ her şey hâliktir (fânîdir), her ne kadar burada birkaç günlük hayâta mâlik olsalar da,

Sonunda mülk de kalmaz, mâlik de...Hepsi fânî olur.

(s. 82)

Ancak Hak bâkî kalır. Mâadâsı mahv olur ve nihâyet her şey "lâ şey" olur.

2240. Yalnız mânâlar sûretsiz olarak bâkî kalır. Sûreti bırak, yüzünü mânâyâ döndür.

Tâ ki sûretin eriyip mânâ olasin, cisminden kurtulup can olasin.

Şimdi (dünyâda) merdânın yoluna gidersen, o gidiş seni Hakk'a kılavuzlar.

Sûret âleminde isen, mânâ âlemine gider, can gibi sûretsiz ve keyfiyetsiz olursun.

Sen fânî olunca yalnız Hak bâkî kalır, ikilik zâil olur, bir nûr olursun. Sözün özü budur.

Otuzbeşinci Makâle. 43 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 116] Şunu beyân edecektir ki: O âlemdeki (bekâ ve nûr âlemindeki) güzellikleri kimse bilemez. Ancak onu gören ve zevki tadan bilir. "من لم يعرف لم يعرف" denilmiştir. Çünkü onun aynı ibâyeye sığmaz. Binâenaleyh beyân olunamaz. Şu kadar ki halk yanında mergûb olan birçok şeyler vardır ki halk onları görmüş ve hoşlanmıştı. Onlardan misâl edinmek sûretiyle mânâ âleminden bahsolunabilir. Halk bunlardan ona (müşebbeh bihten müşebbehe) intikâl ederek mebhûs anı olan âleme râğbet ve teveccüh gösterebilir.

2245. Maksadım bunu şerh ederek cehli kökünden sökmektir.

Fakat (ne yapayım ki) maksûdum söze sığmıyor. Derin deryâ harfe sığar mı?

Bir harmanı bir ölçüğün istîfâ ettiğini gördün mü? Deryâ gemiye sığdırılabilir mi? Buna beyhûde uğraşma!

Bu gayretin muhâl karşısında heder olur. Ondan maksûdun hâsıl olmaz.

Kalbimde meknûn olan muhabbet dolayısıyla esrârı dâima beyân etmek emelindeyim!

2250. İsterim ki bence âşikâr olan bu sır, benimle beraber olanlarca da bilinsin.

Bu maksada olan hırsım, bana güçten güç olan bu işi kolay gösteriyor.

Tâ ki rûhu ibâreye getireyim. Nûh'un rûhunu şerh edeyim (-mütercim)

Her ne kadar o sır gözle görülemezse de, o inciye ibâre ile delen olmadıysa da,

Esrâr-ı Hudâ'nın takrîri, bizim şerh ve beyânımızın fevkinde ise de,

2255. Onun aynı hiçbir türlü söze gelmez, şerh ve izâhtan hâricse de,

Onun zikrine dâir olan sözlerden tâlibde yeni yeni şevk ve râğbet husûle gelir.

Onları dinlemekle an be an terakkî eder, yeni yeni ittîlâ'lar hâsıl eyler.

Onların kesretle ve çok çok tekrarından, zincirî gevşer. Dünyâ esâretinden kurtulur.

Kendinden geçerek, bî-hûşluğa ayak basar. İyilik- kötülük kaydlarından hârice çıkar.

2260. Çünkü iyilik- kötülük zıdlardır. Orada ise zıd yoktur. Bunların ikisini de bırak!

Zıd, nid, aded, yaş- kuru, soğuk-sıcak, iyi-kötü gibi zıdlar bu dünyâya mahsûstur.

Yoksa vahdet âleminde her şey birdir. Vâhid tarafına kimse kendiyle beraber gidemez.

Ruh gibi ol! Nakışlardan temizlen. Tâ ki esfelde kalmayarak a'lâyâ yükselesin.

Ondan sonra bu yerle gökler hâil olmaksızın nûr içinde nûr görürsün.

(s. 83)

2265. Başsız ve ayaksız, meleklerle beraber seyredersin. Seyrin dâima cennetlerde olur.

Senin seyranın melekleri de geçer. Meleklerin cümlesi senin fermânında olur.

Eğer Âdem'in sulbünden geldinse, onun gibi can-siperâne çalış.

Onun kadri meleklerden şundan dolayı yüksek idi ki kalbi güneş gibi nûrlu idi.

Bundan dolayı ona candan sâcid oldular. Gerçi ondan evvel de âbid idiler.

2270. Öyle değil mi ki semâdaki yıldızların her biri dünyâya ışık saçar.

Hilâl de Güneşin nûrundan fer alarak sonunda bedr olur.

Parlaklığı yıldızları geçiyor. Yıldızların çoğu onun yanında mahvoluyor.

Gerçi hepsi de semâda parlar. Hepsinde az-çok nûr var.

Fakat bedrin nûru yanında onların hepsi de bî-tâb ve bî-çâre kalır.

2275. Onun parıltısı yanında yıldızların ışığı, güneş yanında çıra gibi kalır.

Her ne kadar her mumun her kandilin ziyâsı varsa da, güneşin nûruna nisbetle oyuncak gibi kalır.

Onların nûru güneşin yanında "lâ şey" mesâbesindedir. Güneşe nisbetle hepsi ölü sayılır.

Ziyâdenin yanında az, ma'dûm gibidir. Şüphe yok ki az, adem hükmündedir.

Öyleyse sen, Âdem'i bedr gibi bil! O melekleri de yıldızlar gibi tut!

2280. Her yıldızın kendinden nûru vardır. Bedr ise güneşten aldığı halde onlardan büyüktür.

Bedr, geceleri güneşe niyâbet ettiği gibi, velîler de Hakk'ın nâibleridir.

Velîler ferr ve nûru Hak'tan getirmişlerdir. Aydınlığı o ziyâdan almışlardır.

Halkın varlığı kendilerindedir. Bundan dolayı her iyi hallerinin zıddı olarak bir de fenâ halleri vardır.

Evlîyanın varlığı Hak iledir. Ondan dolayı dokuz eflâkî geçtiler.

2285. Onların gıdâ ve kuvveti, her an Hakk'ın atâsından erişir, kimseden değil.

Onlar Hak'tan diridirler; ekmekten yemekten değil. Canlarının gıdâsı Hak'tır.

Balıkların hayâtı sudan olduğu gibi, onların diriliği de Hak'tandır. Balıklara sudan başkası azâbdır.

Otuzaltıncı Makâle. 106 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 118] Rasûl-i Ekrem'in ¹¹⁰“أبيت عند ربي يطعمني و يسقيني“ Ben Rabbim'in yanında gecelerim. Bana yedirir, içirir” hadîs-i şerîfinin mânâsını şerhedecektir.

Şunu da takrîr edecektir ki: Velîlerin sûreti, Hakk'ın yed-i kudretinde, kâtib elindeki kalem gibidir. Kalem ne yazarsa kâtiptendir. Kalemde değil. Binâenaleyh veliden sudûr eden her hâl ve hareketi Hudâ'dan bilmek lâzımdır. Çünkü “قلب المؤمن“ Mü'minin kalbi, Rahmân'ın parmaklarından iki parmak arasındadır. Onu istediği gibi çevirir”¹¹¹ buyrulmuştur. Kezâlik, Kur'ân-ı Kerîm'de Peygamberimiz'e hitâben “و ما رميت إذ رميت ولكن الله رمى“ Habîbim, attığın okları sen atmıyorsun, Allah atıyor”¹¹² buyuruluyor.

(s. 84)

(2288.) Hazret-i Peygamber buyurlar ki: “Ben Rabbimin yanında gecelerim (misafir olurum); bana, canlara can katan yemekler yedirir.

Dâima rahmet nûrlarından bana yiyecek, içecek verir.

2290. Gerçi ten merkebi de bu dünyâda birkaç gün her yiyecekten yer, otlar.

Fakat bu cihânın yemekleri fânîdir. Fânî yemeklerden insan nasıl bekâ bulur?

Yiyen de yediren de fânîdir. Böyle taâmdan cana bekâ eremez.

Fakat bizzat Hâlık'dan gelen gıdâ (rûhânî gıdâ), merd-i Hudâ'yı kuvvetlendirmek içindir.

Nûrânî gıdâ, câna hayât bahşeder. Cân onunla bâkî kalır, ebedîleşir.

2295. Hakîkî gıdâ da Bâkî olandır ki o bâdenin sâkîsi lütf-ı Hudâ'dır.

Ten merkebi dünyâda bâkî kalmaz (fânî olur). Fakat can İsâsı bekâ tarafına gider.

Bir cihân ki hadd ve pâyânı yoktur. Bir bahçeye, bir gülşene ki muhalledir.

Meşrikle mağrib onun yanında bir kâm (?)olabilir mi? O cihânın sûreti zulmetsiz nûrdur.

Yerde, gökte her neyi istersen, onu derhal oraya göçtürür.

2300. Ten merkebine bedel orada Burak verilir. O dilberin visâli için ayrılış yoktur.

¹¹⁰ Buhârî, Temennî, 9/Savm, 20.

¹¹¹ “Mü'minin kalbi Allah'ın [kuvvet] parmaklarından ikisi arasındadır; onu istediği gibi evirip çevirir”.

¹¹² “قلب المؤمن“ yerine “قلوب بني آدم“ hâliyle: Müslim, Kader, 17; İbn Mâce, Duâ, 2; Ahmed b. Hanbel, II, 168.

¹¹² el-Enfâl 8/17.

Her nefeste Hak'tan yeni yeni atâlara nâil olur. İyiden iyiye geçmek sûretiyle mütemâdiyen terakkî eder.

Her kim ki kendinden öldü ise, Hak'tan hayât buldu. Muhakkak o hayâtle da bekâya erdi.

Kâtibin elindeki kalem gibi, Hakk'ın âleti oldu. Şüphe yok ki kalemin yazdığı şeyler kâtibindir.

Velîden iyi-kötü ne sudûr ederse, onları ondan bilme; onlar Ehad'dan (Hak'tan)dır.

2305. Velînin sûreti Hakk'ın elinde, kâğıd üzerine satırlar yazan kalem gibidir.

Onun fiil ve kavlini Hak'tan bil, ondan bilme! kendinden ölerек Hakk'tan hayât almıştır.

Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Kerîm'de Peygamber'e hitâben, "Attığın okları sen atmadın, Allah attı"¹¹³ buyurmadı mı?

Senden sâdır olan işlerin fâili benim. Attığın okları benden bil, kemândan bilme!

Senden ne gelirse bendendir. Tenden husûle gelen her hareketi candan bil!

2310. Havâssın cânı, avâmın cânı gibi değildir. Onların iki âlemde de cânı Hak'tır.

Onların görmesi, Hakk'ın görmesidir. Dîn sâhipleri bunda tereddüde düşmez.

Cenâb-ı Hak: "Benimle görür, benimle işitir. Ben dostlarımdan ayrı değilim" buyurdu.

Çünkü onun hayâtı bendendir; candan değil. O halde o gözler benden görür.

Duyması, söylemesi de bendendir. Ten gözü nasıl can ile görüyorsa.

2315. Cansız vücûd göremez, işitemez, ne uyanır, ne de uyur.

Ben o merd-i güzînin cânı olunca, artık onun gözleri yolu benden görür.

Vücûdunun bütün a'zâsı benimle hareket eder. Her işe benden kuvvet alarak koşar.

Fiili, kavli dâima benden olur. Akşam-sabah (her zaman) benim fiillerim ondan zuhûra gelir.

Onunla yaptığın sohbet, benimle olur. Çünkü onun dilinden söyleyen benim.

2320. Eli ayağı da benimle hareket eder. Başka türlü gören (itikâd eden) husrândadır.

Onu benim zâtımın mazharı bil. Onu gören (ona kavuşan), âfillerden (fânîlerden) olmaz.

O, bâkî kalır. Çünkü bâkîyi ele geçirmiştir. Cân şarâbı içer. Çünkü sâkîsi yanındadır.

(s. 85)

Her kim ki o atını sıkı tutarsa, yeniden yeniye gider (mütemâdiyen tefeyyüz eder).

O pehlivân, avlanmak isterse, can sahrasında arslan avlar.

2325. Velîleri seven, velîlerden ma'dûd olur. Onun canına onlardan gûn a gûn atıyyeler gelir.

Rasûl-i Kibriya efendimiz: ¹¹⁴"من أحب قوماً فهو منهم": Bir kavmi seven kimse, onlardan sayılır" buyurdu.

¹¹³ el-Enfâl 8/17.

¹¹⁴ "حشر معهم..." hâliyle: Hâkim, *Müstedrek*'inde rivâyet etmiştir. Hadîsi destekleyen başka varyantlar da vardır. Bkz. Aclûnî, II, 222.

Bir sabah arablardan bir şahıs, huzûr-i Peygamberî'ye gelerek duâ ve senâda bulundu.

Selam verip tazîm-i resmîde bulduktan sonra, Rasûl-i Ekrem'i medh ü senâya başladı.

Dedi ki: Ey Rasûl-i mütebâ, ey beşerin mefhari! Zât-ı Pâkiniz beşerî şâibelerin cümlesinden müteberrâsınız.

2330. Huzûr-i âlinizde bir söz söylemek istedim. Lütfen onu dinleyin!

“Ben dünyâda oruç, namâz gibi ibâdetleri terk ettim. Halkın mallarını bedelsiz olarak alıyorum.”

Bu minvâl üzere bütün günahlarını saydı, döktü. İşleri tamâmen tortu idi.

Onun bu türlü itirafları Rasûl-i Ekrem'i bî-huzûr etti, hiddetlendi.

Arab sözüne devamla: “Ey Hakk'ın Hak Peygamberi! Bu kadar isyânımla beraber ben sana âşîğim, inan ki...”

2335. Her ne kadar fâsik isem de seni candan severim. Bu iddiâma Rabbim şâhiddir.

Ey dîn Sultanı! Senin sâf kalbin de sözümde sâdik olduğumu bilir, tasdik eder.

Hazret-i Peygamber bunu işitince, onun ahvâlini Hudâ'dan sormaya lüzûm gördü.

Gözlerini kapayarak başını yakasına çekti, can gözüyle can âlemini seyre başladı.

Gayb âleminde onun (arabın) pâk olan sırrı hicâbsız olarak tecellî etti.

2340. Onu peygamberler sırasında gördü. Yüzü ay gibi parlıyordu.

Hazret-i Peygamber hemen başını kaldırdı, güler yüzle cevap vererek arabı taltif buyurdu.

Dedi ki: “Her kimi dünyevî bir garaz olmaksızın seversen, onunla ikiniz bir can demeksiniz. Sûret nakıştır, kabuktur.

Şüphe yok ki dostluk cinsiyetten ileri gelir. At hiçbir zaman deve ile ögür olmaz.

İrmak suları birbiriyle birleşir, birbirinden kuvvet alır, artar.

2345. Ateş de ateşten kuvvet alır, ırmaklar birleşir ceyhûn olur.

Ateşle su nerde uluşup birleşecektir. Zıd zıd ile ülfet edemez.

¹¹⁵“إن الله ملك يسوق الجنس الى الجنس” Allah'ın bir meleği vardır ki vazifesi, cinsi kendi cinsi tarafına sürmektir” hadîsini oku!

Sonra Rasûl-i Ekrem onun gönlünü aldı. Gizli, âşikâr birçok nevâziş ve iltifâtlarda bulundu.

Ve buyurdu ki: “Anladım ki bizdensin. Git, keyfine bak! İkimiz de bir efendi kuluyuz.

2350. İkimiz de bir sudanız. Yalnız taraflarımız (cinsimiz) ayrıdır. Mânâyı al, harf zarfını bırak!

Harflerin mazharlarını (mânâlarını) seç. Tâ ki sen de dîn yolunda pâk olasın.

Bu sûretlerden geçerek müebbed kalasın. Şeker gibi sûret kamışından çık!

Her kim mânâyı kıymet verirse, bâkî kaldı. Hakk'ın ilmini kitapsız, kâğıdsız okudu.

Âdem gibi bütün esmâyı zabt (hıfz) etti. O ilimde, yanılmak, habtolmak gibi şeyler yoktur.

2355. Artık onun yanında mechûl bir şey kalmaz. Çünkü o ilmi ona Hudâ bahşetmiştir.

¹¹⁵ Kaynağı bulunamadı.

(s. 86)

İyi bil ki emsalsiz bir atıyye ancak Hak'tan olur. Zâhirde veliden sudûr ettiğine bakma!

O sebepten, onun mutîsi Allah'dır, başka türlü görmek yanlıştır.

Sana ekmeği bâzen bir elden (vasıta ile) verir, bâzen da elsiz (vâsitasız) verir.

İkisini de bir bil yanılma! Bu kabîlden daha pek çok şeyler vardır.

2360. Bu zâhirî sebepler birer nikâbdır. İşin iç yüzü gizli kalsın diye.

Tâ ki onun işine her nazar taalluk etmesin, o sırlara herkes vâkîf olmasın.

Oraya avâm yol bulamasın. Çünkü o hâl, havâssın ve kirâmın hâlidir.

O büyükler her şeyi “bir” müttehid görürler. Onların gözünden O nasıl gizli kalabilir?

Yekbîn o kimse olabilir ki kendisine Hak tarafından görür bir göz verilmiş, esrâr nûrlarıyla taltîf olunmuştur.

2365. Kör olarak doğmuş olan yeri göğü göremez. O'nu nerde görecekt!

Dünyânın nakışlarını, safvet ve letâfetiyle görmesine imkân yoktur.

Bunların ikisinden de habersiz olarak sağa sola bocalar durur. Çünkü göz nûrundan mahrûmdur.

Güzellerden ve bağların letâfetinden nasîbi olmadığı halde hamâkatla sevinir, kendini aldattır.

O herkesi kendi gibi zanneder. Bundan dolayı noksanını göremez.

2370. Âlemden böyle nasîbi olmadığını bileydi, te'sîrinden ödü parçalanırdı.

O bedbahtların bedbahtı bundan başka şey göremediği için hâliinden memnûn olarak külhândan külhâna koşar.

Dünyâ evinde tekevûn bir kurtçağızın Allah'ın meleklerinden, kullarından ne haberi olur!

Bilir mi ki o kadîm mülkte neye mâliktirler, Rabb-i Kerîm onlara neler gösteriyor.

O'nun vasfını merdân-ı Hudâ'dan dinlemekle belki kalbinde zâhirî bir temâyül husûle gelir.

2375. Fakat onda nûr-ı İlâhî olmazsa, Kibriyâ'nın mülkünü nasıl görebilir?

O'nun cânı bu tarafa oradan gelmiş değildir ki o şerefe candan tâlib olsun.

Serseriyanâ hareket eder, çünkü O'na bî-gânedir. Fakat hakîm olan merdânın,

Bu husûstaki talepleri ciddîdir. Hak yolunda her zaman canlarını fedâ ederler.

Nihâyet o taleble merâmına vâsıl olur. Hakk'ın penâhında aleddevâm kalır.

2380. Serseri adam nasıl iş görebilir. Bu yolda başınla oynamazsan, baş olamazsın.

Taleb yolunda, can-baş fedâ edilmelidir ki Hakk'ın didârı sana müyesser olsun.

Sen var oldukça o maksûd hâsıl olmaz. Seni oraya ancak yokluk îsâl eder.

Her kim kendinden ölürse, Hakk'ın dirisi olur. Ancak bundan sonra Hakk'ın kulu olabilir.

Git, kendinden öl ki bâkî kalasın! Hayâtı, tefeyyüzü fenâda ara!

2385. Dane toprağın altında çürüyüp mahvolmadıkça, yeşillenip baş gösteremez.

Çocuk hocalarının mahkûmu olmadıkça (cefâsına katlanmadıkça), ilimle tezeyyün edemez.

Öyleyse kendini bırak, Hakk'ın ziyâsını talep et ki O'nun visâline ve didârına kavuşasın.

Tâ ki bu benlik ârından dışarı sıçrayarak câvidânî benliğe yüz döndüresin.

O benlik Hudâ ile kâimdir. Ne zevâli var, ne de fenâsı. . Sermedîdir.

2390. İşte bu alış-veriştin öyle bir kâra kavuşursun. Ne mutlu kendinden geçen cana!

(s. 87)

Geçmez, akçe mukâbilinde altın nakd aldı. Altının sözü mü olur, yüzlerce cevâhir hazînesi.

O ne derse aksini yap, tâ ki yedinci semâya kadar yükselesin!

Otuzyedinci Makâle. 18 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 122] Şunu beyân edecektir ki: İnsanlardaki nefs-i emmâre, öyle bir ejderhadır ki bütün âlemleri yenmiş ve yenmektedir. Kuvvetçe saman çöpü kadar zayıf olan insan, dağ gibi kavî nefisle nasıl başa çıkabilir? Öyleyse Hak'tan yardım istemelidir ki *لا حول و لا قوة إلا بالله العلي العظيم* Yâni Kâfir nefsi, mağlûb edersek ancak Hakk'ın kuvvetiyle edebiliriz, kendi kuvvetimizle değil. Hakîkat gözüyle bakılacak olursa, beş vakit namâzı duâdır: “Ya Rabbi bize yardım eyle de düşman nefsi kahre muktedir olabilelim” mânâsı tazammun eder. Eğer duâ ihlâs ve sıklıkla olursa, rahmet deryâsı coşar ve muhlis bendelere yardım eder, Hakk'ın inâyetiyle nefis düşmanı mağlûb ve makhûr olur. Nasıl ki enbiyâ ve evliyâ mağlûb etmişlerdir.

Nefse galebe edemeyenler varsa sebebi şudur: Duâlarında hulûs yoktur.

(2394.) Her ne ki kâfir nefsin maksûdudur, onun hilâfını yap ki en doğru hareket budur.

2395. Canına ondan başka kasteden yok bil! kavgada kılıcını dâima ona havâle et.

O ölünce sen ber-hayât olur, havâs ile beraber pâyende kalırsın.

Eğer arzusunu verirsen, onun yanına gider, cehennemde onunla yan yana olursun.

Cehennemde onunla beraber muhalde kalırsın, belâlara, elîm azâblara giriftâr olursun.

Nefs, dağ kadar kuvvetli olduğu halde, sen çöp gibi zayıfsın, sakın onu küçük görme!

2400. Onu kökünden kaldırıp atmak için Hak'tan yardım iste! Çünkü o düşman herkesi mağlûb etti.

Allah yardım ederse ondan kurtulursun. Hakk'ın inâyetiyle onu ayağının altında çiğnersin.

Kuvveti bırak da candan Allah'a sarıl! Sana öyle bir kuvvet versin ki!

Bu gazâ ancak böyle bir kuvvetle yapılabilir. Şeytanlar böyle olursa, mâtem içinde bırakılır

2405. Hay ve Kayyûm'un yardımı olmadan kimse kendi gayretiyle onu yenemez.

Bu namâz, bu oruç, mü'minlere Hak tarafından onun için emrolunmuştur ki

Duâlarında o gavğa (cihâd-ı ekber) için Hak'tan kuvvet ve nusret temennî etsinler.

Hudâ onlara harpte kudret versin de dertten belâdan kurtulsunlar.

Düşman nefsin boynu bir kere koparıldı mı, onun ölümüyle bütün halk hayât bulur.

2410. Bâtînî halk ki ten kal'asında tahassus etmiştir, bu mahlûklar, kadın-erkek herkeste hesapsız olarak mevcuddur.

Göklerde gece-gündüz dönüp dolaşan hadsiz hesapsız askerler.

(s. 88)

Otuzsekizinci Makâle. 161 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 123] Şunu beyân edecektir: İnsanın vücûdunda sayısız askerler vardır: Rahmânî ve şeytânî. Hakk'ın emir ve rızasına muvâfık olan iyi fikirler Rahmânî, Hakk'ın yoluna aykırı olanlar şeytânîdir.

Hakikatta ise insanın kendisi fikirdir. Cismi, o fikirlerin merkezidir. Fikir hangi tarafı isterse, merkebi oraya sevkeder. Hâsıl olan sûreti şahıs zanneder. Bilemez ki şahıs, o sûreti işleten fikirlendir.

Bu makâle şunu da takrîr edecektir ki: İyi fikirler meleklerle, fenâ fikirler de şeytanlara benzer. Eğer bir cisimde Rahmânî fikirler şeytânî fikirlere gâlib gelirse, böyle olan cisim hakikî âsmân olur. Suverî âsmân, onun mecâzıdır. Suverî âsmân, hakikî âsmândan hayât alarak diri ve direksiz durur. Ten, can ile zinde ve kâim olduğu gibi. Âsmân da o kimseden zinde olur. Çünkü o şahıs mânâdır, âsmân ise sûrettir.

Bu makâle şu mânâyâ da temâs edecektir ki: Anâsır-ı Erbaa ile zinde olan ruh-ı hayvânî, ser âsmânına zindelik ve gûn â gûn atıyyeler veriyor ki bir uzva verdiği diğere benzemez. Gerçi o, bu derece atıyye ve ihsânlarda bulunuyor, fakat süflî olan bir uzvu ulvî yapmaya muktedir olamaz. Fakat emr-i ilâhî olan ruh ki nûr-i Hak'tır, ve zemîn ve âsmânın eczâsı onunla zindedir. Her birinin ayrı hayâtı, başka bir gayreti vardır. Güneş, ay, yıldızlar, mâdenler, bahçeler, bağlar, sayısız mahlûklar, ins, cin, hayvanlar ve sâir. . hepsinin hayât ve mevcûdiyyeti O'ndandır. O kadardır ki ilâhî kudretiyle sâfilî âlî, âliyi sâfil edebilir ve her şeye kâdirdir.

(2412.) Fikirler eşhâsa, vücûd-i beşer de o halkın oturduğu şehre benzer. Her vücûdda, böyle hadsiz hesapsız halk vardır.

İyi fikirler, dîn askerleridir. Fenâ fikirler melûn şeytandır.

Kötü fikirler nefsin hükmü altında, iyi fikirler de aklın emri altındadır.

2415. Mü'minler, gece-gündüz böyle cidâl içinde Hak'tan yardım talebederler.

Cihâd-ı aşgardan cihâd-ı ekbere avdet etmişlerdir.

Zâhirî cenk, alelâde insanların, bâtınî cenk ise o merdân-ı Hudâ'nın işidir.

Merdânın cengi, aleddevam, cengi nefisledir. Çünkü nefis, halkın müebbed zevki önünde bir hiçtir.

Tuzakla dâne her zaman avcının içindedir. Halk onun ateşine pervâne gibi yanıyor.

2420. Nefsin arzularının şulesi, nûra benzer. Halk usanmadan o semte uçuyor.

O alevden can kuşunun kanatları yanıyor da yine onu arıyor.

Fakat bahti yâr olan, onun bir yarasından aklını başına alarak Hakk'a firâr ediyor.

Bahti kötü olan da dâima fenâ tarafa kanat açar, dînin merdûdu olur.

Dînin kulu, kanadı hevâ ateşiyle yanar, kül olur.

2425. Onun bir kanadı vardır ki onunla cennette uçacaktı, onu da ateşte yaktı. Artık onun dilinin virdi, "Yâ veyletâ, yâ hasretâ"¹¹⁶dır. Öyle olanın cezâsı böyle olur.

(s. 89)

Eğer Cenâb-ı Hak akıla nefsi mağlûb edecek bir muzafferiyet bahşederse, Onda ki fenâ fikirler tamâmen ölür, mağlûbiyet mezârına gömülür.

¹¹⁶ "Keşke, keşke.."

İyi fikirler meleklerle benzer, vücûdunda dönüp dolaşırlar.

2430. Ondan sonra sen can âsmânı olursun, melekler sende seyrân ederler.

Âsmân tendir, onun cânı sensin. O seninle direksiz duruyor.

Ten nasıl canla diri ise, âsmân da seninle diridir (hayâtı sensin).

Âsmân sûrettir, mânâsı sensin. Her şey senin nûrunla dolar.

Âsmânın tabakaları Hak tarafından yedi olarak yaratıldı. Her tabakı seninle kâim, seninle zindedir.

2435. Cân bir şeydir. O da Âdem'dedir. Fakat Âdem gibi Âdemde...

İşte canların cânı öyle olan candır ki bütün âleme hayât ondan dağılır.

O nûr deryâsı bütün canların canıdır. Canların neşât ve surûru o deryâdandır.

O dâima saftır, bâkî ve bî-zevâldir, onun cüdûyle bütün noksanlar kemâldedir.

Fânî mülk de bâkî mülk de onunla zindedir. Eğer can isen böyle bir cana tâlib ol!

2440. Son merhale odur. Onu iste. Öyle deryâda varlık, bir desti gibidir.

O varlık destisini kır ki o deryâda güzel güzel dalgalanasın.

Tâ ki sen asıl olasın, âlem senin fer'in ola. Bütün varlık sürâhi gibi senin şarâbından dola.

İyi-kötü, cemâd-nebât her şey senin vücûdundan hayât bula.

Cisminin hayâtı bir candan değil mi? Bütün uzuvların onunla hareket etmiyor mu?

2445. Her biri candan bir türlü hayât alıyor. Bütün cüz'ler o külden zindelik kazanıyor.

Ruh, fazl-ı İlâhî ile vücûdunun her cüz'ünü bahar gibi taze tutuyor.

Her biri ondan birer türlü hâsiyet alarak mâhiyetleri tenevvü' ediyor.

Bir candan vücûda gelen yüzbinlerce eseri gör ki her biri dikensiz gül gibi bitmiştir.

Onun gibi bu gökle bu yeri ve her ikisinde gördüğün şeyler,

2450. Semâdaki aylar, güneşler, yıldızlar; yerdeki bahçeler, bağlar

Binbir çeşit hesapsız mahlûklar... Bunların hepsini de bir candan zinde bil!

Her birine o can tarafından hıl'at giydirilmiş, her biri ondan birer türlü şerbet içmiştir.

Bunların tafsiline girişecek olsam, asırlar geçer de bu tükenmez.

Hulâsa olarak şunu bil ki: İki âlem halkı da şeksiz, şüphesiz bir candan diridirler.

2455. Fakat bütün canların aslı olan o can, her eğriyi doğrultmaya muktedirdir.

Emrederse cehennemi cennete çevirir, rahmeti mihnete tahvîl eder.

İblisi gökten yere indirir, İdrîsi yerden göğe çıkarır.

Her muhâlî mümkün yapmaya kudreti var. O pâdişâhın her yaptığı iş muhâldir.

Böyle bir kudret sâhibinden ümidi kesme! O isterse yıldızı güneşten daha a'lâ eder.

2460. İsterse yaralara merhem olur, istemezse surûrları gama mübeddel olur.

Öyle ise, ona sıkı sarıl, kimseye gönül bağlama! Makbûl de olsan ondan olursun, matrûd da. . .

(s. 90)

Eğer burada ona hizmet edersen, bekâ sarayında sana şâhlik bahşeder.

O bendelikten murâda erer, has kullar sırasında sayılırsın!

O kullar ki Hakk'a candan kulluk etmişler, mukâbilinde büyük mukâfaâtlar almışlardır.

2465. Her biri O'nun ihsânıyla zengin olmuş, her hakîr O'ndan şeref ve izzet bulmuştur.

O'nun lütfü, zerreyi âfitâb, kahrı âfitâbı harâb etmiştir.

O kudret sâhibidir; her ne isterse o olur. Hükmederse ten can olur, can da ten olur.

Öyleyse, dâima duâlarınızda Hak'tan temennî ediniz ki sizi de esfelden a'lâyâ çıkarsın.

O, Hakk'tan ne isterse muhakkak talebi is'âf olunur. Gerek dine taalluk etsin, gerekse dünyâya. .

2470. Neye muhtac isen onu verir. Hak'tan ten isteme, can iste ki can versin.

Hakîkatte hâcetleri kazâ eden yalnız Allah'dır. Öyleyse Hak'tan dâima Hakk'ı iste.

Tenin gıdâsını da canın gıdâsını da veren odur. Âlî, sâfil hep O'ndan hayât alır.

Ne mutlu o cana ki gıdâsı, bilâ-hicâb cemâl-i İlâhî olur.

Her kim himmet sâhibi ise, gece-gündüz can ü dilden O'nu ister.

2475. Onun cânı Hakk'ın visâlinden başka bir şey istemez. Cüz'ünün cüz'ü de onu ister.

Gönlünde Hakk'ın sevgisinden başka bir şey bulunmaz. O gönül ki bu unsûrî vücûd içindedir.

Vücûdu da kalbinin nûrundan can gibi olur. Ruh gibi ondan tarafa revân olur.

Öyle vücûd can demektir. Sen de onu can bil! Böyle bir vücûda mâlik olanı da o bil!

Böyle olan can, Hak'la kâim olur. Dâima Hak'tan yeni yeni sebk alır.

2480. Bütün hâcetleri Hak tarafından kazâ olunur. Her zaman kedersiz surûr içinde bulunur.

Git, bu hak[îka]ti cenâb-ı Halîl'den öğren de hâcetini Allah'tan iste!

Hazret-i İbrahim'i yakmak için, Nemrûd büyük bir ateş hazırlamıştı.

Bir mancınık yaptırdı, Hazret-i İbrahim'i onunla ateşe atacaktı.

Cenâb-ı Halîl'i ateşin yanına getirdikleri zaman Cebrail Aleyhisselâm yanına geldi.

2485. Dedi: "Bir hâcetin varsa söyle ki ateşe düşmekten seni kurtarayım."

Hazret-i Halîl buyurdu ki: Hâcetim var ama senden değil. Benim ihtiyâcım Rabbime gizli değildir.

Hâcetim ancak Allah'adır; başka kimseye değil. Çünkü Hak'tan mâ-adâsında o kudret yoktur.

Halk-ı âlem, iyi-kötü hiçbir şey yapmaya kâdir değildir. Her şeye kudreti yeten yalnız Allah'dır.

Şerîki, nazîri yoktur. Yalnız o ganîdir. Bakîsi hep fakîrdir, muhtâçtır.

2490. Kur'ân'da buyurdu ki: "Gani ancak Allah'dır. Siz hep fakîrlersiniz."¹¹⁷

Mâdemki Hudâ böyle buyuruyor, sen de muhtâcsın, fakîrsin, gedâsın.

Kudret O'na mahsûstur. Hayra, şerre kudreti yeten yalnız O'dur.

Adem O'ndan vücûda geliyor. Ma'dûma lütfuyla vücûd hil'ati giydiriyor.

Alıyor, sonra daha iyisini veriyor. Gümüş alıyor, altın veriyor.

¹¹⁷ el-Fâtır 35/15.

2495. Eğer nîmetin şükürünü yerine getirirsen, cennette hulle libâsları giydiriyor.

Yok eğer şükretmezsen, kulluğu bırakarak tuğyân etmiş olursan,
(s. 91)

Rûz-i cezâda işin tersine döner. Cennete lâyük olacakken, cehenneme gidersin
Sana mâdemki vücûd verdi, gece-gündüz can ve dilden şükürünü îfâ et.

Eğer nîmetin şükürünü candan îfâ edersen, kıyâmette hurîlerle, cennetlerle
cezâlanırsın.

2500. Şükürü kim artırırsa ziyâdeye nâil olur. Hak'tan görülmedik devletlere
erer.

Mânâlar da sûretler de O'nun bendeleridir. Bütün eşyâ Hudâ'yı tesbîhe
koyulmuştur.

Kimse bir şeye mâlik değildir. Kuru-yaş, kabuk-iç her ne varsa hep onundur.

Halk aldanarak kendinin sınırlar ve bu zanna dayanarak sevinirler.

Sen bununla memnûn ol ki ne var ne yok, bütün mevcûdât hep O'nundur.

2505. Her ne varsa baştan ayağa kadar, hiçbirisi de bizim değildir.

Bizim zannettiğimiz ellerimizle ayaklarımız, yarın kötü amellerimiz hakkında
aleyhimize şehâdet edeceklerdir.

Cenâb-ı Hak bunu Kur'ân'da haber veriyor: ¹¹⁸ . . . "يوم تشهد عليهم. . ."

Dilin, ellerin, ayakların, rûz-i cezâda irtikâb ettiğin cürmler hakkında aleyhine
şehâdet edecekler.

Yarın, fenâlığa dâir yaptığın şeyleri, huzûr-i Hak'da birer birer sayıp
dökecekler.

2510. El diyecek ki: "Ben şarâb kadehi tuttum. " Ayak diyecek ki: "Ben
haram semtine gittim. "

Göz diyecek ki: " Ben nâmahreme baktım. Beni o yanaklar, o tombul çeneler
meftûn etti de. . "

Ağız diyecek ki: " Ben haram yedim. " Dil diyecek ki: "Ben yalan söyledim."

Hattâ yakînen "benim" zannettiğin ve dünyâda beraber gezdirdiğin cildin bile
Senin değildir. Ey ahmak! Nerde kaldı arsa, t[a]âm(?).

2515. Nerde kaldı, mal, metâ', mülk, sarây ve her şey ki dünyâda onlardan
faydalanırdın.

Hey şaşkın, bunlar nerden senin olacak? Şimdi kendine gel, gör ki,

Hiçbir şey senin değilmiş. Hepsinden tamâmen soyundun, çıplak kaldın.

Hepsi O'nundur ki onları yaratan O'dur. Hepsi O'nunla zinde olduğu halde,
O kendinden Hay'dır.

Muhakkak bil ki bizim bu hayâtımız fânîdir. Şahıs gider de gölgesi kalır mı?

2520. Yeryüzünde gölge şahsın aksidir. Gölgeyi sâhibi gibi kudret sâhibi
sanma!

Gölgeyi bırak da şahısa tâlib ol ki şahıstan müstefid olasın.

Ölüm hâli gelince o gider. O hâl gelince herkes bütün mâlik olduğu şeylerden
ayrılır.

O zaman anlar ki: Onlar kendinin değilmiş. Fakat bu anlayıştan ne fayda var?

Sen uyurken metâmı hırsız çaldı, sâf maîşetin bu ziyân yüzünden tortu oldu.

2525. Ondan sonra uyanık durmada ne fayda var? Bil ki kederin, derdin daha
ziyâde artar.

¹¹⁸ "O gün aleyhlerine şahidlik edecek...": en-Nûr 24/24

Gam ve kederden başka bir şey tevlîd etmeyen öyle uyanıştan ölüm daha iyidir.

Kâfirler rûz-i cezâda cezâyâ giriftâr oldukları zaman diyecekler ki:

“Keşke biz de toprak olsaydık da böyle belâlara düçar olmasaydık!”

Cehennemde o denî kâfirler: “يا ليتني كنت ترابا: Keşke biz de toprak olsaydık”¹¹⁹ diye tahassür edecekler.

2530. Toprak bilâ- tebeddül (mütemâdiyen) şâd ve hurremdir. Topraktan farklı oluş, kâfirlerin sebab-i felâketi olmuştur.

Evvelki hâlin avdetini isteyen, mücrimlerdir. Fakat mükerremelerin istirâhati sonunda (âhirette)dir.

(s. 92)

Öyleyse sen bu dünyâda iken uyanmaya bak! Ömrünü dîne sarf et! O yola git!

Sana âlet (vasâit) vermiştir, burada iş yap, kâr kazan, izdihâr et!

Dünyânın başında dîn metâi var (başında amel ve itâat gelir), uyan! Kulluğu tercih et, ibâdete sarıl.

2535. Tâ ki yevm-i nüşûrda kabrinden zengin olarak kalkasın, cennette hûriler, kasrlar alsın.

Elin, ayağın namâzla harekete gelsin, başını sıdk ve niyazla secdeye koy!

Secdede dilinle zikir ve tesbîh oku, “Ya Rabbi, kusurlarımı afvet!” de!

İbâdetinle görünme, niyâz veistirhâmî âdet edin, Hudâ’ya “Bu fakîr kuluna yardım et!” diye yalvar.

De ki: “Ey Rahman, Herkesin penâhı Sen’sin. İyi amelin hâkimi, sultanı Sen’sin.

2540. Kimin yanına gideyim de yalvarayım, kime dehâlet edeyim? Çünkü iki âlemin de pâdişâhı Sen’sin!”

İyi ise de kötü ise de o dergâhta başka yere gitme! Çâren oradadır. Sağa sola koşma!

Eğer tâlin yâver olursa, rahmete kavuşur, mihnetten rahata erersin.

Gerek rahmet, gerek mihnet, O’ndan sana ne gelirse râzı ol! O kapıdan ayrılma! De ki:

“Yâ Rabbi! Benim bu huzûrdan başka sığınacak yerim yoktur. O’nun için dâima bu kapıda duruyorum. ”

2545. Burada kalmakta sebât edersen, elbette Hudâ sana merhamet edecektir. O kahrı lütfuyla senden kaldıracaktır.

Çünkü iyi ile kötü, O’nun kapısında gece-gündüz emir bekleyen (emr-ber) gibidir.

Pâdişâh, emr-berine, “lütf et!” derse, O sana tatlılıkla söz söyler.

“Kahr et!” derse, derhal düşman gibi muâmele eder.

Gerçi Pâdişâhın zâtı (ef’âlî), külliyyen lütuftur, hiçbir güne kahr yoktur.

2550. Ancak bu fenâlık, senin fenâ fiilinin layık olduğu cezâdır. İyi bil ki, herkesin cezâsı kendindedir.

Hakk’ın lütfu sâf ve berrâk ayna gibidir. Kendine vefâlı bulunanlara vefâ eder.

Eğer yüzünü aynada ifrit gibi siyâh, çirkin görürsen,

O, aynadan değildir. Ayna, nakış ve nişandan vâreste, sâf ve berrâktir.

2555. Ayna, sûretlerden münezzehtir. Cevher gibi sâf ve berrâktir.

Eğer aynada kendini güzel görürsen, şüphesiz, aynayı seversin.

¹¹⁹ en-Nebe’ 78/40.

Yakînen malumdur ki o güzellik tamâmen kendindedir; iyi ise de, kötü ise de kendini görürsün.

Her ikisi de kendinsin. Âkilsen kusûru kendinde ara, aynada arama.

Kendi çirkinliklerini aynaya isnâd etme, suçlu kendine mal et!

2560. Âdem Aleyhisselâm gibi “ربنا ظلمنا أنفسنا” Yâ Rabbi, nefsimize zulmü biz yaptık¹²⁰ diyerek inle!

“Yâ Rabbi! Afvine lâıyk görürsen lutfetmiş olursun. Yoksa benim layığım cehennemdir. ”Duâsında tazarru‘ ve nâle ettiği cihetle Allah tarafından afv hil‘atıyla taltîf olunur.

Eğer sen de o nesilden isen, tevbeyle gel, aczini itiraf eyle, nâleni artır!

Ğufrâna mazhar oluncaya kadar inle, başımı secdeden kaldırma!

2565. Ola ki Hudâ hâl-i perîşânına merhamet nazarıyla bakar da afveder.

O nazar dolayısıyla güzelleşir, günahlarından arınırsın.

(s. 93)

Hakk’ın zâtı tamamıyla lütuftur. Kahr, senin zâtındandır. Şüphe yok ki o âfet kendindedir.

Zulm ettinse, kendine kendin ettin. Kış olan tarafa gittin de onun için döndün.

Hak Taâlâ sana: “O tarafa gitme! Bizi tut, başka yere gitme!” diye emretti.

2570. Dîn-i Muhammedî’nin bahar tarafına gel! Pîr oluncaya kadar oradan ayrılma!

Maksadım, “ihtiyarlık” mânâsına olan pîrlük değildir; pîr-i Rabbâni, mânevî pirliktir, nûr-i ilâhîdir.

Hudâ bâkî oldukça O’nun nûru da bâkî olur. Küpsüz, kadehsiz şarâb-ı müdâm içer (?).

Otuzdokuzuncu Makâle. 62 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 130] Şunu beyân edecektir ki: Hak Sübhânehu ve Taâlâ Hazretleri, dünyadaki ağaçları, meyveler ve sayısız nîmetleri için yarattı. Vücûd-ı beşer ağacı da ondan yüzbin çeşit haller zuhûr etsin diye halk eyledi ki o haller, yerin ve göğün nîmetlerinin canıdır. Zikir, fikir, yerden arşa urûc etmek, ve bunların da fevkinde daha birçok haller hadd ü hesâba gelmez... İnsan eğer bu nîmetlerin şükrünü îfâ ederse, Hak Taâlâ ona onun yüz misli nîmetler verir. “لئن شكرتم لأزيدنكم. شکر نعمت نعمت افزون بود¹²² buyuruyor.¹²¹ .. : Şükrederseniz nîmetlerimi artırırım”¹²¹

Cenâb-ı Hak, lütfundan bu kadar atıyyeler bahşetti. Enbiyâ ve evliyâ gönderdi. Bize haber verdi ki: Bu nîmetlerin şükrünü öde! Tâ ki sende müebbed kalsın. Fakat sen bu vasıyetleri kulağına koymadın, Küfrân-ı nîmet ettin, isyân ettin. Şu halde kendine zulmü kendin etmiş oldun.

Cenâb-ı Hak değil...: “وما ظلمناهم ولكن ظلموا أنفسهم” Onlara zulmü yapmadık, fakat onlar nefislerine yapılan zulmü kendileri yaptılar.¹²³

(2573.) Âlemin vücûdu, gûn â gûn meyveler vermeye yaratılmış bir ağaca benzer.

¹²⁰ el-A‘râf 7/23.

¹²¹ İbrâhîm 14/7.

¹²² “Nîmete şükür, nîmet artırıcı olur”.

¹²³ Hud 11/101.

O cümleden olan insan da bu dünyâda aynı sûret ve aynı maksadla yaratılmıştır.

2575. Cân ile tenden mürekkebe olan insana bir de akıl verilmiştir ki onunla gönlünden hikmetler zuhûra gelsin.

Cism ile candan mürekkebe bir ağaç yaratmıştır ki bu âlemde türlü meyveler versin.

Gece gündüz ondan suverî, mânevî birçok işler vücûda gelir.

Eğer kulluk yolunda giderek bunun şükrünü edâ ederse, Hak'tan ivaz olarak ebedî hayât alır.

O hüsne, o likâyâ gark olarak bakâ âleminde muhalled kalır.

2580. Eğer gaflet eder de bu iyilikleri bilmezse, Hakk'ın nîmetlerinden uzak ve mahrûm kalır.

Cenâb-ı Hak dünyâda ona neler bahşettiyse, şüphesiz hepsini ondan geri alır.

Nîmetleri verdiği gibi, şükrünü ifâ kudreti de verdi. Kim ifâ etmezse, hasretle can verir.

Küfrân-ı nîmet edenler, cehennemde kalır, müttemâdiyen ateşler içinde kıvranır.

Git, Kur'ân'dan ¹²⁴”وما ظلمناهم“ âyetini oku da zulmü Hakk'a isnâd etme. Kendinden bil.

2585. Cenâb-ı Hak: “Ben âdilim, zâlim sensin” buyurdu ki bir şeyden kaçtığın zaman, ona firâr edesin.

Sana öğüt verdim ki hapisten kurtulup zehir yerine şükür yiyesin.

Sen aksini yaptın, şükür yerine zehir yedin. Böyle bir panzehire iltifât etmedin!

(s. 94)

Muhakkaktır ki o zehir, rûhunu zehirledi, öldürdü, nihâyet yüzün enseden farksız oldu.

Ben sana lütfederek acıdım, fakat kötü fiillerinle vücûdunda yarayı sen açtın.

2590. Dediklerimi yapmadın. Artık arınmak ve güzelleşmek için git, ateşte arın!

Bakır vücûdun bu kimyevî ameliyye ile, Hakk'ın lütfuyla altın olacaktır.

Öyle ise, zulmü, kendi kendine yaptın, Allah yapmadı. Hak'tan kötülük gelmedi. Aklını başına topla.

O kötülükleri tamamıyla kendinden iyilikleri de Hak'tan bil!

Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Kerîm'de: ¹²⁵”ما أصابك من حسنة فمن الله“ buyurdu. Güzel şeyleri hep Hudâ'dan bil!

2595. Kezâlik: ¹²⁶”وما أصابك من سيئة فمن نفسك“ buyurdu. Bütün kötülükler de kendindedir.

Zulmü, kendine kendin etmişsin, onu Hak'tan biliyorsun. Artık bu şek perdesini yık!

Hazret-i Âdem gizli ve âşikâr olarak ¹²⁷”ربنا ظلمنا أنفسنا“ buyurmadı mı? Ki:

“Yâ Rabbi! Nefsime zulmü ben yaptım. Emir hilâfına olarak buğday yedim. ”

Sen de Hazret-i Âdem gibi suçu kendine isnâd et ki derhâl Rahmân'dan gufrân erişsin de

¹²⁴ Bkz. Hud 11/101; en-Nahl 16/118; ez-Zuhruf 43/76.

¹²⁵ en-Nisâ 4/79.

¹²⁶ en-Nisâ 4/79.

¹²⁷ el-A'râf 7/23.

2600. O gûnahtan Âdem gibi temizlenesin. Çünkü gûnahtan tevbe eden, günahsız gibidir.

Bil ki Cenâb-ı Hak keremiyle sana doğru yolu gösterdi. Fakat sen eğri yola giderek zulmettin.

Öyle bir kusûru kendine kendin ekledin, zehri şükür gibi yedin.

Haydi, kendinden şikâyet et! Kimseden değil! Ne ekersen onu biçersin.

Diken ekersen diken harmânı kaldırırsın. Kezâlik, odundan da ateşin artar.

2605. Ateş, odundan olur. Odunu çoğaltma. Varlık odununu kökünden kaldır. Çünkü cehennemin gidâsı (odunu), bu varlıktır. Yok olmadıkça varlık zâil olmaz.

Kendi varlığını ibâdetle erit! Tâ ki cehennemin kapısı sana yokuş gelsin.

Kendi varlığını dünyâda iken aşk ile yak, zikirle tââta devam et, küfrle fisktan geç!

Burada varlığın kalmayınca, gamsız, mihnetsiz yaşar, şâd-kâm olursun.

2610. Pişersen sende, çiğlik, hamlık kalmaz. Zulmün gider, sabah gibi aydınlık olursun.

İyi bil ki cehennemin lokması varlıktır. Cennetin lokması da Hakk'ın aşkıyla mest olmaktadır.

O serhoşluk bu varlığı yakar, mahv eder. Varlığı gidermek için serhoşluğu artırmak lâzımdır.

Yoksa, varlık seninle oldukça, cehenneme lokma olursun.

Sana esrâr söyledim, iyi dinle! Bu varlık perdedir. Ondan çabuk sıyrılmaya bak!

2615. Taleb, bilâ-hicâb olursa, semere verir. Arada böyle hâil varken, o maksad nasıl hâsıl olur?

Bağlı göz gündüzü veyâhud dilküşâ [dilgüşte: yüreği ölü] mahcûbu nasıl görebilir?

Gözlerini aç da yedinci kat semânın fevkindeki arşı görmeye öyle çalış!

Arşın mâverâsında da öyle âlemler görürsün ki beyâna sığmaz.

Nef^ˆ ve zararın, hayır ve şerrin verâsında beşerin görmedikleri şeyler görürsün.

2620. Hiçbir gözün görmediği yüzü görürsün. İki âlemde melcein O olur.

Hâtırın seni kolayca oraya götürür. Rûhun o sofranın nîmetleriyle beslenir.

Varlık perdesi yandı mı, O erişir, hâki olan vücûd fânî olunca can erişir.

(s. 95)

Kendinden geç ki Hudâ'ya vâsıl olasın. O'na ermek istersen kendinden uzaklaş!

Kendi arzularınla asla mukayyed olma, ey kapı yoldaş, Hakk'ın rızâsından başka şey isteme!

2625. Nefsi dinleme, Hakk'ın rızâsını ara! Gece gündüz tââtle meşgûl ol! Hak'tan söyle!

Her ne ki Hakk'ın gayrıdır, ondan kaç! Haydi, aşk kılıcıyla nefsin kanını dök!

Her ne derse ona hiç kulak verme! Hakk'ın emirlerini, iyiler gibi seve seve tut!

Nefs ölmedikçe peşini bırakma! Gece gündüz onunla mücâhede eyle!

Nefs ölünce sen zinde kalırsın, lütf-i Hak'la pâyende kalırsın!

2630. Bâkî ve samedî bir zindelik, hazansız vuslat bağında pâyendelik. .

Küllî elde edeyim dersen, cüz'ü bırak! Ayak da olsan, ondan başlığa erersin!

Toprak isen altın nakide, boncuk isen kıymetli cevher olursun.

Bundan ondan geçince de artık O olursun! Bu ve o can yollarında hâillerdir.
Bu, o fânîdir. Bâkî ancak Hudâ'dır. Mey de kadeh de sâkî de O'dur.

Kırkinci Makâle. 50 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 133] Şunu beyân edecektir: Enbiyâ ve evliyâ rûhları Hak Taâlâ Hazretleri tarafından âlemi ıslah için ve âleme rahmet olarak gönderilmiştir. Bunun şâhidi "وما أرسلناك إلا رحمة للعالمين": Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik"dir. Onlar her ne kadar bu anâsır âleminde bulunsalar da Hak'tan ayrılmış değildirler. Nasıl ki güneşin nûru yere düşmekle güneşten ayrılmıyor, evliyâ da aynı hükümdedir.

[Fa. 1376, s. 133] İnsanın vücûdunun haz ve gıdâsı dünyâ nimetlerindedir. Rûhun gıdâsı ise âhîret nimetleridir ki tâat, zikir ve emsâlidir. Tâlib vâsıl olunca onun cismi canıyla hemrenk olur. Ondan sonra gerek dünyevî gerek uhrevî neye gayret ederse her ikisinin de hükmü bir olur.

2635. Velîler Hak deryâsının dalgalarıdır ki her biri Hakk'ın emriyle meydana gelmişlerdir.

Yakînen bil ki yine merci'leri Hak olacaktır. Yeryüzüne halka rahmet olmak için geldiler.

Mâdemki o deryâdan geldiler yine o deryâyâ giderler. O deryâda temekkün ederler.

Güneşin nûru her eve, her kapıya çalar. Fakat güneşten ayrılmaz.

Güneşin nûru kursundan ayrılmaz. Evliyâ ile Hudâ'yı da böyle bil!

2640. Hakîkatte ise velîler Hakk'ın meyveleridir. Hakk'ın sırrı Hak'tan nasıl ayrılabilir?

Evliyânın nûrlarına, cisimleri perdedir. Göze inen perdenin göz nûruna mâni' olduğu gibi,

Mâdemki sûretler onların hakikatleri önünde nikâb oluyor, sen sûretten geç de mânâ

tarafına sür!

Güneş beşere karşı ihticâb etmiştir. Ne mutlu ondan nûr alan câna!

O'nun rûhunda Hakk'ın nûru vardır. Onu görenin îmânı koyu olur.

2645. O, dünyâda Hakk'ın mazharıdır. Kenz-i mahfî ondan görünür.

(s. 96)

Nûru ile körlerin gözünü açar, bu gurur dünyâsının tuzağından kurtulurlar.

O'nunla yollarında emniye[t]le yürürler, hayât-ı ebedî cihânında sâkin olurlar.

Canlarını, tenlerini bırakarak Cânân tarafına gider, işleri O'nunla yoluna girer, altın gibi kıymetli olur.

Herkesi o âlemlerle meşgûl eder, bu dünyâdan sevgilerini kaldırır.

2650. Onları fânî ederek bekâyâ erdirir, orada vuslat ve bekâyâ kavuşturur.

Ondan o safvet husûle gelir ki Cenâb-ı Murtezâ'nın rûhunda Hazret-i Peygamber'den husûle gelmişti.

Dîn arttığı zaman, ten can olur. Kûfür îmâna tebeddül eder.

Rasûl-i Ekrem ¹²⁸ "قد أسلم شيطاني" buyurmadı mı? Ey mü'min, bunu kabul etmek gerek.

Şeytandan kûfür gidince şeytan da kalmaz; kalan ancak îmândır.

¹²⁸ "Şeytanım Müslüman oldu": Tirmizî, Radâ', 17 (1172).

2655. Artık sen ona bundan sonra mülk de! Çünkü küfrü gidince dîn-i mahz oldu.

İkilik nakışı kalmadı, ikisi bir oldu. “O” “sen”lik külliye nûr oldu.

Ondan sonra sen, o iki şeyi bir bil! Çünkü zulmeti tamâmen nûr-i Hudâ oldu.

Dünyâ ve ukbâ lokmalarının farkı kalmadı: her ikisi de onu Hakk’a götürdü.

Dünyâ lokması vücûdun kıvâmı içindir; âhiret lokması canın hayâtı içindir.

2660. Dünyâ tenin hazzı, âhiret canın nasîbidir. Şüphe yok ki ikisi sonunda birleşirler.

Ten topraktan vücûda geldi. Cân, nûr-i pâktan. Tenini besleme ki sonun da ölecektir.

Canını besle ki cânan tarafına gidesin. Cennete, rıdvâna eresin.

Bir merdin eteğine yapış, ona bende ol. Onun gibi, Hakk’ın aşkında dâim bâkî ol!

Tâ ki onun sâyesinde ölümden ve gamdan kurtulasın! Evini oraya yaparak ona komşu olasın!

2665. Gönül Hakk’ın hazinesidir. Gönül sâhibine serseriyâne bakma (onları hor görme)!

Çünkü günün birinde ondan öyle bir şey (feyz) alırsın ki, onu yüzlerce cehd ile elde edemezsin.

Böyle bir sultanla hem-nişîn oldun mu, ondan sonra dîn dünyâsını kendi hükmün bil!

İşte sana böyle bir devlet müyesser oldu. Ömrün dîn yoluna masrûf olur.

Hazret-i Peygamber buyurdular ki: “Dünyâ bir sâattir”. O saati tâate sarf edene ne mutlu.

2670. Ey âkil, bu sözü doğru bil! Sıdkla kabul et, tereddüd etme!

Çünkü ömr-i câvidana nisbet edersen, dünyânın ömrü bir sâat bile olmaz

Peygamber bundan dolayı “Dünyâ bir sâattir” buyurdu. Çünkü o cihânın ömrü nâ-mahdûddur.

“Hadsiz” bakınca “had” yek, az kalır. Sayısızın yanında bu sayı birden aşığıdır.

Şu halde dünyâ, o bekâ cihânının yanında bir katre, o güneşe nisbetle bir zerre hükmündedir.

2675. Bu katre pâyidâr olmaz. Sonunda yok olur, hiç olur.

İmdi, sen dünyânın bu güzelliklerinden kaç. Dâim olan cihânın râhatlıklarına mukayyed ol!

Dünyâ rahatı, bâkî rahatın rehzenidir (hırsız). Bu rahatı isteyen ahmaktır.

Nasıl ki kalp akçeleri alanlar, dünyada hâlis nakdlerin rehzenidir (onların yerini tutmak sevdiği adadılar).

O kalp akçeleri alanlar, hâlis nakd zannederek alırlar, sevine sevine evlerine giderler.

2680. Sonunda aldandıklarını anlayınca, teessürlerinden parmaklarını ısırırlar. (s. 97)

Ey akl-ı selîm sâhibi, dünyânın zevk ve rahatını ondan daha fenâ bil de hazret!

Yürü, dînini dünyâ için hevâya verme! Çünkü o bâkîdir, bu fânîdir.

Fânî ömrü bırak da bâkîyi al, kalp akçeye bedel nakdi kabul et.

Hak Sübhânehu ve Taâlâ Hazretleri kemâl-i keremiyle bu geçmez paraları alarak yerine bekâ nakdi verir.

Kırkbirinci Makâle. 66 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 135] Şunu beyân edecektir: Hak Taâlâ Hazretleri lütfu ve keremiyle kullarıyla alış-veriş muâmelesi yapıyor, buyuruyor ki: “إن الله اشترى من المؤمنين أنفسهم و أموالهم بأن لهم الجنة”¹²⁹ Allah müminlerden nefisleriyle mallarını satın alarak bedeline cenneti verdi.

Sizin bu birkaç günlük ömrü olan fânî vücûdunuzla çürüyüp toprağa karışacak olan mallarınızı satın alarak bedeline nakd-i hâlis ve bâkî olan cenneti verdim. Ben ki sizin Rabbinizim. Bu alış-verişi benimle yapınız ki bu kalp metâ’dan kurtuları akalacağınız ni’metle zengin olunuz ve bazarınız dâima revaçta olsun (kârla neticelensin).

[Fa. 1376, s. 136] Bu makâle şu Âyet-i Kerîme’yi de tefsîr edecektir: “كلما نضجت جلودهم بدلناهم جلودا غيرها ليذوق العذاب (vücûdları)her piştikçe (yanıp mahvoldukça) yerine yenisini veririz, azâbları dâim olsun diye.”¹³⁰

2685. Buyuruyor ki: Sizin nefislerinizi, mallarınızı satın aldım, keremimden behâsını da verdim.

Kur’ân-ı Kerîm’de şunu oku: ¹³¹ “إن الله اشترى من المؤمنين أنفسهم و أموالهم بأن لهم الجنة”

Ben, aldığım şey mukâbilinde size cenneti verdim. Bu alış-verişte benim bir kârım yoktur.

Faydası size aittir ki bu sûretle benden ticârete konasınız.

Kalp akçeden kurtulup yerine nakd alasınız, ziyânsız kâra kavuşasınız.

2690. Kârınız, hûrîler ve köşklele dolu cennettir ki orada nûra gark olarak dâim kalırsınız.

Ey mü’minler! Bey’ ve şîrâyı ancak size kazandırmak için yapıyorum ki bizden böyle bir ticâret elde edesiniz.

Cehennemın elemli azâbından kurtularak cennette müebbed surûra mülâkî olasınız.

Bu alış-veriş dünyâda her kim yaparsa ivaz olarak Hak’tan hûrî ve cennet alır.

Fânî ömri vererek mukâbilinde öyle bir ömür alırsınız ki nihâyeti yok.

2695. Cennette ne istersen hazır bulursun, yeni yeni ve muhalled mülke nâil olursun.

Dört ırmak – ki şarâb, su, bal ve süttür– emrin altında bulunur, cennette seninle beraber gezer.

Orada ne azl var, ne meşakkat ne de ölüm. Bağları, bostanları dâima meyvelerle doludur.

İyi bak! Bu dört ırmak sendedir. Merdân-ı Hudâ gibi Hak yolunu tut!

Ömrün su gibidir. Rahmin süte benzer, fakat gözünden gizlenmiştir, görünmüyor.

2700. Şarâb sendeki inşîrâh ve neş’edir. Bal da şehvetindir.

Hazret-i Peygamber bir kadına hulle hakkında izâhat verirken (useyle hadîsinde) şehvete “bal” deme dimi?

¹²⁹ et-Tevbe 9/111.

¹³⁰ “Derileri pişip acı duymaz hâle geldikçe derilerini başka derilerle değiştiririz ki acıyı duysunlar”: en-Nisâ 4/56.

¹³¹ et-Tevbe 9/111.

(s. 98)

“Sen onun useylesinden o da senin useylerden tatmadıkça hulle tahakkuk etmez”¹³² buyurdular.

Mâdemki Hazret-i Peygamber şehvete useyle ismini verdiler, sen de şehveti bal bil!

Dört ırmak sende olduğu halde bilmiyorsun, aklın varsa iyi düşün.

2705. Âlim olduğun vakit şekten kurtulur, cennetleri hûrîleri kendinde görürsün.

Yanında va‘de-yi ferdâya hâcet kalmaz; peşin olarak eline geçirirsin; nîşin nûş olur.

Varlığın bakırî o kimyâ ile altın olur. Hak Taâlâ seni bu engin yerde bırakmaz. Yükseklerle çıkarır.

Ten takallüdden kurtulur, can-ı mahz olursun, erkek ve dişi bulunmayan âleme yönelirsin.

Baştan başa nûr kesilir, Hak’tan gayri kimseyi görmezsin.

2710. Kulluktan baş döndüren kimsenin şekâveti, Hak tarafına gitmesine mâni‘ olur.

Öyle bir ikbâlden mahrûm kaldı, kendi üzerine yığın yığın günah biriktirdi.

Nihâyet makamı cehennem olur, sonu da hasret ve nedâmetten ibâret kalır.

Adl-ı ilâhî iktizâsınca bütün âlemde iyiye iyilik, kötüye kötülük erişir.

Sâlihlerin sarayı cennetin sadrı, fâsıkların yeri de cehennem dibidir.

2715. İnsan âkil olduğu halde, kendi için böyle kuyu kazarak kendini içine atıyor.

Böyle husrâna ne diyebilirim ki o belâ semtine ayağıyla (rızasıyla) gidiyor.

Eğer işin nereye varacağını yakînen bilseydi, tessüründen nâşi, intihâr ederdi.

Kendini öldürür, cismini canına fedâ ederek azaptan kurtulurdu.

O feci‘ âkibetin korkusundan ödü patlardı, akli, belki cânı da, giderdi.

2720. O belâdan habersiz olsaydı, o heybetten dağ da olsa, çöp kadar kalırdı, Gaflet uykusu gözünü kör, kulağını sağır etmiştir ki bir an olsun aklını başına alamıyor.

O cehâlet yüzünden sağır, dilsiz, ve a‘mâ olmuştur da o kadar güç şeyler ona kolay görünmüştür.

Vay o günkü hâline ki cehennem yüzünü âpâşikâr görecektir.

Gönlüne ıztıraptan nâşi toprak üzerine atılmış balık gibi, çırpınarak can çekişir.

2725. Dünyâda balkık su ile yaşar, toprağa düşünce muhakkak ölür.

Ondan sonra o balık bir tava içinde ateşte, kaynar, kızarır.

Ölü balığın ne ateşten haberi olur ne kazandan. Fakat cehennemdeki kâfir sağ ve akli üzerindedir.

Cehennemde azâbı ebedî olsun diye derisi yandıkça yerinden tazesı biter.

Kur‘ân-ı Kerîm’de: ¹³³“كَلِمًا نَضَجَتْ جُلُودَهُمْ بَدَلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقَ الْعَذَابَ” buyuruluyor, iyi dinle!

2730. O azâbın keyfiyeti beyân olunmaz. O mihnetler nasıl anlatılabilir?

Bu gün sen öyle bir kahrı düşünerek kork da o keder içinde gece gündüz yan!

Ağlayıp sızlamayı âdet edin. Dünyâ zevklerini kendine zehr et!

¹³² Müslim, Nikâh, 17 (H.1433),

¹³³ “Derileri pişip acı duymaz hâle geldikçe derilerini başka derilerle değiştiririz ki acıyı duysunlar”: en-Nisâ 4/56.

Nefsin hilelerinin haddi pâyânı yoktur. Güçlü kuvvetli olanlar da onun elinde âciz kalır.

Süleymân ve Âdem Aleyhisselâm gibi pek çokları onun elinden ağladılar.

2735. Süleymân'ın elinden yüzüğünü o aldı. Onu bir müddet mansıbından ma'zûl bıraktı.

O kâfir efsûn okuyarak Âdem'i de cennetten çıkardı.

(s. 99)

Onun füsûnuyla emr-i İlâhî'yi ihmâl etti, ahd ve peymânı unuttu.

Onu o hâle getirdi ki (bi-lâ teemmül) bu gıdâyı yedi, kavgada adamı mağlûb etti.

Mekriyle böyle pâdişâhlara gâlib gelip kuş gibi yuvalarından uçurdu.

2740. Tâc ve tahtından ayrıлып üryân kaldılar. Emr, nehy, mansıb, saltanat hep ellerinden çıktı.

Öyle bir devletten ayrılarak şeytanın mekriyle mihnette kaldılar.

Öyle pâdişâhlıktan, öyle saltanattan, baş aşağı kuyunun dibine yuvarlandılar.

Her ikisi de onlardan neler çekti: onların tattığı hicran acısını söylemek istesem,

Defterlere sığmaz, “onu beyân edeyim” derken sadedden uzaklaşırım.

2745. (Bereket versin) Hakk'ın inâyeti yetiştirdi de kaybettikleri devleti tekrar buldular.

Mihnet geçti, devlet yüz gösterdi. Her ikisi de Hak'tan yeni vuslata nâil oldular.

O mel'ûn, hesapsız merdân-ı Hudâ'nın yolunu kesti, o dergâhın akli başında olanlarını azdırdı.

Misâl olarak bu ikisini aldım, yoksa onun mekrinden zarar görenlerin hesâbı yoktur.

İbret için bu ikisi kâfidir. İbret alacak olanlar bunlardan alır.

2750. Hakk'ın emirlerini tutanlar, hesapsız devlete konar ve pek çok faydalar elde ederler.

Kırkikinci Makâle. 87 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 138] Şunu beyân edecektir ki: Allah'ın yolu sabır ile kestirilir. Çünkü uykuyu, yemeyi, içmeyi, şehvetleri, yağlı ballı yemekleri terk etmekle olur ki bunların hepsi de meşakkattir; insana kuvvetli sabır lâzımdır ki bu zahmetlere katlanabilsin, o şehvetlerinden ihtirâz etsin. Allah yolu serâpâ mahrûmiyettir, oraya ancak sabır ile gidilebilir. Bunun için Hazret-i Peygamber “من لا صبر له لا إيمان له”¹³⁴ buyurmuştur.

[Fa. 1376, s. 138] Şunu da takrîr edecektir ki kimyâ yalnız altını bakıra çeviren iksir değildir. Bir şeyi kemâle erdiren, onun kimyâsıdır.

2751. Her kimin kalbinde kuvvetli sabır bulu[nu]rsa, o, ibâdetde dâim ve sâbit-kadem olur.

Sabır ve tahammül, cana karîn olursa, dîn yolunda candan ameller îfâ edilir.

Bil ki îmânın merkebi sabırdır. Dünyâda sabırsız îmân olmaz (merkepsiz yoluna devam edemez).

Sabrı olmayan kimsenin îmânı yoktur. Sabırsız kimse kâfirden başka değildir.

2755. Dîn yolunun rehberi olan Hazret-i Peygamber, “Sabrı olmayanın îmânı yoktur” buyurdu.

¹³⁴ Kaynağı bulunamadı.

Nefsin arzusu, lezzet ve şehvet tarafındadır. Ona mâni⁴ olacak şey, ancak sabırdır.

Her kimin sabrı ziyâde ise, dînî de ziyâdedir. Kalbindeki îmânını artıracak şey, sabırdır.

Dîn yolunda Allah rızası için mihnete katlan; tâ ki sana bu yolun faydaları hâsıl olsun.

O zaman, mekânsız mekâna baş vurursun (kavuşursun, el ayak olmayan yere ayak basarsın)

2760. Cân mülkünde, o pâyidâr ve müebbed âlemde el, ayak gibi cevârihin yeri yoktur.

O âlemde göreceğin nûr içinde nûrdur. Oranın şehirleri de Hakk'ın nûr ve lütfudur.

Lâ-mekân cihânında nûrdan başkası yoktur. Baştan başa 'îş ü tarab, zevk ve sürurdur.

Oradaki ferahlar, tarahsız (kedersiz) ve süreklidir. Şevk ve neş'esi meysiz kadehsizdir.

Mü'minler orada ölümsüz hayâta kavuşarak ilelebed mesrûr olurlar.

2765. Dünyâda rahat yaşayan (dîn yolunda zahmete katlanmayan) kâr yerine zarar eder, yarın hâli perişan olur.

(s. 100)

Çalışıp kazanacak yer burasıydı. Fakat yapmadı. Neticede eline dert ve kederden başka bir şey geçmedi.

Ona her zaman meşakkat çekmek gerekti ki çektiği gamdan sürûra ereydi.

Gamlar, kederler ona gıdâ olaydı (ğamla kederle ülfet edeydi) meserretten hiç yardım istemezdi.

Her kim tatlı yaşadıysa sonunda acı öldü. Tatlı ölen kimse, kendini acılığa verendir.

2770. Öyleyse dünyâda rahat etme ki cennette rahat ede mesrûr ve muhalled olasın.

Cennet ehlinin ekserisi maksûduna mücâhede ile vâsıl olmuştur.

Cehennemden kurtulup cennete salınarak girerler.

Fakat Hakk'ın nâdir kulları da vardır ki kendilerine Hak tarafından büyük ikramlar lâyük görülmüştür.

Onlar ezelden beri dâna ve bîna olanlardır. Halka rahmet olmak üzere buraya geldiler.

2775. Tâ ki dünyâ zindânında bulunan halka cennetin yolunu gösterebilirler.

Tâlibleri dünyâ tuzağından kurtarıp gâliplerin penâhına ilticâ ettirebilirler.

Çünkü dünyâ hicâbdır, mâni'dir, sırdır, haramî gibi herkesin yolunu keser.

Onlar bu yolculara kılavuzluk etmek üzere geldiler ki onları dünyâ tuzağından kurtarabilirler.

Onlar mine'l-kadîm "rahmeten li'l-âlemin"dir. O sultanlar buraya bunun için geldiler.

2780. Tâ ki halka rahmet yolunda zahmet çektirerek kadın-erkek herkesi yola getirebilirler.

Onları zulmet nârından kurtarıp nûr bahş etsinler envâ-ı 'atâyâyâya mazhar eylesinler.

Halk hastadır, onlar tabîblerdir. Yahud halk çocuk, onlar muallimleridir.

Hastalık hekimsiz zâil olmadığı gibi, ilim de muallimsiz kazanılamaz.

Çocuk, ilim ve hüneri üstâddan öğrenir.

2785. Ve yahud, halk bakıra benzer, onlar kimyâdır; o bakırları altına çevirecek velilerdir.

Cehli bakır, ilmi altın bil! Kimyâya durulmadan nâsil âlim olabilirsin?

Herhangi şey ki fenâ olan şeyleri iyi yapar, o onun kimyâsıdır.

Hakk'ın hesaba gelmez kimyâları vardır ki her biri yüz türlü hâssa ve te'sîre mâliktir.

Eğer akl sâhibi isen bu lâ yuadd kimyâları usulde, furu'da, iyide, kötüde (her şeyde) görürsün.

2790. Senin kimyân da seni irşâd eden şeyhindir ki o seni Hakk'a götürür.

Enginde olan nefsin ondan salâh kesb ederek yükselir, dostu isen deryâ olursun.

Fenâ olan şeyleri iyileştiren, şüphe etme ki kimyâdır.

Nasıl ki iksir bakırın altın eder, deryâ, sadefin karnına düşen damlayı inci yapar.

Güneş, âdi taşı kıymetli la'le tahvîl eder. Toprak altına aldığı tohumdan ağaç meydana getirir.

2795. Hakk'ın böyle yüzbinlerce kimyâsı vardır. Her biri bir fenle ayrı ayrı işini yapmaktadır ki,

O buna benzemez, bu ona benzemez. Tenin câna benzemediği gibi.

Sonra her kavmin bir mîri olur ki yolculara kılavuzluk eder.

Herkes kendi mîrinden atıye alır. Yolda yiyecek azık alır.

Her mîrin verdiği başka türüdür. Kimi gümüş gibi (nisbeten kıymetsiz), kimi altın gibi (kıymetli) olur.

2800. Her mîr kendi kuvvetine göre atıye verir. Yıldızla güneşin verdiği bir olur mu?

(s. 101)

Gerçi her yıldızın da nûru vardır fakat güneşin nûru yanında pek sönük kalır

Şâhın ihsânî emîrin ihsânıyla bir olur mu?

Sülûk yolunda Hakk'ın velilerine bahşettiğini de pâdişâhlar bahşedemez.

Çünkü kendileri gibi verdikleri de fânîdir. Hakk'ın atıyyeleri ise bâkî ve canlıdır.

2805. Atıyyenin kıymeti, onu bahşedenin derecesini ifâde eder. Bardaktaki ne ise sızdırdığı da odur.

Eğer bardaktaki su ise, ondan başka bir şey sızmaz.

Gül suyu şerbeti ise, dışına vuracak şey de şerbettir.

Bu, fikrini o tarafa çevirmek için bir misâldir, yoksa "hüve hüve"sine böyle demek değildir.

Söylediğim söz misâldir, misil değil; onun misli yoktur. Tâ ki meylini o tarafa döndüreyim.

2810. Tâ ki bu nazîr ile o bî-nazîre eresin, bu kâl ile o hâlden haberdâr olasin.

Son derece gayret ederim ki o tarafa yol bulasin da cânânın bağından meyve yiyesin!

Eğer bahtın varsa, o tâc ve taht tarafına git! Pâdişâhlar gibi o mülkü elinde sıkı tut.

Ebedî saltanat Hudâ'nın aşkıdır. Âşık olan mürîd de o mülkün pâdişâhıdır.

Bâkî saltanat odur. Diğerleri oyuncaktır. Gerçekten taht sâhibi O'dur. Başkaları tahtaya bağlanmıştı.

2815. Tâc ve taht, altın, gümüş, sevdası, insanların canının kanadına bağ olmuştur.

Bu bağlar onların cehlleri yüzünden güzel görünmektedir. Yoksa âlim-i vâsıl olanlar bunlardan hoşlanmazlar.

Ne ilâhî, ne rabbâni sıfat halka eski yüksek şeyleri, ipekli hil'at gibi gösteriyor.

Onlara cehennemi cennet gösteriyor ki can ü dilden o tarafa koşsunlar.

Dünyânın bu hevesleri bize zincir ve bukağıdır. Halkın bu bağları cehâlet yüzünden artırıyor.

2820. kayıtsızlık zevkinden haberleri yok, bu kaydlar onlara şekerden tatlı geliyor.

Canları hürriyet bağına tatmadığı için bu zindan onlara cennet görünüyor.

Hepsi de sermedî hayâtın mahrûm olarak Hak canından uzaklaşmışlardır.

Genç, ihtiyâr hep şeytanın maskarası olmuş, hepsi de kederi sürûra tercih etmişlerdir.

O nâ-kesler hazîne yanında müflis kalmışlar, bağdan geçip fenâyâ kavuşmuşlardır.

2825. Sevine sevine ölüm tarafına seğirdiyorlar. O sermedî hayâta iltifatları yok.

Cehl sâikasıyla nûru nâra değiştiriyorlar, bu fâhiş aldanışın farkında değiller.

Sonunda fânî olacak şeyleri yok say. Ne mutlu bunu anlamış câna ki

Dünyâda bekâsı olmayan şeylere iltifat etmez. Dâima esfelden a'lâyâ doğru gider.

Âkil olan kimse, fâidesiz şeylerden fâide beklemez.

2830. Faydasız şeylerle ancak uğraşır ve hoşlanır, câhillik yüzünden ondan memnûn kalır.

Câhil, dâima faydasız şeylerden ürker, faydasız şeylerle uğraşır.

Hangi şeyde ki ziyâde fayda var, o şey câhil yanında merdûd ve nâ-mevzûndur.

Halk, câhil çocuklara benzer. Bundan dolayı teveccühleri dâima dünyâ tarafındadır.

Dünyâ[ya] dalmak hatâdır. Onun mahsülü (neticesi) dâima hebâdır.

2835. Onda zarardan ve pişmanlıktan başka bir şey yoktur. Ondan el çek!

(s. 102)

Sakın ona meyl etme ki dâima hüsrân ve nedâmet içinde kalmayasın!

Kırküçüncü Makâle. 53 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 142] Şunu beyân edecektir: Mahlûklar üç nev'dir: Biri melek, biri hayvan, biri insan. Melekler tamâmen ulvîdir. Hayvanlar kâmilin süflîdir. İnsan olanlar da yarısı ulvî yarısı süflîdir. Süflî olan yarısı, ki vücûdudur, ferşîdir (dünyevîdir). Bu, hayvanların gıdâlarıyla beslenir ve onunla kâimdir. Ulvî olan yarısı, ki aklîdir, arşîdir (ma'nevîdir). Bu da meleklerin gıdâlarıyla beslenir: Zikir gibi, fikr gibi, ilim ve basîret gibi.

İmdi, âkil olan insana lâzımdır ki vücûdun gıdâsını mütemâdiyen azaltarak canın gıdâsını artırsa... Tâ ki melekî olan akli kendi cinsinden kuvvet bula. Zarûret olmadıkça uyku ve yemekle mukayyed olmaya ki onda nefis hayvanı ne kadar eksilir (zaif düşerse), akıl melekî de o nisbette artar (kuvvetlenir). Bu suretle devam ettikçe melekîyyet gâlib, hayvaniyet mağlûb olur. Mağlûb ise adem hükmündedir. Çünkü itibâr gâlibedir. İnsanda hangi sıfat gâlib olursa ona o isim verilir.

در تو شیطانى و روحانى و رحمانى موجودست

از شمار هر که باش آن بوي روز شمار

Meâli: Sende şeytânîlik, rûhânîlik ve rahmânîlik her üçü de mevcûttur. Hangisinden ma'dûd isen, kıyâmette o olursun.

(2837). Bil ki Allah'ın mahlûkları, melek, insan ve hayvan olmak üzere üçtür. Melekin varlığı dîn nûrundandır. Onların yanında tâatten makbûl bir şey yoktur.

Onların gıdâsı dâima tâat ve zikirdir. Her melek bu iki şeyle beslenir.

2840. Balığın hayâtı sudan olduğu gibi meleklerin hayâtı da zikirdedir. Balıkların yemi de uykusu da sudur.

Hayvan da anâsırdan vücûda gelmiştir. Onlar da yemek ve uyumakla yaşarlar.

Gönül âleminden (akıl ve ruh) âleminden de onların nasîbi yoktur. Ancak anâsırdan nasîb alırlar.

İnsana gelince onlar iki şeyden mürekkebe oldukları cihetle yarısı hakîr, yarısı azîzdir.

Hakîr tarafı, bir topraktan yaratılmış olan cismi, aziz tarafı da eflâkî olan aklıdır.

2845. Vücûdu ferşten (dünyâdan) akli arşandır. Bu zemîne arş-ı a'lâdan inmiştir.

Hikmet, ilim, fikir, akıldan doğar. Rabbânî olan her şey akıldan gelir.

İlim ve hikmeti bu tarafa (dünyâyâ) sarf etme ki o şeref senden fevt olmasın.

Hayvanın meyli onadır. Sen ki insansın kendini telef etme (şerefini kurtar).

Sen o güneşin nûrusun. Senin gıdân nûrdur. Bilâ- fevt o gıdâyı ara!

2850. Cüz'î olan aklını küllüne isâl eyle küll olsun da seni bu gönül azâbından kurtarsın.

Her cins kendi cinsinden kuvvet alır. Yardımı dâima cinsinden görür.

Gerek a'lâ, gerek ednâ, her cins kendi cinsinden artar.

İyi de kötü de, denî de küfür de, her şeyde böyle düşün!

(s. 103)

Günah, büyüye büyüye küfüre varır. Tevvâb [tevbe?] da arta arta îmân olur.

2855. İnsan hangisini gönülden sever, yüzünü o tarafa doğru çevirirse

Onun hükmünü alır ve onunla haşrolur.

Hep o olur (sevdiği şey), başka değil. Ötekinden mahrûm kalır.

Sen hikmet nûrunu sarfettin (isrâf ettin, itlâf ettin), bâzen Hâlık için, bâzen kendin için.

Bu iki rehberi bildiğin halde aldandın. Safvetin gitti, tortu kaldın.

2860. Allah yanında hayvandan beter oldun. Çünkü ilmini hevâyâ verdin!

Hazret-i Peygamber: ¹³⁵“تحشرون كما تعيشون” : Dünyâda nasıl yaşadınızsa, kabrinizden öyle kalkarsınız” buyurmadı mı?

Gündüz nasılsan gece uykunda da öylesin: Mağmûm, mesrûr, her ne halde isen.

Aynen osun, başka değil. Ölümü ve haşrı de böyle bil!

Rasûl-i Ekrem: ¹³⁶“النوم اخو الموت” : Uyku ölümün kardeşidir” buyurdu.

2865. Öyleyse uyku ile ölümün bir olduğunu bil. İki kardeşi bir tanı!

Bu gıdâyı ekersen aynen bu gıdâyı biçersin. Arpa ekersen, arpa.

Ölüm ve haşr husûsunda halkı müsâvî sanma. Bir kısmı cennete gider, bir kısmı cehenneme.

¹³⁵ Kaynağı bulunamadı.

¹³⁶ Hadîsi, Bezzâr, Taberânî ve “sahih” bir isnadla Beyhâkî rivâyet etmiştir. Bkz. Aclûnî, II, 329

Kimi iyi olur, kimi berbâd bir halde. Kimi ak yüzlü olur kimi kara yüzlü.

Cenâb-ı Hak, kıyâmet gününde halkın bir kısmının yüzleri ak, bir takımıninki de kara olur buyurdu.

2870. Bir fırkası cennette zevk ve safâ içinde bulunur, bir kısmı da cehennemde boynu bükülmüş kalır ki

Bunlar şehvet ve boğaz kaygısıyla îmân cevherini hevâyâ vermiş olanlardır.

Bunların hüsrânı, hayvanların telef ettikleri ömre benzemez; çünkü hayvan mağbûn sayılmaz.

Halkın bidâyette olduğu gibi, toprak olur gider. O zâten toprakla ülfet ederdi.

Fakat fenâ insan mahşerde bundan dolayı (ihmâl ve isyânından) azâba giriftâr olduğuna görünce,

2875. Kendisine “Böyle bir cevherin kıymetini neden bilmeyerek telef ettin?” diye itâb,

“Amelinin cezâsını çek” diye hitâb edilince: ¹³⁷“يا ليتني كنت ترابا” diyerek tahassür eder.

“Keşke ben de günahlardan pâk bir toprak olsaydım da canım azaptan kurtulaydı,

Hayvan olaydım da onun gibi toprakta rahat edeydim” diye hasret çeker.

Çünkü yakînen görür ki hayvan kendinden daha iyi halde bulunur. Kendine lââyık olan hâl ise

2880. Meleklerle de tefavvuk etmek olduğu halde, bak ki alçak nefis, onu ne derekeye düşürdü.

Hayvandan da aşağı oldu da Hak’tan hayvanın yerini temennî ediyor.

Hayvan belâdan kurtuldu. Kendi aslına ilticâ etti ki toprak idi.

“Ben ondan geri mi kaldığım için (saâdetten) bî-behreyim, tehassürümden nâşi ödüm nasıl parçalansın,

Benim bu dirilmem (ba’s ba’de’l-mevt), hayır için olmadı. Ölüm daha iyi idi ki hayâtım ölümden başka netîce vermedi.

2885. Diriliğe bak ki azapdab kurtulmak için ölümü temennî ediyor.

Ölüm o acılığa nisbetle şeker sayılır ki o (tâkat getirilmez) yaşayışa ölümü tercih ediyor.

(Evet) o azapta yüzbin çeşit ölüm mündericidir. O felâketin hadd ü pâyânı yoktur.

Bu söylediğim hâl münkirlerin hâlidir ki orada hadsiz hesapsız azâba giriftâr olurlar.

(s. 104)

Kırkdördüncü Makâle. 79 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 144] Şunu beyân edecektir: Tâlibler, sâlikler ve vâsıllar üç nev’dir. Bir kısmı onlardır ki burada (dünyâda iken) istediklerine eremezler; maksûdları ölümden sonra hâsil olur. Zîrâ dünyâ mezraadır. Dünyâda ektiklerinin mahsûlünü âhirette elbette alacaklardır. Bunun delîli: “فمن يعمل مثقال ذرة خيرا يره : Zerre ağırlığınca da olsa hayır işleyen mükâfâtını görür”¹³⁸ âyet-i kerîmesidir. İkinci kısmı onlardır ki burada iken istediklerine ererler. Hayır amellerinin mükâfâtını bulurlar. Üçüncü kısım da onlardır ki oradan (ervâh âleminden) buraya kâmil olarak gelmişlerdir ki kendi mülk ve velâyetleri olan dünyâyı temâşa etsinler. Sâliklerle tâliblerin işlerini tanzîm ve onlara yardım eylesinler. Tâlib olmayanlara da isti’dâd

¹³⁷ en-Nebe 78/40. .

¹³⁸ ez-Zilzâl 99/7-8.

ve kabiliyetleri derecesinde iyilikleri dokunsun. Nasıl ki iyilik bahar, her ağaca, her ota, kabiliyetlerine göre meyve ve yaprak bahşediyor. Allah Taâlâ bunları âlemlere rahmet olarak gönderir.

(2889). Dünyâda tâlibler, sâlikler ve vâsıllar üç kısımdır.

2890. Tâliblerin yeri, cennetü'l-me'vâ, vâsılların hazînesi ru'yet-i Mevlâ'dır.

Hak tâlibine Hak'tan rahmet erişir, tâatının cezâsı olarak cennete kavuşur.

Çünkü burada durmadan iyilik tohumu ekti. Onun mahsûlü olarak da lütf-i İlâhî'ye nâil oldu.

Elbette ki ektiği tohumun mahşerde mahsûlünü alacaktır. Hurma ağacı yetiştiren, hurma yer!

Hak yanında makbûl olmak için, malını, canını bezletti.

2895. Dâima Hakk'ın rızâsına tâlib idi. Kendi arzularını hiç hesâba almadı.

Onun işleri kendi için değil, Hak içindi. Nefsi kâhîr etmek husûsunda düşman gibi hareket ederdi.

Tâlib, bâbında kendini yok bilir, dâima Hakk'ın varlığıyla ¹³⁹”مست لا يعقل“ bulurdu.

Bütün işlerinde hedefi, Hakk'ın rızâsıydı. Böyle ticâretlerden dâima istifâde ederdi.

Sevgisi, husûmeti hep Allah içindi. Onlardan kendine hisse ayırmazdı.

2900. Böyle temiz ahlakı yüzünden nihâyet o dergâha vâsıl olarak cânânın didârıyla müşerref oldu.

Fakat bir takımı için de burada vuslat müyesser olmadı; derdi çektiler ama dermâna eremediler.

Onların dermânı da rihlet zamanında erişir; hiç şüphe yok onlar da Hakk'a vâsıl olurlar.

Evliyânın nâil oldukları lütuflara onlar da nâil olurlar. Neficede onlar gibi ber-hordâr olurlar.

(Cüneyd)in hâli böyle idi: o dünyâ kayıtları tuzağından ölürlen kurtuldu.

2905. O pâdişâh merâmını ölüm zamanında buldu. Cân sâkisi elinden vuslat câmını o zaman içti.

Didâr mülkü ona o sâat de erişti, Dost'u hicâbsız olarak o anda gördü.

Gerçi o sülûk ve mücâhede esnâsında birçok ilâhî atiyelere nâil olmuştu.

Ben, misâl olarak yalnız onu zikrettim, yoksa bu kabîlden olan mahlûklar çoktur.

Her ne kadar onlar, burada tamamlanmamış, çektikleri zahmetin mukâbilini görmemişlerse de

2910. Rihlet zamanında Hak Taâlâ Hazretleri onlara yakînen görünmüştür. Çünkü dîn yolunda ihlâs ile yürümüşlerdir.

Ama vâsıllar, ki onlar nâdirdir, mücâhedesiz ilim ve kemâle ererler.

(s. 105)

Çünkü onlar ezelden ilim ve basîret sâhibidir. Buraya (mücâhede için değil) temâşâ için gelirler.

Tâ ki kendi mülklerini seyretsinler. Zengin fakîr herkesi hâlince taltîf eylesinler.

Cihâna kendilerinden yeni can bağışlasınlar, herkes üzerine güneş gibi nûr saçsınlar.

¹³⁹ “Akledemeyen kendinden geçmiş.”

2915. Fakîr olsun mîr olsun, gedâ olsun, şâh olsun, herkese ondan yeni atıyyeler erişsin.

Herkes ondan hâline göre, derecesi nisbetinde hil‘atlere nâil olsun.

Cenâb-ı Hak, Hazret-i Peygamber’e hitâben: “Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik” buyurdu.

Fahr-ı âlem, ins ve cinni ıslâh ve onlara türlü ni‘metler bahşetmek üzere geldi.

Tâ ki ondan herkesin rûhu dirilsin, o sürü kurtların tasallutundan kurtulsun.

2920. Buraya cust u cû (taleb ve mücâhede) maksadıyla gelmedi. Bu şeref ona ezelden verilmişti.

O Hakk’ın sırrı, bedene kendi cemâlini izhâr etmek için taalluk etti.

Tâ ki mahlûklar ondan hayât bulalar, mesrûr ve mübârek olalar.

O, havâstan başkasını mürîd edinmez. Hudâ’nın tek ve müstesnâ yarattığı zâtı ancak havâs anlayabilir.

O hâssu’l-havâss, ancak havâssa rehber olur. Onun vuslatı, vâsılların melcei olur.

2925. Gizli makamlarda onlara rehberlik eder. Ervâh yıldızlarına güneşlik eyler.

O urûc, vuslat burçlarında vuku‘a gelir ki oraya ermek devlet içinde devlettir.

Her an yeni bir devlete ermek... Öyle ki evvelkiler sonrakilerin hüsnüne meftûn olurlar.

Havâssın cümlesi de sultandır. O, sultanların sultanıdır. O deryâ, velîler ırmaktır.

Her ne kadar cümlesi de eflâkte seyredeler, rûtbeleri meleklerden yüksek ise de

2930. Ziyâdesini talepten onlara gınâ gelmez. Cân ü dilden ziyâdesini isterler.

Rasûl-i Ekrem, ihvân-ı safânın vuslatına olan iştiyâkını “وا شوقاه”¹⁴⁰ nidâsıyla izhâr buyurmuşlardı.

Peygamberin bu nidâsı, sana Hakk’ın gizli velîlerinin bulunduğunu anlatmak içindi.

Tâ ki dünyâda onları araya bula, lütuflarına nâil olasın.

Bu denî dünyâ kuyusundan Yûsuf gibi kurtularak şimâle yükselesin.

2935. Şâh olasın, halka rahmet olasın, ruh derdlerine dermân olasın.

Tâ ki senin vasıtanla Lâ-mekân mülküne erişeler. Bu cehennemden (dünyâdan) kurtulup cennete gireler.

O pâdişâhı bu dünyâ halkından sayma! O küçüklerin de büyüklerin de hâricindedir.

Havastan da yüksektir, avâmdan da. Kerîmlerin de leîmlerin de dışındadır.

O nazîrsiz ferîdın misâli yoktur. Ebed ikliminin sultanlarının yardımcısı da odur.

2940. O zât, nazlıların nazlısıdır. Her (şâh) onun nat’ında (şatranc tahtasında) “mât” olur.

Onun küfrünü İslam gibi tatlı bil! İki âlemde hükmünü cârî gör!

Dünyâda, iyi kötü, ondan sâdır olan her şey iyidir.

Onun bütün e’âlfî Hakk’ın ahlâkıdır. Her ne yaparsa iyi yapar. (Bu sözler münâkaşa kabul etmez).

Değil mi ki : “Hak’tan gelen her şey iyidir” diyor ve böyle kabul ediyoruz.

¹⁴⁰ “Ah! nasıl da özlerim”

2945. Hakk'ın ef'âlî tenkîd edilemez, O ne isterse onu yapar.

Tenkîd edersen, derhâl kâfir olursun, kâfirler gibi cehennem dibinde kalırsın!

(s. 106)

Velîlerin pâdişâhının işlerini de böyle bil. Bu bilişle (bu inanışla) işini başara bilirsin.

Onun ayağının tozunu gözüne sürme diye çek ki o sürmeden gözlerin açılınsın!

O sofradan miskinlere yiyecek verirse, veya sâillere mal ve mülk bahşederse,

2950. Verdiği atıyyeler onların mülkü olduğu halde kendinden asla ayrılmaz ve eksilmez.

Güneş gibi ki nûrunu dünyâya saçtığı halde o nûr kendinden infisâl etmez.

Yerde, gökte nerde olursa olsun, güneşin nûru kendiyle beraberdir.

Bu türlü atıyyelere hayret ediyorsun. Çünkü aklın kavramadığı için iyi anlamak istiyorsun.

Senden ilim öğrenen kimse birçok şeyler belleyerek müstefid oluyor.

2955. Öğrettiğin şeyler senden ayrılıyor mu? İstersen böyle yüzlerce şâkirde öğret!

Senden aldıkları ilim gene seninle beraberdir. Yüz kimsede de olsa ilim birdir, aynı ilimdir.

Değil mi ki bir cemâate hitâben bin türlü söz söylersin, “şunu yap, bunu yapma” dersin,

O sözler onların kulağına girer, fikirlerinde yerleşir.

Gerçi zâhirde bu sözler senden çıktı, gitti. Fakat gene kalbinde mevcûttur. Kıl kadar bile eksilmedi.

2960. O sözler her ne kadar başkalarının da malı olduysa da gene sende duruyor, senden ayrılmadı.

O halde taaccübe yer yoktur ki velîler bir kimseye sır ve nûr verirler,

Velâyet bahşederler, cehennem gibi siyah olan kalbini cennete döndürürler de

O bahşettikleri şeyler gene kendilerinde kalır. Güneşin nûru güneşten ayrılmadığı gibi.

Evliyânın bütün her dediklerini böyle bil ki atıyyeleri kendinden ayrılmaz.

2965. İyi, kötü her şeye hükümleri yürür. Dünyâ ve âhirette her ne isterlerse olur.

Cehennem, emrleriyle aynı cennet olur. Dağa “yürü” deseler yürür.

Yapıp çatmak hususunda onların ellerini Hakk'ın eli bil! Cenâb-ı Hak, bu düzeni ezelden böyle kurmuştur.

Kırkbeşinci Makâle. 17 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 148] Öteden beri halkın ağızında dolaşan bir söz vardır ki “Evliyâ çoktur. Fakat velîlerin pâdişâhı olan kutb âlemde bir tanedir. ” Böyle söyleyenler sûrette kalmışlar (mânâyâ nüfûz edememişler)dir. Hakîkatte ve mânâ ehillerine göre vâki' şudur ki: Bir zamanda dünyâda kutbların sûreti (şahısı) yüzlerce, belki binlerce taaddüd edebilir. Fakat kutbluk mânâsı bir haldir, bir nûrdur, bir rûtbedir. O hâl yüz şahısta da olsa onları bir bilmek lâzımdır. Zîrâ o, yüz şahısta olan mânâ (kutbluk) bir şeydir. Şu halde sûrete bakmamalı, itibâr mânâyadır. Nitekim ayrı ayrı on bardağa saf su doldurulsa, taaddüd bardaklardadır. Suda taaddüd yoktur ki hepsi bir sudur. Binâenaleyh “kutb birdir, iki olamaz” sözünün mânâsı : “Kutbluk birdir, bir haldir, bir keyfiyettir” demektir. Nitekim Mevlânâ kuddise sırruh hazretleri buyurmuşlardır:

چون از ایشان مجتمع بینی دو یار

هم يکي باشند و هم ششصد هزار

Meâli: “Onlardan iki dostu bir arada görürsen, onlar hem birdir, hem yüzbinlerce müteaddiddir.”

(s. 107)

(2968.) Kutb birdir. Her ne kadar zâhirde yüz insan sûretinde gelmişlerse de. Şahıslara bakma. Hepsini bir bil! İsimlerden bahsetme müsemmaya bak!

2970. Bala herkes ayrı ayrı birer isim verirse de (bal baldır), ondan sirke tadı almak imkânı var mı?

Bir şeyin zâtı isminin değişmesiyle başka şey olur mu? Bilenler müteaddid isimlerde bir sîmâ görürler.

Kutbu bir bil! Fakat şahıs itibârıyla değil. Çünkü o, adeden hâriç bir keyfiyettir.

Ne kadar taaddüd ederse etsin, onu bir bil! İtiraz etme!

Yüz kişi kutbluk iddiasında bulunsa, senin gözün varsa hepsini bir gör.

2975. Öyle değil mi: Müteaddid bardaklara su doldurulsa, zarflarının taaddüdüyle su taaddüd etmez.

Âkil olan kimse, bardaklara bakarak suyu müteaddid saymaz,

Kutbluk mânâsı da su gibidir: Hakk’ın deryâsından müteaddid eşhâsın cismine doldurulmuştur.

Aded sûrettedir. Mânâ birdir. Âlimlere göre bunda şüphe yoktur.

Böyle olan kimse (yâni kutb) velîlerin pişvâsıdır ki o Hak’tan bir rütbeyle tahsîs edilmiştir.

2980. Onları Hakk’a kılavuzlar, dokuz kat eflâkin üstüne çıkarır.

Ondan, buldukları lâ-mekân cihânından başka yeni yeni cihâna nâil olurlar.

Şüphe yok ki velîler, kutbdan, iki âlemden de üstün lütuflar görürler.

Her ne kadar havf ve recâdan geçerek Hakk’ın penâhına dâhil olmuşlarsa da,

Her biri Hakk’ın visâl ve didârıyla müşerref olmuş, noksandan kemâle ermişlerse de.

Kırkıncı Makâle. 59 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 149] Şunu beyân edecektir: Kutb, vâsılların; evliyâ, tâliblerin rehberidir. Tâliblerin yolu, kendinden geçmektir ki bu yol mahdûddur. Bir nihâyeti vardır. Tâlibler bu akabeyi geçtikleri zaman, mânâ âlemine vâsıl olurlar. Havf ve recâdan geçerek cehennem azâbından kurtulurlar. ألا إن أولياء الله لا خوف عليهم ولا هم يبزونون tebşîri bunlar hakkındadır.

Meâli kerîmi: “Bilin ki Allah’ın velîleri için korku ve keder yoktur. Tâlib bu makama erişince, buradan itibaren “Seyr fillah” başlar ki vuslata seyrdir. Bu seyrin nihâyeti yoktur. Bu seyrde vâsıllara rehberlik eden kutbdur.

2985. Kutb, cümlenin fevkindedir. O tarîkatin büyüklerinin büyüğüdür.

Cân mülkünde velîlerin pâdişâhıdır. Onun tâli’i, yanında velîler birer bende mesâbesindedir.

Her birine, ondan yüzlerce atıye erişir. O her birine hadsiz hesapsız nûr verir.

Vuslat cihânının rehberi odur. Velîlerin her birine yeni yeni mertebe ondan gelir.

Her ne kadar dünyâda tâliblere velîler rehber olmuşsa da...

2990. Kutbun rehberliği başka türlüdür. Onun seyri cânânın vuslatındadır.

O, visâl âleminde mürîdlerine (evliyâyâ) her demde yeni bir mülk bahşeder.

Vuslatta seyrin nihâyeti yoktur. Ve o seyr, dâima zevk ve surûrla vukua gelir.

(s. 108)

O seyrin mebdei ve müntehâsı yoktur. O yolda ancak aşk-ı ilâhî koşabilir, akıl değil.

O yolda isim ve alâmet yoktur. Renkten, râyihâdan (keyfiyetten) münezzeh nûr deryâsıdır.

2995. Renk, râyiha gibi şeylerden doğmuş olduğu halde, o bunlardan münezzehdir. Bahar gibi saftır.

Yeryüzünde gördüğünüz türlü renkler bahârdan doğmuyor mu?

Bağlardaki nakışlar, dallar, ağaçlar, yeşil ve kırmızı sayısız renkler

Bahârdan vücûda geldikleri halde bahârın rengi (keyfiyeti) yoktur. Bunların hepsi o görünmez bennânın (bina yapan) işidir.

Hepsini yaratan ve hepsini besleyen o görünmez kuvvettir.

3000. Bâkî ancak O'dur. Kalanlar fânîdir. Neticede münadim olurlar.

O'nun Zât-ı Pâk'inden başka her şey hâliktir. O'nu al ki O'nunla kâim ve dâim olasın.

Kutbluk rütbesi Hakk'ın ihsânıdır. Cehd ve gayretle elde edilemez.

O talepte cehdin te'siri yoktur. O Hak vergisidir. Kendinden geç ki

Bu varlığın onda medhali yoktur. Cisim, can yoluna gidemez.

3005. O, mücâhedesiz hâsıl olur, cezbe-i Rahmân'dır. O kapıyı cehd ile kimse açamaz.

Çalışmakla elde elden ne dir ki? Onun derecesi az olsun, çok olsun malûmdur.

Sen sa'y ve gayretle nihâyet bir asker, bir zâbit olabilirsin. Fakat pâdişâh olamazsın.

Hiç bir kimse tâc ve taht sevdasına düşmez. Bilir ki o baht işidir.

O, ikbâlden doğar, çalışmaktan değil. Deniz destiye sığar mı?

3010. Evin damına çıkmak için merdiven yaparsın. Fakat göğe çıkmak için? Ne mümkün.

Âsmanın merdiveni cezbe-i İlâhî'dir. O, sa'y ile vücûd bulamaz.

Halkın cehdi bir merdiven kadardır. Onunla semâya çıkılamaz.

Hakk'ın cezbesi ise, kullar için üns eyleyecek ibâdetten hayırlıdır.

Cezbe-i Hak, tâatlerden üstündür. O fazilet, ibâdetle nerden hâsıl olacaktır.

3015. Tâat bizim fi'limizdir. Yardım Hudâ'dandır. Bizim fi'limize o kudretten nasıl müsteîn olabilir.

Bizim fi'limiz bir hücre, Hakk'ın fi'li bir şehir gibidir. Yahud biri katre, biri deryâdır.

Katre ile korkunç (muazzam) deryâ arasında münasebet yok! Bunu anla!

Cezbe Hak'tandır. Tâat ise sendendir. Bu bir katsa, o beşyüz kattır.

Cezbeye tutulan cana ne mutlu ki yüz yıllık yolu bir anda kat' etti.

3020. Hakîkatte ise, o mesafeyi kateden o değildir, Allah'dır. Çünkü gören de O'dur, gördüren de....

Allah her kime böyle bir rütbe ihsân ederse, o, birden bire böyle bir hazîneye mâlik oldu.

Onu kul bilme; o pâdişâhtır. Evvelce katre idi amma, şimdi can deryâsı oldu.

Katre deryâyâ karışınca, deryâ olur. Ondan yüzbinlerce dalga yükselir.

Eğer o katre, deryâyâ tâlib olmayaydı, yok olur giderdi.

3025. Katre can deryâsına gidince, bil ki: ayn-ı deryâ oldu.

Bu sözün keyfiyeti beyâna sığmaz. Bu dil o deryâyâ nisbetle bir lüle gibidir.

Derin ve geniş deryâ lülenin deliğinden görülebilir mi? Bu küçük, o büyüktür.

Meğer ki Hak, lütfuyla sana göstere... Sakın ha, gösterinceye kadar talepten vazgeçme!

(s. 109)

Olur ki bahtın yâver olur da, ona erersin. Bu benlikten ölerек, Hakk'a kavuşursun.

3030. O vakit, Hak sensiz (yalnız) kalır. Sen aradan çıkınca, o hem mürîd, hem murâd olur.

O, hamd ve senâsını kendi söyler. Senin tarafından *الله الصمد*¹⁴¹ der.

Ve söylediği senâsını kendinden dinler: “İki cihânın da Hallâk'ı benim” der.

Eğer yapamazsan, me'yûs olma! Değil mi ki tâlibin, elbette susuzluğu teskîne muvaffak olursun.

3035. Talebi ihmâl etme! Çalış, gece-gündüz (dâima) dîdâra tâlib ol!

Visâl, talebin altında saklıdır. Öyle haller sözle anlatılamaz.

Çünkü tâlib, matlûbtan uzak değildir, buhurdan anber kokusu uzak olmadığı gibi...

Bu yakîn olursa, şüphesiz maksûduna erersin, kendinden kurtularak, vasliyle bekâm olursun.

Âşıklara, iki âlemde gâye vü maksûdları olan vasl-i Hudâ müyesser olur.

3040. Son menzil O'dur, vasl-ı Hudâ'dır. Herkesin karargâhı orasıdır.

Peki, maksûduna erdikten sonra, bu kararsızlık nedir? Canın için bundan ileride uçacak yer yoktur.

Rûhundaki bu garip sevda nedir ki kimsenin istemediği vuslatı istiyorsun.

Vuslat nâdirdir. Fakat bu senin taleb ettiğın, enderdir. Akıl, fehm orada çok engindedir.

Kırkyedinci Makâle. 80 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 151] Şunu beyân edecektir: Eğer bir kimse sorarsa ki: Tâlib Hakk'a vâsıl olduktan sonra daha başka ne talebi olabilir? Cevap olarak derim ki: Beyân ettik ki vuslat yolunun müntehâsı yoktur. Merd-i vâsılın seyri, ayn-ı vuslatta vukû' bulur ki bu “seyr fillah”dır. Dünyâ ki bir şeydir ve (yeknesak) hallerdir. İnsanlar burada maîşet esbâbını te'mîn ettikten sonra, daha ziyâdesini istemiyorlar mı? Meselâ, mîr olunca vezirlik, vezir olunca da pâdişâhlık isterler. Pâdişâhlığa erenler de daha büyük miyâsta sultanlık ararlar. Bu minvâl üzere dünyadaki emellerin ardı arkası kesilmez. İşte bunun gibi vâsıllar da gerçi Hakk'a kavuşmuşlardır. Böyle olduğu halde, onlara da gına gelir. Daha ziyâdesini isterler ki nihâyeti gelmez. Nitekim demişlerdir ki:

هر چه دیدم همه هیچست هیچ
بنده آنم که نمی بینمش

Meâlî: Her ne gördümse hepsi hiçtir: (Biri de beni tatmîn etmiyor). Görmediğim şeyin bendesiyim. (Bütün iştiyâkım, görmediklerimi görmektir)

بس صدقهای چو گوهر زیر سنکی گرفتیم
تا بسوی کنجهای در مکنون تاختیم

Meâlî: Cevher gibi kıymetli çok sadepleri taş altında ezdik. En sonra atımızı dürr-i meknûn tarafına sürdük.

(s. 110)

(3044.) Sana şerh edeyim de uyan, şekten, inkârdan kurtul!

¹⁴¹ Allah Samed'dir/ihtiyaçtan münezzehtir.

3045. Aylardan, yıllardan beri gece-gündüz içinde yaşadığın bu hâl, sana neden garip görünür.

Dünyâyı elde etmişsin (bir şeye ihtiyâcın yok). Böyle olduğun halde, el-ân dünyâyâ niçin çalışıyorsun?

Her sa‘yinden yeni bir semere ele geçireceğin halde neden kanâat etmiyor da daha fazlasını istiyorsun.

Değersiz zamanı olan dünyâyâ bu derece harîs oluyor, birçok zahmetine katlanıyorsun.

3050. Bir vuslattan sonra diğerini, bir devletten sonra bir başkasını istiyorsun.

Öyleyse bütün âleme mâlik olsan, gene kâni‘ olmuyor, ikinci âleme tâlib oluyorsun.

Âriyet olan ve netîcesi ziyândan başka bir şey olmayan dünyâ hakkında

Hırsın dem â dem artıyor, bir an karar ve sükûnet bulamıyor da

Eğer canına ebedî mülk hakkında gayr-ı mahdûd bir hırs oluyorsa,

3055. Öyle bâkî ve müebbed saltanata olan bu hırsı neden çok görüyor, neden hayret ediyorsun.

O mülke kim tâlib olursa, ebediyen bâkî kalır. Himmət atını mütemâdiyen o tarafa sürer.

Orada ne uzlet var, ne ölüm korkusu... Hakk’ın emân lütfunda her şey hâzırdır.

Yaş, kuru her türlü ni‘met orada mevcûttur. O güllerin kokusu miskten daha latîftir.

Her taraf sayısız hûriler ve köşklerle doludur. O meyvelerin yanında şekerin ne kıymeti var!

3060. Her ne istersen derhâl hazır bulunur. Hak nâzır, sen manzûr olursun.

O güzel halleri nasıl anlatayım, o fazl ve keremleri nasıl tavsif edeyim.

O serhoşluğun zevki, o şarâbın letâfeti, o yemeklerin lezzeti ve o kebâbların çeşnisi,

Hiçbir sûretle dile gelmez. Senin anlayacağın kadarını beyân edeyim ki:

Renkleri, lezzetleri başka başka olan o ni‘metlerin benzerini bütün kâinatta bulamazsın.

3065. Kâinattan ve kendinden geçmeden, makbûller gibi oraya eremezsin.

Harîs olacaksan, bunlara harîs ol, onlara değil!. Çünkü onlar fânî, bunlar bâkîdir.

Orası nûr içinde nûrdur. Git, orada seyrân et ki yeni yeni vuslat göresin.

Bir yüzden zuhûr etmiş birçok yüzler, güneşten başka türlü bir nûr vücûda gelmiş görürsen.

O buna benzemez, bu ona benzemez. Her biri cana yeni bir cihân bağışlar.

3070. Senin, çocukluğundan bu ana kadar birçok yüzlerin olmadı mı? Sende yeni yeni yüzler peydâ olmadı mı?

Gençlikte başka, orta yaşta başka, ihtiyarlıkta başka, her zaman başka, her zaman başka bir yüzün oluyor.

Her birinde ayrı bir fâide görüyor, ayrı bir mâide yiyorsun.

Şu halde senin bir değil, yüzlerce yüzün oluyor. Her yüzüne göre ayrı bir huyun bulunuyor.

Dahası var: Sen önce bir avuç toprak idin. Cenâb-ı Hak o toprağa keremiyle can verdi.

3075. Kara toprak taze ve yeşil ot oldu ki seyrinin haddi, pâyânı yoktur.

Ekmek olarak vücûdunun gıdâsını teşkil etti. Vücûdunun eczâsı oldu.

Yemek midede hazm olunarak ruh, akl, ilim ve kelâm oldu.
Hudâ sana çocukluğundan ihtiyârlığına kadar her demde başka yüz verdi.
(s. 111)

Hak Taâlâ sana şimdide kadar çok yüzler verdi. Kıyâmete kadar da verecektir.

3080. Verdi ve verecektir. Uyan kulluk et, mücâhedeye devam eyle!

Bu işleri Hak yapıyor. Sen de durmadan ona candan itâat eyle!

Sana verdikleri ni‘metlerden ihsân eyle, nankör olma! (.....)¹⁴²

Sana kudret de verdi, vermedi mi? Kudretin yettiği kadar hayır et!

Sana ayak verdi. Kendi tarafına git! Bî-edebâne oraya buraya koşma ki

3085. Verdiğinden daha ziyâdesini versin. Kârdan kâr doğmuyor mu?

Böylece hayrını artır ki Cenâb-ı Hak her hayrına başka bir sevâb versin.

Amelinden yeni sevâba nâil olasın. Güneşin haml (burcundan) yenilediği gibi (ilk bahâra dâhil olduğu gibi).

Bu kara toprağın bahârdan aldığı yeşillik ve türlü renkler, akılları cezb ve hayrân eder.

Ağaçlar meyvelerle dolar, her tarafta başka bir güzellik, her biri başka bir renge girmiş.

3090. Bahârın atâyâsının haddi hesâbı yok, o lütufların, o letâfetlerin nihâyeti yok.

Bahârın bu kadar atıyyeleri olursa, Hâlık-ı âlem neler bahşetmez? Söyle!

Amel sâhiplerine Hakk’ın bahşettiği şeyler yanında bahârın bahşişleri zerre bile olamaz.

Senin burada muhtelif yüzlerin olursa gör ki orada daha ne kadar yüzlerin olacaktır.

Cân âlemindeki lâ-mekândır. Orada enginlik, yükseklik gibi keyfiyetler yoktur.

3095. Enginlik, yükseklik bu tarafa oradan gelmiştir. Bundan dolayı o tarafa git!

Bu dünyâ o kadd-i bülendin gölgesidir. Lâ-mekânı ara, mekâna gönül bağlama.

Çünkü sâyeden bir faydaya nâil olamazsın. Şahsı ara, gölgenin peşinde dolaşma!

Eğer bahtın müsâade ederse, gölgeden geç, ağaçlardan meyve iste, gölge isteme!

Bu dünyâ gölgedir. O âlem dünyâyâ nisbetle Şahıs gibidir. Candan şahısa tâlib ol!

3100. Tâ ki şahısa eresin, gölgeden müstağnî olasın. Cân gölgesiyle beslenmez.

Ukbâ için denî dünyâyı terk et! Nakızsız için nakıştan geç! Bütün sûretle mânâdan zindendirler. Mânâsız sûret düşmüş ve ölmüş demektir.

Cansız kalan vücûd gör ki kefen ve kabir içinde ne hâle geliyor.

Toprak içinde kurtlara gıda oluyor. Candan ayrılmış tenin hâli budur.

3105. Öyleyse bil ki mânâ bâkîdir. Mânâyâ itibâr et. Sûretten geç.

Tâ ki mânâ gibi bâkî kalasın. Sûretin güzelliği candandır.

¹⁴² Eksik bırakılan kısmın (لاشه ات داد او مگو لاشه است لاش) bkz. Fa. 1376, s. 153, b. 3294) tercümesi: “Lâşeni verdi O. ‘Lâşe bir şey değildir’ deme. (?)”

Azîzim, söylenmesi lâzım ve mümkün olan şeyleri söyledim. Sen dinle de kendinden diri ol, gıdâdan değil.

Bu sözün şerhi sözden nasıl anlaşılabilir? Çünkü O akıldan, fehimden ve vehimden uzaktır.

Oraya ne senlik sığar, ne goft u gû... Ne de bir mevcûd onu isteyebilir.

3110. Senin varlığın âkıbet Hak'olur. O vakit, dünyânın da âhiretin de fevkinde uçarsın!

Âşiyânın, maksûdun Hudâ olur. İşlerin, matlûbların ancak O'ndan biter.

O'nun zahmet yükünü candan çek! Rahmete muntazır ol!

Çünkü O'nun rencinin sonunda kence erersin. Bundan geç ki O'nu bulasın.

(s. 112)

Sana başka bir varlık hâsıl ola ki o varlık seni maksûduna erİştire.

3115. Bu benlik bir menî damlasından vücûda geldi. Bir vücûddan ikiyüz vücûda zerke edilen bir menîden.

Böyle olduğun halde gururundan dünyâya sığmaz, kibrinden salına salına yürürsün.

O varlık ile bu varlık arasında derin fark vardır. Bir ihtilâmdan (cimâdan) böyle güzel bir şahıs vücûda geliyor.

Bu benlik de Allah için yok olursa, emre imtisâl ederse,

Ömrünü Hak yolunda sarf ederse, kendini velîlere ilhâk eder.

3120. Hudûdsuz âlemde pâdişâh olur, orada Hak'tan nihâyetsiz lütuflara nâil olur.

O cânânın lütuflarının nihâyeti yoktur. O'ndan sana çok kıymetli ve derin iltifatlar gelir.

Gerçi o bahşişlere mücâhede ile erilmaz. Fakat gene sen cehdi ve doğru yolu elden bırakma.

Tâ ki sevaptan mahrûm kalarak halk yanında mezmûm Hak yanında hakîr olmayasın.

Kırksekizinci Makâle. 127 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 155] Şunu beyân edecektir: Hak Sübhânehu ve Taâlâ Hazretleri velîlerine mücâhedesiz, zahmetsiz vuslat bahşetmiştir. Nasıl ki halk dükkanlarda ticâretle meşgûl olarak onunla maîşetlerini te'mîn ederlerken içlerinden birinin ayağı tesâdüfen bir deliğe girer, oradan bir define zuhûr eder. O kimse alış-verişi bırakarak oturur keyfine bakar. Âkil olan kimse buna bakıp da dükânını kapatmaz. Kesb ve kârından vazgeçmez. "Falan adamın bulduğu gibi ben de bulurum. Bana da bir şey tesâdüf eder" demez.

Eğer onun için de böyle fevkalâde bir tesâdüf mukadder ise, alış-verişi ona mânî değildir.

Tâli'inde böyle bir şey yoksa kârından, ticâretinden geri kalmış olmaz.

Nitekim pederim cenâb-ı Mevlânâ kaddesellahu sırrahu'l-azîz buyurmuşlardır:

چون نیست عشق ترا بندگدی بجا می آری

که حق فرونهدل مزدهای مزدوران

Meâli: "Eğer sende aşk yoksa, kulluk vazîfesini yerine getir. Çünkü Cenâb-ı Hak ecirlerinin ücretini verir. Kimseyi bâdehevâ çalıştırmaz."

[Fa. 1376, s. 155] Bu makale şunu da takrîr edecektir ki maksûduna mücâhedesiz erenler nâdirindir. Nâdirin de hükmi yoktur. Cenâb-ı Hak işlerin husûlünü, gayret ve meşakkate taallük buyurmuştur. Her maksûd cehd ile elde

edilebilir. Eğer Hudâ bir kulunu inâyetiyle maksûduna erdirmek isterse, onu cehd ile meşgûl eder. Çünkü mürâd cehde bağlıdır. Binâenaleyh cehdi de inâyet-i ilâhî cümlesinden bilmek gerektir. Her kim cehd ile meşgûl ise, Hakk'ın inâyeti onunladır. Fakat gösteriş kabilinden olan cehd değil ki, o gerçekten cehd sayılmaz. O taklîddir. Riyâ ve arzala âlûdedir. Böyle malûl cehdler semere vermez. إهدنا الصراط المستقيم 'den maksûd budur.

Meâli: “Yâ Rabbi, bize öyle bir cehd ve gayret ver ki onda Hak'tan başka kasd ve garaz olmasın. ¹⁴³” ولا يشرك بعبادة ربه أحدا،” nazm-ı celîli de bu mânâya işâret eder.

(s. 114)

(3124.) Amelinden her lahza sevâb kazan. Tâ ki hesâb zamanında zengin olasın.

3125. Nihâyet bekâ sarayına gittiğin vakit ibâdet yüzünden rütben arta.

Âkil olan kimse hiç dükkânını terk ederek evlâd ü iyâlini aç bırakır mı?

Kârı, kesbi bir tarafa bırakarak tenbellik döşeğinde yan gelir yatar mı?

Şu ümidle ki birinden duymuştur: Falan adam bi't-tesâdüf bir hazîne bulmuş,

Belki böyle bir şey bana da rast gelir. Böyle kimse câhil ve ahmak sayılır.

3130. Ve şüphe yok ki dükkân ticâretinden de mahrûm kalır....

İş yapmak, kendini isrâftan sakınmak lâzım. Ekmek yemek için ekmek lâzım

ki,

Dünyâda birkaç gün yaşayabilesin. Boğazı doyumak için çalışmak ister.

Eğer onun da tâlii var da böyle bir defîneye rastlayacaksa, çalışmak ona mâni' değildir.

Açlık korkusundan emîn olmak için peşin peşin çalışmak ister.

3135. Hakk'ın emrini hıfzederak amel işle! Dâima hayır ve tâatini artır ki,

Çok ecre, çok sevâba nâil olasın, cennetin ebedî nîmetlerinden yiyesin.

Eğer sende o tâlii varsa, zahmetsiz hazîne herhangi bir sebeble husûle gelebilir.

Çalışmaktan ona bir ziyân gelmez. Hoş yaşamak istersen çalış!

Çalışmaktan kimse nedâmet çekmemiştir. Ecel zamanında imdâdına yetişecek odur.

3140. Belki ibâdet ve mücâhedeği terk ettiğinden dolayı her sâat bir sıkıntı duyarsın.

Ameli terk edenler, yaptıkları işin fenâlığını hissederek muzdarib olurlar, hârice çıkmasın diye saklarlar.

Fakat rihlet ve mihnet sâati gelince sakladıkları derûnî hasreti izhâra mecbûr olurlar.

Yaptıkları zulümden i'tizâr ederek harâretle tevbe cânibine koşarlar.

Fakat tâatten kimse nedâmet etmemiştir, kimse tevbe eylememiştir.

3145. İmdi, yakînen ma'lûm oldu ki hayır işlemek her şeyden iyidir ve hayırkâr insan herkesten uludur.

Birkaç günlük hayâtında hayır ve tâati ihtiyâr et! Bu denî dünyâ için kendini yakma!

Dünyâ aşkı için gam çekmek bâriddir (nâ-revâdir). Ukbâ aşkıyla olursa vâridir (diyecek yok).

Hakk'ın korkusundan gam çekerek emîn olursun, emniyet sarayında sâkin olursun.

¹⁴³ “Rabbine ibâdetde hiçbir şeyi ortak koşmasın”: el-Kehf 18/110.

Dünyâ hırsı için gam yersen, fenâ ve çirkin hareket etmiş olursun, âhirette canın merd olur.

3150. Dünyâ hırsı seni Allah'tan uzaklaştırır. Sıhhatini ihlâl ederek zaîf düşürür.

O yüzden ak günün kara olur. Güzel canın çirkinleşir, bozulur.

Git, nefsin hilelerine aldanma!(.....)¹⁴⁴

Çünkü onların hepsi hevâdır, uzaklıktan başka bir şey değildir. Azîz iken hakîr olursun.

Günahsız iken mücrim olursun. Sevimli iken sevimsiz olursun.

3155. Git! O'na itâatle iyiliğini zâyi' etme! Sakın o ifritin mekrine kapılma! Ondandır evvelki bütün metâ'larını alıp götürür. Seni Hak yanında suçlu ve bed-nâm eder.

Kendini ondan çek ve perhîzkâr ol! O kan içenin muhabbetini terk eyle!

Dünyâyâ masrûf olan bir ömürle yaşamaktan, ölmek daha iyidir.

(s. 113)

Ömrü dünyâyâ sarf etmek kârsız ziyân etmektir. Körü körüne gam ve gussa çekmektir.

3160. Zulmet içinde hasta yatıyorsan da kurtulmak için çâre aramıyorsun

Ağzı kapalı sıkıntılı bir kuyu içinde bulunuyorsun! Böyle hayât köpeklere de kısmet olmasın!

Öyle ki ne çıkmak için yol var, ne de kurtulmak için ümid... Tâ ki silkinip çıkabilesin.

O mücrim gibi ki zindan köşesinde i'dâm saatini bekliyor.

Nakdî (peşin olarak) gam ve keder (alacağı) ise ondan daha beterdir (i'dâm)

3165. Kulağını dibine kadar ellerine teslim etmiş de dert ile âh ve figân ediyor.

Hakk'ın lütuf ve ihsânından ümîdi kesilmiş, bu teşvîş-i rafziyye (?) ona zindanda gıdâ olmuştur.

Bu onun lâyıku idi de o kapı ondan kilitli kaldı, anahtar açmadı.

Halkın ekseri bu halde olduğu halde eşeklik yüzünden el-ân mal [ve] câh sevdâsındalar.

Kendi bu renc ve elemelerinden habersizdirler. Zehir, damaklarına bal tadı veriyor.

3170. Eğer Hak'tan rahmet gelmezse, vay hallerine...Şekâvet yüzünden böyle mihnette kalırlar.

Onların hâli hiç tarife sığmaz ki neden dolayı dolayı canları böyle azâb ve ızdırâb içinde geçer.

Hakk'ın lütfunun haddi ve pâyânı olmadığı gibi kahrının da kenarı yoktur...

Velîlerin yolu ibâdet yoludur. Namâzlarıyla, oruçlarıyla Hakk'a kurbet hâsıl ediyorlar.

Hepsinin de muhabbeti tâat tarafınadır. Tâatsiz, mücâhedesiz yolu alanlar nâdirdir.

3175. Dünyâda nâdire hüküm yoktur. Hüküm gâlibedir. Bunu iyi bil!

Hakîkatte senin mücâheden de cezb-i Hak cümlesindedir. Hudâ murâd etmezse o devlet nerden hâsıl olacak.

Eğer Hudâ bir kulunu severse, onun meylini kendi tarafına çevirir.

¹⁴⁴ Eksik bırakılan kısımın (با فروغ هول و با هيبهاي نفس) bkz. Fa. 1376, s. 157, b. 3365) tercümesi: "Ani korkuların parlaması ve nefsin heyheylerine... (aldanma)."

Kendi yanına gelmesini istemezse, onu kötü şeylerden başka şeye rağbet ettirmez.

Eğer seni kendine makbûl işlerle meşgul ederse bil ki canını cehennemden kurtarıyor.

3180. Seni esfelden a'lâya götürüyor. Tâ ki o bekâ âleminde muhalled kalasın.

Cenâb-ı Hak ¹⁴⁵ *يحبهم و يحبونه* buyurmuştur. Bu nükteyi iyi zabt et Hakikatte muhabbet Hak'tır. Halkın muhabbeti, Hakk'ın muhabbetinin in'ikâsıdır.

Sen O'nun sevmesinden dolayı seviyorsun. Kendi tâatini de Allah'tan bil!

Sana gelen her iyiliği Allah'tan bil. Seyyie de kendindendir. Senden doğar.

3185. Cenâb-ı Hak senin zâtını böyle yaratmıştır ki cihânda cürm ve hatâ senden doğar.

Seni fenâlığın menbaı yaratmıştır; kendiliğinden onun aksini yapamazsın.

Kur'ân'da: ¹⁴⁶ *كل يعمل على شاكلته* buyurmuştur. Binâenaleyh, leîmlerden fenâ hareketten başka bir şey beklenemez.

İyi şeyler iyilerden, kötü şeyler kötülerden sâdır olur. Fakat Hudâ kötüyü de iyiyi de yapmaya kâdirdir.

O kudret sâhibi ne isterse o olur. Hakikat halde bütün ef'âl onundur.

3190. Hem de bizdendir. Bunu iyi bil ki bu mânânın şerhi beyâna sığmaz.

Meğer ki Hak Taâlâ sana latife göstere de o mânâyı perdesiz olarak göresin.

Bunu anlamak görmekle olur. Hak cânibine giden cana ne mutlu!

Ki Hak ona bu hâli gösterir. Görünce de kâli bırakır. (Delîl ile beyâna ihtiyacı kalmaz).

(s. 115)

Yaptığın fenâ hareketlerden nâdim olursun. Eğer o fenâlıklar senden değilse, neden canın sıkılıyor.

3195. Bu nedâmetin isbât eder ki o cürmün sâhibi sensin. Bu sözü aklına vur da güzelce anla!

Rüyâ hâlinde de senden birçok günahlar sâdır olur. Neden onlardan birine nâdim olup tevbe etmiyorsun.

Çünkü onların senden sudûr etmediğini, onları işlemekte sun'un olmadığını bilirsin.

Onlardan sana ne günah yazılır, ne de onların yüzünden muâteb olursun. Bir gûne azâb görmezsin.

Hakîki fâil Allah'dır. Biz âlet mesâbesindeyiz. Her ne kadar söylüyor, yapıp çatıyorsak da...

3200. Âlim olaydın iyi-kötü her şey O'nun olduğunu anlardın.

Her şeyin sâni'i O'dur. Biz masnû'larız. O olmazsa hepimiz hiçiz, "lâ şey"iz

Şu halde hep O'dur. Uyan! Dâima o didâra müsteğrak ol!

Yerde gökte Hak'tan başka mevcut görme ki bu görüşle dînin kuvvetlensin

Dîn nûrdur. Hudâ o nûru neşr eden güneştir. Dîn yolunda yürü ki nurlanasın.

3205. O nûrun delâletiyle âfîtaba ulaş ki renc ve kederin surûra mübeddel olsun.

Eğer gönlünde taleb varsa Hak'tandır. O'ndan tarafa koşuyorsun, O seni istiyor demektir.

¹⁴⁵ "Onlar O'nu severler O da onları": el-Mâide 5/45.

¹⁴⁶ "...Herkes kendi mîzâc ve meşrebine göre iş yapar":el-İsrâ 17/84.

Öyleyse Hudâ'yı (hakkındaki irâdesini) her zaman kendinden bil. Bak, ne halde isen Hudâ seninle o haldedir.

Dostlar arasında zuhûr eden hâl, gönülden gönüle akseder (birinin duyduğunu diğeri de duyar).

Bir kimse seninle nasıl olursa, sen de onunla öyle olursun; artık-eksik değil.

3210. Binâenaleyh Hakk'ı kendinden bil! Ve anla ki ilm-i ledünne erişesin.

Kendini gören Hakk'ı görmüş ve Hakk'ın maadasından sevgisini kesmiştir.

Hazret-i Ali, kerremellahu vecheh, عرف نفسه buyurmuştur. O'nu kendinde ara ki likasına eresin.

Böylece doğduğundan bu ana kadar mütemediyen ilmin artıyor.

3215. Onlar hep senin rûhunda gizli idi. Nihâyet şahsından yüz gösterdi.

Talepte böylece devam et ki daha alâsını bulasın. Gece gündüz talepten ferâğat etme!.

Vuslat hasıl oluncaya kadar Huda'nın yüzünü kendinde müşâhede edinceye kadar...

O zaman kendinden teberrî ederek dersin ki: "Ben baştan başa nûr-ı Hudâ'yım.

Derunumda Hak'tan başka kimse yoktur. Hiçbir taraf gözümden gizli değildir.

3220. Lâzım olan şeyi ben iyânen gördüm. Ben O'yum. Beni başka bilmeyin.

O'nu kendinde gördüğün zaman vasılsın. Ondan sonra hem âlim, hem ilimsin.

Gönül âyineye benzer. Onu paslandırma, temiz tut! Renkler pastır, televvünden kurtulmaya bak!

Tâ ki rensizlik rengine girerek canında Hakk'ı iyânen göresin.

Senin hayâtın o güneşin nûrundandır. O nûr sana bunun için layıktır.

3225. O güneş sana ondan dolayı layıktır ki canında muhabbet var. Gönlünde iştiyâk oldukça cânân senindir.

Yakinen bil ki cins cinsi arar. Neye tâlibsens bil ki sen osun!

Cân arıyorsan şüphe etme ki cansın. Nân arıyorsan muhakkak bil ki nânsın.

Gerçi bu sözü başkaları da söylemiştir. Fakat hak sözün tekrarında ne mahzûr var?

(s. 116)

"Mâh"a herkes mâh diyorken ben ona "kâh" diyebilir miyim?

3230. Kur'ân-ı Kerîm evvelki kütüb-i semâviyyelerdekini tekrar etmiyor mu?

Kur'ân'ın haber verdiği şeylerden birçokları Tevrat'da da İncil'de de vardır.

Bunlar da o kitaplardakinin aynıdır. Hepsi aynı deryânın suyundan dolmuş zarflardır.

Hazret-i Âdem zamanından bu ana kadar Hakk'ın kelâmı birdir, iki bilme!

Âsmâna yüz isim versen o yeşil renkli semânın zâtı değişmez.

3235. Onun aslı, hakîkati ne ise gene odur; istersen bin isim ver.

Türk, Rum, Acem her millet bala kendi dilince bir isim vermiştir.

Bir şeyin zâtı ismiyle değişir mi? Yüzlerce adı olsa gene müsemmâ birdir.

Kur'ân balını, ilim yoluyla öğrenen O'nu anlamış ve O'ndan istifâde etmiştir.

O'nun balını cânı ondan hayât kazanmış olan yiyebilir.

3240. O, bütün isimleri bir bilir. Çünkü esmâdan maksûd, müsemmâ olduğunu öğrenmiştir.

İsim olsa da olmasa da, müsemmânın zâtı mevcûttur. Canın cisimde mevcûdiyeti gibi. .

Cenâb-ı Hakk'ın enbiyâsı hep birdir. Hepsi bize bir yol göstermişlerdir.

Yol da birdir, yolcuları da...Öyleyse şaşılabilir gibi biri iki görme!
Hazret-i Peygamber onlar hakkında “نفس واحد” buyurmadı mı? Öyleyse sen de mü'minleri bir bil!

3245. Değil mi ki îmân birdir? Sen “Bir”e bak, sûretlerdeki taaddüde bakma!
Bil ki insanın kıymeti îmandandır. İmansız insan hayvan sayılır.
Bil ki o hayvandan da beterdir: O katı kalbi taştan da katıdır.
Cân olmazsa ten neye yarar? Öyle vücûdu toprağa göm!

Kırktokuzuncu Makâle. 96 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 161] Şunu beyân edecektir:Hak Taâlâ Hazretleri, vücûdunu on pencereyi bir köşk yapmıştır. Bu on pencerenin beşi havâss-ı zâhire, beşi havâss-ı bâtinedir. Her penceresinden bir bağ seyrettiriyor ki biri diğerine benzemez: Göz penceresinden nakış ve sûret bağlarını seyredersin. Kulak penceresinden ses ve ilim bağlarını temâşa edersin. Burun penceresinden mütenevvi kokular, ağız penceresinden gûn â gûn lezzetler ve çeşniler, lems penceresinden elbiselerin, güllerin mücerreb endamlarının yumuşaklıklarını ve saireyi görürsün. Her pencereden görülen manzara diğerine benzemez.

Mânevî olanlara gelince: Bâtînî olan bu pencerelerin de her birinden derûnunda başka bir manzara seyredersin ki onlar da birbirine benzemez. (Sonra) bu vücûd kasrı, seyyâredir; nereyi istersen oraya gider. Cenâb-ı Hak dünyâda sana peşin olarak bu kadar acîbeler gösterdiği halde veresiyelerine (cennette vereceklerine) neden inanmıyorsun, nasıl inkâr ediyorsun?

Sana bu kadar ikrâm ve lütuflarda bulunan Hak Taâlâ Hazretlerini kendine dost bil, başkalarını düşman ve yol kesen hırsız tanı! Hakk'ın mâadâsından bütün sevgi ve alakanı kes! Şunun bunun hakkında olan perâkende muhabbetlerini bir araya toplayarak cümlesini birden Hâlık'ının üzerinde teksîf eyle! Sevgiler yüzlerce cedvele taksîm olunmuş, her biri bir tarafa gelişi güzel akıp gitmekte olan suya benzer ki hiçbir fayda te'mîn etmez. Belki birçok ziyânın olur. Binâenaleyh dostluk suyunu her taraftan alarak Hak tarafına akıt ki faydalı hâle gelsin. Böylece¹⁴⁷ “أحب لله” zümresine dâhil olasin... İşin hakikatini Allah Taâlâ daha iyi bilir.

(3251.) Hak Taâlâ Hazretleri seni yarattı akıl verdi, sonra on hissinden, hârîce on kapı açtı.

O kapıların hangisinden çıksan ağaçlarla, pınarlarla dolu bağlar (manzaralar) görürsün.

Her biri başka türlü nihâyeti yok; bu ona benzemez, o buna...

Sûret ve nakış bağları göz penceresinden, ses bağları kulak kapısından görülür.

3255. Koku bağları burun kapısından tad ve lezzet bağları ağızdan seyr edilir. Yumuşaklık ve letâfet bağları da lems kapısından görülür. Hak Taâlâ bünyadını böyle kurmuştur.

Diğer beşi de Bâtînî (ma'nevî)dir. Onlar da senin vücûduna yerleştirilmiştir.

Bunlardan biri “hiss-i müşterek”, ikincisi “hayâl”dir.

Üçüncüsü “vehm”, dördüncüsü “hâfıza”dır.

3260. Beşincisi de “müfekkire”dir. Bu beş his, baş âsmânının yıldızlarıdır.

Baş, semâya; vücûd zemîne benzer. Vücûdun hayâtı baştandır.

Baş gidince vücûd harâb olur. Demek ki herkes başla yaşıyor.

Bunun tafsili varsa da ben kısa kesiyor ve daha mühim şeylere geçiyorum.

¹⁴⁷ “Allah için sevdi, Allah için buğzetti.”

Sen bu kasr gibi olan vücûdda oturuyorsun. Kõşkûnün on penceresi var.

3265. Her birinden cihânı seyrediyorsun ki birinden temâşa ettiğın manzara öbüründen başkadır.

Sonra bu kasr senin emrinle yürür. Nereyi istersen oraya gider.

Dünyâda peşin olarak böyle bir kõşke mâlik olmuş, şâhâne oturup zevkle bakıyorsun.

Eğer bunun şükrünü ödersen daha iyi bağlar ve bostanlara kavuşursun.

O kasırlarda bu bağlardan daha iyi bağlar ve bostanlara kavuşursun ki

3270. Bunlar fânî, onlar bâkîdir. O devletin tafsîli beyâna gelmez.

Buradaki zevkler, onların çeşnisini taddırmak için gönderilmiş ilaçlardır ki bunları, görerek onlara inanasınız ve candan tâlib olasınız.

Bu cüz'î zevklerin aslını (menbânı) arayasınız ki bu, o deryânın bir damlasıdır.

Hudâ, onu taleb edesin diye sana his, akıl, can ve nûr vermiştir.

Nümüne olarak harmandan birkaç dâne buğday göndermiştir.

3275. Tâ ki bu nümûnelere bakarak harmânâ âşik olasın, yüzünü o matlûb tarafına döndüresin.

O'na giden yol (dîn)dir. Bu yolu tutarsan, o Sultanların Sultanı'na kavuşursun.

(s. 118)

Câhil olan da buna (nümûneye) aldanarak râğbetini buraya çevirir ve Hak'tan uzaklaşır.

O, cehâlet sâikiyle bu aza aldanır, çoğu aramaya ehemmiyet vermedi.

3280.   Eşekliğı yüzünden bu az şeyin de sonunda elinden gideceğini düşünmedi.

Âkıbet bu az şeyler de elinden çıkar. Uğradığı hüsrandan dolayı saçlarını yolar.

Fırsatı kaçırdığından dolayı ellerini ısırır ki ¹⁴⁸"ويوم بعض الظالم علي يديه" bunların hâlini tasvîr eder.

Bu gabn-ı fâhişten dolayı kendi kendini levm eder: "Neden dîn yolundan gaflet ettim diye. .

İstersem cennete gidebilirdim, gitmedim. Bundan dolayı yerim cehennem oldu.

3285. Fakat oradaki ağlamak fayda vermez. O fenâ hâl içinde boğulur kalır.

Bu atıyyeleri sana onun için bahşetti ki O'na tâlib ola ve O'nu arayasın.

Akılınla azdan çoğa intikâl eyle ve aza kanâat etme, çoğu iste!

Tâ ki O'nun ilmine, esrârına vâkîf ola, lütfunu , envârını göresin.

Bu gördüklerinin yüz mislini bulursun. Duyduklarına erersin.

3290. İmdi, katiyen bil ki, dostun yalnız Hak'tır. Bu lütufları sana Hak'tan başka kimse yapmadı.

Bil ki Hak'tan başkası seni on batmanlık topuz ile bir hasm gibi döğüyor.

Hakk'ın sana verdiği atıyyeleri yağma ve bütün hân mânını harâb ve berbâd ediyor.

Kasab gibi postunu yüzmek isteyen düşmanı niçin dost tutuyorsun?

Öldürüp derini yüzmek istediğı halde ona dost gözüyle bakıyorsun.

3295. Herkes seni kendiyle meşgûl ediyor.

Cennet sermâyesi olan ömrünü cehennem ve mihnet uğrunda sarf ediyorsun.

¹⁴⁸ "O gün zâlim kimse (pişmanlıktan) elini ısırır...": el-Furkân 25/27.

Cehl yüzünden düşmanları dost sanıyorsun. Aziz ömrün kolayca telef olup gidiyor.

Eğer vücûdunu Hak'la meşgûl edeydin, işi ters görürdün. Düşmanları dost tanırdın.

Ey eğri bakan! Eşeklik ederek işi ters gördün, düşmanları dost tanıdın.

3300. Nihâyet o yüzden cehenneme gidiyorsun. Ma'kûs gayret yüzünden nîmetlerden mahrûm kaldın.

Cenâb-ı Hak bu kadar peygamberler gönderdi ki oraya bağlanıp kalmayasın, vatanına dönesin.

Aklını başına alarak düşmanın mekrine aldanmayasın. İyi- kötü hiçbir sözü dinlemeyesin, diye.

Onun "iyi" dedikleri hep kötüdür; dinleme! Onun sözlerine karşı kulaklarını tika!

O zehrîdir, sözleri de zehrîdir. Onun hayrı da boynuna şer olarak takılır.

3305. Hakk'ın emirlerini, peygamberlerin tebliğlerini iyi dinle! Onların her sözünden bir ders al!

Sana ne derlerse bilâ- tereddüt kabul et ki makbûller gibi Hakk'ın makbûlü olasın.

Hak bendeleri gibi Hakk'ın tâatını ihtiyâr eyle ki onlar gibi zinde olasın.

Bu dünyânın hayâtı bir pufla sönen mum gibi fânîdir.

Hak'tan olan zindelik (âhîret hayâtı) müebbeddir, zevâlsizdir. Hakk'ın hıfz ü emânındadır.

3310. Namâzı, zikri, orucu artır! Kâfir nefisle mücâhede ederekkılıcı boynuna indir.

Gece- gündüz deme, onunla murâdına savaş, onun uğursuz kökünü dibinden kaz!

Onu dâima arzularından mahrûm bırak! Onunla cenk böyle olur. Bunu iyi bil!
(s. 119)

Onu dinlemediğin zaman, gâliben bekâ âlemine tâlibsın demektir.

Eğer cehline uyararak nefsini dinlersen bil ki o seni aldattı. Bu sözü hor görme!

3315. Ey ahmak! Nefsin sana böyle yüz çeşit hîle yapar ve pusı kurar.

Ona itâat ettik mi bil ki galebe ondadır. Itâat etmezsen o, hiçe iner.

Eğer gitmek istersen Hak yolu budur. Onun kanını şerbet gibi içmelisin!

Kavgada onun başını koparmadıkça dertten, belâdan kurtulamazsın.

Tâatlerin sana fayda te'min eden şişelerle dolu bir eve benzer.

3320. Nefis senin doğru yolda yürüdüğünü şişelerden kâr kazandığını anlarsa

Derhal tekme vurarak onları hırd ü hûş eder.

Tâat şişelerini kırdığı zaman bil ki seni a'lâdan esfele düşürdü.

Öyleyse, onun başını kes ki kurtulasın, onun hîle ve tuzağından emîn olasın.

Ondan sonra yola emniyetle devam edesin, cemâlullah'a mülâkî olsun.

3325. Cân gözünün önünde kendi varlığın perdedir. Hudâ'ya karşı sâf olsan da kendin itibârıyla tortusun.

Sen aradan çık, yok ol ki kendini nûr deryâsında göresin.

Bedir gibi olan yüzünde bulut gibisin. Maddî vücûdundan âri ol ki kendini sadrda gör!

Çünkü sen nûrîsin, nârî değîlsin! Nârî olan nakışını gönül evinden sür çıkar!

Çünkü nefsin bu evin düşmanıdır. Sana karabeti yok; yabancı bir düşmandır.

3330. Düşmanını tebîd et! Beraber oturma! Çünkü nefis düşmanıdır. Oturduğun ev de dîn evidir.

Mü'minlerin hânâmı, dinidir. Malı, mülkü de hep budur.
İnsanın izzeti de dîninden ileri gelir. O gidince hiç kıymeti kalmaz.
Aklı dost edin, nefsi koğ! Nefs perdedir. Onu çabuk yırt!
Canının önünde varlığın perde. O perde kalkarsa cânânı iyânen görürsün.

3335. Nefsinle can bir görünür. Fakat gözünü aç da dikkatle bak!

Bir değildirler: Biri elbiseye, diğeri elbisenin üzerindeki kire benzer.

O kiri mücâhede suyuyla yıkayıp temizlenmedikçe temiz kullar gibi makbûl-ı

Hudâ olamazsın.

Aynanın pasını silmek lâzım ki ondan Cemâlullah görünsün.

O güneş kimseye gizli değildir. Fakat senin gözün perde ile bağlanmıştır.

3340. Perde kalktığı gibi iyânen görür, belki de o yüzden başka yüz görmezsin.

Önünde, arakada, yerde, gökte, sağda, solda ne varsa,

Aşağıda, yukarıda her ne görürsen hep o olur. Her ne varsa cümle senin küllün odur.

Bu görmekle anlaşılır, sözle değil. Görmekle işitmek nerden müsavi olacak?

Söz başkaları için söylenir. Yüzünü o tarafa çevirsin, aşk yolunda yürüsün, diye.

3345. Söz isimdir. O cevher ise müsemmâdır. ¹⁴⁹ İsmi bırak da müsemmâyı (cevheri) al!

Sûretten geç. Mânâyı tercih et. Tâ ki gizli sır sana âşikâr olsun.

(s. 120)

Ellinci Makâle. 19 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 165] Şunu beyân edecektir ki: Hudâ yolunda yürümek hâl iledir, kâl ile değil. Nitekim la'îl cevherinin seyri (taşlıktan la'îl cevherine geçmesi) hâlinin tebeddülüyle vuku'â gelir. Nasıl ki taş bir halden diğere hâle geçmedikçe la'îl olamıyor. Şu halde yol ve yolda yürümek, tâlibin Hudâ aşkıyla tağayyür ederek bir halden diğere hâle geçmesidir. Yoksa mücerred söz söylemek veyahud dinleyip anlamak değildir. Sâlik, seyrini ikmâl ile tamâmen tebeddül eylediği zaman تخلقوا بالله: Allah'ın huylarını huy edinir" fehvâsınca Hakk'ın ahlâkını iktisâb eder. Artık bî-niyâz ve münezzehtir ki ¹⁵⁰ إذا تم الفقر فهو الله denilmiştir. Nasıl ki güneşin te'siriyle la'îl hâline gelen taş, güneşten müstağnî olur.

Bu istiğna ona ziyân vermez ki güneşin güneşten müstağnî olması demektir.

(3347.) Cân içinde mânevî bir yer vardır ki o yoldan tensiz olarak cânân tarafına gidilir.

Orada bir halden diğere geçmek sûretiyle dem â dem tebeddül vuku'â gelir.

La'îl taşının güneşin nûru altında vuku'â gelen seyri gibi ki mütemâdiyen onunla teğaddî eder.

3350. O gıdâ ile beslenerek onun cevherliği tekemmül ede her an rengi güzelleşir.

Güneşten tamâmen rengini aldığı zaman, artık o kıvâma gelmiş, tekemmül etmiş olur.

Ondan sonra pâdişâhları da imrendirecek derecede kıymetli bir cevher olur.

¹⁴⁹ Doğrusu: "Müsemmâyâ gelince, işte o cevherdir". Bkz. *İntihânâme* (1376), s. 165, be. 3557.

¹⁵⁰ "Fakirlik tamam olduğu zaman, işte o Allah'tır (yâni kişi kendini külli/tam fenâyâ erdirirse, Allah'ı bulur)"

Artık güneşin nûrundan istifâdeye ihtiyacı kalmaz, ağzına beraber dolmuş su bardağı gibi.

Dolu bardak su almaz ki... yer kalmamıştır, lebâleb dolmuştur.

3355. Bunun gibi tâlib de sülûkunu bitirdikten sonra Hakk'ın inâyetiyle pâdişâhlardan biri olur.

Nihâyet Hak gibi ihtiyâçtan münezzehtir. Bi-zâtîhi kâim olup pişvâya muhtac olmaz.

Hudâ gibi halâyıkın bütün vasıflarının fevkine çıkar, hiç birşeye ihtiyacı kalmaz.

Her ne derlerse o onun fevkinde bulunur. Fakr, gönünde gizlenmiş bir sırdır.

Bütün ilahî vasıflar onun vasfıdır. Onun zâtı iç, mâadâsı kabuktur.

3360. Rasûl-i Ekrem الله إذا تم الفقر فهو الفقير buyurmuştur. Bu hadis-i şerîf, o Rasûl-i zî-şânın sözüdür; kabul et!

İmdi, Hak yolunun fakirlerini bu halktan sayma! Hakk'ın nûru gibi, onların da nazîri yoktur.

Yezdân'ın sırrı beşerde dercolunmuştur. Fakat demir içindeki kıvılcım gibi katı gizlidir.

O kıvılcımlar taşla demire gizlenmiştir. Onlara kat'iyen su te'sîr etmez.

Sular o ateşe yol bulamaz. Onun sırrına Hudâ'dan başka âgâh olan yoktur.

3365. Onun vasfını ibâreden belki bir koku sezersin!

Ellibirinci Makâle. 185 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 166] Şunu beyân edecektir: Hak Taâlâ Hazretleri her canın içine bir nûr koymuştur. Bunun alâmeti, Kur'an'dan ve evliyâ kelâmından bir koku sezmesidir. Nasıl ki yakûb Aleyhisselâm Yûsuf'un gömleğinin kokusunu alarak gözleri nurlanmıştı. Mü'minler de Allah'ın aşkından, enbiyâ ve evliyânın sözlerinden (s.121) lezzet alarak dinleri kuvvetlenir. Dünyâyâ âşık olan ehl-i dünyâ ise bunların aksine olarak dünyânın güzelliklerinden zevk alırlar. Hakîkatte ise bu güzellikler de o âlemdendir.

Fakat gözünde perde olanlar bu âlemden sanırlar.

Bu neye benzer? Bir eve güneşin nûru girer, onu aydınlatır. Ahmak olan onu kendi nûru zannederek eve meftûn olur. O nûrun evde âriyet olduğunu, menbeinin hâricte bulunduğunu bilemez. Fakat âkil olan onun menbe'inin hâricte olduğunu bilir ve onu arar. Dünyâdaki güzellikler, âhiretteki güzelliklerin aks etmiş birer sûretidir veya o kuşların gölgeleridir. Ahmak olan kimse, ömür oklarını kuşun gölgesine atar. Okları tamâmen sarfettiği halde bir kuş vuramaz. Fakat tâli'i mes'ûd olan kimse, aksin, bu sâyenin bir aslı olduğunu düşünür ve onu arar. Şüphesiz dâima Hak'da zinde ve kâim kalır.

[Fa. 1376, s. 166] Bu makâle şunu da takrîr edecektir ki: Hakk'ın va'dlerine inanan kimse ibâdetten ve ibâdetin meşakkatinden zevk duyar ve dâima ona güvenir. Bir hamal gibi ki yük altında keyifli bulunur veya bir çiftçi gib ki buğdayı evinden götürür, tarlaya saçır. Elinden çıkan bu danelerin mahsûlü eline girmiş gibi sevinir ki "من أبقن بالخلف جاد بالعطية" Atiyyelerine bedel olarak başka bir nîmete ereceğini bilen kimse, atiyyelerinde imsâk etmez" buyrulmuştur.

Hak Taâlâ Hazretleri "والذين يؤمنون بالغيب. . .¹⁵¹" buyurmuştur: O kimseler ki görmeden ve tatmadan bizim va'dlerimize inanırlar ve onlara kavuşmuş gibi mutmain olarak seve seve zahmet ve meşakkate katlanırlar.

¹⁵¹ Başındaki و harfi olmadan: "onlar ki gayba inanırlar": el-Bakara 2/3.

(3366.) Ya‘kûb Aleyhisselâm her ne kadar Yûsuf’dan uzakta ise de gömleğinden istifâde etti.

Gömlekten onun kokusunu aldı. O kokudan gözlerindeki amâ zâil oldu.

Gömleğin kokusu Ya‘kûb Aleyhisselâma ulaştığı gibi iki gözü birden açıldı.

İmdi, âriflerin kelâmın gömleğin kokusu gibi bil ki

3370. Onun kokusundan da gönül gözü nurlanır, anâsır perdesinde olsa dahi...

Âriflerin hâli Yûsuf gibidir. Sözleri de gömleğine benzer.

Her kimin burnu varsa kokuyu çeker ve gözlerine ilaç eder.

Her kimin damağında koku almak hissi yoksa âriflerin tebliğleri ona şaka gelir, mânâsız görünür.

Ona o sözlerden, o güzel remizlerden, o hoş nüktelerden bir istifâde hissesi ayrılmaz.

3375. O, hayvan, belki de cemâd hükmündedir ki o sözlerden rûhunda bir inkişâf husûle gelmez.

Belki onun zâtı hayvandan beterdir. Çünkü onun şehvetiyle boğazından başka derdi yoktur.

Onun kıblesi ve Ka‘besi bu iki şeydir. Âkıbet meskeni cehennem olur.

Dünyâyâ âşık olan her şeyden mahrûm ve uzak olur. Yalnız burada birkaç gün keyfeder.

Bir ahmak gibi ki bir evde güneş ziyâsı görerek o evin duvarına, taşına meftûn olur.

Aydınlığı bizzât evin zanneder. “Ne kadar aydınlık, ne güzel ev” diyerek övmeğe başlar.

Ömrünü o evin aşkı yolunda sarfeder, ona candan bağlanır.

(s. 122)

Nihâyet onu geldiği yere yâni güneşten tarafa avdet eder (güneşle beraber gurûb eder.)

Evin içi, duvarı, zemîni simsiyah kalır.

Evin nûrunu bâkî zannederek “Aradığımı buldum, maksûduma erdim” diyerek sevinmişti.

3380. Şimdi aldanmış olduğunu görerek zelil ve mahcûb olur. Çünkü o güzel hayâlinden eser kalmaz.

Yahud bir avcı gibi ki körü körüne avın gölgesine (avın kendi zannederek) ok atar.

Koşar ve vurmak ümidiyle bütün mermilerini gölgeye doğru savurur.

O gölgeyi kuş zannederek arıdan koşar.

Bütün oklarını bu yolda isrâf ederek eli boşa çıkar, ömrü sefâletle geçer.

3390. “Hâlis” zannettiği nakdlerinin geçmez akçe olduğunu görerek nedâmet eder.

Bütün ömrünü telef ettiği halde elde ettiği netice şudur: av yok, kuş kaçmış tuzakta ancak nedâmet var.

Emekleri tamamiyle hiç olmuş, bazârı ziyândan başka bir kâr vermemiş.

Böyle bazârda azardan başka bir şey yoktur. Bundan herkes bîzârdır.

Nihâyet ondan bizâr olarak ellerini ısıtır.

3395. Fakat o kimse ki aydınlığın evden olmayıp hâricten geldiğini anlar, o evde hiç oturmaz.

Bilir ki bu nûr, o can güneşindedir; bu dikenli asma duvardan değil.

Çünkü topraktan yapılmış olan bu duvar, gönül bağının etrafına perde olmak üzere yapılmıştır.

Herkes bağdan tarafa gelmesin diye. Çünkü şeker tütü içindir, karga için değil.

Kargaların yiyeceği kâzurât ve müzahrefâtır. Onlar her yerde kabristan semtine dolanırlar.

3400. Böyle can bağında akan sular, âb-ı hayât olur.

Her kuş orada dolaşamaz. O yüksek yolda pâdişâhlar yürüyebilir.

İsâ olmalı ki dördüncü semâya çıksın, yer tutsun.

Bülbül olmalı ki can gülzarında gülün huzûrunda canın esrârını terennüm etsin.

Böyle bir bağa karga nerden yol bulacak? (Şâh-ı mâ zâğâ'l-basar¹⁵²)dan başkası oraya gidemez.

3405. Ehl-i kil (dünyâ ehli) kargadır. Ehl-i dil, hümâdır. İblis semâya nerden çıkabilecek

Çıkarsa başına yıldız (şihâb) vururlar. “Git alçaklarda kal,

Meleklerin tesbihini dinleme, sen ona layık değilsin,

Boynunu bükerek ednâlara in. Çünkü sen denîsin, denîlerle bulun” derler.

Dünyâda her cinsin layıkı, kendi cinsidir. Mü'minin layıkı cennet, kâfirin layıkı cehennemdir.

3410. Herkes ona layık değildir. Hûrileri intihâb etmek için hûrî ister.

Kötülüklerden temizlen de visâli öyle iste! Fenâlar Hakk'ın nûrundan uzaktır.

Orada pâk olanlar yaşar. Sen çirkin ve nâ-pâksın; oraya gidemezsin.

Sende o âlemin zevki hiç yoktur. Çünkü “bizlik” ve “benlik” içinde boğulup kalmışsın.

Zevk oradadır. Fakat sende o nîmetten yiyecek kabiliyet yoktur.

3415. Çocuğun zevki yalnız süttendir. O, sâir nân ve nîmetlerden yiyemez.

O, süttenbaşka şeyden hoşlanmaz. Ona göre, âlemin diğer nîmetleri, nikmettir.

(s. 123)

O süttten başka istemez. Çünkü diğer nîmetlerin varlığından haberi yoktur.

Fakat âkilller, nîmetlerden lezzet alırlar. Çocukların içtiği süt onlara müstekreh görünür.

Hadsiz hesapsız nîmetlerden zevkâlirlar. O zevk ve lezzetlerle doyarlar.

3420. Sonra bu nîmetler de cennetteki nîmetlerin yanında

Engindir makbûl değil, hakîrdir. Bâdem helvâsının yanında sarımsak gibi.

Hak Taâlâ Hazretleri dünyâ hakkında ¹⁵³“لهو و لعب” buyurmadı mı? Dünyâ, ukbâya nisbetle yırtık elbise gibidir.

Dünyâ ile ukbâ arasında belki hiç münâsebet yok. Dünyâ mihnet, ukbâ rahmettir.

Ukbâ, saf su gibidir. Dünyâ tortudur. O güneştir, bu küçük bir zerredir.

3425. Damla o deryâdan şunun için geldi ki bekâ deryâsı tarafına candan yüz döndürmek için.

O deryâyı bu damladan anlayasınız, bu kuru dünyâdan sevginizi kaldırasınız.

Çünkü bu kuru dünyâ, o bir damladan hayât bulur. Cennet gibi taze ve berekete mazhar oldu.

¹⁵² “Göz kaymadı...” en-Necm 53/17'ye telmih vardır.

¹⁵³ “... oyun ve eğlencedir”: el-En'âm 6/32; el-Ankebût 29/64; Muhammed 47/36.

Bu harâbe-zârdan öyle güzellikler peydâ oldu ki gönüller letâfetine meftûn oldu.

Damlasından bu kadar iyilikler feyezân eden, o hayât deryâsının kendisi acaba nasıldır?

3430. Tâ ki onu can ü dilden arayasın da bu anâsır dünyâsından sevgini kaldırasın.

Velîler gibi o deryâyâ gidesin ve orada nihâyetsiz mülke nâil olasın.

Nitekim enbiyâ-ı izâm, Hakk'ın lütfuyla dokuz kat eflâkin mâadâsında

Ebedî cennet mülkünde öyle pâdişâhlığa nâil olmuşlardır ki orada hûrîler bende gibi saf bağlar.

Nîmetlerinin haddi hesabı yok, köşklerinin altından ırmaklar akar.

3435. Bal, süt, şarâb ve su ırmakları ...Orada ne istersen hemen hazır bulursun.

Herkese, liyâkatine göre nîmetler verilir; küçüğe küçük, büyüğe büyük.

En yüksek nîmet ki velîlerin nasibidir, o arşında ferşin de halânın da mâverâsındadır.

Bu âlemin halkı, tarîkatin çocukları mesâbesindedir. Öyle büyük nîmetlerin varlığından haberdâr değildirler.

3440. O senden, istememekle sevimsiz olmaz. Kusuru kendinde ara.

De ki: Bunlar ne olacak. Daha bunlardan ziyâdesi vardır. Merdânın halleri hesaba sığmaz.

Biz eğer onlardan mahrûm isek, kusur bizdedir. Gökte olan şeyler, yerde nerden bulunacak!

Yerde olan bu kadar hayât eseri de göktendir (onun serpintisidir).

O kadehten buraya bir cur'a dökmüşler, o deryâdan bir damla da bu toprağa karıştırmışlar.

3445. İ'tikâdın eğer böyle sâdik olursa, öyle dersin ve böyle bilirsin.¹⁵⁴

Âkıbet o şâhlar sana merhamet ederek o köşklere o sofralara yol verirler.

O sofradan sen de yersin , o kerîmlerden ikrâm görür, hil'at giyersin.

Gönlünde gayba îmân oldukça, nihâyet o îmân seni oraya götürür.

Mâdemki Hakk'ın dediklerine inandın Hak Taâlâ sana ezelden ne va'dettiyse

3450. Onları sana iyânen gösterir, ivaz olarak cennet verir.

(s. 124)

Bu dâr-ı fenâda kulluk ettin. Bundan sonra da dâr-ı bekâda efendilik et!

Ektiğin tohumlar bitti, kemâle geldi. Bundan sonra cennette mesrûr olarak otur.

Hakk'ın merhamet nûru sana yoldaş oldu da gaybe onun için inandın.

O nûr yoldaşın olduğu için evliyânın sözlerinden koku aldın.

3455. Canın ezelden beri saf ve temiz idi de o sözler canına onun için te'sîr etti.

İmanının kuvvetinden dolayı "va'de-yi ferdâ"yı peşin bildin. Şimdi hâkimliğe değil, devlete erdin.

Merd-i Hudâyâ göre mev'ûd ile va'de birdir. Çünkü o va'de yakînen inanmıştır.

Mü'minler kulluktan memnûndurlar. Biliyorlar ki kendilerine mev'ûd olan ihsân muhakkak olarak verilecektir.

¹⁵⁴ Altta çizgi ve hâşiyede "Burası yarıdır" yazısı mevcuttur. Kontrol ettiğimizde tercümede sadece "yakînen" kelimesinin eksik olduğunu gördük. Bkz. İntihânâme (1376), 170, 3657.

Hasta, bî-mecâl hammâlî görmüyor musun? Ağır yük altında nasıl neş'eli neş'eli koşar.

3460. Diğer hamamlarla kaptırmadım, diye o ağır yükünden memnûndur.

O ağır yükünün altında ücret olduğunu bilir. o zahmet arasında kârın zevkini tadar.

Ücret alacağını düşünerek iki hâli (zahmetle rahmeti) bir sayar.

Gene böyle: Bir çiftçi evindeki buğdayı alır, götürür tarlaya saçar.

Gerçi evi buğdaysız kaldı, fakat o memnûndur. Çünkü on misli mahsûl alacağını düşünür.

3465. Gerçi buğday elinden çıktı, fakat o kederlenmiyor; bilâkis, memnûndur.

Çünkü toprağa attığı buğdayın artacağını biliyor. O, ziyânı şimdiden kâr tanıyor.

Cenâb-ı Hak ekilen dâneden her biri için ¹⁵⁵«أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ» buyurdu.

Akîbinde de ¹⁵⁶«يُضَاعَفُ لِمَنْ يَشَاءُ» müjdesi gönderdi. Git bunların tamamını Kur'ân'dan oku!

Ekmekle biçmek arasında (sevindirmek hususunda) fark kalmadı. Çünkü ivazı alacağından mutmain.

3470. Mü'minler de ibâdet esnâsında sıdkla, mutmain olarak cehd ederler.

Tâatinin zahmeti rahmet olur. Havf ve recâdan vâreste bulunur.

Va'd-i İlâhî'nin lezzeti peşin olarak kendine erişir. Gönlü mutmain olarak çalışır.

Her kimin yakîni ziyâde ise, dînî de ziyâdedir. Onun derûnundaki lezzetin hudûdu yoktur.

O, hesapsız lütuflar, inâmlar dolu cenneti kendinde bulur.

3475. Mü'minler bunun yüz mislini her lahza kendilerinde yakînen görürler.

Onun yanında iki âlem bir olur. O, bir görür. İki görmez.

Onun yeri vahdet tarafındadır. O, Mesîh gibi bütün alâyıktan mücerred yaşar.

Bakır vücûdu can iksirinden altın olur. Öyle altın ki kıymeti bir yerde düşmez.

Kıymette her ikisi de müsâvî olur. Akıl sâhiplerince müsellemdir ki

3480. Tuz gölüne düşen hayvan lâşesi, bir müddet sonra tamâmen hâlis tuz olur.

Artık o, bütün vasıflarıyla tuz hükmünü almıştır; her ikisinin de mâhiyeti birdir.

Bunun gibi, iksir-i Hak'la tebeddül etmiş her insanı,

Şüphesiz olarak bil ki o, ikiliksiz nûr-ı Hak olmuştur. Onda, "o", "sen"lik kalmamıştır.

Onu ayn-ı nûr bil ki kıdemden "lâ-mekân" nûrundan parlamıştır.

3485. Her iki nûr arasında fark yoktur. "İki" gören şaşkıdır, hastadır.

(s. 125)

Oduñ yanıp ateş olduktan sonra odunluktan çıkar, ayn-ı ateş olur.

İşte Mansûr'un "أَنَا الْحَقُّ"/ene'l-Hak demesi bu idi. İyi düşün ki bu ukte sence de hallolsun.

Bu sır sana hallolunca sen de hallolursun, şarâb iken "hall" (sirke) olursun.

Artık ¹⁵⁷«يُنَسُّ الشَّرَابُ» iken ¹⁵⁸«مَعَ الْإِدَامِ» olursun. Zâtın helâl-ı mahz olur.

¹⁵⁵ «...yedi başak bitirdi...»: el-Bakara 2/261.

¹⁵⁶ «Allah dilediğine kat kat fazlasını verir»: el-Bakara 2/261.

¹⁵⁷ «Ne kötü içecektir»: el-Kehf 18/29.

3490. Necis iken kendiliğinden tâhur olursun. Kötü ve denî olsan da iyi ve makbûl olursun.

Seyyiâtın tamamıyla hasenâta mübeddel olur. Zerre, âsmânda güneş olur.

Zâtı'nın vasfı beyâna sığmıyor ki... Deniz bir oluğa nasıl sığar?

Bir beyânımız ancak bir oluk gibidir. O ise derin deryâdır; küçükçük harf zarfına nasıl sığar.

O deryânın bir katresi âlemi doldurdu. Her şey onunla hayât buldu.

3495. Bir damlası dünyâyı dolduran hudûdsuz deryâyı, âlemin bir cüz'ü nasıl istîfâ edebilir?

Bu muhaldir ve akıldan hâriçtir ki zerre nûruyla beraber şemsi ihâta etsin.

Harf, savt, goft u gu birer cüz'dür. Saf deryâyı tortu içinde arama!

Cüz'î de küllî de bir kadehe sığar mı? Bunu deli olan da söylemez.

Canın cânı ifâde ile beyân olunamaz. Onu goft u günün hâricinde ara!

3500. Derûnundan inle , zikire koyul, talepten, tefekkürden bir ân geri kalma!

Rukûda, sücûdda Hâlık'ı zikret! Yalvararak de ki: “Ey Kerem-kâni rabbim!

Cân kuşumu şeytanın tuzağından kurtar ki beni mekriyle esîr etti.

Ben zaif bir mağlûbım, o ise kuvvetli bir gâliptir. Beni yolundan çıkardı, azgın etti.

Ey Mededkâr'ım, Sen elimden tut ki iki âlemde de Sen'den başka imdadıma koşacak yoktur.

3505. Dîn metâmını götürdü, hebâ etti. Yolu görececek gözümü kör etti.

Nihâyet rıza yolundan uzak kaldım. Su-i tesâdüfe kurban olan bir esîr gibi tutuldum.

Buna benzer elinden ne gelir ve içinden ne doğarsa,

Ağlayıp sızlamayı elden bırakma, zikir-i Hudâ'yı dilinden ve gönlünden düşürme!

Hak Taâlâ bu yanıp yakılışını görünce sana merhamet eder. O bâkî sarayda sana hil'at giydiren.

3510. O kerem deryâsı seni meyûs bırakmaz. Varlığın dağını üzerinden kaldırarak

Canını bu korkunç zindandan kurtarır. “Lâ havle” den kurtulur, “havl” yanına yollanırsın.

Dünyânın karanlık kuyusundan kurtulur, buradan sıçrayıp çıkarak oraya ayak basarsın.

Bir anda zulmetin nûr olur. Dergâhın hâs ve makbûl kullarından olursun.

Tevbe kapısına otur, oradan ayrılma. O kapıdan, “kün”¹⁵⁹ emri sâdir olarak maksûdun hâsil oluncaya kadar ayrılma!

3515. Muhakkak bil ki: Eğer gufrâna lâyık görülürsen, çâren o kapıdır.

Nezd-i Hak'da dâima açık olan tevbe kapısıdır. Fırsatı kaçırma bir yerde durmadan git!

Günahlarından durmadan istiğfâr et! Yüzünü Hazret-i Gaffâr tarafına döndür.

Madem ki sen câhilsin, yüzünü esrâra vâkıf olan tarafına çevir, can ü dilden ağla!

Cenâb-ı Hak ¹⁶⁰“وما كان الله معذبهم وهم يستغفرون” buyurmuştur: “Onlar istiğfara devam ettikçe azaptan masûn kalırlar.”

¹⁵⁸ “Katıkları yanlarında”.

¹⁵⁹ “Ol!”: Yâsîn 36/82.

¹⁶⁰ “...Halbuki sen onların içinde iken Allah onlara azâb edecek değildir”: el-Enfâl 8/33.

(s. 126)

3520. Senden azâbı kaldırım, rahmet ve gufrânımı üzerine yağdırırım.
Ey tevbekâr! Madem ki tevbe kapısı açıktır, sıdk ve niyâz ile o semte dolan!
Tâ ki makbûl ola, cehennemden kurtula, Hakk'ın doğru yoluna ayak basasın.
Âkıbet işin Hak'tan biter, âhirette yerin cennet olur.

Dâima kullukla meşgûl ol, kötülükten ve eğrilikten kendini çek!

3525. Git, bu denî dünyâya mağrûr olma, gönlünde Hudâ'nın aşkını artır.

Tevbe kapısından başka yere gitme! Dâima ve candan o tarafa meyl eyle!

Tâ ki sana merhamet ederek doğru yolu göstere, hilmiyle günahlarını
bağışlaya.

Yol göstermek ve bağışlamak O'ndan olduğu gibi, görüş ve biliş de O'nun
atiyyeleridir.

Hakikatte her şey O'dur. O'ndan başka bilme, yer de gök de hâkim O'dur.

3530. Sûret de O'dur, mânâ da. O'ndan başka değildir. Hiçbir kimse O'nun
emri olmaksızın hareket edemez.

Kur'ân'da buyurdu ki: Evvel, Âhir benim. Zâhir ve Bâtın da Ben'im; Ben'den
başkası değildir.

Değil mi ki Kur'ân'da böyle buyruluyor. Şu halde Hak'tan başkasını bilme.
Sözün hulâsası budur.

Eğer sende akıl varsa bunu anla! Sakın aklını bırakıp da cehline uyma!

Hakk'ı, zıdsız, nidsiz ferd bil! Merd isen sûrete bakma!

3535. Vâki' budur. Bundan başkası hatadır. Böyle itikâd edersen, yolunu
doğrultmuş olursun.

Böyle yolda yürüyen kimsenin cismi tebeddül ederek ruh olur.

Ten ise de hep can olur. Her sâatte ona Hak'tan yüzlerce feyz erişir.

Ne kadar kesif, acı ve hâm olursa olsun, aşk ateşi onu pişirir.

Tatlanır. Acılığı kalmaz. Irmağa karışan yol gibi.

3540. Irmağın suyuna bir kere karışıp da onun gibi pâk oldu mu, artık ondan
sonra "Benim için, senden başka yoktur" demeye başlar.

Ne mutlu o câna ki aşkla yoldaş ola, o, Îsâ gibi göklere çıkmıştır.

Mihnet içinde hesapsız hazîne buldu. Destiden çıkarak deryâ oldu.

Varlık destisini kırdı, can suyunu cism destisinden kurtardı.

O su, destisiz olarak ırmaktan aktı. Vücûd destisinden kurtularak mânâ
deryâsına aktı.

3545. Bilâ-hicâb, yâri der-âğuş etti. O dildârın aklını başta tuttu.

Artık onun cânı cihânlara sığmaz. Çünkü kalbi Yezdân'dan kuvvet ve kudret
aldı.

Aşk, vuslattan sonra artar. Irmak engin ceyhûn olur.

Eğer sen de tarîkate her gün biraz daha terakkî etmezsen eslâf zümresine
nasıl erişeceksin?

3550. Cenâb-ı peygamber, "İki günü müsâvî olan aldanmıştır"¹⁶¹ buyurarak
ne kıymetli bir inci delmiştir!

(s. 127)

Elliikinci Makâle. 66 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 174] Şunu beyân edecektir: Tâlibe lâzımdır ki seyrinde bugünkü
erdiği makam, dünkünden yüksek olmalıdır. Dâima tezâyüd etmelidir. Ve bu mânâyı
zaman zaman derûnunda müşâhede etmezse, bilsin ki onun yolunu bağlamışlardır.

¹⁶¹ Deylemî, Hz. Ali'den zayıf bir senedle rivâyet etmiştir. Bkz. Aclûnî, II, 233.

Eğer talebinde sâdık ise, derhâl tezarrua başlar ve –cehennem de olsa – başkasıyla meşgûl olmaz. Me'mûl ki Hak Taâlâ merhamet eder de bağlanmış olan yolunu açar. Eğer talepte biraz daha terakkî ettiği görülmezse, o, ücret bazarında aldanmış demektir. Nitekim Rasûl-i Ekrem buyurmuşlardır: “من استوايو ماه فهو مغبون“: İki günü müsâvî olan (ikinci günü salâhca birinci gününden, ileride olmayan) kimse aldanmıştır.”¹⁶²

Eğer tâlib, talebinde rûz-efzûn olursa, yâni, her gün, bir gün evvelinden iyi olmak sûretiyle seyrinde devam ederse, bunun âlâmeti şudur: Her eriştiği menzilde yeni yeni bağlar, bostanlar, çimenzârlar ve ma'mûreler görür ve onları son menzil zannederek maksûd-i küllîye erişinceye ka[dar] böyle devam eder. Maksûd-i küllî: ¹⁶³“و أن إلى ربك المنتهى” mantûk-ı şerifince, Hak'tır.

Hak yolunun menzillerinde bu gibi acâyib ve garâib seyr edilirse, kıyas et ki vâsıl olanlar ne ma'mûreler, ne nüzhetgâhlar, ne acîbeler, ne pâdişâhlıklar müşâhede ederler.

(3551.) Peygamberimiz buyurdular ki: “Bir insanın iki günü müsâvî olursa, o kimse aldanmıştır.

O bu dünyâ bazarında aldanmıştır. Ona dostundan lütuf yerine kahr gelir.

Lâzımdır ki dînin günden güne artsın. Tâ ki Hak'tan maksûdun hâsıl olsun.

Aksine olursa (artacak yerde eksilirse) şüphe etme ki kıyâmette cehennem odunu olursun.

3555. Kendini bu halde gördüğün zaman, sûz ve niyâzla huzûr-i Perverdigâr'da inle!

Dünyâda ne cürm işledinse, cümlesinden tevbe et! Gözün ağlasın, gönlün âh ve figân etsin.

Dertli gönlünle yüzünü yerlere sür! Başını secdeye koy, inle!

Gerek tenhada, gerek halk içinde, durmadan Hak'tan rahmet ve mağfîret iste!

Ola ki Hudâ âh ü feryâdına rahmet ederek gaflet dağın önünden kaldırr.

3560. Makbûller gibi O'nun yoluna gidersen, arkını dünyâyâ, yüzünü can tarafına döndürürsün.

Çektiğin her mihnetin sonunda bir mükâfâta erer, her sofradan türlü nîmetler yersin.

Her menzilde acâib bağlar temâşâ eder, meyvelerinden ağızsız olarak yersin.

O yolun dağlarında, sahrâlarında ne acâib menziller vardır ki anâsırla âlâkası yoktur.

Sebzeler, meyvelerle dolu goncalar, sofralar, sayısız mihmânsaraylar...

3565. Sefer esnâsında bunlara benzer yüzlerce menzil görürsün. O menzile kadar ki ondan öne geçilmez.

Cân içinde son menzil odur. Oraya eriştiğin zaman, gönlünün muradı hâsıl olur.

Yolda gördüğün güzellikler, onun yanında bir yaprak kadar kalır.

O yolun menzilleri böyle güzel olursa, şüphesiz o menzil bunun iki yüz misli güzeldir.

Yüz, iki yüz ne oluyor... Onun haddi yoktur. O ilmin yanında bunlar ebced gibidir.

(s. 128)

¹⁶² Hadîsin kaynağı bir önceki dipnotta geçti.

¹⁶³ “Ve şüphesiz son varış Rabbine'dir”: en-Necm 53/42.

3570. Ebced, ilim tarafına gitmek için bir kapıdır. O bağlara kerimlerden başka kim girebilir.

O bağ, o çimenzâr, son menzildir. İki cihânın nûru da oradan gelir.

Bu âsmânın kandili şemstir. O şems, zaman ve mekânla mukayyed değil, ezeldir.

Hakîkatte bu cihânda şems gibi bir garîb yoktur. Nûru ondan al ve o dergâhta dur.

Şems, her ne kadar hâricte ferd ise de onun mislini tasavvur mümkündür.

3575. Fakat o şems ki esîr ondan vücûda gelmiştir, ne zihinde ne hâricte nazîri yoktur.

Fakat bir misl tasavvur etmek için sen onu hazîne farzet.

Aşk güneşinin başka sîmâsı vardır. Onun feleği, velîlerin cânıdır.

Dünyâyâ nûr onlardan intişâr eder. Cân da ten de onlardan canlanır.

Âlemin varlığı o güneşin bir zerresidir. İki âlem o deryâdan bir damladır.

3580. Bütün keyfiyetler, o bî-çünden vücûda gelmiştir. O ezeldir. Bu cihân ise şimdi vücûda gelmiştir.

Hâdis olan her şey fânîdir. Âlim olan hâdis tarafına gitmez (meyletmez).

Meyli dâima bekâ tarafına olur. Dem be dem Hak'tan terakkîye mazhar olur.

Dâima bekâ tarafından artar. Fenâ cihetinden eksilir. Topraktan inkitâ' ederek deryâyâ gider.

Nihâyet balıklar gibi deryâda mukîm olur. Câmî "lâyemût"lar firkasına iltihâk eder.

3585. Bu varlıktan ölür. Hak'tan bâkî hayât alır. Böyle olunca Hakk'ın bendesi olur.

Sâliklerin sülûku böyle olur. Sen de böyle çalışmazsan hâliklerden olursun.

Yerin göğün bütün eczâsı, gizli âşikâr Cenâb-ı Hakk'a hamd ü senâ ederler.

Onların tesbihini Hudâ'dan başka veyâhud Hakk'a mahrem olan velîlerden başka kimse işitemez.

O sırrı, o sessiz sesleri Hakk'ın nûruyla velîler işitir.

3590. Şu halde onu da beşer değil Hudâ işitmiş olur. Çünkü o her şeyden hattâ kendinden de kurtulmuştur.

Sen iki görme ki Hakk'ın nûru birdir. Mü'minlerin o birliği şüpheden vârestedir.

Cisimleri taaddüd etse de şüphe etme ki rûhları birdir.

Onların müteaddid olmasından içindeki güneş ziyâsının da müteaddid olması lâzım gelir.

Onun bunun evinde parladığına bakarak şaşkın gibi güneşin nûrunu ayrı ayrı zannetme!

3595. Sûrete bakan aded görür. Mânâyâ bakan ehad görür.

Sûretin bekâsı yoktur. Ona bakma, ey tâlib! Yüzünü mânâ tarafına çevir.

Senin kıblen dâima mânâyâ olursa Hak Taâlâ seni ebediyen kendiyle kâim eder.

Hak ile kâim, Hak ile zinde oldun mu, Hak'la dâim ve müebbed mesrûr olursun.

Madem ki senin için bu devleti elde etmek imkanı vardır, o yolda ayağınla değil başınla koş!

3600. Git, kendine nidâ et! Başını açub yalvar ki Cenâb-ı Fettâh sana da kapıyı açsın.

Bir dane ek, yüz harman kaldır. Bir boncuk ver, yüz boncuk al!

Bu alış-verişi yapan kazandı. Elden kaçırın hasretle can verdi.
Gönül o aldanıştan erir, kan olur. Ondandır sonra olacağı dile gelmez:
(s. 129)

3605. Böyle bir gabn-ı fâhiş, o garâmdan eşek gibi bir ahıra tıklılıp kalmadan evvel,

Cenâb-ı Hak' a yalvar, de ki: Keşke ben toprak olaydım da ten nakışından kurtulaydım.

Keşke annem beni doğurmayaydı da canım bu cezâları görmeyeydi.

Annem beni rüsvâyılık için doğurmuştur ki benden böyle hadsiz hesapsız fesadlar zuhur ediyor.

Kime ağlayayım, kime feryâd edeyim ki ondan derdime bir dermân olsun.

3610. Kerîm olan Allah'ın dergâhından başka tazallum edecek kim var?

İns ve cinin zâhir ve melcei, iki cihânın destgîri yalnız O'dur.

Kendinden ibâdet sâdır olmayan olmayan kimsenin ölümü, yaşamasından daha hayırlıdır.

Keşke vücûda gelmeseydi de varlığı didik didik olmasaydı.

Kendi çirkinliğini bilmeseydi, kendini bir yara gibi görmeseydi.

3615. Değil mi ki beras illetine mübtelâ olanları halktan tecrîd ederek onun için ayrı yer hazırlarlar,

O fenâ hastalık başkalarına da geçmesin, şunun bunun eline ayağına bulaşmasın diye...

Ellüçüncü Makâle. 102 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 177] ¹⁶⁴ " لا تتخذوا عدوي وعدوكم أولياء . . . " âyet-i kerîmesini tefsîr edecektir.

Cenâb-ı Hak buyurmuştur ki: Ey mü'minler, ey sâdık tâlibler! Düşmanlardan, kâfirlerden, münkirlerden, bî-gânelerden, Hak'tan uzak olanlardan hazrediniz, onlarla ihtilât etmeyiniz, onlardan uzaklaşınız, onların muhabbetinden kendinizi çekiniz! Tâ ki onların Küfrü ve bî-gâneliği size de sirâyet etmesin. Çünkü üzüm üzüme bakarak kararır.

Fakat bu ihtiyât, tâlibler içindir. Amma vâsıl olup da maksûdu hâsıl olunca Hudâ'nın sıfatıyla ittisâf edince, artık onlar için korku kalmaz. ¹⁶⁵ "ألا إن أولياء الله لا خوف عليهم ولا هم يحزنون" buyrulmuştur. Meâli kerîmi: Biliniz ki Allah'ın velîleri için ne korku vardır, ne keder..." Bilâkis, vâsılların münkirlerle oturup kalkmaları lâzımdır ki Hak'ın kudretiyle onlardan inkârı gidereler. Onlardan bunlara bir şey bulaşmaz (zarar gelmez).

(3617.) Bundan dolayı Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Kerîm'de " لا تتخذوا . . . " ¹⁶⁶ buyurdu: Ey ciddiyetle îmân edenler! Kâfirler sürüsünden, o denî kavimlerin bütün hareketlerinden ictinâb edin!

Tâ ki onların küfrü size de sirâyet etmesin. Onlardan uzaklaşmak gerek.

3620. Öyleyse cihânda dinsiz kimselerle oturup kalma, onun sohbetinden dâima kaç!

Sakın, münkirlerden sakın! Dâima mü'minlerle oturup kalk!

Münkir, sendeki ikrârı selbeder, inkâr duygusunu artırır.

¹⁶⁴ "... Benim de sizin de düşmanız olanları dost edinmeyin": el-Mümtehine 60/1.

¹⁶⁵ "... Bilesinizki Allah'ın dostlarına korku yoktur. Onlar üzülmeyecekler de": Yûnus 10/62.

¹⁶⁶ "... edinmeyin": el-Mümtehine 60/1.

Onun tesîriyle dînin yaprakları dökülür, kolay işlerin güçleşir.

En nihâyet sen de onun gibi dinsiz olursun, kâfirlerle cehennemde kalırsın.

3625. Çalış, gâfil bulunma! Dünâyânın kötülüklerinden sakın!

Hakk'ın emr ve rızâsına candan gayret et! Bu yolun renc ve mihnetlerini bal şerbeti gibi iç!

(s. 130)

Hak için mahrûmiyetlere katlan! Öyle ki Hakk'ın kahrı sana lütfü gibi gelsin.

Hak yolunun renc ve belâsından baş çekme Allah'ın rızasına muvâfık olmayan balı bile ağzına koyma!

Dînin acılarını şeker şerbeti gibi iç. Hakk'ın aşkıyla pınar gibi kayna!

3630. Dâima zikirle, fikirle meşgul ol! Perdeyi yok olana kadar kes, yırt, kopar!

Serkeş nefsin başını tâat kılıcıyla kes! Tâ ki inci ile dolu saf deryâ olasın.

Kâfir nefsin eline bir kere yakayı verdin mi ahmaklar gibi bocalar durursun.

Cehl belâsıyla her rast geldiğin kuyuya düşüyorsun, o menzile gidecek yolu aramıyorsun.

Hakk'ın emrini tut! Onunla amel et, ne uyuyorsun? Artık kendini uyandır.

3635. Cenâb-ı Hak dünyâda sana her ne kadar mühlet verdiyse, ondan evvel muradına gayretle bu cihândan kurtul!

Ola ki bahtın seni bu korkunç kuyudan çıkarır da tarafsız maksûduna doğru götürür.

Çünkü tarafta (sûret âleminde) bir çok âfetler vardır. Bizzat taraf, o rahata hicâbdır.

Dâr-ı Bekâ, tarafsız tarafındadır. Gönlünden çıkarmazsan, likâyâ kavuşursun.

O taraf, muğlak müşkilleri halleden ve ten kaydıyla mukayyed olmayan hayât-ı mutlaktır.

3640. Orada hiçbir türlü sevinç ve keder bulunmaz. Ne iyi, ne kötü, ne ziyâde, ne noksan.

Orada ne yaz var, ne kış. Oraya ne "sen"lik sığar, ne "ben"lik!

Kur'ân'da buyrulduğu üzere: Orada ne güneş (harâret) var, ne de zemherîr (bürûdet)!

Çünkü bunlar bir takım ezdâddır. Halbuki orada zıd yoktur. Emsalsiz Kudret-i Hak vardır.

Oraya zıd ve nid sığmaz. Var olanların o yersiz yanında yeri yoktur.

3645. Meyvesi sâftır. Ne kabuğu var, ne posası. Orada dostlar birbirini hicâbsız görür.

Orada başsız, ayaksız koşar; dilsiz ağızsız söylersin.

Şevk ve tarab içinde hem var, hem yok olursun. Her dem acâyib bir âlem seyredersin.

İyi bak! Bakır külçesi, kimyânın vürûduyla altın olunca ne oluyor?

O külçe hem var, hem yok oluyor. Sûretten geç. Atını mânâ tarafına sür.

3650. Aynı bakır tamâmen altın oldu. Onda bakırlıktan eser kalmadı.

Bunun gibi, abdâl-ı Hudâ da mübeddel olurlar, noksandan kurtulup ekmel olurlar.

Hepsinin zulmânî cisimleri nûrânî olur. Onların zâtından ölüm korkusu uzaklaşır.

Bir tâlib ki Hak yolunu katetti, o menzilde gönlünün muradına erdi.

Onun hiçbir türlü kurtulması kalmadı, himmet atını o menzile taraf sürdürdü.

3655. Böyle kimseler, kötülerle sohbet ederse, onları da yola getirir.

Çünkü o nûrdur. Nûrun gelmesiyle zulmet zâil olur. Belki o zulmet, ayn-ı nûr olur.

Onu rahmeten lilâlemîn bil: iki âlemde herkese iyiliği dokunur.

Yerde, gökte Hakk'ın nâibi odur. O'nun nefesiyle ölür, dirilir.

Onun yaptığı iş, Allah'ındır. Onu bir an Allah'tan ayrı bilme!

3660. Yürü, kendi varlığından tebeddül et! Bu tarkle bütün zararların kâr olsun.

Kendini dâima dîn ile meşgul et ki dîn yüzünden neşv ü nemâ bulasın. !

(s. 131)

Çünkü dâima ne ile meşgûl olursan, onun rengini alırsın.

Şehvetin galebesi hâlinde şehvet olursun. Hiddet hâlinde aynı kahr ve gadab olursun.

Bunun gibi, şaka olsun, gerçek olsun hangi sıfatta isen onun rengini kabul edersin.

3665. Öyleyse kendini gece gündüz tâate ver. Her ne kadar tâat vücûda zahmet verirse de...

Tâatın nûru yavaş yavaş sana siner, onun te'sîriyle gönül taşının kıymetli la'li olursun.

Kendini dâima mertçe fedâ et! Canını, tenini tâat yoluna vakfeyle!

İşi O (Hak) görür. Mükâfâtı da O verir. Tâatı terk yüzünden halka mihnet erişir.

Tâatı terk etmek, seni Hak'tan uzaklaştırır. Dostun visâlinden mehcûr eder.

3670. Öyleyse bir devletten mahrûm kalırsan, tâatten başka şeylere çalışmakta isâbet yoktur.

Öyleyse ecel gelmeden önce amel işle! Ömrünü o yolda fedâ et!

Mezraa olan bu dünyâda âhîret için tâat tohumu ek!

Haydi, ömrünü ganîmet bil de burada (bol bol) tohum saçmaya bak!

Tâ ki öldükten sonra Hak'tan mükâfât alasın. Maksûdundan taraf-ı Hak'tan kapılar açıla.

3675. Eğer Hudâ kendisinin yâr ve yardımcısı olan bir merd-i güzîne rastlarsan ki o,

Bizim ayakbağımız olan benlikten kurtulmuş, pür-hayât olan muhabbet cihânında

Zulmeti nûra mübeddel olmuştur. Hudâ kendisinden bir sûretle ayrılmaz.

Onun eteğini tut! Ona kul ol! Onun mübârek atiyyelerinden berekete mazhar ol!

Tâatların aslı onun didâridir. Kendini onun hizmetine hasret!

3680. Çünkü sana her bakışında bir nûr bahşeder ki onun te'sîriyle taş gönülün cevher olur.

Tâat her ne kadar sana yardım eder, Hudâ âhîret de ecr ü sevâb verirse de,

Ondan (o merd-i güzînden) yüz o kadar atiyye erişir. Yüz nedir ki! Bî-pâyân.

O kimse ki dünyâda bu devlet ona nasîb oldu, yâni o sâhibkırana karn oldu,

Ona tâatten kazandığı devletten ziyâde devlet erişir. Hem mücâhedesiz olarak.

3785. Eğer merd-i Hudâ'yı bulamazsa, tâate devam etsin, tâat üzerine ömründen ağ kursun.

Cân ü gönülden namâza, oruca koyulsun, bütün zevki tâatte arasın, bulsun.

Çünkü tâat onun içindir ki Hak'tan sana böyle bir devlet nasîb ola da,

Bir şehinşâhın hizmetine eresin, onun bahşışinden müstefid olasın.

Merd-i Hudâ'nın sohbeti, su üzerinde kayıp giden bir gemiye benzer. Seni zahmetsizce maksûduna yetiştirir.

3690. Cehd ve tâat, yer üzerinde yaya olarak menzil be menzil yürümek gibidir ki

Sonunda korkudan emîn olmak endişesiyle gönlü dâima hasta ve muzdariptir.

O, gemide ayaklarını güzelce uzatır, naz ile bir yastığa yaslanır.

Gemi onu vatanına götürür, ailesine kavuşturur.

3695. Su üzerinde onun yerine gemi çalışır. Yatağında rahat rahat uyurken yol alır.

Âlimler hakkında "Sefineye benzerler" buyrulmadı mı? Öyleyse cânı başında olanlar gemi ararlar.

(s. 132)

Nuh'un gemisine kim binerse âb-ı hayât içmiş olur, ölümden kurtulur.

O, cihân tûfanından emin olur. O gemi onu can şehrine götürür.

Nihâyetsiz zahmet ve korkulardan kurtulur. Sâlimen dâru'l-emâna kadar gider.

3700. Bu dünyâ dînin ve hayâtın tûfanıdır. Gemisi şeyhtir, niyaz ve bendeliktir.

Her kim merd-i Hakk'a kulluk ederse, fenâsız, ölümsüz bir hayâta kavuştu.

Öyle bir hayât ki sonunda ölüm yok. Ne matlûbu varsa hiçbirini kendini fevt etmez.

O kimse ki tâli yardım etti, inâyet-i Hak'la kendisine böyle bir gemi nasîb oldu.

Onun devletini delil ile tavsif etmek imkânsızdır. Binâenaleyh o cihetten sarf-ı lisan ediyorum.

3705. Şeyh gemi, tâat ayak gibi olduysa, artık şeyhe itimâd et! Ondak başkasını arama!

Sana her zaman şeyhinden erişen feyz, yüzlerce tâattan husûle gelmez.

Öyle bir şâhı bulunca sıkı tut. Sağ oldukça canını yoluna fedâ et!

Gece gündüz, gizli âşikâr, ne isterse yap ki sana Rabbin inâyeti erişsin.

Tâ ki ondan vuslata mâlikiyet hâsıl ola. Noksandan kurtulup kemâl bulasın.

3710. Dünyâda onun gibi sen de şâhlik edesin. Gizli olan şeyler sana iyân ola.

Her zaman yüzlerce cihân peydâ edesin. İstersen gözlere göz veresin.

İki cihânda Hakk'ın mazharı olasın. İns, cin, melek hep senden hayât alalar.

Hakk'ın yaptığı işlere senin cismin âlet ola. Hakk'ın ef'âlini herkes senden müşâhede ede.

Ten, candan dolu olduğu gibi, sen de Hakk'ın nûruyla dolasın ki senden gelen Hak'tan gele.

3715. Cehennemden cennetler vücûda getiresin. İyi kötü bütün yaptıkların yerinde ola.

Bütün işlerin hikmete uygun ola. Senin lütfunla nikmetler nîmet ola.

Her kim senin işlerini iyi görürse, dikenlerini gül yerine kabul eder.

Şüphesiz Hakk'ın makbûllerinden olur. Mâ-sebak ilmine muttalî olur.

Nihâyet velîler iltihak ederek orada etkiyâ meslekine dâhil olur.

Ellidördüncü Makâle. 36 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 181] Şunu beyân edecektir: Vâsıl şeyhten tâlib mürîde atıye nev'inden erişen nîmetler, ibâdetle husûle gelmez. Çünkü ibâdet ve tâattan mü'minin nâil olacağı mükâfat, cennettir. Halbuki cennet ehli, Hakk'ın didârına

hasret çekerler ve dâima onu isterler. Zîrâ didâr-ı Hak, lezzet ve azamette, cennetten yüzbin kat ilerdedir. Tâatin neticesi cennettir. Merdân sohbetinin neticesi ise Hakk'ın didârıdır. İmdi yakînen ma'lûm oldu ki tâlibe merdândan erişen hayır, tâatten erişemez. Bundan dolaydır ki Peygamberimize î mân bütün şehvetlerini Hak rızası uğruna terk etmiş olan ve Hakk'ın emriyle Hazret-i İ sâ dîn üzere çalışmakta bulunan râhiblerin ibâdetlerinden daha iyidir. Onlar Hazret-i Peygamberimiz'e î mân etmedikleri için o ibâdetleri merdûddur. O halde doğru (gerçek) bir velî varken, onun rızasından ve ona hizmetten başka ne yapılırsa, hep dalâlettir. Çünkü Hakk'ın rahmet güneşi evvelâ onların (s. 133) üzerine doğar, sonra onlardan halka dağılır. Nasıl ki vahy-i ilâhî de evvelâ peygamberlere gelir, sonra onlardan halka erişir.

Bu makâle şu mânâya da işaret edecektir ki: Dünyâ pâdişâhları hiddet ve infiallerini teskin için keserler, biçerler. Bunlar hep cisimler üzerinde vukua gelir. Cisim ise fânîdir. Nihâyet yok olacak. Çünkü sonunda ölüm muhakkaktır. Bundan dolayı vücûda açılan yara ve edilen işkence nisbeten kolaydır. Fakat merdân-ı Hudâ'nın açtıkları yara onulmaz. Çünkü onlar yara açarlarsa, can üzerine, dîn ve î mân üzerine açarlar ki bunlar bâkî olduğundan bunlar üzerine açılan yaralar da ilelebed onulmaz. Ondandır sakınmalıdır.

3720. Tâatin özü, merdânın sohbetidir. Onların bendesi sultan olur.

Onların atiyyelerini tâatle elde edemezsin. Öyle nîmetleri cennette bile bulamazsın.

Cennet ehli, Hakk'ın cemâline müştâk olurlar. Ve dâima Hak'tan onu niyâz ederler.

Hepsinin arzusu didârıdır. Hepsinin candan temennî ettiği odur.

İşte merdân-ı Hudâ'nın bahşedeceği atıye, cennet ehlinin candan taleb ettiği didârıdır.

3725. Vuslat Cennetinde öyle nîmetler vardır ki onları Cennetü'l-Mevâ'da bulamazsın.

Eğer tâlihn yâver olursa, o nîmetlere erişir, hadsiz hesapsız iyiliklere kavuşursun.

Cennette öyle bir pâdişâhlığa nâil olmak için durmadan çalış, boş durma.

Gece gündüz ibâdet et, boş oturma tâ ki dînin mükâfatlarından mahrûm olmayasın.

Nihâyette merdudlardan olmayasın. Âhirette Hakk'ın makbûlü olasın.

3730. Tâatin sûreti de merdândan erişti. Her mü'min dîn yolunu onunla katetti.

Hadsiz hesapsız türlü nasihatler verdiler. Mü'minler de seve seve candan dinlediler (kabul ettiler).

Herkes tâatinden müstefid olsun, Hak yoluna merdler gibi gitsin diye.

Demek ki tâat de o sultanların atıyesidir. İyi bil ki herkesin elinden tutan onlardır.

Gerek huzûrda gerek gaybette ümmetler onların lütuflarıyla yolu öğrendiler.

3735. Gıyâbî ikramları bu olursa, acaba huzûrdaki ikramları nedir ve nasıldır!

Huzûrda olsun, gıyapta olsun, meclâ onlardır. Onlar Hakk'ın ezeli nûrudur.

Herkesin elinden tutan, merdân-ı Hudâ'dır. Çünkü onlar Hakk'ın esrârına mahremdirler.

Onlar beşer sûretine temessül etmiş sırrı Hak'tır. Hayır ve şerrin verasında hayr-ı mahzırlar.

Onların hayrı candır ve canların aslıdır. Çünkü onların dâimî seyirleri vuslattadır.

3740. Ey oğul! Mademki o menzile dîn yoluyla varılır, ömrünü o yola vakfeyle!

İnsanı o menzile götürecek olan dîn ile tâattir. Şuur sâhibi isen bu sözü iyi dinle.

Dînin rahatına mihneti tercih et ki dîn sultanlarından hazînelere nâil olasın.

Onların huzûrunda kulluk et. Her ne kadar onlar aynen bal ise de zehirlerinden de sakın.

Çünkü onlar yara açarlarsa, can üzerine açarlar. Onun te'sîriyle yalnız ser değil sır da îmân da gider.

(s. 134)

3745. O, rahmeten li'l-âlemîndir. O vücûd, güneş cûd ve kerem menbaından nûr alarak tenevvür etmiştir.

Bütün âlem ferr ü tâbî ondan alırlar. Muhtaclar gıdâlarını o sofradan temîn ederler.

Bütün şefkatler onun aksidir (gölgesidir). Bu dünyâ onların yüzünün nikâbıdır.

Acaba bizzat o Güneş'den nebe'ân eden nûr-ı rahmet nasıldır? O nûrun huzûrunda zerre ol, baş çevirme!

O kudretin huzûrunda mahv ol! Bu vücûd destisinden çık da deryâya iltihâk eyle!

3750. O'nun varlığı yanında yok ol! Kendini görme! Tâ ki o kudret sana zâhir olsun.

Cân suyun can kaydından kurtulup deryâ olsun, mekândan Lâ-mekâna doğru gitsin.

Acaba o zat ve sıfatı nasıl şeydir ki hayâtın da memâtın da mastarı oluyor?

Merd-i Hakk'ın vücûdu öyle bir rahmettir ki kulluğuyla efendiliktir, devlettir.

Onu görmekten büyük nîmet yoktur. Onu gören her Yezîd, Bâyezîd olur.

3755. Merd-i Hakk'ın evsâfı bunlardan daha çok ziyâdedir. Fakat nasıl anlatabilirim ki keyfiyetten münezzehtir.

Ellibeşinci Makâle. 99 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 183] Şunu beyân edecektir: Hak Taâlâ Hazretleri kudretiyle topraktan yarattığı insanı, semâların fevkine çıkarıyor, arştan ileri götürüyor. Tâ ki arşın ve âsmânın nûr-ı mahzî olan sâkinleri (melekler), ondan kurbet dersi alsınlar, böyle hâkî bir vücûdun huzûrunda secde etsinler. "فسجد الملائكة كلهم أجمعون" : Meleklerin hepsi ona secde ettiler. ¹⁶⁷

(3756) Hazret-i Âdem'e melekler secde etmedi mi? O gerçi topraktan yaratıldı; fakat meleklerin fevkine çıktı. Hak Taâlâ toprağı arşın üzerine çıkarıyor. Tâ ki arş-ı mecîd, ferşin bir cüz'ü olan Âdem'den, meleklerle beraber lâmekân cihânında ilim ve hikmet ve kurbet nûru iktibâs etsin.

İşte Zât-ı Kibriyâ'dan böyle rahmetler erişir. Hakk'ın âyâtının hudûdu, pâyanı yoktur.

3760. Ne kadar günahkâr olsan da, O'ndan ümidi kesme! Çünkü O, fânîyi bâkî yapmaya kâdirdir.

¹⁶⁷ el-Hicr 15/30.

Kudret sâhibidir. Her ne isterse onu yapar. İsterse ölmüş toprağa can verir.

Şeytanı arştan ferşe indirir. İnsanı ferşten arşa çıkarır.

İblisi âsmândan sürmedi mi? İdris'i semâya çıkarmadı mı?

O Âdil-i Mutlak her ne isterse oluyor. Öyleyse hayır ve şerde (her hususta) ondan ümidi kesme!

3765. Eğer eşrârdan isen, duâ et, seni dünyâ ve âhirette, ahyârdan eylesin.

Sakin o huzûrdan ümidi kesme! Mahrûmlar gibi ye's tarafına gitme!

Cenâb-ı Bârî, "Allah'ın rahmetinden kâfirlerden başkası me'yûs olmaz"¹⁶⁸ buyurdu.

Ye's, Hakk'a karşı büyük günahdır. Nevmîd olan, Hak yanında merdûd ve perişan olur.

3770. Bil ki O, Kâdirdir. Senin gibi âciz değildir. Her muhâl O'nca mümkündür.

Bil ki O, Gafûr'dur, Rahîm'dir. Müşkillerin O'ndan hallolunacağına inan.

Halkı ye'se düşmekten kurtaracak bir rivâyet: Mahşer gününde,

(s. 135)

Bir kulun eline amel defteri verilir: Baştan başa siyah, fisk ve fedâhatle dolu.

Onda hayra dâir bir şeyler yok. Ancak sâdıkları dilâzâr etmiştir.

3775. O galîz rûhlu, katı kalbli, bî-namâz âsî defterini okuduktan sonra

Onu yite kaka cehenneme götürürler, fakat o tenbeller gibi yasvaş yavaş yürür.

Giderken de rahmet ve mağfîret ümidiyle sık sık arkasına bakar.

Adım başında bir durur, ardına bakar, intizâr eder.

Hak'tan fermân sudûr eder ki: Ona söyleyin ki: "Ey atıl, bâtul adam,

3780. Ey şer ocağı, ey sersem, ne bekleyorsun? Neden arkaya dönüp bakıyorsun?

Ey Allah'ı gücendirip şeytana tapan, işte defterin eline verildi. "

O kul der ki: "Evet ne beyân buyurdunuzsa ben ondan yüz kat kötüyüm.

Fakat kendi fenâlığımdan ve işlediğim şerlerden kat'-ı nazarla

Yâ Rabbi, Senin lütfuna güveniyordum, bana merhamet edeceğini umardım.

3785. Ey Kerîm, Sen'den ivazsız, garazsız in'âm ve ihsân göreceğimi sanıyordum.

Yüzümü kendi fenâlıklarına değil, Senin lütfun ve merhametine döndürüyorum.

Ona güveniyorum ki beni yoktan meydana getiren,

Hesapsız rahmetine lâıyk gören, kulunun güvendiği işte bu keremlerdir.

Ben, günahkâr olmağla beraber cezâ gününü inkâr etmedim. İtimâdım Sana idi.

3790. Peygamberler ne emrettiyse hiç birini inkârla karşılamadım, hepsini tasvîb ettim.

Cûd ve keremine her zaman güvenirdim ki bu mağrûr kulunu afvedersin.

Beni toprak iken ot ettin. Besledin, yetiştirdin.

Ba[na] türlü türlü şekiller ve sûretler verdin; Buğday ettin, ekmek ettin.

Sonra bana cisim verdin. Cân verdin. Beni vücûd âlemine getirdin.

3795. Göz verdin, akıl verdin, fikir verdin. Sayısız ihsânlarına nâil ettin.

Fânî dünyâda benim cehd ve gayretim olmadan beni vücûda getirdin.

Senden ivazsız olarak bu kadar lütuflar gördüm. Senin de bunlarda merhametten başka garazın yoktu.

¹⁶⁸ "Kâfirlerden " yerine "Dâlâlette olanlar" farkıyla: el-Hicr 15/56.

Bu büyük ihsânlarına güvendim de korkuyu bırakarak recâyâya sarıldım.

Şimdi de Senden gördüğüm lütufların aynını istiyorum: Ben fenâlık ettim, Sen iyilik et!

3800. O mücrim suçlarını bu sûretle sayıp dökünce o atâ deryâsı cûş eder, der ki:

“Ey melekler, onu geri getirin! Madem ki onun gözü gönlü reca tarafına matûf olmuştur,

Bizim lütfumuza itimâd ederek masiyetle âlude olmuştur,

Onu günahlarından kurtarırım. Çünkü onun penâhı dâima ben olmuşum.

Onu hoş tutarak cennete götürün, müebbed nîmetleri önüne döşeyin.

3805. O, cennette ebediyen ikâmet etsin! Enîsi hürîler olsun.

İmdi, Hak Taâlâyı evsâf-ı cemîle ile muttasıf bil! Ondandır iyilikten başka bir şey sâdır olmaz.

Hak’tan nevmid olmakla O’nu düşman gibi zemmetmiş olursun:

(s. 136)

Ey eğri bakan! O’nu aczle tavsîf ediyorsun. Bil ki o Kâdir’dir. Bu sû-i zandan geç!

Bir avuç toprağı meleklerin fevkine çıkarmadı mı? Âdem O’nun emriyle feleğe suûd etti.

3810. Semâda meleklerin mescûdu oldu. Hakk’ın kudret ve atâsına nihâyet yoktur.

Her an böyle bunun yüz misli lütuflarda bulunur, gamsız meserretler bahşeder.

Dünyâda ne murad ederse olur. İsterse bu zemîni semâların fevkine çıkarır.

Âsmânı dayerin altına indirir. Hakk’ın kudretini yakînen böyle bil!

Öyleyse ağlayarak Hak’tan yardım iste. Çünkü duâ makbûldür; reddolunmaz.

3815. Kur’ân-ı Kerîm’de "أدعوني أستجب لكم" Duâ ediniz kabul edeyim"¹⁶⁹ buyurdu.

Benim yanımda her hâcet biter. Durmadan Kâsım’dan hâcetini iste ki

Ey miskin! Hâcetlerin kaza oluna. Çünkü Kâdi’l-Hâcet ancak Ben’im.

İyi bil ki o ihtiyaçları sana Ben verdim ve seni o maksûduna erdirmek için verdim.

Eğer Ben onu sana vermeyecek olsaydım, sende o ihtiyacı halk etmezdim.

3820. Varlığı bırak da Hakk’a kul ol! Dâima tâatın nûruyla zinde ol!

Hudâ’nın aşkı yolunda ölürsen, Hak’tan yüz misli devlete nâil olursun.

Sen bu sûretle öldükten sonra, taleb, Hak’tan olur, sûretâ senden zuhûr etse de...

Sen fânî olunca ikilik kalmaz. Şekerle imtizac etmiş gül gibi olursunuz.

Şeker içinde gülün hâli tebeddül eder. Ateş içinde dikenin mahvolduğu gibi...

3825. Gül-şeker, pâdişâhların yiyeceğı olur. Diken de ateş içinde alev, duman olur.

Onun yeri samanların üstü olur. Bunu da söğürt gibi yakarlar.

O biri bekâda mutlak nûr, diğeri ateşte muhakkak nâr olur.

O, nûr deryâsında ser â pâ nûr oldu. Bu hayvan gibi karanlık ahırda kapandı kaldı.

Merdler gibi o memleket tarafına koş. Bu cihândan dön! Tekrar o cihâna git!

¹⁶⁹ el-Gâfir 40/60.

3830. O deryâya git ki evvel orada bulunuyordun. Niçin toprak gibi sahilde duruyorsun?

Deryânın suyu, şüphe yok ki deryâdandır. Sonunda gene deryâya gider.

Cân suyun deryâya karıştığı gibi, ayn-ı deryâ olur; ne artık, ne eksik.

Bunu anla ki mübeddel olasın. Gül gibi o şekerin içinde hallolulasın.

Gül-şeker olup gönlün gıdâsı, anâsırdan başka sâf ve pâk bir şey olasın.

3835. Bu varlıktan o varlığa gidince Hakk'ın nûru olursun. Hakk'a iltihâk edersin.

O'nu O'nun nûruyla görmek müyesser olur. Başkaların (hâl sâhibi olmayanların) O'nu ihtiyâr etmesi nerde mümkün olacak!

Başkaları O'nun yanına yol bulamaz. Irmak suyundan başkası denize karışamaz.

O'nun cinsinden (evsâfından) sende bir şey bulunmazsa, O'nu nasıl görebilirsin?

Aklı bilmek için, vahyi ve nakli temyîz eden akıl lâzımdır.

3840. Eğer bir şeyin cinsinden sende bir nesne bulunmuyorsa, o şeyle senin münâsebetin yok demek olur.

(s. 137)

Cinsiyet derûnda olmalı. Hâriçte eseri zâhir olmalıdır.

Dünyâda merdânı onun için anlamıyorsun ki öyle bir nûr sende yoktur.

O cinsten haller senin rûhunda mevcûd değildir. Âd ve Semûd kavimleri gibi,

O sırrın aslına bî-gâne oldukları için bu sırlar onlara gizli kaldı.

3845. O şâhların öğütlerine karşı kulaklarını sağır etti de ondan dolayı habersiz kaldılar.

İyi kötü her şey bu dünyâya oradan gelmiştir. İyilerin şerefi ezeldir (ârizî değil).

Kötüleri cehennem için yarattığı cihetle onları cehenneme gıdâ etti.

Cehennem de bizim gibi Hak'tan yiyecek ister. Cenâb-ı Perverdigâr ona rızık gönderir.

Hak Taâlâ her yarattığına rızık verir. Cehennemi de rıziksız bırakmaz.

3850. Kâfirleri de cehennemden rızık yaptı ki ateşte yansınlar.

Cenâb-ı Hak, amellerin cezâsı verileceği günde insi, cinni cehenneme dolduracak.

Cehenneme “Doydun mu?” diye soracak, cehennem cevab olarak: “Daha yok mu?” diyecek.¹⁷⁰

Hak Taâlâ Hazretleri Kudret ayağıyla cehennemden üzerine basacak, o vakit: “Yeter! Doydum” diyecek.¹⁷¹

Onun açlık hırsını, ona layık olan gıdâyı vermekle Hakk'ın atıyyesi teskîn edecektir.

Ellialtıncı Makâle. 83 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 187] Şunu beyân edecektir: Bir insan ki dünyâ ırkındandır, tâatten ve âhiret azığından behresi yoktur. O yılanı benzer ki onun gıdâsı suyla topraktır, dünyâ nîmeti, dünyâ mansıbidir. Bu gıdâ ile beslenen insan, nihâyet ejderha olur.

Fir'avn, Nemrud ve emsâli gibi. Amma o kimse ki ¹⁷²”ثم رش عليهم من نوره“ matûk-ı şerifince üzerine Hakk'ın nûru damlamıştır. Bunun alâmeti odur ki o şahısta

¹⁷⁰ Kâf 50/30

¹⁷¹ Bkz. Buhâri, Tefsîru'l-Kur'ân, 50, 1.

dîn ve Hudâ'yı taleb ziyâde olur. Böyle kimselere dünyâ malı, pâdişâhlık ve serverlik ziyân vermez. Belki yolunda kendine yardımcı olur. Dâvud, Süleymân, Yûsuf ve bizim peygamberimiz Hâtemü'l-enbiyâ aleyhimü's-selâm gibi...Dünyâ onlara ziyân vermedi; belki tuttukları dîn yolunda onlara kuvvet oldu. Amma o gürûh ki bu neş'eden mahrûmdurlar, ekseriyet itibariyle cehenneme tu'me (yiyecek) olurlar. Meğer ki merdân-ı Hudâ imdadlarına yetişmiş ola.

3855. Herkesin gıdâsı kendine layık olacak sûrettedir. Herkes o gıdâ ile taze ve zindedir.

Zehir, yılanın gıdâsı ve hayâtıdır. Fakat diğer hayvanların ölümüne sebeptir.

Yılanların gıdâsı, toprakla hevâdır. Dünyâdan gâfil; çünkü bunlarla yıllarca beslenmiştir.

Toprak ekmektir. Hava, mansıb ve rûtbedir. Cahillerce dâima maksûd olan bu iki şeydir.

3860. Onların ekmekle rûtbeleri arttı mı, bu ziyâdelikle işleri yoluna girmiş olur.

Bu yılanlarda büyüyünce Fir'avn gibi, Şeddâd gibi ejderhalar vücûda gelir.

Bunlar zâhiren beşerdir, fakat bâtinen yilandırlar. Dinden hâli, küfürle şirk ile mâlidirler.

(s. 138)

Mü'minlere şerleri dokunur muhakkaktır ki dünyâda onlardan hayır gelmez.

Çünkü bunlar tepeden tırnağa kadar şerdirler.

Şüphe yok ki makarları da sakar olacaktır.

3865. Cehennem de gıdâsını bu sûretle bulmuş olur. Çünkü onun gıdâsı bu türlü yiyeceklerdir.

Hak tarafından şerefe nâil olmuş bulunan azîzler cehenneme gıdâ olacak değiller ya!

Gerçi o azîzlerin de malları mansıbları vardır, fakat gönüllerinde Allah sevgisinden başka şey yoktur.

Hak dîn onların rûhlarında toprak altında gizlenen gümüş mâdeni gibi gizlenmiş idi.

Her toprak mâden toprağı gibi altın vermez. Binâenaleyh bu toprağı ona kıyas etme!

3870. Mü'minin vücûdunda hak dîn meknûz buldukça ona Haktan yeni yeni sünûhat gelir.

Dünyâ malı mü'minlerin yardımcısıdır. Onları dîn tarafına götürür.

Dünyâda onlardan medrese, mescid ve emsâli birçok hayır ve hasenât vücûda gelir.

Fakirlere atiyeler verirler. Türlü türlü sadakalar, zekâtlar vesâire...

Hak ehline dünyâdan hayır gelmez. Canlarının hayâtı dindedir.

3875. Hak için kazanılan mal hakkında cenâb-ı Peygamber: ¹⁷³ "نعم المال الصالح" "نعم المال الصالح" buyurmuştur.

Geminin içine giren su, helakine sebep olduğu halde, altındaki su hayâtını kurtarır.

Gönlünde Allah sevgisi oldukça, dünyâ malı nûrunu artırır.

¹⁷² "Allah mahlûkâtı zulmette yarattı sonra onların üzerine nûrundan saçtı": Tirmizî, İman, 18, H. 2642 (Hasen); Ahmed b. Hanbel, II, 176.

¹⁷³ İbn Hanbel, IV, 197.

Eğer bunun aksine olursa o mal sana fenâ gelir. O vakit bil ki Allah seni reddetmiştir.

Gönül ki Hak'ın evi ve tahtgâhdır, orada Hak bulunmazsa şeytan yerleşir.

3880. Öyleyse Hak'tan başka bir kimseye gönül verme! ([not:]İkinci mısra bu beyte âit değil sanırım. Bıraktım)¹⁷⁴

Peygamberlerin malı mülkü yok muydu? Hattâ bâzıları pâdişâh idiler.

Süleymân, Dâvud, Yakûb aleyhimü's-selam gibi hükümrânlar vardı.

Evlîyânın sultanı olan ve herkesin imdâdına yetişen Muhammed Mustafâ'nın da .

Emri altında sayısız askerler vardı. Büyük emirler, mallar mansıblar vardı.

3885. O Sultan-ı Zîşân askerleriyle şehirler alır, kaleler fethederdi.

Harem-i saray-ı nübüvvetlerinde dokuz nefer zevcesi vardı. Keremiyle hepsini taltîf ederdi.

Hazret-i Dâvud'un doksan kadar zevcesi, sayısız malları, metâları vardı.

Buna benzer hesapsız mala mâliktiler ki zikirleri beyân etmekle tükenmez.

Evlîyâ arasında da böyle olanlar vardı. Muhteşem mülk ve mal ü menâl sâhibi idiler.

3890. Pek çok malları ve altınları olduğu halde bunlar onları hiçbir sûretle yollarından menetmedi.

O fırka Hak yolunu kemâl-i emniyetle katettiler, dünyâlıkları yollarına hâil olmadı.

Onlar gönüllerinde her an hûriyle cennetler seyreder, bahçeler lâlezârlar, gülistanlar temâşâ ederler.

Orada yüzbinlerce çeşit nîmetler, boğaza damağa ihtiyac göstermeyen yemekler yerler.

Nasıl ki ilmin tadını aldığın, âgâh ve habîr olduğun zaman,

3895. Nükteler, mes'eleler halletmek, yemekten içmekten hoş gelir.

Vücûdun yemeklerden kuvvet aldığı gibi aklın da o nüktelerden neşv ü nemâ bulur.

Vücûdun semizlenmesi yemek ve uykuyladır. Fakat bunların biri de akla lâyıık değildir.

(s. 139)

Aklın neşv ü nemâsı ilim ve zikirdendir, semizlenmesi fikrî gıdâlardandır.

Akıl bu büyümeyi muhafaza ettiği gibi ilelebed artmakta devam eder.

3900. Cisimler aklın mizâcını iktisâb edince, vücûdun gıdâsı da aklın gıdâsı gibi mânevî olur.

Âdem'e ilmü'l-Esmâ yerleştiği zaman gizli sırlar ona iyân oldu.

O lokma "tâlimul-esmâ sebebiyle meleklere tefevvuk etti. Meleklerin mescûdu oldu.

O neşv ü nemâyı ilim lokması te'mîn eder. Onu yiyenler felek üzerine ayak basar.

O hayât gıdâsı ile bûy-i bûs sâhibi olur. O gıdâ ki onunla ölüm hayât bulur.

3905. Kût da odur, kuvvet de. Bâkisi fânîdir. O gıdâ ile beslenenler, Allah'la beraber

Hudâ ile câvidân kalır. Her iki cihân da ondan hayât alır.

O kemâl için eksilmek yoktur. O devlete zevâl yol bulamaz.

¹⁷⁴ Eksik bırakılan mısranın (تا که بر اقران خود یابی سبق) Bkz. Fa. 1376, s. 188, b. 4092) tercümesi: "Tâ ki kendi akrabalarına sebkât bulasın."

Yezdân tarafında herkesin nasîbi yoktur. Herkes dîdâra lâyük değildir.

Dâima Hakk'ın dîdârıyla müşerref olan kimse, şüphesiz Hakk'ın sırrıdır.

3910. Gönlüne Hak'tan başkası giremez. Çünkü onun madde-i vücûdu, gönül nûruyla doludur.

Ey basîret sâhibi! Onun anâsırını da gönül (can) bil! Çünkü o da gönül gibi âgâhtır.

Çünkü kalbin fenâlığı gitti, tamâmiyle sâfi oldu, can bedri bulutsuz olarak parladı.

O, Hakk'ın âletidir. Hak'tan hayâta nâil olmuştur. Hakk'ın lütfu civârında bâkîdir.

Hudâ'dan cennet istemez. Onun candan taleb ettiği, likâdır.

3915. O kavmin cehennemi, Hakk'ın hicrânıdır. Cennet de O'nun visâlidir.

Onların maksûdu, dâima ve yalnız Allah'dır. Gece gündüz şerîksiz ibâdet ettikleri O'dur.

Hepsi Hakk'ın nûrudur ve Hakk'a iltihâk etmişlerdir. Cümlesi de Yezdân gibi hâkim-i mutlaktır.

Dünyâda neyi murâd ederlerse o olur. İns ve cinin hayât ve faâliyetleri onlardandır.

Onlar, o vuslat bağındaki ağacın dallarıdır. Dalların kuvveti ağaçtan gelir.

3920. İki cihân o ağacın, o dalların gölgesidir. Gölgenin taht ve bahtı (mâ-meleki) gölge sâhibinindir.

Hûrîlerin, cennetlerin nûru, o letâfetin serpintisidir. Hepsi de ebedî tarâvetlerini onunla idâme ederler.

Cennet ehli de müebbed hayâtlarını ona medyûndur, cehennem halkının gıdaları da onun kahrı cümlesindedir.

Gerek şu birkaç günlük dünyâ, gerekse müebbed âhîret, her ikisi de onlardan diridirler.

Onlar Hakk'ın sırrıdır. Bundan dolayı Hak gibi gizlidirler. Pâk canların câni O'dur.

3925. İnsanın câni gözle görünmediği halde, canların canını baş gözü nasıl görebilir?

O yüzü kendi nûruyla gör ki o kendi kendini görmüş olur.

Haydi durma, vakit geçirmeden Hak'da fânî ol! Öyle ki sende senden renk ve râyiha da kalmasın!

O'nun nemeksârında (tuzlasında) tuz ol(fânî ol)! Tâ ki şekten kurtulup ayn-i yakîn olasın.

Dünyâ da böyle değil midir ki tuz gölüne düşen her şey tuza tahavvül eder.

3930. Evvelki varlığı ondan tamâmen zâil olur, o varlığından başka bir şey olur.

Bunun gibi merd-i Hak da aşkta fânî olunca yok olur, kendini Yezdân için bezleder.

Zulmetten kurtulup ayn-ı nûr olur. Ölüm korkusundan emîn olunur.

(s. 140)

O dildârı kendi gönülünün içinde bulur. Dîdârını iyânen ve bilâ-hicâb seyreder.

O, bu hâle geldi mi artık iyi bak! Ondandır sudûr eden her şey Hak'tandır.

3935. Fânî olunca onda Hak'tan başka bir şey kalmadı: Gönlünde, rûhunda ancak O vardır.

Sözle bu kadar anlatılabilir. Haydi kendinden fânî ol da bunu bizzât gör!

Görmek ölmekle hâsıl olur, sözle değil. Hakîkate taleb, ölmektir.

Elliyedinci Makâle. 280 Beyttir

[Fa. 1376, s. 190] Şunu beyân edecektir: Bir tâlib ki ¹⁷⁵"موتوا قبل أن تموتوا" emriyle fânî olarak yok olmuştur. Bende yok olunca Hudâ kalır. O velînin şahsından her ne sudûr ederse hakîkatte Hudâ'dandır. Zîrâ onun evvelki (kable'l-fenâ olan) sûret ve evsâfî, nefsin âleti idi. Nefs kalmayınca, aradan çıkınca onun zâhir ve bâtın bütün eczâsı Hakk'ın âleti oldu. Ondandır her ne gelirse, hep Hak'tan gelir. Her ne kadar o, evvelki şahıs ve heybette bulunsun da... Evvel o, şahısta tasarruf eden nefis idi. Nefs öldükten sonra mutasarrıf Hudâ olur. O velî, her ne kadar sûret-i zâhirde halka benzerse de benzemez, çünkü evvelki hareketleri nefsinden idi, sonrakiler Hak'tandır. Bundan dolayı Kur'ân-ı Kerîm'de ¹⁷⁶"قل إنما أنا بشر مثلكم يوحى الي" buyrulmuştur. Meâlî kerîmi: Habîbim!de ki ben de ancak sizin gibi bir insanım şu farkla ki bana Vahy-i İlâhî geliyor.

(3938.) Her kim kendiliğinden ölürse hayât bulur. O ölümden cânı ebediyet kazanır.

O iki cihânda halka kâim olur. Gizli ve âşikâr Hak ondan görünür.

3940. Yakînen bil ki:Onun cengi de sulhu da Hak'tandır. Böyle kimsede Hak'tan başka kimse görme!

Onun görüşünü muhakkak Allah'ın görüşüyle bil! Ondandır hazret ki câvidân olası.

Serkeşlik etme, ayağı altında ol! Çünkü o bütün emirlerin emiridir.

Hep onun için ol, kendini bırak! Cân bağı onun bahçeleriyle tezyîn et.

Onun kahrını da zehrini de şeker şerbeti gibi iç! Gönül tencerisini onun aşkıyla kaynat!

3945. Gündüze gece derse kabul et! Hayır ve şerrinden sakın melûl olma!

İyi, kötü senden gizlenmiş ne varsa onun misli onda mevcûttur (Ondandır bir şey gizlenemez).

Fakat bu vasıflarına bakarak onu kendin gibi sayma! Çünkü Nûr-i Hudâ'nın âleti olmuştur.

İyi, kötü ondan ne gelirse Hak'tandır. Onun hükmü, Hakk'ın atâsıyla nâfiz olur.

Onun kalbi dâima Hakk'ın âletidir. O kalb, Hakk'ın taklîbiyle döner.

3950. Hazret-i Peygamber, mü'minin kalbi için: "Allah'ın emir ve taklîbindedir"

buyurdu.

Rahmân'ın iki parmağı arasında işler, oraya buraya Hakk'ın emriyle döner.

Ten nakışının nakkâşî odur. Ondandır kork! Kendini ona vurma (Emrine karşı gelme)!

Nakışa bakma, nakkâşî gör! Ferşten geç de Ferrâş'a bak!

Tâ ki sersiz ve sırsız olmayasın. Namâzdan tâattan kalmayasın.

(s. 141)

3955. Onu kendin gibi görme ki o başkadır. Onun cânı arştan, kürsüden daha yücedir.

Gece gündüz Hudâ ile nasılsan onunla da öyle ol!

¹⁷⁵ "Ölmeden evvel ölünüz". Hâfız İbn Hâcer "غير ثابت" hükmünü vermiştir. Aliyyü'l-Kârî de hadîs değil, sûfî kelâmı olduğunu söylemiştir: Aclûnî, II, 290.

¹⁷⁶ el-Kehf 18/110.

Arada hiçbir güne fark gözetme ki ondan ledun ilmini öğrensin.

Bu yolu tuttuğun gibi menzile erişsin. Bu yola candan çalışırsan, gönle girersin.

Bu tâli'e mazhar olan cana ne mutlu! O yol almış menzile ulaşmıştır.

3960. O bütün şâhlardan devlet topunu kaptı. Gayb sırlarını başsız olarak işitti.

Kimsenin gözünün görmediğini gördü. Hiçbir kulağın duymadığını duydu.

Dünyâda "¹⁷⁷لي مع الله" vakti ona müyesser oldu. Gizli sırlar onda meydana çıktı.

O, peygamberdir, zâhirde ümmet ise de... Belki de ru'yet-i Hudâ'ya rehberdir.

Her kim ki Hakk'ı buldu ve Hakk'a erişti, o letâfeti, o güzelliği hicâbsız seyretti.

3965. O, dünyâda Hakk'ın mazharı oldu. Gizli sır iyânen onda peydâ oldu.

Câni ser â ser kendinden temizlendi, "iyilik", "kötülük" kaydından kurtuldu.

Onun top meydanı, keyfiyetsiz âlemdir. Onun çevgâni topu elsiz kapar.

Konuşursa sözleri Hak'tan olur. Ondan gelen iyi de kötü de hep güzel olur.

Hazret-i Peygamber'i dinle ki havadan söylemez, her sözünü vahy bil!

3970. Merdân-ı Huda, iyi kötü ne söylese onun hepsini Hakk'ın sözü bil!

Sen de onun gibi olmak istersen, sûretten geç, atını mânâ tarafına sür!

Sûrete ve goft u gûya bağlı kaldıkça, o keyfiyetsiz Bedr, sana yüz göstermez.

Dert lâzımdır ki sana dermân erişsin. Canını ver ki canan senin ola.

Dâneyi fedâ et ki harman kaldırasın, bir habbeye karşılık yüz batman ivaz alasın.

3975. Fânî ömrünü o yola sarfedince, bâkî ömür sana izz ü şerefle gelir.

Ma'dûd olan ömrün, gayr-ı ma'dûd olur. "Nâ-mahdûd atıyyeye nâil olayım" dersin sa'yinin haddi olmasın!

Hadsiz lütuf ve kerem O'nun ihsânıdır. Canlara nûr bahşeden, O'nun iclâlidir.

Böyle bir lütuftan gâfil olduğun için varlık zincirine bağlandın.

O hazîneden uzak bulunuyorsan da onun için mihnettesin! Gör ki nenin içinde kalmışsın. Kendini bir muvâzene et!

3980. Körü körüne gam ve mihnet içinde yaşıyorsun. Gece gündüz dâima ziyâdasın. Hani kâr?

Ceddimiz Bahâeddîn Veled ki nûrun nûru ve Hakk'ın gizli sırrıdır.

O, merdân-ı Hudâ'nın serveri idi. Sultanlığı burada verilmiş değil; ezeldir.

Takvâ ilminde misli yoktu. Her fende kemâle ermişti.

Buyuruyorlar ki: "Gam ve mihnet ve belâ içinde idim. Sinem meşakkat zulmetiyle dolmuş idi.

3985. Hayrette kaldım: "Ben nerden böyle gam ve mihnet içinde boğuldum kaldım" diye

Gam ve kederden kurtulmak için her çâreye başvururdum. Ola ki aklımı başıma toplarım da bu kederden kurtulurum. Bu nâhoş hâl, iyi bir hâle tebeddül eder.

Son çâre olarak şuna karar verdim ki âlemden gönlümü kaldırayım, kendimden geçip yok olayım.

(s. 142)

¹⁷⁷ "Benim Allah'la bir vaktim vardır ki (o vakitte beni ne mukarreb bir melek ne de gönderilmiş bir peygamber alamaz): Hadîs, bu hâliyle hiçbir hadîs kitâbında geçmemektedir. Bkz. Aclûnî, II, 173-4.

Öyle farzedeyim ki ölümüm geldi, bütün emellerim kesildi.

3990. Ben bu halde iken Hak bana tecellî etti, kederlerimden kurtuldum.

Gamın, mihnetin kıymeti kalmadı. Her ne kadar onlar gene derûnunda dolu ise de. .

Renc ve gussa külliyyen zâil oldu. Meserret yüz gösterdi, Hak Taâlâ merhamet ederek bana bu kapıyı açtı.

Bana ma'lûm oldu ve yakînen bildim ki gönlümde ızdırab ayrılıktan ileri geliyormuş.

Hakk'a mülâki olunca kederlerden eser kalmadı. Yerden kurtularak eflâke çıktım.

3995. Birçok gönüllerdeki elem ve ızdırab onun içindir ki dünyâ tuzağına tutulmuşlardır.

Halkın rûhları Hudâ'sızlık yüzünden gam ve gussa içindedir. Hepsî de O'nun firâkiyla ızdırab içindedir.

Dünyâ sebeplerine yapışmışlar, her biri kendi muhînde birşeyle meşgûl.

Çocuklar gibi gönül deryâsının ilacından gâfildirler. Şüphesiz hepsi civân gibi gidecektir.

İyi bil ki rûhun derdi Hak'tan uzak bulunmasıdır. Cân, vasl-ı Hudâ'ya karîn olmadıkça

4000. Mihnet ve keder candan uzaklaşmayacaktır. Şu halde Hak'tan başkasından kaçmak lâzım.

Hakk'a tâlib ol tâ ki canın gamdan kurtulsun. Bütün renc ve elemden şifâ bulsun.

Bu ne sihrdir ki bütün renc ve elemi bu tarafta, her iyiliğin o tarafta olduğunu biliyoruz.

Cenâb-ı Hak o tarafa gitmek için bize kudret de vermiştir. İstersek o tarafa sür'atle gidebiliriz.

Böyle olduğu halde cisimde ve onun zulmetinde kalmışız ve dâima da bu dertten şikâyet ederiz.

4005. Bu hâl içinde şaşkın ve sersem kalmışız. Bu, halk üzerine Allah tarafından konulmuş bir kayddır ki

Kudretle acz bir yerde birleşmiş, ellerini ayaklarını çamura saplamıştır.

Oradan kurtulmak kudretindedir. İsterse kendini kendi makamına götürebilir.

Ya bu kadar kudretle beraber bu acz ne oluyor? Eğer sihr değilse, söyle onu meneden kimdir?

O halde tazarrû ve niyaz yolunu tutmak, sıdk ile Hakk'a ilticâ etmek lâzım.

4010. Yanık yürekle, yaş akıtan gözle gece gündüz inlemek gerek.

Tâ ki Rabb-i Kerîm rahm etsin de o müdhiş zincirden kurtulasın.

Yolu katetmek için kuvvet istemek her adımda Allah'a yalvarmak lâzım ki

Ona rahmet edip kuvvet ihsân ede, Hakk'ın yardımıyla yola ayak basa.

O kuvvetle doğru yolda yürürse tevfiğe mazhar olduğundan dolayı Allah'a şükür etsin.

4015. Kârını Allah'tan bilsin, ziyânını da alçak nefsinden.

Hayrı ve tâatı dâima Allah'tan, cürmü ve isyânı da hod-kâm nefsinden bilsin.

Hak Taâlâ Hazretleri "Sana isâbet eden hasene Ben'dendir"¹⁷⁸ buyurdu.

Kendine gel!

Gelen seyyieyi de yakînen kendinden bil! O, senin nefsindedir.

¹⁷⁸ "Bendendir" yerine "Allah'tandır" farkıyla: en-Nisâ 4/79.

İyi Allah'tan bil, kötüyü kendinden! Böyle itikâd edersen, gufrâna mazhar olursun.

4020. Nefsin arzu ettiği hevâ ile şehvettir. Onlardan mahrûm olunca şikâyete başlar.

Eğer muradı dâima arzusuna göre olursa, hâin nefis arzusuna ererek memnûn olur.

Dâneyi görüyor ama tuzağı görmiyor. Her arzuyu tuzağa bağlı (yem yerine konmuş) bir dâne bil!

(s. 143)

Dâne mesâbesinde bulunan arzular, hep seni cehennem tuzağına düşürmek içindir. Nefsin arzularından ferâgat eyle.

Gönlün arzusunu ver ki ibâdet zevkidir. Onun rahatı ibâdetle olur.

4025. Nefsânî olan arzular bunun aksinedir. Onun emeli masiyettir (ondan zevk alır).

Nefsânî emeller insanı cehenneme götürür. Rûhânî emeller de cennete...

Bu, alçaklara düşürür, o yükseklerle çıkarır. Bu yerin dibine geçirir, o semâyâ kaldırır.

O, mak'ad-ı sıdka (meclis-i Hakk'a) götürür, bu muhalled cehenneme atar.

4030. Bu Hak'la böyle şeyler alır, o öyle şeyler. Kur'ân'da ¹⁷⁹"نحن قسمنا" yı oku!

Kötülerin yeri kara deniz (zulmet denizi), iyilerin yeri Hakk'ın nûr deryâsıdır. Dünyâda lütuf ile kahr deryâlarının arasında berzah vardır. Karışmalarına mani olur.

Derûnunda kederle sürûrun birleştiği gibi iki deryâ bir yerde birleşmişlerdir.

Bunun ikisi bir şahista gece gündüz suyu akar tutar.

4035. Kederle sürûr, zeyt ile su gibidir. Birbirlerine imtizâç etmezler.

Hiçbir şâdî gam olmayıp vücûd destisinde su gibi.

Her ikisi su ile yağ gibidir; imtizâç etmezler, mücâdele ederler.

Akl ile nefsi böyle bil! Bâtinen birbirinden uzak, zâhiren berâberlerdir.

Akl ilimle, nefis yemekle beslenir. Her ikisinin de gıdâsı başka başkadır.

4040. Her birinin kendine göre meşğalesi vardır. Her sürûnün kendine layık çobanı olduğu gibi.

Ayakların lâyığı deriden yapılmış pabuç, başın lâyığı murassa' tâçtır.

Körlüğünden nâşi farkında değiller, çünkü kader-i İlâhî gözlerini bağlamıştır.

Bu nakış ve bu sûretlerde ki tefâvütü onun için söyledik ki sen bu haberlerle

4045. Mânevî cihândan haberdâr olursun, âkiller cemâatiyle yoldaşlık edersin.

Bu tefâvütün ne olduğunu, zemîn ve âsmânın fevkine çıktığın zaman anlarsın.

Cân cihânında aşağı- yukarı yoktur. Ancak yolcuları için yeni yeni vuslat ve şevk vardır.

Oranın fevk ve tahtı keyfiyetsizdir. Git de onu can gözünle gör!

Cân âlemini canınla gör! Teninle değil! Merdân gibi benliğin hâricinde seyret!

4050. Ola ki Hudâ merhamet eder. Elinden turarak seni kendi tarafına doğru çeker.

O zaman Hakk'ın penâhında müebbed kalırsın. İlminden yeni yeni dersler alırsın.

¹⁷⁹ "Biz paylaştırdık...": ez-Zuhruf 43/32.

Çünkü dâima atâ` oradan, o bâkî ve nâ-mütenâhî cihândan erişir.

Ey sûret-perest! Hakîkatte fevk odur. Sûret âleminin fevki, tahtı sana onu anlatmak içindir.

Tâ ki sûretten mânâya intikâl edesin. Mânâ tarafına giderek yükselesin.

4055. Dünyâdaki fevk, taht, âsmân, zemîn gibi bütün sûretler,

Mânâ âlemini izhâr için vücûd bulmuşlardır ki sûret vasıtasıyla mânâ elde edilebilsin.

(s. 144)

Meselâ âsmânın irtifâından aşk-ı merdânın ve mü`minlerin dereceleri anlaşılır.

Bu toprak zemîn, teslim ve rızanın mânâsı hakkında bir fikir verir.

Demek oluyor ki sûretlerin bizzat faydaları yoktur. Yemek koyacak tabaklara benzer.

4060. Çünkü asıl maksûd, mânâdır. Sûretten geç de Hakk`ın lütfundan maksûdu iste!

Tâ ki ölümden kurtulup bekâyaya eresin. Çünkü Allah`sız olmak şekavettir.

İmdi bil ki Lâ-mekân cihânında mânâlar sûretsiz olarak mevcûd ve mahfi idiler.

İyi, kötü, engin, yüksek, her şey ademde nakışsız olarak bulunuyordu.

O rûhlardan her biri bize iyân olmak üzere birer sûrete girdi.

4065. Nebilerden, velîlerden, mü`minlerden, hulâsa cennet ve cehennem ehlerinden her biri,

Bize iyi, kötü birer sûretle tecellî eder.

Ademde sûretsiz olarak gizli olan bu mânâlar bize sûretlerinden malûm oldu.

Binâenaleyh maksûd mânâdır, sûret değil. Mânâyı ara, sûrete iltifât etme!

Enbiyâ, evliyâ ve mü`minlerin her birinin kendine göre bir vuslatı, bir mahsûl ticâreti vardır.

4070. O âlî derecelerin hesâbı yoktur. Hepsi de Hak`tan aldıkları gınâ ile ganîdirler.

Her biri kendine göre bir makam bulmuş, herkes sadâkatine münâsib bir merama ermiştir.

Dünyâdaki insanlar da böyle muhtelif derece ve mertebelerdedir. Herbiri ayrı bir haldedir.

Kiminin evi barkı ötekinden ziydedir. Biri hazîneler içinde müreffeh, diğeri külhan köşesinde

Biri hesapsız altınlara batmış, diğeri zarûretle keçe üzerine kıvrılıp yatmış.

4075. Birinin evinde hasır yok, diğeri ipekli döşeklerde yatar.

Biri nefis ve lezîz yemekler yer, diğeri arpa ekmeğine hasret çeker.

Lâ-mekân dünyâsında o zevâlsiz ebedî memlekette de hâl böyledir.

Orada da her birinin başka meşgalesi, ayrı bir ticâreti vardır.

Halk arasındaki mertebe farkları yerle gök arasındaki farklardan ziyâdedir.

4080. Ehl-i dünyâ arasındaki fark bu kadardır (ehemmiyetsizdir). Her ne kadar kimi pek yüksek, kimi çok engin ise de.

Ama o âlemde derece farkları, Âdem`le iblis arasındaki fark kadar büyüktür.

Dereceler cennet tarafına götürür. Dereceler de cehennem tarafına sürükler.

Cennet ehlinin cümlesinin yüzü Hudâ`ya müteveccih olmakla beraber, her birinin makam ve mertebeleri ayrıdır.

Bu makamlar, bu dereceler yoldadır. Menzile varınca aded vâhid olur.

4085. Ondan sonra ne derece farkı kalır, ne de makam farkı... Vâhid-i Hakikî kalır.

Canları visâle eren zümreler arasında tefâvüt yoktur (aralarında ayrılık gayrılık yoktur).

Adedleri kaçâ bâliğ olursa olsun, cümlesi vuslata ermiş bir vücuddur.

Onlar nûr deryâsına karışıp nûr olmuşlardır. Herkese yakın ve herkesten uzaktırlar.

Dünyâda makbûl olsun, merdûd olsun, her şey onlardan hayât alır.

4090. Vâsılları müteaddid bilme! Bir say. Böyle bilersen, sen de onlardan olursun.

İtikâdın dürüst olursa, emîn ol ki o ikbâl, o devlet senindir.

(s. 145)

Kalbindeki itikâd doğru olunca, Hak'tan her maksûdun hâsıl olur.

Madem ki Hakk'ın nazarı kalbledir, şu halde kalbini temizlemeye bak!

Kalbinden murad, pâk itikâddır. Her ne kadar Hudâ kalb tabîr buyuruyorsa da...

4095. Kalb tabirinden maksûd-i İlâhî, derûnundaki sahîh itikâddır.

Binâenaleyh sülûkunda doğru bir itikâd sâhibi ol ki tefeyyüz edesin.

İtikâdî kalbe Hak ilhâm eder ki sana ihsân bağından meyveler yedire.

Binâenaleyh sülûkunda doğru bir itikâd sâhibi ol ki tefeyyüz edesin.

İtikâdî sâhibi olursan, ber-hurdâr olur, Hak'tan büyük büyük ikrâmlara mazhar olursun.

Ameller fer'dir. Asıl olan itikâddır. Amel ten, itikad can gibidir.

4100. Cismin hayâtı can iledir. Cansız cisim elbette harâb olur.

İtikâdın olmazsa bil ki bu ameller kalp akçe gibi merdûd olur.

Tâatlerimizin Hak yanında makbûl olması, itikâdımızın doğru olmasına bağlıdır.

Amelsiz de olsa itikâd işe yarar. Hak yanında onun kıymeti vardır.

İtikâd bir ata, cehd ve tâat de eğer takımlarına benzer. Bu temsile kulak ver ki anlaşılınsın.

4105. Eğersiz atâ binebilir, menzil menzil dolaşabilirsiniz.

Fakat atsız eğere binseniz bir yere gidemez, olduğunuz yerde kalırsınız.

İkisi birleşirse elbette daha iyi olur. Eđerli at daha yakışıklı olur.

Çünkü amel, itikâda delâlet eder. Hak Taâlâ herşeye âlimdir.

Esrârı bilmek için şâhîde muhtâc değildir. Mahşerde ebrâra hayırlar bahşeder.

4110. Allah'tan bir şey nasıl gizlenebilir ki ? Herşey O'na malûmdur.

Amelden maksûd itikâddır ki kulların kalbinde yerleşsin.

Hayır amellerle beslensin de bedensiz olarak yürüsün.

Ten cihânındaki menzile tensiz olarak seyretsın.

Sütten kesilen çocuk gibi ki onun seyri ekmeğe ve yemeğe doğrudur.

4115. Tâ ki türlü yemeklere alışsın da annesinin sütünden vazgeçsin, lokma arasın.

Seyr, yüzlerce türdür. Bir türlü sanma. Ten, seyrinde canla beraber devam etmez.

Her hoşâ giden şeye karşı bir seyr (inzicâb) olur. Kuyumcunun seyriyle köşklerin seyri bir değildir.

Zâlimin seyri zulme, i'tisâfa, âdilînin seyri iyilik ve fazîlet neşrine doğrudur.

Eğer Hudâ sana görececek bir göz ihsân ederse görürsün. Öyleyse Hak'tan candan göz iste!

4120. Merd-i Hudâ'nın seyrânı dâimdir. Onun seyrine nihâyet yoktur. Onun seyri dünyâda nasıl devam ediyorsa, öldükten sonra da devam eder. Çünkü sun'-ı Hakk'ın nihâyeti yoktur. Her nefeste başka bir cihân seyredir. Öldükten sonra amel munkatı' olur. Fakat velîlerin seyri inkitâa uğramaz devam eder.

Yakînen malûm oldu ki amelsiz de seyrân olur. Cânlar bedensiz de cevelân eder.

4125. O zümrede ki bu naklettiğimiz haller mevcûttur, onların akîdeleri her türlü kayddan kurtulmuştur.

Mevt-i kable'l-mevt burada onlardan görülmüştür. Bu devlet kapısını Hak Taâlâ onlara açmıştır.

(s. 146)

Onlar devlet tohumunu zîrâatsız ektiler. Harmanı da biçmeden kaldırırlar.

Bunu şerhedersem hayrette kalırlar. Mecnûn gibi, ipin ucunu kaybederler.

Ben remiz söyledim. İdrâki olan neye gönül bağlamak lâzımsa bağlasın.

4130. Eğer o amel itikâda makrûn değilse, hava ile şişirilmiş tulum gibi boştur.

İkisi birlikte olursa şüphesiz daha hoştur. Akîdenin zîneti, ameldir.

Hak yanında ikisinin de ayrı birer kıymeti vardır. İtikâd hurma, amel tabak gibidir.

Şâhlara yemekleri tabaklarla takdîm ederlerse, ivaz olarak ikrâm ve iltifât görürler.

Tabaksız götürseler de reddetmez. Çünkü itikâdın reddolunacağına dâir bir vaîd yoktur.

4135. Bilâkis, kıyâmet gününde îmân ve itikâd sâhiplerinin makbûl olacaklarına dâir va'd-i İlâhî vardır.

O îmân ve itikâd yüzünden nihâyet ehl-i dil zürriyetine iltihâk eder.

İmanı olan şahıs, îmân ve itikâdı ihlâsa mukârin olursa, evliyâyâ erişir.

Hak Taâlâ Kur'ân-ı Mecid'inde : ¹⁸⁰"الحقنا بهم ذريتهم" buyurdu. İman oldukça mü'min maksûduna erer.

Esas îmandır. Esas oldukça mü'minin yeri dâima yüksektedir, yerde kalmaz.

4140. Eğer îmânı amele de makrûn olursa, melekler gibi yedinci kat semânın üstünde uçar.

Doğru itikâd Hudâ'nın manzûrudur. Öyle olan gökten Hakk'ın nûru hiç uzaklaşır mı?

Şeksiz itikâd Hakk'ın mir'âtıdır. O Kerîm kendi yüzünü o aynada seyredir.

Binâenaleyh o ayna onun mâşûkudur ki kendi cemâlini onda temâşâ ediyor.

Dervîşi herkese tercih ettiği, dâima kendisi talep ettiği cihettedir.

4145. Merd-i dervîş, Yezdân'ın aynasıdır. Yezdân'ın hüsnü o aynada manzûr olur.

Ayna ile aynaya tâlib olan birdir. Çünkü aynada gördüğü de kendisinden başkası değildir.

Dünyâda Hakk'ın hüsnüne en ziyâde kim meftûn ise Hak yanında ziyâde makbûl olan odur.

Hak o mü'minin kalbinden manzûr olur ki onda Hakk'ın nûrundan başkası bulunmaz.

¹⁸⁰ "... Biz , onların zürriyetlerini de kendilerine kattık": et-Tûr 52/21.

O gönülden başkası Hakk'a bî-gânedir. Çünkü onlar tuzağa ve dâneye tutulmuşlardır.

4150. Dünyâ tuzaktır. Dâneleri de dünyâ zevkleridir. Halk o dânelere mübtelâdır.

Mansiba, metâa, altına mübtelâ olanların hepsini de o sevdâ baştan etmiştir.

Bu zulmün deryâsında boğulup kalmışlar, kendilerini bu keder içinde öldürmüşlerdir.

“Bugün kaç guruş kazandık, bu akşam yiyeceğimiz, ekşi tatlı hırslarımızı nasıl tatmin edeceğiz” diye,

Bazan kazanç neticesinden memnûn, murâdından neş'eli , bâzen da mahzûn ve mükedder

4155. Bazan ölüm ve azaptan korkarlar, “Hesab gününde hâlimiz ne olur” diye...

İş gören (ipini boyayan) o kimsedir ki Hak'tan korkar. Hakk'a herkesten çok tâlibdir.

Böyle perişan düşüncelerden ferâğatla renc ve mihnetten emîn ve korkusuz bulunur.

Bu sayede zikir ile, şükür ile meşgûl olur, Hak'la ünsiyet eder.

Hak Taâlâ cemîldir. Cemîli sever. Hakk'ı bulan, Hakk'a vâsıl olan, zevâlden kurtulur.

4160. İşte mü'minin kalbi, Hakk'ın sevgisine makar olduğundan dolayı Hakk'ın matlûbudur.

Hangi gönülde o muhabbet, o dostluk yoksa, Hudâ o kalbe nazar etmez.

(s. 147)

O, kendine tâlib olan gönül arar. Onu ister ki ezelden onun ola.

Nasıl ki halk dostlarını arayıp bulmak için oraya buraya koşarlar.

Her birine sevgisi nisbetinde râğbet gösterirler. Kendini sevmeyeni de sevmezler.

4165. Bu kadar acz ve kusûr ile insan kendini sevmeyeni sevmez, onunla konuşmak istemez.

Kendinin sevildiğini ve itibar edildiğini görürse, gider onunla hemdem olur.

Ondan o sevgiyi görmeyince nefret eder. Meleğin şeytandan kaçtığı gibi kaçar.

Onu hiç hesâba almaz, yüzüne bakmak bile istemez.

Bu hâli de ona kıyas ederek sözü uzatma!

4170. Artık kendi hâlini düşün: Nakd misin, zuyûf musun, o ormanın arslanı mısın, yoksa köpek misin anla!

Orada meyline göre itibârın olur. Kimin muhabbeti ziyâde ise şerefi de o nisbette ziyâdedir.

O kimse ki tamâmen meyl olmuş, kendinde meyliden başkası kalmamıştır.

Bütün mevcûdatı, meyl ve muhabbetten ibâret olmuştur. Bil ki böyle kimse hâslardan olmuştur.

Kumaşın yüzü her zaman müşteriye arz olunmakta dır. Kim müşteri değilse, Hak ondan beridir.

4175. Âşıktan başka kimse yoktur. O aynada ancak O görünür.

O gönülde oldukça başka kimden bahsedebilir? Kendinde seyreden yalnız O'dur.

Hepsi O'dur. Fakat sende dâima ve yalnız O'nu göreceğ göz nerde...

Git, evvela Hak'tan kendini istemeden evvel göz iste! Hak her yerde zâhirdir.

Hakikatte cihânda O'ndan başka mevcûd yoktur. Aşağı, yukarı, gizli âşikâr hep O'dur.

4180. Su ile dolu bir küp gibi, O'nunla dolusun. Sendeki soru de cevap da O'ndandır.

Zâhir, bâtın, iyi, kötü, kabuk, iç neye mâliksen hep O'ndandır.

Boğazına kadar suya dalmışsın. Hâlâ "Hani su?" diye feryâd ediyorsun.

Sen neredesin? ... İşte su yanında hâzırdır. Gözün görüyor, kulağın işitiyor.

Fakat sende cehâlet ve körlük gâlib olduğundan, denî nefsin Hak'tan başkasına tâlibdir.

4185. Çünkü kendin dönsen, bundan dolayı dün olan şeylere tâlibsın, topraktan doğduğun için onun sütünü emersin.

Gözün, kulağın kendi matlûbundadır. Hâkî olduğun için matlûbun topraktır.

Cihân baştan başa bal ve şeker dolu olsa, köpek, yemek için lâşe arar, belki daha fenâ şeyler...

Bu dünyâ lâşedir, tâlibleri de köpeklerdir. Peygamberimizin bu beyânı ne kadar doğrudur.

Dünyâ adamı ukbâdan ürker. Dünyâ cifesinden hoşlanır.

4190. Her gürûhun Hak'tan ayrı bir gıdâsı vardır. Tâlibe göre Hak'ın mâsivâsı, değersiz paçavradır.

Herkes hüsrândadır. Ancak Hak tarafına candan yüz döndüren müstesnâ...

Onun yeri bütün mahlukların fevkindedir. O her şeyi geçmiş, ayyûka kadar çıkmıştır.

İş tâattedir. Mâadâsı boştur. Ne mutlu o cana ki Hak'a teveccüh etmiştir.

Hakk'ın vechinden (zâtından) başka her şey hâliktir. Bâkî ancak O'dur ki Mâlikü'l-Mülk'dür.

4195. Hak Taâlâ sana merhametten nâşi buyurdu ki : "Dîn yolunu tut. Yüzünü bana döndür!"

(s. 148)

Çünkü benim zâtımdan başkası kalmayacaktır.¹⁸¹ Elini [elinle) benim kerem eteğime yapış

Tâ ki sen de hâliklerden olmayıp bekâ bulasın. "Ya Rabbi senin sivândan nefret ettim de!

Bana firâr et! Başkalarından alâkanı kes, aşk ve sadâkatla Benim tarafıma yürü!

Melcein Ben olursam emîn olursun. Fenâdan kurtulur, bekâda sâkin olursun.

4200. Her "Lâ" kılıcıyla (Lâ Mevcûd) yok olur. Ancak sâdıklar Bizim himâyemizde bekâ bulur.

Bize gelen bizimle beraber bâkî olur. Penâh emânımızda kalır.

Bu cihân yok olduktan sonra da onlar bizimle zinde olurlar. Balıkları sudan zinde oldukları gibi...

Balıkların gıdâsı deryâdandır. Bütün maksûdlarını deryâdan alırlar.

Evleri, köşklere deryâdır. Rkmekleri, aşları deryâdandır.

4205. Deniz suyundan başkası şeker de olsa, onlara zehir, belki daha iğrençtir.

Biz dünyâyâ Hak'tan gelmişiz, gene Hak tarafına gitmemiz lâzımdır.

Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Kerîm'de ¹⁸²"ارجعوا" buyurdu. Öyleyse ric'at lâzım vesselâm.

¹⁸¹ Krş. el-Kasas 28/88.

Her fer' kendi aslına doğru yedek atla (bilâ- tavakkuf) gidiyor.

Kuzu annesini sürütün içinde arar bulur; diğer koyunlara gitmez.

4210. Bir sürü koyunun içerisinde yalnız annesine gider, her tarafa annesinin ardınca koşar.

Eğer sen de o asıldan o nûrdan isen, neden hayvan gibi otlağa doğru koşarsın.

Yüzünü her yere çevirir de o tarafa neden döndürmezsin? Burnuna o gülden hiç mi koku gelmiyor?

Anlaşıyor ki ona bî-gânesin. Hasır kamış gibi şekerden hâlfisin.

Eğer sende şeker kamışı gibi şeker olaydı odun gibi ateşlerde yanmazdın.

4215. Zevk erbâbı şeker kamışını emer. Başka kamışları merhametsizce yakar.

Şekersiz kamışın yeri ateştir. Demet demet külhâna gönderirler.

Çünkü diğer kamışlardan ney-şeker gibi müstefid olmuylar, öyleyse ney-şekeri al, diğerlerine boyun eğme!

Ellisekizinci Makâle. 42 Beyttir

[Fa. 1376, s. 201] Şunu beyân edecektir: Halk kamışlara benzer. İçinde şeker dolu olan kamış, mü'mindir. İçi boş olan hayvandır. Masiyet ve inkârla dolu olan kâfirdir, baştan başa dikendir. Şu halde halkın hepsinin insan sûretinde olduğuna bakarak hepsini müsâvî görmemelidir. Zevki olan, damağı tad alan kimse şeker kamışıyla hasır kamışını fark eder. Bu duygudan mahrûm olan, her ikisini bir görür ve şekerden mahrûm kalır.

[Fa. 1376, s. 201] Bu makâle şunu da takrîr edecektir ki: İnsan Hak'tan doludur. İnsandaki sûret, mânâ hepsi Hak'tandır. Gözbağcılığa bak ki insan gece, gündüz kendiyile beraber olan Allah'ı bilmiyor. Görmüyor da kendinden uzaktan uzak olan ilm-i nücûm, meâdin ve hendese gibi hadsiz hesapsız şeyleri görüp biliyor. Kahr-ı İlâhî ile insanda tecellî eden bu hâl, ne garip sihir ve göz bağcılıktır: Uzağın uzağını görüyor, biliyor da yakının yakını görmüyor, tanımıyor.

(s. 149)

(4219.) Şeker kamışı mü'minin misâlidir. Onu intihâb et! Ondan başkası boştur. Onunla sohbet etme!

Gerçi diğer kamışların zâhiri de şeker kamışına benzer fakat içi boştur.

4220. Zâhirî benzeyiş insanı aldatır. Ten nakışları câna perdedir (Canın görünmesine hâil olur).

Her vücûdun hayâtı ayrı bir candandır. Canların hepsi bir değil: Kimi âlî, kimi dîn.

Cânlar arasında hesapsız mertebe vardır. Her birinin Hak'la olan muâmelesi başkadır.

İnsan zinde bir şahıs görünce zâhirine bakarak onu kâmil bir insan zanner.

Çünkü Cenâb-ı Hak iyi, kötü bizden gizli kalsın diye bu tarafa perde açmıştır.

4225. Tâ ki halk gayb sırlarına muttalî olmasınlar; hünerler de kusurlar da halktan gizli kalsın.

Kıyâmet gününe kadar mahşer yerinde iyi, kötü herkese zâhir olacaktır.

Sûretler perdedir. Perde kalkınca (sûret fânî olunca), gayblar perdesiz olarak meydana çıkar.

Gayblar bizden uzak değildir. Fakat burada görülmelerine müsâade yoktur.

^{182c}"Dönün (de nûr arayın)": el-Hadîd, 57/13.

Hakikatte ise her şey buradadır; tendeki can gibi. Cisimler de rûhlar da ondan diridir.

4230. Hak Taâlâ Hazretleri bu kadar imtizâç, bu derece kurbetle istemez ki uzak görünsün.

Senden uzak olan şeyler, sana perdesiz olarak âşikâr olduğu halde

Seninle dâima beraber olan Zât-ı Kibriyâ, gözünden gizli kalıyor.

Sende can mevcûd olduğu halde haberin yoktur. Cân ne oluyor? Câmı var eden de sendedir.

183

4235. Sende mevcûd olan ve sana her şeyden yakın bulunan şeyden gâfilsin. Felekte yıldızlar gibi senden çok uzak olan şeyler hakkında bilgi sâhibisin. Ne fenâ tâli'!

Sana dâima lâzım olacak ve işine yarayacak şeyleri görmüyor, bilmiyorsun.

Hayâtını, ilmini Hakk'a borçlu olduğun halde bu uzaklık fikri sana nereden geldi?

O kadar yakını uzak görüyorsun. Halbuki ince nükteleri hallediyorsun.

4240. O ki sana boyun damarlarından daha yakındır. Vücûdunun bütün eczâsı onunla doludur.

Böyle bir yakını uzak görüyorsun. Nûr deryâsında zulmete boğulmuşsun.

Hakk'ın kudreti, seninle beraber olan şeyi sana göstermeyecek kadar değil, daha çok ziyâdedir.

Hakk'a göre her muhâl mümkündür. Her şeye kemâli liyâkatle kudreti yeten ancak O'dur.

Öyleyse bu kudret karşısında aczini düşün de ilminden iktidârından dem vurma!

4245. İlm ve kudret nâmına neye mâliksen O'ndan bil, O'na ilticâ et, külliye fânî ol!

Yakînen bil ki yok olduğun vakit var olursun. Bekâyı fenâda bulursun.

Hep O'nu bil, gayrı terk eyle! Kendini bırak da o tarafa yürü!

Ayıklık bedelinde hayrânlığı al! Tâ ki ihsânın sırrını tâatsız bulasın.

Dîdârı müşâhede hayrânlığı mûcib olduğu gibi gözün nurlanmasına da sebep olur.

4250. Öyleyse Hak yolunda ilim isteme, hayrete iste ki dergâhının hâssu'l-havâssı olasın.

Bütün tâatlerin gâyesi hayrânlıktır. Hak'tan istenilen büyük derece budur.

Cihânda her neyi tahattur, tasavvur edersen, Hak onun fevkindedir.

(s. 150)

Hakk'a kurbiyet ziyâdeleştikçe hayret artar. Binâenaleyh hayretsiz vuslat olamaz.

Hudâ yoluna gitmek teğayyür etmektir. İlim, ifâde, dil değildir (hâldir, kâl değildir).

4255. Nasıl ki ağaç üzerindeki meyvenin kemâle ermesi, güneşin te'siriyle hâlinin teğayyür etmesidir.

Meyve, sessiz sadâsız kendi kendine her an teğayyür ederek başka hâle girer.

Hamlığı pişkinliğe doğru seyrederek Hamlıktan kurtulur, olgunluğa gider.

İnsanın da noksandan kemâle doğru seyri böyledir, böyle olmalıdır.

¹⁸³ Eksik beytin (عجب چون است نیکو بیدست) Bkz. Fa. 1376, s. 202, b. 4446) tercümesi: "Hakk'ın önünde canın ya kabûldür ya da reddir. Acaba nasıldır? İyi olsa gerektir."

Böyle olmazsa, o “sülûk erbâbı değil” demektir. Söylediği sözden haberi yoktur.

Ellidokuzuncu Makâle. 79 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 203] Şunu beyân edecektir: Eğer sözün bir kıymeti varsa, hâle makrûn olmasındandır. Hâlsiz kâl ne işe yarar; hiç kıymeti yoktur. Âkillen bir sözü dinlerken “vâki’dir “ümiyle dinlerler. Vâki’ değilse neye yarar? Yalanın ne kıymeti olur?

4260. Ey oğul! Söylemek anlatmak için, seni hayra, şerre muttalî kılmak içindir.

Yoksa kalb sözsüz de yoluna devâm eder. Maksûduna erer.

Hâle karîn olmayan söz, yalandır. Öyle sözden ne sûretle faydalanabilirsin?

Sözün de takrîrin de hiç olur. Ne söylersen söyle te’villin de isâbetsiz olur.

Sözün vâkıa mutâbık olmazsa kediye “arşan” demiş olursun.

4265. Yalan sözle yolunu doğrultmuş kim vardır? Yâhud, küfürden, fısktan sevâba kim nâil olmuştur?

Dünyâda ne olmuş ne de olabilir ki mâden ocağından başka yerde kömür çıkarılabilirsin.

Gümüşü gümüş mâdeninden iste. Rast geldiğin çula, dağa koşma!

Bir şeyi ona mâlik olandan iste! Halktan altın, gümüş isteme!

Boş dağarcıktan bir şey çıkaramazsın. Onun kabargın görünmesi içine doldurulmuş olan havadandır.

4270. Bu dünyâyı hava ile şişirilmiş bir tulum gibi bil! Git, ondan şarâb umma!

Ondan mal arayanın eli boşa çıkar. Malı o bulur ki ondan çarçabuk kaçar.

Çünkü zenginlik orada (bekâ)dadır. Bura onun aksidir: İç görünür ama bütün kabuktur.

Nasıl ki bir göz suya bakınca içinde aylar, yıldızlar görür.

Onlar her ne kadar su içinde görünseler de onda değildir.

4275. Dünyâda gördüğün şeyleri dünyânın sanma! Dünyânın göz kamaştırıcı güzellikleri, o bâkî hüsnün aksidir.

Gölgeden eline birşey geçmez. Git, gölgeden gölgenin sâhibini bul!

Fer’den geç, aslını ara! Irmak suyunun üzerinde görülenler su kabarcıklarından başka değildir.

Bu hayâlâtın o halikate intikâl et ki maksûda doğru yollanmış olasın.

O hayâl sana kılavuzluk ederek seni o cemâle, o kemâle götürsün.

4280. Ey hazîne olmayan yerde hazîne arayan! İncisiz deryâdan inci çıkarabilir misin?

Ömrünü hiç denecek kadar ucuz bahâ ile sattın. Hiçten geç! Ona bu kadar dolanma!

(s. 151)

Kıymet biçilemeyen ömrünü bilâ- ivaz (bedelsiz olarak) vermek câhillik ve körlüktür.

Suyun içinde görüp meftûn olduğun, bağı aksidir. Rengi bırak, onu boyayanı gör!

Nakışı bırak da nakkâş ara. Çünkü nakışlar cansız sûretlerden ibârettir.

4285. Git! hakîkati ara ki cana kavuşasın. Şunun bunun hayâlinden kurtul!

Tâ ki bu hayâle kapılmak yüzünden sonunda fânî olmayasın. Hakîkati ara ki bekâya eresin.

Sun'u bırak, sâni'e bak! Masnû'da kalmakta büyük tehlike var.

Masnû'ların mevcûdiyeti, sâni' tarafına rehnümâlık etmesi içindir.

Eğer böyle olmuyorsa bil ki bir çukura yuvarlanıp yolundan kalmışın demektir.

4290. Masnû'lar, sâni' tarafından aşağı doğru uzatılmış birer iptir. Yukarı çıkmak için onu elinde sıkı tut.

Onu öyle sıkı tut ki seni Süreyyâ'ya kadar çıkarsın.

Yerin altına gidiyormuş gibi gevşek tutma ki pespâyeler gibi dünyâda kalırsın.

Her masnû'da Hudâ'yı gör. Çünkü aşağı, yukarı, yaş, kuru, iç, kabuk her şey onun eseridir.

O nazar her kimde varsa, dünyâda nereye baksa orda Hakk'ı görür.

4295. Hakîkatte Hak'tan başka mevcûd yoktur. Hep Hak'tır. O sırda veliden başkası seyredemez.

Lâ ilâhe illellahın sırrı ona iyân olmuştur. Dünyâda Hak'tan başka mevcûd görmez.

Nasıl ki sen güneşin nûrunu yerde, gökte her zaman görürsün,

Hem ev içinde hem tavanda , duvarda, kapıda, hâsılı her yerde gözünden kaybolmaz.

Ziyâsı evleri sahraları, enginleri, yüksekleri, her yeri kaplamıştır.

4300. Güneşin nûrunu sabahtan akşama kadar böyle görür, o nûrla her şeyi seyredersin.

Her taraf gözünde nûr olur. Her şeyi kemâl derece vuzûhla görürsün.

Bunun gibi kalb gözü açık olursa, sana "lâ-mekân" güneşi zâhir olur.

Hudâ'yı yerde, gökte dâima hicâbsız olarak müşâhede edersin.

O göz (kalb gözü), gece gündüz, iyide kötûde, hayırda şerde, her şeyde, Hudâ'yı temâşâ eder.

4305. Ondan sonra sana bir kimse: "Hak nerde? Hakk'ın nûru nerde? Bana göster" dese

Ona gülerek: "Görmüyor musun be yoldaş?" dersin

Köre körlük aybı kâfidir. Ona bundan beter bir kusur bulup söyleyemezsin.

Baş gözünün körlüğü kolaydır (ayıplanacak bir kusur değildir). Böyle körlere herkes acır, merhamet eder.

Herkes onlara sadaka verir. Tecâvüzden korur, yardımda bulunur.

4310. Fakat bâtın körlüğü böyle değildir. Ona kimseden yardım beklenemez.

Onun cânı ezelen merdûddur. O derde hiçbir güne dermân arama!

Kötülüğü ve makhûrluğu ezeli olan bedbahtın yeri cehennemdir.

Şeytan gibi boğazına lânet halkası takılmış. Hak Taâlâ Kur'ân'da ona "düşman" adı vermiştir.

Kâfirler düşmandır. Reisleri de şeytandır. Onlara isâbet eden bu ok, Hakk'ın kemânından çıkmıştır.

4315. Körlükten beter ne unvân vardır? Söyle de ona o ismi vereyim.

(s. 152)

Allah bu felâketi düşmanlara da vermesin. Çünkü o nâzenîn ömrü yele verdi.

Bu sûretle kör olan kimse, ömrünün hebâya gittiğine de acımaz. Bilâkis, memnûn olur.

Kör, dünyânın bütün güzelliklerinden mahrûmdur. Bütün güzellikleri ondan gizlidir.

Körün yeri, “Siccîn” olacaktır. Gözlülerin makamı “İlliyyîn” olduğu gibi...

4320. O ulvî, bu suflî; o azîz, bu zelîl ve ser-nigûndur.

O, hayât meydanında cevelân eder. Bu, ölüm tûfânı içinde inler.

O, tatlı su deryâsında dalgalanır; bu, ten mahbesinde azâb çeker.

O, melekler gibi arşın üzerine çıkar; bu ferş kuyusunda kapanır kalır.

O, cennette şarâb-ı tahûr içer; bu, cihân ahırında hayvan gibi saman yer.

4325. O, İsâ gibi göğe çıkar; bu, dört ayaklılar gibi yerde gezer.

O, sermedi mülkte pâdişâh olur; bu, şekâvet içinde penâh arar.

O, halka merhamet ederek atıyyeler verir; bu, körü körüne belâ ve masiyet içinde yaşar.

O, ebedi sufradan yemek yer; bu, yerde eşek gibi ot yayılır.

Hak'tan onun kısmeti cennet, bunun nasibi iblis gibi cehennemdir.

4330. Hak Taâlâ Hazretleri ¹⁸⁴“نحن قسمنا بينهم” buyurdu. Kimi baş, kimi kuyruk mesâbesindedir.

Pâye itibariyle baş yüksekte, kuyruk alçaktadır. Başın yüzü Hakk'a doğrudur.

Sözlerim gerçi mükerrer oluyor; fakat te'kid için böyle oluyor.

Çünkü insanda unutmak hâssası gâliptir “insanda” diyorum; Hakk'a tâlib olan “şâhidde” demiyorum.

Çünkü o ölmüştür. Nasıl unutulabilir ki o unutkanlar sırasından çıkmıştır.

4335. Ayn-ı O olmuştur. O'ndan ayrılamaz. Hudâ'nın nûru can gibi cismine yerleşmiştir (cismini kaplamıştır).

Nûra kim der ki: “Git, nûr ol!” Veya hüre kim der ki: “Git, hür ol!”

Suya: “Su ol!” denir mi? Uykuda bulunana: “Uyu!” denir mi?

Bunlar hâsılı tahsildir. Bunları bırak da başladığın işi başarl!

Altmışıncı Makâle. 28 Beyttir

[Fa. 1376, s. 206] Şunu beyân edecektir: Velîlerin şiiri Kur'ân'ın tefsiridir. Zirâ Kur'ân'ınmazmûnu, iyileri medh, kötülere zemmdir. İyilerin cezâsı cennet, kötülüklerinki cehennemdir. Kur'ân'ı evvelinden âhirine kadar bu mânâları beyân eder. Velîlerin şiiri O'nun şerhidir. Sâir şuarânın şiirleri böyle değildir. Onlar dünyâ adamlarını medhederler. Herbiri hakkında mübâlağalı yalanlarla doludur. Bir şeyi yüzbin kat büyütürler. Yalanı, mübâlağayı ne kadar artırırlarsa, şiirleri de o nisbette güzel olur. “أطيب الشعر أكذبها”: Şiirlerin en nefisi, en yalanıdır. ” Sözü onlarca takarrur etmiş bir esastır. Fakat evliyânın şiirleri böyle değildir. Çünkü onlar âhirete ve âhret ahvâline dâir ne söylerlerse yüzde birini söyleyemezler. Binâenaleyh âhirete ve ahvâl-i âhirete dâir söyledikleri şiirler, haber verdiklerinin bin mislidir. Bu iki türlü şiir, sûrette halka benzer: Halkın bâzısı enbiyâ, evliyâ ve mü'minler, bâzısı da âsiler kâfirler ve dinsizlerdir. Her ne kadar zâhirî cisim itibâriyle hepsi insan ise de (s. 153) ve müsâvî görünürlerse de hakîkatte müsâvî değildirlere. Şu halde evliyânın şiirleriyle şuarânın şiirlerini bu sûretle tefrik etmek lâzımdır.

Bu makâle şunu da takrîr edecektir ki: Evliyânın ve mü'minlerin sohbeti, hâlini değiştirir. Fenâ isen iyi olursun. Kötüler ve azgınlar da öyledir. İyi halde isen fenâ olursun. Bundan dolayı denilmiştir ki:

با بدان کم نشین که صحبت بد
گرچه پاکي ترا پليد کند

¹⁸⁴ “Biz aralarında paylaştırdık”: ez-Zuhruf 43/32.

چشمه آفتاب تابانرا

زره ابر نا بید کند

Meâlî: Kötülerle oturup kalkma ki onların sohbeti seni pâk olsan da murdâr eder. Kurs-u şems önüne hâil olan zerre kadar bulut görünmez eder.

Öyleyse iş sohbettedir. Allah taâlâ Hazretleri hakîkat hâli daha iyi bilir.

(4339.) Bu söz Kur'ân-ı Mecid'in tefsîridir. Va'd ve va'îd ondan dolayı tekrarlanır.

4340. Kur'ân'ın tebşîr ve inzâr âyetleri evvelinden âhîrine kadar onda derc olunmuştur.

Onda her ikisi de hesapsız denecek derecede şerh edilmiştir. Kıyâmet gününün iyi-kötü halleri

Her ikisi de hem başta hem sonda, hem de esnada tekrarlanmıştır.

Çünkü bizim bu beyitlerimiz tefsîrdir. Aynı zamanda Kur'ân'ın tertîbine reh-nümâlık eder.

Şâirlerin şiirleri tefsîr değildir. O beytlerde bu takrîrler yoktur (Bu mevzûlara rastlanmaz).

4345. Onların şiirleri hep sehv ve hatâdır (mâlâ ya'nidir). Çünkü onlarda bir ciddiyet eseri yoktur.

O şiirlerin güzelliği, yalanlığındadır. Yalan karışmayan şiir metbû' olmaz.

Şâirler: "أطيب الشعر أكذبها": Şiirin en parlağı, en çok yalan olanıdır" derler.

"Bir"e "yüz" derler veya daha "bin" derler. Bir dilenciye emir ve tâcdâr derecesine çıkarırlar.

Vâkıa mutabık olmayan sözleri, dinleyenlere bir fayda te'min etmez.

4350. Belki o sözlerden ziyân görürler. Çünkü onlar bahsettikleri şeyleri dâima mablûb ve ma'kûs gösterirler.

Onların şiirlerinin bir pul kıymetinde değeri yoktur. Onların sevgisini gönülden çıkar.

Kalbine mü'minlerin sevgisini yerleştire. Çünkü sana Hak'tan doğru nişanı onlar verir.

Çünkü mü'min (ne kadar mübâlağa ise) yine o urûcun, o burûcun, o uluvvün binde birini söyleyemez.

Bu, yüzde biri söyler; o, biri ikiyüz misli büyütür. Bu, seni iyi tarafa götürür; o kötü tarafa.

4355. Bunun sözü dâru'l-karara (cennete) götürür; onun sözü cehenneme.

Eğer intihâbedersen mü'minin sözünü tercih et. Çünkü onun re'yi, fikri sağlamdır.

Tarikte esas, sohbet olduğuna göre, can ü dilden mü'minlerin refâkatini ilzâm etmelidir.

Mü'minin sohbeti seni mü'min eder. Gönlünde şek ve tereddüd gibi şeyler varsa, izâle eder.

Aybları sana âşikâr eder. Nihâyet gizli şeyler sana âşikâr olur.

4360. Sana kanat ihsân eder ki onlarla yükseklerde uçarsın. Ruh hazînelerini o mahzenden alırsın.

Ondan gelecek faydalar dil ile tarif olunamaz. Sana o Hay'dan bilâ- vasıta vahy gelir.

Tâat ehlinin, hâlen, istikbâlen tâattan kazandıkları, kazanacakları sevâb yok mu?

Sen her demde ondan (o mü'min, o veliden) yüz mislini alırsın. Bir sırrına erersin ki sonunda keder yok.

Ne mutlu o cana ki merdlere firâr etti (onlara teslim oldu). Cân katresini götürüb o deryâya döktü.

4365. Eli merdâna uzandı. Ayağı o yolda tozlandı. Onların aşkı hevâsıyla canını fedâ etti.

Kendinden geçti. Ölmeden evvel öldü. Tortudan kurtuldu.

Altmışbirinci Makâle. 62 Beyttir

[Fa. 1376, s. 208] Şunu beyân edecektir: Bu benlikten, bu varlıktan kurtulmak lâzımdır ki hakîkî hayât ölümünden sonradır. Çünkü الناس نيام فاذا ماتوا إنتهوا buyrulmuştur. Meâlî şerîfi: Nas uykudadır. Öldükleri zaman uyanırlar.

(4367.) (.....),¹⁸⁵ tâ ki ademden vücûda geldin.

Bu yolun hayâtî ölümdür. Bunu bilmeyen varsa ahmaktır.

Evvelki hâl külliyyen ma'dûm (fânî) olmadıkça diğerk bir hâle nasıl erebilirsin.

4370. İyi bak! Her makamda (mertebede) hâl böyledir. Adamsız bir vücûda eriştiğın var mı?

Süte olan muhabbetin yok olduktan sonra ekmek ve yemeklerden haberin oldu.

Çocukluk hâlin geçmeden bülûğa intikal edebildin mi?

Böylece herhangi bir makamdan geçmeden diğerkine eremezsin.

Senden giden (zâil olan) her hâli ölüm bil! Demek ki her zaman tâze hayâtî ölümünden bulursun.

4375. Bu husûsta iyi düşün ki cehlin tamâmen zâil olsun.

Gör ki ayn-ı hayât ölümdür. Ebediyet de fenâ da yokluktur.

Mürşidin huzûrunda yok ol! Tâ ki bekâda ondan varlık bulasın.

Ondan dâima nûr ve irfân çek!Tâ ki bu gam ve surûr zıdlarından kurtulasın.

Bu cihânın sıcağından, soğuğundan kurtularak o tarafa zıdsız, nidsiz olarak gidesin.

4380. Güzel la'î taşı gibi o güneşten her dem renk, nûr ve hararet alasın.

Tâ ki o nûrun te'siriyle an be an tebeddül ederek nihâyette la'î olasın.

Değil mi ki taştan taşlık an be an zâil oluyor, güneşten nûr ve renk alıyor,

Sen de merdân-ı Hudâ'nın nûruyla la'î ol, tâ ki taşlığın zâil (fânî) olsun.

Ey ham adam bil ki nûr la'ldir. Nefsinin taşlığı da zulmettir.

4385. Hak'tan nûru tamâmen aldığın zaman güneş gibi kâmilen nûr olursun.

Onların ilimlerini kendi ilmine kat! Tâ ki o ilimden aklın ziyâdelensin.

Dâima ve candan onlarla meşgûl ol! Kendini bırak ki yola kendinsiz gidesin.

Kendi varlığından külliyyen inkitâ' et ki o deryânın sadefsiz incisi olasın.

Bir ağacı, diğerk ağaca yanaştırırlarsa ikisinin de meyvesinin tadı bir olur.

4390. Bağda o iki ağacın meyvesi arasında lezzetçe fark bulamazsın.

(s. 155)

İmdi gerektir ki sen de ayn-ı o olasın. Kendinden geçerek onun hâliyle hallenesin.

Kendinden külliyyen fânî olmadıkça mânâ bedri sana bulutsuz olarak tecellî etmez.

¹⁸⁵ Eksik bırakılan kısmın (خود ز مرگی زنده از اول قدم): bkz. Fa. 1376, s. 208, b. 4579) tercümesi: " Benlik kıdemim evvelinde, ölümden diri idi."

Sen o olmadıkça burada hâm kalırsın. O'nun aynı ol ki şeref bulasın.

Tâ ki aradan ikilikler kalksın, "Bir"den başka kalmasın. Şek tortusundan kurtulup saf olasın.

4395. Canın vuslatta ¹⁸⁶أنا الحق"/ene'l-Hak demedikçe bil ki o cemâlden, o kemâlden uzaktasın.

O'nun aynı olmadıkça henüz yolda demeksin. Kendini terk etmedikçe ona erişemezsin.

Hak'tan böyle bir mertebeye nâil olmadıkça yakînen bil ki Hak'tan uzaksın.

Hudâ-yı Bî-çün'e zıd ve nid gibi şeyler yol bulamaz. Onlardan kurtulamayanlar Hak'tan haberdâr değildir.

Bunlardan kurtulmak için onda mahvolmalıdır. Yoksa menzile ermemiş bir yolcusun.

4400. Bu mânânın sırrı avâmdan uzaktır. Onlar hayvan gibi bundan nasîb alamazlar.

Ey oğul! Hayvana samandan arpadan haber ver. Çünkü onlar yiyip yatmakla yaşarlar.

İnsanların yediği nîmetlerden bir şey anlamazlar. O boğaza, o damağa samanla arpa lâyıktır.

Önüne yüz türlü yemek koysanız, o yemeklerin envâından haberleri bile olmaz.

Gören gözleri o yemeklere karşı kördür. O lezzetten onlar mahrûmdur.

4405. Halk (avâm) hayvandırlar. Her ne kadar nâtıksalar da . . . Hâlık'ın cemâline karşı kör ve câhildirler.

Mânâdan uzak (cansız) birer sûrettirler. Va'd ve va'idden haberleri yok.

Kuru ağaca benzerler. Ne yaprakları var ne meyveleri. Cân bahârından müstefîd olamazlar.

Son bahârın feyziyle muvakkaten yeşillenen otlar gibi sebâtsiz, âriyet bir hayâtle yaşarlar.

Onun yeşilliği birkaç günlüktür. O güzelliği nerde devam edecek!

4410. Kışın vürûduyla kurur, mahvolur. O yeşillik kırdı nevâsız kalır.

Halkın hayâtı da alekser böyledir. Eceli gelince toprak altında çürür gider.

Ecel, kış mevsimi gibidir. Uyan! Bu âriyet hayâttan nefret et!

Bir hayât iste ki tehlikesiz olsun. Ölüm kışından, cehennem belâsından korkusu olmasın.

Hak'tan zinde ol ki aleddevam bâkî kalasın. Bu darlıktan merdan gibi tamâmen yok ol!

4415. Yemekle uyumaktan husûle gelen hayât fânîdir. Aşk-ı Hudâ'dan hâsıl olan hayât bâkîdir.

Gece gündüz melek gibi tâatı huy edin! Tâ ki ölümden sonra felekten tarafa uçasın.

Zikirde, tâatte meleklerle yâr ol, fücûr ve masiyetten nefret eyle!

Hak'la ünsiyet et, tâatini artır! Tâ ki cezâ gününde visâl cennetini bulasın.

Böyle bir ömürle ki sürûru kederle tev'emdir. Ondandır bâzen yara, bâzen merhem gelir.

4420. Böyle bir ömürle ki kalptir[sahtedir], kıymetsizdir, iyinin, kötünün pençesinde zebûndur.

¹⁸⁶ "Ben Hakk'ım".

Onu hârcayarak bedeline sermedî nakdi al. Tâ ki müebbed kalasın. Canın tuzaktan kurtulsun.

Çünkü bu ömür kalmayacak, fânî olacaktır. Cân gibi tenden ayrılacaktır.

Bütün sûretler yerde, gökte, enginde, yüksekte ne varsa muhakkak fânî olacaktır.

Ömürlerin kimi kısa, kimi uzundur. (Ne olursa olsun) nihâyet hepsi ser-nigûn olacaktır.

4425. Nasıl ki bir hânenin halkı evi terk edip giderler, ev bir müddet boş kalır. (s. 156)

Boş kalan ev de nihâyet hane halkı gibi harâb olur, yok olur.

Tıpkı bunun gibi dünyâ evi de viran olur; bunda şüphe yok!

Hakîkatte ne yer kalır ne gök. Her ikisi de nihâyet yok olurlar.

Altmışikinci Makâle. 76 Beyttir

[Fa. 1376, s. 211] Şunu beyân edecektir: Her şey ki evvel yok iken sonradan var oldu, âkibet gene yok olacaktır. Çünkü ¹⁸⁷"كل شئ هالك إلا وجهه" nası celili bunun delilidir. Fakat muhdesâtta bâzılarının ömrü uzun, bâzılarının kısadır. Hayvanların ömrü insanların ömründen azdır. İnsanların oturduğu ebniyelerin ömrü, insanlara nisbetle ziyâdedir. Dünyâ evi ki yerle gökten ibarettir, bunların ömrü de dünyâ halkına ve dünyâ mamûrelerine nisbetle daha uzundur. Ahmaklar bunları (yerle göğleri) kadîm zannederler. Fakat enbiyâ ve evliyâ ki cihân hâdis olmadan evvel canlarını Hazret-i Hakk'a götürmüşlerdir, bunlar iyânen gördüler ki âlem yoktu; Hak Taâlâ sonradan varetti. Bunlar "Âlem hâdistir" demekle, gördüklerini haber veriyorlar. Bu neye benzer: Bir evin zemînindeki rutûbet ve buhârâtta tekevvün eden örümcek, kurt, fâre ve emsâli böcekler, içinde doğub yaşadıkları bu evi kadîm zannederler. Fakat evin arsa hâlinde iken sonradan yapıldığını gözüyle görmüş olan yaşlı bir adam kat'iyen bilir ki bu ev kadîm değil, hâdistir.

İmdi Hakk'ın nûru olan ve Hak'tan ayrı bulunmayan veliler de her ne hâdis olmuş, vücûda gelmişse hepsini gözleriyle görmüşlerdir. Artık kat'iyet ve emniyetle haber verirler ki âlem kadîm değil, hâdistir.

(4429.) Yakînen bil ki dünyâ evi hâdistir. Bu yerle gök sonunda yok olacaktır.

4430. Ne duvarı kalır, ne kapısı. ... Sahnı, sakfı herşeyi tamâmen alt üst olacaktır.

Ey dîn adamı! Madem ki bunlar fânî olacaktır, yüzünü Hakk'a çevir, bunlara gönül verme!

İnsanlarla dünyâ arasında şu fark vardır ki dünyânın ömrü, insanlarınkinden uzundur.

Dünyânın ömrünün uzunluğuna aldanan câhiller, ona "kadîmdir" derler.

Henüz hâdis olmuş bir hayvan, bu dünyâya "kadîmdir" diyebilir.

4435. Fakat o cânlar ki kadîmde mevcûd idiler ve kîdemde âlemin mevcûd olmadığını, sonradan vücûda geldiğini gördüler,

Canları kudret deryâsında müsteğrak olduğu halde halkın(Âdem'in) icâdı hakkında müşâvere yapıldığını,

Meleklerin buna mâni' olmak istediklerini görünce onlara gizlice (dümtek) yaptıklarını (istihfâf ettiklerini)

¹⁸⁷ "O'nun Zâtî'ndan başka herşey yok olacaktır": el-Kasas 28/88.

Ve her ne vâki‘ olduysa hepsi o nakş-ı küll teessüs etmeden evvel görmüşlerdi, biliyorlardı.

Bu cihân onların huzûrunda vücûda getirildi. O Bî-nişân, cihâna onların gözü önünde sûret verdi.

4440. Bu müşâhedeye istinâd ederek “Cihân hâdistir” diyebilir; ukbâ gibi bâkî değil.

Ahmak onun ömrünün uzunluğuna bakarak yolunu şaşırırdı da “Dünyâ bâkîdir” dedi.

Aklı nâkis ve haleldâr olan, ezel sırlarını nerden anlayacak?

Onun, iyi kötü her şey hakkındaki düşüncesi nâkistur. Gözünde cehl perdesi var.

(s. 157)

"كل ناقص ملعون"¹⁸⁸ değil midir? Hakk’ın sırrı her denîye nerden lâyük olacak?

4445. Lânetin mânâsı, uzaklıktır. Uzaklık körlük mefhûmunu anlatır.

Bil ki nâkislar, âlimlerin ilim ve keşflerine el ulaştıramazlar.

Cenâb-ı Hak, muğlak mes’eleleri kolayca halletmek kudretini kâmil âkillere vermiştir.

O, ilmin müşküllerini halleder. Ona her şey münkeşif olur.

Cânı ezelde Hak’la beraber olan kimseden, sırlar nasıl gizlenir.

4450. O, cihânın içinden evvel var idi. Onun icâd edildiğini gözüyle gördü.

Bu cihân nedir, nasıl vücûd bulmuştur, cereyân eden haller ona birer birer malûm olmuştur.

Hepsini bilir fakat kimseye söyleyemez. Ağyârdan esrârı gizli tutar.

Fakat ömrü, cihânın ömrüne göre az olan kimse, bu dünyânın fânî olacağına kat’i olarak inanmaz.

Der ki : “Bu dünyâ evi dâim ve pâydârdır. Ebediyen pâyidâr kalacaktır.

4455. Bu zannın menşei şudur: Bu dünyâ kendinden evvel var idi. Yapıldığını kendi gözüyle gördü.

Çünkü o doğduğu zaman dünyâ evini hazır ve ma’mûr buldu. Bundan dolayı fânî olacağına ihtimâl vermiyor.

Bundan dolayı onun kadîm olduğunu, pâyidâr kalacağını zannetti.

Fakat o kimse ki o yok iken var idi, dünyâ evinin sonradan vücûda geldiğini gördü,

Onun fânî olacağına tereddüt etmez. Çünkü evvel yok iken gözüyle gördü.

4460. Ezelden beri Hudâ’nın nûru olan basîret sâhibi merd, her şeyiyle vâkıf ve dîninde müktedâdır.

Hakk’ın nûrundan bir şey nasıl gizli olabilir? Sakın Hakk’ın nûru hakkında böyle bir sû-i zanda bulunma!

Der ki (zanneder ki) bu ev kadîmden beri mevcûttur, ilelebed de mevcûd kalacaktır.

Fakat o kimse ki bu ev yok iken kendisi dünyâda var idi ve yaşıyordu.

4465. Bu evin temelinin, tavanının (bütün teferruatının) sonradan yapıldığını gözüyle gördü

O yakinen bilir ki o hâdistir. Bunu orada sinek avlayan örümcek nereden bilecek?

O adam bilir ki bu ev önceden yok idi, gene yok olacaktır. Bu iddiasında ona “yalancı” denebilir mi?

¹⁸⁸ “Her eksik olan lânetlidir.”

Davasında kat'iyen sâdıktır. Dediği de nihâyet vâkı' olacaktır.

Münkir halk, örümcek gibidir. Âhîret âleminde dem vuramazlar.

4470. Sonunda hepsi yok olur gider; onlara bekâdan nasib yoktur.

Ama o cânlar ki orada kadîm ve bu âlem yok iken o deryâda mukîm idiler,

Onlar bilirler ki âlem hâdistir. Bâkî ve dâim olan ancak o cihândır (dâr-ı âhîret)

Ama o gürûh ki âlemin buhârındandır (haşerât gibi tekevvün etmişlerdir) her ne kadar Âdem neslinden gelmişlerse de .

Her biri bir peygambere itâat ederek tebliğlerini kabûl etmişlerdi.

4475. Namâz, oruç gibi ibâdetleri edâ eyleselerdi, bu mânâyâ onlar da muttalî olurlardı.

Böyle yapmadıkları ve öğüt dinlemedikleri için, dünyâ evinde hayvan gibi bağlanıp kaldılar.

Bu gürûh işi, haşrolundukları zaman anlayacaktır.

İyi, kötü orada belli olacaktır. İyiler a'lâ, kötüler rüsvâ olacaktır.

(s. 158)

Fâsıkların yeri cehennem, sâlihlerin yeri cennet ve rif'at olacaktır.

4780. Eğer merdânın eteğine sıkı yapıştırlarsa, bu tâlî' onlara da müyesser olur.

Kötü halleri iyiye tebeddül eder, kible cânibine candan teveccüh ederler.

Görmeyen gözleri açılır, çirkin halleri güzelleşir.

Bütün işleri altın gibi makbûl, taş gibi yürecikleri kıymetli cevher olur.

Merdân-ı Hudâ'ca makbûl olan her emeline nâil olur.

4485. O şâhidlerden ona hâsıl olacak faydaları şerh ve beyân etmek kâbil değildir.

Meğer ki Allah ona feth-i bâb ede de gözleriyle bilâ-hicâb göre.

Öyleyse dünyâda bir velfyullah ara ola ki bir gün elde edesin.

Eğer sende temyiz kudretine mâlik bir ruh varsa "Velî kimdir?" ve "nerdedir?" bilir ve bulursun.

Halk arasında o merdi pekâlâ bilir ve bizim gibi seçersin.

4490. Mâhir bir sarrâf gibi hâlis nakdı, kalp olanlardan tefrîk edersin.

Toza, toprağa bulanarak rengi siyahlaşmış olsa da hâlis altını görünce tanırsın.

Nasıl ki dâima gördüğün ve tanıdığın akraban veya kendi oğlun,

Sana kendini tanıtmamak kastıyla elbisesini değiştirse (kıyâfetini tebeddül etse),

Bu sûretle seni yanıltabilir mi? Görür görmez tanır ve yanına çağırır oturtursun.

4495. Derviş de yüz türlü kıyâfete girse, merd-i Hak onu pekâlâ tanır.

Cenâb-ı Mevlânâ gibi ki dîn sultanlarının sultanı, kutbların kutbu, yakîn erbâbının lübbü idi,

Zâhir, bâtın ilimlerinde ferîd, dîn ve dünyâda vahîd idi.

Kendi zamanında, zamanın hâricinde yaşardı. Lâ-mekânda evliyânın rûhlarıyla beraber bulunurdu.

Ona va'd olunan her şey, hâlis nakddi. Mev'ûdunu birer birer Hak'tan alırdı.

4500. Esrârı, sırların sırrı; envârı, nûrların nûru idi.

Havâssın rûhlarının zübdesi idi. Hiçbir zamanı Hudâ'dan ayrı olarak geçmedi.

Cism-i pâki, Hakk'ın elinde âlet idi. Hak'tan her an yeni yeni ders alırdı.

Didâr-ı Hudâ'yı dâima ve bilâ-hicâb temâşâ eder, cismi uyusa rûhu uyumazdı.

Âlimin uykusu, câhilin ibâdetinden iyidir. Çünkü uyku onun rûhuna hâil olamaz.

Altmışüçüncü Makâle. 125 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 214] Bu makâle şu hadîs-i şerîfi beyân edecektir: نوم العالم خير من عبادة الجاهل " : Âlimin uykusu, câhilin ibâdetinden daha iyidir."¹⁸⁹ Çünkü uyku, nihâyet ibâdeti terk etmekten ibârettir. Cenâb-ı Peygamber buyurmuş oluyor ki: Böyle kimsenin (âlimin), ibâdeti terk etmesi, câhilin ibâdetinden daha iyidir. Şu halde velilerin her şeyi ve her işi, nâkıs ve mezmûm da olsa, diğerlerinin kâmil ve Memdûh işlerinden daha iyi olur. Çünkü " كل شئ من المليح مليح " : Sevimli kimselerin her işi (sevimsizleri bile), sevimli olur" denilmiştir.

(s. 159)

4505. Hayru'l-Beşer Cenâb-ı Peygamberimiz " نوم العالم خير من عبادة الجاهل " buyurmuyor mu?

Yakînen bil ki âlimin uykusu câhilin ibâdetinden daha iyidir.

Buradaki âlimden kasıd, ulemâ-i rusûm değil, ulûm-ı nakliye ve urfiyyeden kurtulmuş olan âlim-i rabbânîdir.

Onun ilmi naklden ve kitaptan değil, Hudâ-yı Âlîm'in atıyyesidir.

Ona Hak'tan yeni yeni ders verilir ve bütün müşkilleri Rabbu'l-Felak tarafından hallolunur.

4510. Pâk gönülde Hudâ mukîm olur. Dâima ve bilâ-hicâb Hakk'ın musâhibidir.

Hakîkatte onun ilmi, Hakk'ın ilmidir. Böyle gönülden Hak nasıl uzak olabilir?

Onun dili, kudret elinin kalemidir. Her ne söylerse tamamiyle Hak söyler.

Bilirsiniz ki yazının iyiliği, güzelliği kalemden değil, kâtiptendir.

Âlem-i rabbânî'nin sûreti, Hakk'ın kudret elinde âlettir. Bunu iyi bil!

4515. Git, dünyâda öyle bir âlim ara ki onun vasıtasıyla kitapsız nûr deryâsı olasın.

Cehlin bakırını, o kimyâ sebebiyle altın olsun. Katren, o deryâda gevher olsun.

Fakir isen, onun himmetiyle zengin olasın. Enginlikten kurtulup yükselesin.

Ölü isen, ondan hayât bulasın. Öyle hayât ki bâkî ve pâyendedir.

Cehli terk et de âlim ara! Tâ ki ondan her istediğine nâil olasın.

4520. Onun sayesinde âfîtab olasın. Senden sâdır olan her hata, ayn-ı savâb ola.

Ondan nâil olacağın iyilikler, sözle anlatılamaz. Böyle incileri sözle delen olmamıştır.

Bunun sona ereceği yok! Mevlânâ'nın evsâfına geçelim.

O, her zaman merdânın sohbetini tercih ederdi. Hiçbir zamanı onlarsız geçirmezdi.

Onların bulunmadığı vakitlerde de huzûr ve niyâzla, namâzla meşgûl olurdu.

4525. O hâlette öyle mest olurdu ki orada hâzır bulunanlar heybet alırdı.

Hiç kimse "ağabeylerden falan zat da böyle idi" diyerek bir misâl gösteremez.

Ne zaman bir merd-i Hudâ görürse, benzi za'ferân gibi sapsarı olurdu.

Ciddi pertevini gören bir nâzır, titrer, kendini kaybederdi.

¹⁸⁹ Kaynağı bulunamadı.

Gerek mü'min gerek kâfir herkes bilirdi ki o Hakk'ın hâlis kulu, Hakk'ın nûruyla doludur.

4530. Kerâmetinden bahsetmeyecek kim ki! Cihân halkı ondan lâ yuadd kerâmetler gördü.

Dâima oruç tutar, üç günde bir iftâr ederdi. Mücâhedeyle nefsini öldürmüştü.

Öyle mücâhede ne hâlde, ne mâzide hiçbir âbidde görülmedi.

Bu kadar kurbet ve vuslatla beraber, mücâhedeye devam ederdi. Taleb yolunda böylesi pek nâirdi.

Evlîyâ, kurbete vâsıl olduktan sonra, sâkin olurlar, zahmetsizce istirâhata çekilirler.

4535. Bâyezid Bistâmî, nihâyet kendinden geçip Hakk'a vâsıl olunca, "ليس في جبتي غير الله"¹⁹⁰ demekten kendini alamadı. Bunu halka karşı açıkça söyledi.

Alâ melei'n-nâs "سبحاني ما أعظم شأنِي"¹⁹¹ diye haykırdı.

Cenâb-ı Peygamber ise vaslın en âlî mertebesine suûd ettiği halde, "ما عرفناك حق معرفتك"¹⁹² buyurdu.

O makam O'ndan başkasına verilmedi. Diğer enbiyâya tefevvuku bu cihettendi.

(s. 160)

4540. Gerçi zâhirde Bâyezid'in sözleri çok yüksekse de, Peygamberimiz'inki çok mütevâzidir.

Gerçi Bâyezid vuslata garkolunmuştu fakat Peygamberimiz'in vuslatı, sadr-ı mücellâda, onunki[ne] nisbetle hâriçte idi.

Aralarındaki nisbet, tenle can gibiydi. Belki Peygamberimizin vuslatı, cânlar canına nisbeti gibiydi.

Vuslatın nihâyeti yoktur. Cenâb-ı Hak istedi ki Muhammed Mustafâ'yı son haddine eriştirsin.

Bundan dolayı O'na talepte sükûnet vermedi, tâ ki vuslat derecelerinin son haddine yükselsin.

4545. Usanmadan talepte ısrar etsin diye O'na her halden sonra ayrı bir visâl gösterdi.

Bulunduğu yerde kalmasın, diğerlerini taleb etsin, hesapsız atıyvelere nâil olsun...

O, vasl-ı Hudâ'nın nihâyeti olmadığını gördü de bundan dolayı "ما عرفنا" dedi. Fakat Bâyezid, ilk kademede kaldı. Zannetti ki vuslat budur, bundan ziyâde olmaz.

O vuslat içinde garkolarak” Bende Allah'tan başkası yok” dedi.

4550. “Cübbemin içindeki Allah'dır, ey müridlerim, O'na baş eğiniz!, Cübbeme secde edin ki Hak onun içindedir. O, lübbün lübbüdür” dedi. Zamanında “Ben evliyânın sultanıyım. Derecede hepsini geçtim” diye iddia ve iftihâr etti.

Bâyezid gerçi vâsıl olmuştu fakat Cenâb-ı Hak onu ilk kademede durdurdu.

Bunun fevkinde diğer visâle tâlib olmasın diye onu hâlınden hoşnud etti.

¹⁹⁰ “Cübbemde Allah'tan başkası yoktur”.

¹⁹¹ “Kendimi tebbih ederim; Şânım ne yücedir”.

¹⁹² “Sseni gereği gibi bilemedik. Bkz. Abdurraûf el-Münâvî, *Feyzu'l-Kadir Şerhu Câmi'i's-Sağîr*, 6c, Mısır, 1356, II, 410.

4555. Öyle ki bulunduğu mertebeyi aksâ-yı merâm zannetti de . . . ليس في جيتي . . . dedi.

“Mümkün olan her şey bana verildi. Hak Taâlâ bilâ-hicâb bana tecellî etti
“dedi.

Cenâb-ı Mustafâ, mahbûb-ı Hudâ olduğundan O’nu daha âlî mertebelere yükseltmek istedi.

Vuslatın bütün mertebelerini O’na tahsis buyurdu. Bundan dolayı Hâtemu’n-Nebiyyîn ve İmâmu’l-Enbiyâ oldu.

Artık "ما عرفنا" sözünün mânâ itibârıyla ne kadar yüksek olduğu anlaşıldı.

4560. Sûretten geç, mânâyâ bak ki vazî’ görünen kelâm-ı Nebevînin güneş kadar yüksek olduğunu göresin.

Bunu ondan âlî bil! Her ne kadar o daha yüksek görünürse de...

Bu mânên yüksektir, o lafzen. . Bu müşkil inciyi Tebriz’in Şâhı (Şems-i Tebrizî) deldi.

O mânâ pâdişâhı ki mânâlar ondan feyzeder. Onun mânâsı yanında diğer mânâlar lafız kalır.

Öyle mânâ ki canın canının cânıdır. Onun rûhunun yanında diğer rûhlar, ebdân mesâbesindedir.

4565. Evliyânın yanında lübbler kısr sayılır. Çünkü o, Dost’un mâşûku ve sırrıdır.

Âşık dâima (musırran) talepte bulunur. Çünkü şa’n-ı İlâhî’nin nihâyetsiz olduğunu bilir.

Suya kanmayan müsteski gibi ki susuzluğunu kandırmak için sağa sola (her taraf) baş vurur durur.

Cenâb-ı Mevlânâ gibi ki her meramı hâsıl olduğu halde o büyük hırsı, iştihâkı bir türlü yenilmezdi.

Coşkunluğu bir an sükûnet bulmazdı. Bütün deryâlar gözünde şebnem kadar kalırdı.

4570. Dâima ibâdeti ziyâdeleştirir, talebi, şevki günden güne artmakta devam ederdi.

Bu mes’ele derindir. Kühüne eremezsin. Meğer ki Allah’tan yardım ola!

Eğer erersen velîlerden üstün olursun. Hak’la muâmelene başka olur.

Onun vasfını nasıl şerhedeğim; bu kadar söyleyebildim. Candan dinle!

Eğer Hudâ sana müsaade ederse, onun bu yüksekliğinin iki âlemden daha üstün olduğunu görürsün.

(s. 161)

4575. Hak yanında havâssın da fevkindedir. Müsâbakada sâbıklara tekaddüm etmiştir.

Onun kurbu bütün kurların fevkindedir. Kimseye nasîb olmayan ona nasîb oldu.

Onun bu yüksekliğinin vasfı, beyâna sığmaz. Deniz oluğa sığar mı?

Bu kadar yüksek mertebesi olduğu halde kendi cinsinden birini görünce, ondan meded ve himmet talep ederdi.

Burada, bu sebâtsiz dünyâda gizlenmiş olan velîlerden

4580. Her birinin muhtelif ahlak ve yaratılışları vardır; muhtelif şekildeki elifbâ harfleri gibi...

Her birinin şekli, hey’eti başkadır. Her birinin yiyeceği, içeceği de başkadır.

Sûret ehli onların hallerini bilmezler. Ancak onların işleri ve sözleri hakkında hayrândırlar.

Bunu bilmezler ki o pâdişâhların zâtı, Hâlık gibi bu halktan gizlenmişlerdir.

Onları libâsından (kıyâfetinden) tanıyamazsın; çünkü o insanlar libâs içinde saklanmışlardır.

4585. Câmeye bakma, câme içindeki kimdir ona bak! Câme bakma, içindekine bak!

Sûretten geç, zâhir-bin olma! Yoldaşım, candan mânâya tâlib ol!

Çünkü sûretin cânı mânâdır. Cansız cisim, toprağa gömülüdür.

Mânâya itibâr et, rûha nazar kıl, tâ ki ¹⁹³"كن" emriyle ebediyet kazanasın!

Bil ki onları herkes tanıyamaz. O, sultanların cânı gibi gizlidir.

4590. Mevlânâ, Şemseddîn'e enîs oldu. Sohbetini candan azîz bildi.

Gece gündüz huzûrundan ayrılmazdı. Rabbin envârını onun cemâlinden alırdı.

O yüzü Mevlânâ'dan başkası tanıyamazdı. O kokuyu ondan başka duyan olmadı.

Ğayret-i İlâhiye onu büyüklerden de küçüklerden de gizlemiştir.

Mevlânâ'nın kurbiyyeti havastan ziyâde olduğu için Şemseddîn ona reh-nümâ oldu.

4595. Zâtına mahsus olan kurbet, Yezdân'a götürmek üzere, onu taleb vâki' olmaksızın kendine yoldaş etti.

Her ikisi de Hakk'ın ezeli mâşûku idiler. Onların Hak'tan aldıkları ders, bambaşka idi.

Evlîyânın ekseri Hakk'ın âşıkıdır. Hudâ onlara yüksek mertebe vermiş,

Duâlarını müstecâb kılmış, azâb korkusundan emîn etmiştir.

Fakat, Hakk'ın ezeli mâşûklarının ilim ve amelden daha yüksek işleri, muâmeleleri vardır.

4600. "Âşık" nâdirdir, fakat bu (mâşûk), enderdir. Onlar "müntehib", bunlar "müntehab"dır.

Âşıklar nûrdur, fakat mâşûklar, nûrun nûrudur. Mâşûkların Hakk'a kurbetleri, âşıklardan ziyâdedir.

Bunlar havastan da gizlidir. O makamı mâşûklardan başkası bilmez.

Son mertebe odur; ondan ileri geçilmez. Öyle "muazzam bir sır, beşerde mündericidir.

Âşıklar oraya yol bulamazlar. Mâşûkların kurbu, onlardan gizlidir.

4605. Cenâb-ı Peygamber, Üveys'in kulağına bir sır söyledi ki onunla Üveys'in aklı muzâaf oldu.

Canında saklı olan o sırrı, Üveys'e söyleyerek o sırra onu visâle erdirdi.

Hazret-i Peygamber'i her ne kadar sûretâ görmediyse de , o sırrı ondan mânen işitti.

(s. 162)

Hak nûruyla bakan bilir ki âfâkın bütün gâibleri ona hâzırdır.

4609.

4620.¹⁹⁴

¹⁹³ "Ol!": Yâsin 36/82..

¹⁹⁴ Hâmişte şunlar yazılıydı: "4609'dan 4620'ye kadar oniki beytin tercümesine saatler değil günlerce fikir yürüttüğüm halde muvaffak olamadım. Siyâk-sibâk karfinesiyle hey'et-i umûmiyesinden bir meâl toplayamadım. Tercüme noktasından bir kıymeti hâiz olmadığından yazmadım. Bu zahmeti erbâbına terk ediyorum. "العفو عند الكريم مقبول" Mütercim Hakkı Eroğlu." Erbâbı olmasak da Bu kısmın (bkz. Fa. 1376, s. 218, b. 4820-4831) tercümesini, ne kastettiği anlaşılmasa da, lafzen şöyledir:

Halbuki o sözleri, ikisinin de hâricinde idi. Dert ile devâ bu cihânın hâssalarındandır.

O tarafta ezdâda yol yoktur. Cismânî olanlar onları anlayamazlar.

O Hazret, zıd ile nidden münezzehtir. Bu ikisinden geçmeden maksûda yol bulamazsın.

Dudakların hareketinden kendince yalan yanlış mânâ çıkararak, bir şey anlamaya uğraşan bir sağır gibi.

4625. Sâhib-i dillerin renklerinin ve hareketlerinin mânâlarını kim anlayabilir.

Cenâb-ı Mevlânâ da Şems [-i dîn']i gördüğü zaman kulağı ondan Üveys gibi birçok sırlar işitti.

Onların te'sîriyle kendinden geçip bayıldı, o andan itibaren, kalbindeki nûr, ikiyüz misli tezâyüd etti.

Gerek büyük, gerek küçük, gerekse nazar erbâbından hiçbir kimse o sırlara muttâlî olmadı.

Mevlânâ'dan başka, ki Şems ile ikisi ezelden beri bir cinsten ve aynı nûrdan idiler.

Altmışördüncü Makâle. Metinde 318 [?] 68 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 219] Şunu beyân edecektir: Pederim Hazret-i Mevlânâ kudûse sırru'1-a'lâ hazretleri, bülûğ zamanından itibâren dâima üç gün oruç tutar, üç gün de bir iftâr ederdi. Onu da istifrâğ ederek çıkarırdı. Peygamberimizin âdet-i seniyyeleri vechile geceleri sabaha kadar namâz ve evrâd ile meşgûl olurdu. O zamana kadarki kutbu'l-aktab Mevlânâ Şemseddîn Tebrizî, kendilerine yetişti. Onun hizmetine girmeden evvel hiç semâ'a şurû' etmemişti. Namâz ve takvâyla hiçbir veliye nasîb olmayan o makamât, o tecelliyât, Hak tarafından ona vakit vakit erişirdi. Vatkâ ki evliyanın mâşûku ve Sultanı olan Şemseddîn Hazretlerini basîret gözüyle gördüler ve onun fevkinde kimse bulunmadığını anladılar, ona âşık mürîd oldular. O ne emrederse onu ğanîmet bilirler, can ü dilden itâat ederlerdi. Şems Hazretleri işâret buyurdular ki: "Semâ'a gel! Semâ' et! Taleb ettiğin semâ ile artacaktır. Semâ'ın halka haram olması, nefsin hevâsıyla meşgûl olmalarındandır. Semâ' ettiklerinde o mezmûm (s. 163) mekrûh halleri ziyâdeleşir. Semâ', böyle kavme haram olur. Fakat Hakk'a âşık ve Hakk'ı tâlib olanlar, Hakk'ı talepten ibâret olan hallerini artırır. Şüphesiz böyle kavme helâl olur. Artık Onun emrine imtisâl ederek semâ'a başladı ve fi'l-hakîka, şeyhinin ta'rifi vechile hâlinin artmakta olduğunu gördü. Ondandır bütün ömrünü semâ'a mülâzemetiyle geçirdi ve semâ'ı tarîk ve ayîn edindi. Şimdi mürîdleri de şeyhlerine teb'iyetle semâ' ederler. Şu ümidle ki o mütâbeât bereketiyle maksûd hâsıl ola. Nasıl ki Hazret-i

Gözlerden uzak olan Yahya'nın annesi Meryem'in önünde hâzır oldu.

Tenini şebeke şekline soktuğu zaman, Dost'u, gözleri kapalı olarak gördü.

Ey oğul! Ondaki Öğüdü kabul edesin diye bu hikâye dahi bir bahanedir.

Ondaki öğütleri kabul et ve iş yap! Kul ol! Gaffâr'a dayan!

Eğer ehl-i hâlden muhali dinlemişsen bile, kıl ü kâlden geçerek onu kabul et!

Onu dinlemede Kur'an'ın nûktelerini ara ki ondan bir yâr koku dahi getirmez.

Arabın önünde o Arab der ki Hindulara Arapça söyle!

Ondandır böyle nûkteleri işitince, onların anlayışında tek bir söz kalmaz.

Ancak o mahrem hemen kırmızı ve sarı olur. Ondandır çehresi bâzen gül gibi za'ferân olur.

Ki yanağı lâle ve la'l-madeni gibi; sarının gamkîni za'ferân gibi...

Eski dostların gözü altında, yüzünün rengi o sözün tercümanına döndü.

Tâ ki o kırmızı ve sarıdan yayı geldi ki tek dertle o efsânedâr geldi.

Peygamberimizin ümmetleri de namâzı Peygamber'in kıldığı huzûr ve huşû ile edâya muktedir değillerse de Peygamberlerine olan muhabbet dolayısıyla O'nu şeklen olsun muhâfaza ederler. Tâ ki halk, onların bu kıldıkları namâz sebebiyle Hazret-i Muhammed'in ümmeti olduğunu bileler. Me'mûl ki o namâz bereketiyle mânâya vâsıl olalar. Çünkü "Hakîkate mecâz köprüsünden geçilir" demişlerdir.

İmdi bizim tarîkat yârânımız da semâ'ın sûretini şeyhlerinden gördükleri vechile muhâfaza ediyorlar. Ola ki o mütebâatla maksûdlarına erişeler. Allah Taâlâ Hazretleri hakîkati daha iyi bilir.

4630. Şemseddîn'in vusûlundan evvel, gece gündüz tâatle iştiğâl ederdi.

Aylarca yıllarca (uzun müddet) ilim ile, zühd ve takvâ ile meşgûl oldu.

O makamâta bu çalışma sâyesinde erişti. O yolu zühd ve takvâ ile katetti.

O hâlinde ona Hak'tan tecellîler vâki olur, her dem Hak'tan yeni bir ders alırdı.

Vatkâ ki Şemseddîn onu semâ'a dâvet etti.

4635. Onun emriyle semâ'a başladığında hâlinin yüz derece tezâyüd ettiğini gördü.

Artık semâ'ın onun tarîkati ve doğru yolu olmuştu. Semâ'dan gönlünde büyük inşirâh ve inbisât hâsıl oldu.

Mürîdleri de semâ'yla meşgûl oldular. Tâ ki o ittlâ' onlarda da husûle gelsin.

Semâ' şimdiye kadar tarîkatin âdeti olarak kaldı ve yârânın ictimâ'larına vesîle oldu.

Hepsi de bundan fayda gördüler. Semâ' ve raks tarîkatlerinin âyini oldu.

4640. Semâ'dan âşığa can gidâsı gelir. Âşıklar ondan dolayı raksân olurlar.

Def ile ney, âşıkların rehberidir. Onları Hay ve Kayyûm huzûruna götürür.

Âşık olmayanlara rehzen olan semâ', âşıklar için rehberdir.

Âşıklara ney ve ney cinsinden olan sazlar helâl oldu. Bu, itirâz götürmez.

Âşıklardan başkasına haram olduğu şunun içindir: Onlar, o leimler, o lezzetten mahrûmdurlar.

4645. Âşıklara ondan kâim ve murâd vardır. Onları kabzdan basta götürür.

Dünyâ tuzağından kurtulurlar, candan ukbâya giderler.

O can cihânına ki hayât deryâsıdır. Oranın bekâsı, fenâsızdır.

Öyle bir cihânına ki cihetten münezzehtir, orada hepsi de şevk kanadıyla uçarlar.

Âşıkların namâzı, bî-hûdluktur (kendinden geçmek). Kendiyle olanlar O'ndan uzaktır.

4650. Beyâna sığmayan bu sırlar, mutriplerin sazından anlaşılır.

Âşıkların müezzinleri, mutriplerdir. Canları başsız ayaksız yürür.

(s. 164)

O mescid tarafına ki Rabbânî'dir. Hak, onu Kendi nûrundan binâ etmiştir.

Kendilerinden geçerek oraya namâza gelirler. Penc ü şeşe (beş vakit namâzla erkân-ı îmâna) hâcet kalmadan

Orada bîhûdâne rükû' ve sücûd ederler. Cisimden kurtulup mutlak can olurlar.

4655. Namâzın da niyâzın da sırrı odur. Âşıksan o mescid tarafına koş!

Âşıkların mescidi mânevîdir. Oraya kendinden geçtiğin zaman gidersin.

Cân mescidinin ne tavanı var, ne kapısı... Orada secde başsız ayaksız olur.

Âşıklar oraya tensiz giderler. Fânî olup vücûdlarından insilâh ederler.

Hazret-i Ali'ye bir gazada bir ok saplandı. Topuğundan girerek ayağına geçti.

4660. Okun ucu kemiğin içine girmişti. Onu bir türlü çıkaramıyorlar, Çünkü şiddetli ağrı duyuyordu. Cerrâh da herkes de âciz kaldı. Hazret-i Peygamber, yârânına şöyle emretti: Bunu candan dinleyin, iyi kulak verin.

“Ali tekbir alıp namâza durduğu zaman kendini kaybeder, niyâzla meşgûl olarak bir şeyden haberi olmaz.

Ucu kemiğe girip yerleşmiş olan oku, o vakit çıkarabilirsiniz.

4665. O namâzda kendini tamâmen kaybeder, kendine yapılan ezâ ve elemenden haberi olmaz.

O, o halde iken oku, yağdan kıl çeker gibi alırsınız. ”

İşte cenâb-ı Ali'nin namâzdaki istiğrâkı bu derece idi. Niyâz şarâbıyla sermest olurdu.

Ashâb-ı Kirâm'ın hepsi de böyle idi: Namâza durunca yerle göğü fark etmez olurlardı.

Cân şarâbı yaşlarına öyle vururdu ki yanlarında derdle devânın farkı kalmazdı.

4670. Hakîkî namâz o namâzlardır; bunlar (bizimkiler) onun gölgesidir. Bu namâz, o mürtefi' köşkün eşiğidir.

Bu namâz, o namâzın merdivenidir. (.....) ¹⁹⁵

(Burada bir beyt tercümesizdir)

O mescidde kılınan namâz, keyfiyetsizdir, kıyâmsız, kuûdsuz... Sır gibi gizli.

Orada başsız secde edilir, ağızsız, kadehsiz şarâb içilir.

4675. Bunun sonu yoktur (hitâma ermez). Biz yine Şemseddîn kıssasına avdet edelim.

O, bedensiz olarak can cihânına giderek bu dünyâdan gayb olunca,

Ondan sonra Mevlânâ'nın enîsi başka bir kutb oldu ki Mevlânâ'nın esrârına vâkîf idi.

Şemseddîn'den sonra Mevlânâ'ya mücâhedesinde Şeyh Salâhaddîn mu'în oldu.

Onun vücûdundan hâl ve kâli tezâyüz eder, ondan nâdir sırlar işitirdi.

4680. Ondan sonra Hüsameddîn Türk ki bekâ mülkünün büyük pâdişâhı idi.

Her ikisi de birbirinin sohbetinden müstefîd olurlardı, yekdiğerine o sırra rehnümâlik ederlerdi.

Onların rütbesi beyâna gelmez. Çünkü o deryânın kenarı yoktur.

Fakat sende iyi bir akıl varsa o irtifâa doğru yükselirsin.

Bu sana o şâh-ı velâyetten mefhûm olur ki Hak tarafından alim ve basîr idi.

4685. Onlara candan öyle muhabbet olmuştu ki böyle aşkı dünyâda kimse görmedi.

Her biri onun imâmı ve kıblesiydi. Onları sâir meşâyihden ziyâde medhederdi.

(s. 165)

Dâima onları medh ü senâ ile meşgûl olurdu. Yanında bütün emirleri makbûl ve meşrû' idi.

Onların mertebesini aklınkla müvâzene ederek bundan anlar, onların yoluna sülûk edersin.

¹⁹⁵ (بلکه جان صدق و سوز است و نیاز)

پایه ایہ انہد از جا بروں سوی بی چونی رود از شہر چون)

Tercümesi: Hattâ sıdkının cânı/özü, yanmak ve niyâzdır. Pâye pâye adımı “keyfiyet” şehrinden “keyfiyetsizlik” şehrine dışarı atmaktır. Bkz. Fa. 1376, s.221, be. 4882-3.

Bunu bilirsin ki onların emsâli bu dünyâya pek az gelmiştir.

4690. Çünkü Mevlânâ gibi bir zât-ı âli-kadr onlara mürid olmuştur. Her birinin ferid olduğunu iyi bil.

Onlar gibisi dünyâya nâdir gelmiştir. Her kim onlara candan kul olursa,

O da onların cinsinden olur. Belki o da ayn-ı nûrdur.

İmdi yakînen bil ki enbiyâ ve evliyâ, dâima kendi cinslerini ararlar.

Cins kendi cinsinden gizlenemez. Elbise değiştirmekle hüviyet gizlenemez.

4695. Sende nâfiz nazar varsa, bilirsin ki o, Yezdân'ın has kulu ve O'nun nûruyla doludur.

Derhal ayağına başını kor, tozunu gözüne sürme edersin.

O toğrağın sürmesi gözlere nûr değil, gözsüzlere göz bahşeder. O iksirle yeşîmi (bir nev' taş), dürr olur.

Altmışbeşinci Makâle. 50 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 222] Şunu beyân edecektir: Hak Taâlâ Hazretleri her ne kadar tâliblere mertebeler, makâmlar, pâdişâhlıklar bahşeder ve onları ızhâr ederse de bir takımına da onların izâfını bahşettiği halde bunları gizli tutar. Bu . . . "أولياى تحت قبائى . . ." mantûk-i celîince, gayret-i İlâhîyye'den tevellüd eder. Zîrâ ki onlar Hakk'ın mahbûblarıdır. O kendi mahbûblarını herkese göstermez. Meğer ki Zât-ı İlâhî'sine husûsiyet ve mahremiyeti herkesten ziyâde ola. Böyle olan kimse de hakîkatte o mahbûblar cümlesindedir. Binâenaleyh ancak onları haremine mahrem eder. Bunda taaccübe mahal yok: Dünyâda da hâl böyle değil midir? Pâdişâhlar umerâsına, bendelerine emâret, mansıb, mal ve mülk verirler. Bunların birini esirgemezler. Yalnız kendi mahbûblarını kimseye göstermezler. İmdi yakînen anla ki o mahbûbları görmenin fevkinde hiçbir mertebe yoktur.

(4698.) Hak Taâlâ Hazretleri has kullarını kendinden başka bütün cihân halkından gizler.

Tâ ki halktan gizli kalsın, O onların yüzünü olur olmaz kimse görmesin.

4700. Halk ondan yüz çevirsin diye ona kötü bir haslet karîn eder.

Çünkü o zümre Hakk'ın mâşûklarıdır. Onların huzûruna girmeye kimseye müsâade yoktur.

Mansıb, mal, mülk, para ve sair her ne istersen, Hudâ kereminden ihsân eder.

Fazl ü kemâl ve rûhânî nîmetler ki cihân mülkünün de fevkindedir, bahşeder Fakat gayret-i İlâhîyye, kendi haslarını kimseye göstermez, gizler.

4705. Nasıl ki dünyâ pâdişâhları da kendi gözdelerini bu sûretle sakınırlar.

Emîrlerden, vezîrlerden, genç olsun, ihtiyar olsun kimseye göstermezler.

Onların her birine mal, mülk, mansıb, hil'at ve rütbe verir.

Herkes pâdişâhtan iyi kötü bir şey talep edebilir.

(s. 166)

Fakat onlardan mahbûblarını görmeyi talep edemezler.

4710. Her kim saygısızca böyle bir talepte bulunursa, muhakkak sûrette başı gider.

Cenâb-ı Hakk'ın da kendi merdânı hakkındaki gayreti böyledir.

O velîleri görmeye herkese müsâade yoktur.

Mûsâ Kelîmullah Hak Taâlâ'ya: "Hızır'ı bana göster!" diye yıllarca yalvardı.

Hak Taâlâ buyurdu ki: "Bu talepten vazgeç! Sana ilim, amel, hâl ve kâl verdim,

4715. Müeyyed mülk ve saltanat verdim, mertebeye herkese tefavvuk ettirdim.

Tâ ki enbiyânın seçilmişlerinden oldun. Cihânda bu kadar lütfâ nâil oldun.

Bu nîmetlerin şükürünü ifâ et! Başka bir şey söyleme! Git! Bu devletten fazlasını isteme!”

Mûsâ Aleyhisselâm dedi ki: “Evet yâ Rabbî! Hepsini verdin fakat tahammülüm yoktur. Muhabbetiyle doluyum.

O Sultanın aşkı beni bî-karâr etti. Yanıp yakılmadan yemeyi uykuyu terk ettim.

4720. Beni bu sevdâya düşüren sensin, gönlüme onun sevdâsını sen doldurdun.

Bana bu taleb bu sevdâ senden olduğu halde, bu itâb nedir, ya Rabbî?

Çok söyledi, çok ısrâr etti, acı tatlı cevabları aldı.

Nihâyet Hak Taâlâ ona rahmetini ihsân etti. Dedi ki: “Yâ Mûsâ, hârice çık!

Kendi memleketini bırak da sefere çık! Akraba ve ümmetlerinle mukayyed olma!

4725. Tâ ki Hızır’ı gurbette bulasın ve ondan bâkir sözler işidesin!

Matlûbuna candan bağlı olmak şartıyla, her arayan aradığını bulur.

Mansıb sultan tarafından verildiği gibi dîdâr hil’atı da merdân tarafından verilir.

Bu atıyyeyi sana gedâlar bahşedemez. Müflislerden gınâya nâil olamazsın.

Cenâb-ı Hak herkese başka türlü bir iş vermiştir. Kuyumcunun işini kûş-ger yapamaz.

4730. Hesapsız san’at erbâbının hepsini de böyle bil! Onun işini bu, bununkini de o yapamaz.

Dünyâda herkesin ayrı bir meşğalesi vardır. Bu, asker; o, emir; öbürü bekçidir.

Engin, yüksek cihânın bütün eczâsı birer işle meşğûldür.

Semâ, güneş, yıldızlar, dünyâda bunlara benzer sayısız şeyler.

Bunlardan her biri Hak tarafından bir işle tavzîf edilmiştir.

4735. Tâ ki bu sûretle bu semâ sakfi, bu dünyâ sahnı kâim ve dâim olsun.

Düşün ve gör ki dünyânın her cüz’ü bir işle meşğûldür.

İcmâlen söylediğim bu kadar sözden anla! Eğer tafsîline girersem,

Şüphesiz uzun gider. Çoktan geç de azla kanâat et!

Azdan çok anla! Aklı başında olana bir işâret yeter.

4740. Hak Taâlâ ne yarattıysa o, lâzımdır. Âlemde lüzümsüz bir şey yoktur.

Geri dön de Mûsâ’nın kıssasını söyle ki Hızır’ın iştîyâkıyla hâli ne oldu.

Âkibet Hızır’a kavuştu. Bütün kederleri zâil olarak ondan safvet buldu.

(s. 167)

Ondan ve hemminden bile geçmeyen şeyler buldu, yüzlerce müstefid oldu.

4745. Kendi hâli nisbeten bir katre idi. Hızırdan deryâlara, ırmaklara nâil oldu.

Hazret-i Mûsâ bu kadar şan ve şevketiyle Hızır’ın huzûrunda tevâzu’la baş eğdi.

Sen ki hânûmânı harâb bir müflissin. Hızır’ı niçin dâima aramıyorsun?

Altmışaltıncı Makâle. 170 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 224] Şunu beyân edecektir: Yerle gökten ibâret olan sûret âlemi mevcûd oldukça, Hak Taâlâ’nın vâsıl velîleri de mevcûttur. Zirâ âlem, bir kimsenin

hayâtı için var olmuştur. Ve onun için duruyor. Nitekim Cenâb-ı Mevlânâ buyurmuşlardır:

این قدر عقلی نداری که بدانی آخر
گر نه شاهبخت پس این بار که سلطان چیست

Meâli: “Şu kadar şeyi düşünemiyorsun ki eğer pâdişâh yoksa, bu pâdişâh çadırı [da] ne oluyor?”

O velîyy-i vâsıl, sûret âleminden çekilince (son velî vefat edince) ve yerine oturacak kimse de kalmayınca, âsmân çadırlarıyla zemîn bisâtını durüp, büküp kaldırırlar. Bunun şâhidî şudur:

196 "يوم نطوي السماء كطي السجل للكتب" Meâli kerîmi: “ Biz semâyı, kitap sahîfeleri gibi büküp katlayacağımız günde...”

Çünkü çadır, pâdişâh için kurulmuştu, pâdişâh gidince çadırını da kaldırırlar. İmdi cihân haymesi, yerinde oldukça yakînen bilinir ki öyle bir velî mevcûttur.

[Fa. 1376, s. 225] Bu makâle şunu da takrîr edecektir ki tâlibin büyük rûtbesi vardır. Hak Taâlâ tâlibini mahrûm bırakmaz. Zîrâ taleb etmeden bu kadar in’âmda bulunmuştur: Toprak iken insan yaptı. İnsan istemeden yüzbin çeşit nîmetler verdi: Yiyecek, giyecek, ve sâir...Bir Kerim ki istemeden bunların hepsini veriyor, isteyenlere aceb neler vermez! . . . Fakat sâiller Hak Taâlâ yanında müsâvî derecede bulunmazlar. Eğer bir kimse bir velîye intisâb ederse, şüphesiz onun matlûbu seninkinden daha üstündür. Sen Allah’tan himmetine göre istersin. Velînin himmeti ise seninkinden elbette daha çok yüksektir. Şu halde velî, Hak’tan senin için öyle yüksek atıyyeler ister ki hâtırından geçmediği gibi hayâlîne de uğramamıştır. Ve yakînen malûmdur ki onun matlûbu derhâl is’âf olunur. Bundan dolayı demişlerdir ki velîden elde edilen kazanç, tâatla müyesser olmaz.

(4748.) O Hızır senin zamanında da vardır. Gafleti bırak da onu iyi ara!

Dünyâda her kim âb-ı hayât içerse, onu vaktinin Hızır’ı bil! Şüphe etme!

4750. Âb-ı Hayât nedir? Hakk’ın didâridir. Fânî olan can, onun nûrundan bâkî olur.

Öyle olan can, ecelin hulûlüyle ölmez, belki bekâ cihânında ecelin âmiri olur. (s. 168)

Dünyâ bâkî oldukça o merd-i Hak vardır. O olmazsa, dünyâ bir günde yok olur.

Ne yer kalır, ne gök. Ondandır kıyâmet yüzünü gösterir (kopar).

Bu dünyâ onun için duruyor. Birkaç günlük hayâtı, onun bulunmasıyla kâimdir.

4755. Hak Taâlâ cihânı o şâh için yarattı. Cihânı onun için irâde etti.

Cenâb-ı Hak, habîbi hakkında " . . . لو لأك " yâni: “Eflâki senin için yarattım”¹⁹⁷ buyurdu.

İmdi yakînen bilindi ki bu anâsır âlemi ehl-i dil için vücûda geldi.

Ehl-i dillerin cümlesi, bu dünyânın nûru, mânevî evladlarıdır.

Nitekim iki cihânın zübdesi Cenâb-ı Mevlânâ buyurmuşlardır:

4760. O fazıl halife zâdeler, can u dil unsurlarından kurtulmuşlardır.

İster Bağdadlı, ister Heratlı, isterse Reyli olsun, onun anâsırla imtizac etmeyen neslidir.

¹⁹⁶ el-Enbiyâ 21/104.

¹⁹⁷ Sağâni mevzu’uydurma olduğunu söylemiştir. Aclûni ise: “Ancak bana göre manası doğrudur” demektedir Bkz. Aclûni, II, 164.

Az olsun çok olsun hepsi bir şeydir, hepsi de can kılavuzlarıdır.
Hadîs-i şerîfde ¹⁹⁸ "أصحابي كالنجوم" vârid olmuştur. Cenâb-ı Peygamber buyuruyorlar ki:

“Dünyâda hangi sahabiyi bulursan, ona can ü dilden iktidâ et!

4765. Ona uymakla yolunu doğrultmuş olursun onu “müktedâ-bih” edin

O, sana benim gibi rehberlik eder. Ne matlûbun varsa ondan hâsıl olur.”

Onların cinsi dünyâda buldukça bil ki bu dünyâ, bu zemîn ve bu semâ da dâim kalır.

Çünkü dünyâdan maksûd onlardır. Cümlesi Hakk'ın matlûbu ve sırrıdır.

Hakk'a kulluk yolunda her şeyi fedâ etmişlerdir. Emelleri Hakk'a ulaşmaktadır.

4770. Tâ ki bu dünyâ yok olduktan sonra da Hak'la kâim olsunlar, vuslat nûru civârında emîn bulunsunlar.

Çünkü Hudâ'nın havâssı ancak onlardır. Başkalarından imdâd olur sanma!

Cân menbandan olanların hepsi Hak içindir. Bil ki Hak da onlar içindir.

Git, gece gündüz, gizli âşikâr can ü dilden ehl-i dil ara!

Tâ ki o kerem mâdeni elinden tutsun! Seni ateşten kurtarıp nûra kavuştursun.

4775. Bu mihnet dolu cihân habsinden kurtularak renc ve kederden azâde olasin.

Ölümünden halâs, türlü nîmetlerle dolu olan cennette zinde ve müebbed kalasın.

Hazret-i Mûsâ, bu kadar büyüklüğüyle ona tâlib olursa, sen neden yorgan altında gafletle uyursun

İmdi sana da arayıp taramak lâzımdır. Çünkü o kıymetli hazîneden elinde pek az olsun bir şey yok.

Fakat şunu da bilirsin ki o visâlin kadrini, ondan ayrılmış olan bilir ki

4780. Vuslattan sonra hicrâna düşmüştür. İşte visâle can ü dilden o tâlib olmuştur.

Çünkü o kaybettiğini arar. Ezelde böyle bir likâyâ nâil olmayanlara göre o adem sayılır.

Çünkü görmediği, bilmediği şeyi nasıl arayabilir! Bir tıflın mahbûb aradığını hiç gördün mü?

Tıflın tabiatinde şehvet yoktur (uyanmamıştır) ki ona dâir sözlerden zevk alsın.

O, canında hangi şey mevcûd ise, onu arar.

4785. Onda mevcûd olmayan şeyi aramaz. Onu kendisine istedikleri kadat medhetsinler.

(s. 169)

Hazînenin kıymetini o kimse bilir ki kendisine ezelden böyle bir atıye verilmiş ola.

Hazîne ile ülfet etmiş, o yüzden ikbâl ve mevki sâhibi olmuş buluna.

Tıflın gıdâsı süt olduğu gibi onun gıdâsı da hazîne olmuş, o yüzden büyük faydalar temîn etmiş ola.

Yoksa bu rûtbeyle erişmiş, böyle bir kurbetten mahrûm kalmış kimseyi,

4790. Bunun kâr ve zararına karşı lâkayd bil! Olmuş, olmamış onca farkı yoktur.

Bir kimse için, ömründe hiç görmediği bir şeyi “terk etti” denebilir mi?

¹⁹⁸ “Ashâbım yıldızla gibidir; hangisine uyarsanız uyun, hidâyete erersiniz”. Beyhâkî rivâyet etmiş, Deylemî “أصحابي بمنزلة النجوم في السماء” (Ashâbım, gökyüzündeki yıldızlar mevkiindedir” lafziyle İbn Abbâs'a isnâd etmiştir. Bkz. Aclûnî, I, 132.

“Bu ay bu köre neden görünmüyor?” denir mi? Dünyâda bunu kimse söylemedi ve söylemez.

Arayan kimse bir şey kaybetmiştir ki onu arıyor. Onu hakîr görme! Onca pek azîzdir.

Eğer bir kimseden ayrılmamışsa kimi arıyor? Gece gündüz gözleri niçin yaş döküyor?,,

4795. Öyleyse muhakkak bil ki arayan bulur ve cânı, matlûbunun visâliyle ebediyet kazanır.

O kimsenin ki cânı vardır, ona rücû‘ eder. Ölmüş olmayan ki o Hay’dan zinde olsun.

Çünkü o, bir zaman evvel bir hayât idi. Canın cisminden ayrılmasıyla öldü.

O ölü, gene dirilir. Çünkü bundan evvel canlı idi.

Amma o ki taş ve toprak gibi cansız, veyâhud atılmış süprüntü gibi değersizdir.

4800. Onu kim diriltebilir? Ki o esasen cansızdır, nasıl tasfiye edilebilir ki hâlis tortudur.

Ölü lâzımdır (sağ iken ölmüş olmalıdır) ki İsa’nın duâsıyla dirilsin, kalksın.

Eğer ölü değilse(an aslı cemâd ise) nasıl dirilebilir? Bu uzaktır, belki muhâldir.

O devletten nasîbi olmayan, bunu Hak’tan nasıl isteyebilir?

Cânı o vuslattan ayrılmış değildir ki onu tekrar arasın, temennî etsin.

4805. Buradan doğmuş olan cânlar, o likâdan mahrûm kalmışlar ve uzak düşmüşlerdir.

Zemînin rutûbet ve buhârından tekevvün etmiş böcekler gibi kendilerinde dîn nûrundan eser yoktur.

Dünyâda hayvanlar gibi yiyip içmek, yatub uyumakla yaşarlar.

Hayvan kısmı âkîbet fânî olur, toprağa karışarak aslına rücû‘ eder.

Onların ölümü hayvandan da beter olur ki sonunda nasîpleri cehennemdir.

4810. Çünkü onlar (hayvandan farklı idiler), isteseler can mülküne gidebilirlerdi.

Kendilerinde tâat ve hayır işleyecek vâsıta mevcûddu. O tarafa seyredebilirlerdi.

Şekâvetleri mâni‘ oldu. Hakk’ın emrini terk ettiler, amelden ve âhireti talepten fâriğ oldular.

O leîmler kudretleri olduğu halde, tenbellik ettiler. Bundan dolayı yerleri cehennem oldu.

Bu sebeple Cenâb-ı Hak onlar hakkında ¹⁹⁹“اضل” buyurdu. Hakk’ın emrine uygun emelleri yoktu ki!

4815. O ilim ve amelden istifâde edelerdi, amelleri Hak yolunda kendilerine yâr olaydı.

Şüphesiz yok ki onlar haşr gününde ²⁰⁰“كنت ترابا” diyerek tehasür edeceklerdir.

Çünkü hayvan toprak olarak azaptan ve mihnetten kurtulur.

Hayvanın görüp göreceği mihnet, fânî olmaktan ibârettir; onunla bütün mihnetlerden kurtulur.

Kendi aslına, evvelki hâline rücû‘ ederek memnûn olur.

¹⁹⁹ “...daha sapkın”: el-A‘raf 7/179.

²⁰⁰ “Keşke toprak olsaydım”: en-Nebe’ 78/40.

(s. 170)

4820. Fakat şekler böyle değildir. Onlar öldükten sonra türlü ukûbetlere giriftâr olurlar.

Şu halde fânî olan hayvanların encâmı vefasız insanların âkibetinden hayırlı oluyor.

Git, çalış, elin ayağın hareket etsin, kendini zahmete koş.

Hak yolunda elinden gelen her şeyi yap! Kur'ân'dan ders al! (Ahkâmına ittibâ et!)

İyilik et, fenâlıklardan uzaklaş ki o nûr güneşi senin üzerine doğsun.

4825. Eğer ciddiyetle çalışırsan, bu süflî cihândan kurtulur, o ulvî âleme gidersin.

Bir şeyi bin çeşit ibâre ile tekrar edib duruyorum.

Sözümü pek çok tekrarlıyorum, iyiyi takrîr, fenâyı tavsîf ediyorum.

Çünkü vücûdda bundan başkası yoktur. Söylediğim de dinlediğim de aynı şeydir.

Gece ile gündüz tekrar edip durmuyor mu? Gönül bunlardan hoşlanmıyor mu?

4830. Hak'tan dâima duâ ile bunların temâdüsünü ricâ etmiyor mu?

Bu tekrar lafız itibariyledir. Fakat mânâ birdir, aynıdır.

Kur'ân-ı Kerîm baştan başa va'd ve va'îdlerle doludur. Yakının, uzağın evsâfını zikreder.

Cennetten cehennemden haber verir. Rahmeti, zahmeti anlatır.

4835. Her sûresinde her aşrda, cennete kim girecek, cehenneme kim girecek, bunları söyler.

Bâri-i Taâlâ, Kur'ân'ın her sahifesinde, her yaprağında bunları vasfeder, mü'minler ders alsınlar diye.

Çünkü vâkı' budur. Hak Taâlâ onu söyler, onu şerh ve beyân eder.

Merdân-ı Hudâ'nın şiirleri de böyledir. Onlar Hak'tan cüdâ değildirler.

Her ne kadar onlar da beyân itibarıyla mükerrer ise de Kur'ân-ı Kerîm'in üslûbuna uygundur.

4840. Çünkü onların ilimleri de aynı çeşmenin suyudur. Susuzlar hararetini onunla teskîn ederler.

Binâenaleyh iki su arasında fark gözetme! O tatlı sular aynı çeşme başından geliyor.

Taaddüd, turuklardadır; mazrûfta Ehad'dan başkası yoktur.

Bârî Taâlâ, kelâm-ı Mecîd'inde: ²⁰¹"لا نفرق" buyurdu. O kerîmler arasında fark yoktur.

Enbiyâ da sayı itibarıyla çoktur. Fakat hakîkatte hepsi birdir (vâhiddir).

4845. Hepsî Hudâ'nın nûruyla doludur. Çünkü Hak'tan cüdâ değildirler.

Onların cisimleri bir nûrdan dolmuştur. Nûra bak, isimlerdeki taaddüde bakma!

Rasûl-i Ekrem, mü'minler hakkında bundan dolayı "nefs-i vâhid" buyurdu.

Sûret itibarıyla mü'minler de müteaddiddir. Fakat sen sûrete bakma; mânen bir gör!

Kuyumcu altından yüz türlü zarf yapsa, hepsini bir gör, bir bil! Her ne kadar,

4850. Lafız itibarıyla her birinin bardak gibi, kâse gibi, ayrı ayrı isimleri varsa da

²⁰¹ Bkz. el-Bakara 2/136.

Sarraf onların hepsini bir altın bilir; zarfların şekline bakarak: “şu iyi, bu kötü” demez.

Yanında hepsinin kıymeti bir olur. Çünkü hepsi de aynı maddeden yapılmıştır: altın.

Sûretten geç, mânâya bak ki onun vâhid olduğunu göresin.

Bardaklar müteaddid olsa da suları birdir. Vehme, şekle kapılma! Bunu yakîn bil!

(s. 171)

4855. Baştaki göz de aded itibâriyle ikidir. Fakat ikisinin nûru birdir.

Nûrdan tarafa git ki yek-bîn olasın; adedden kurtularak Vâhid’e gidesin.

Tenlerin sayısı da çoktur. Fakat cânlar bir nûrdur. Sen bire bak, adedi bırak!

Bu sûretler bu adedler fânîdir. Nihâyette hep yok olurlar.

Sûretlerin sonu ademdir; bekâ istersen sûretten geç!

4860. Çünkü sûretler külliye mahvolacaktır. Sûreti bırak, ona o kadar dolanma (meyletme)!

Mânâ tarafına git ki bâkîdir. O şarâbın sâkisi Hudâ’dır.

Dâima Sâni’den masnû’a bak! Tâ ki Sâni’in hüsnünden haberdâr olasın.

Mânâ tarafına gitmenin mânâsı şudur ki: Ömrün tamâmen dine masrûf olmalıdır.

Ömrünü tâata sarfetmekle, nefsin hevâlarını gönlünden tamâmen söküp atarsın.

4865. Matlûbun dâima mânâ, mahbûbun sûretsiz mânâ olur.

Mânâya gönül bağlayınca aynı mânâ olursun. Mânâ gibi bütün gönüllere girersin.

Nazarın tamâmen mânâya masrûf olunca, sûret libâsında bulunsan da,

Kendini mânâ bil! Çünkü mânâ âleminde seyre diyorsun.

Teveccüh ve ikbâl in neye ise, şüphesiz osun; ekmeğe ise ekmek, cana ise can.

4870. Mâdemki mânâya teveccüh etmeğe ve mânâ ile ülfet etmeğe muktedirsın,

Şu halde gece gündüz tâatle meşgûl ol! Câhiller gibi isyân tarafına koşma!

Dâimî mu’tâdın tâat olunca, göz, hâili olmaksızın gönlün Hak-bîn olur.

Sen kapısında müdâvim oldukça, Hak yanında ehl-i dillerden ma’dûd olursun.

Canın tâat yoluyla Hakk’a yüz tutunca, Hakk’ın nûruyla dolarsın.

4875. Kul, temşît-i umûrda efendisinin aynı olur. Eğer sende nûr varsa, ikisini bir gör!

Kul, efendisinin arzusu vechile hareket eder, canını onun emirlerine fedâ ederse,

O kul, efendisinin eli, ayağı mesâbesinde olur. Çünkü yaptığı işler dâima efendisi içindir.

Binâenaleyh köleyi mânen efendi bil! Çünkü dâima onun rızası dâiresinde hareket ediyor.

Öyle el, ayak ki onun âletleridir. Kul, bütün işlerinde onun yerini tutar, onun vekîlidir.

4880. Sen de kendi işini bırak da Hakk’ın işleriyle meşgûl ol ki Hakk’ın âleti olasın.

Tâ ki gönlün iki parmak arasında ola. Vuslat bulasın. Arada beynûnet kalmasın.

Ondan sonra senden ne sâdır olursa, ondan olur. Çünkü yüzün bilâ-hicâb ona karşıdır.

Gönlün Hakk'ın âleti olunca, onun her hareketi Hak'tan olur.

Nasıl ki cismin , büyük olsun küçük olsun bütün hareketleri akıldandır.

4885. Gerçi zâhirde o hareketler cisimden sâdir olsa da,
Hepsini akıldan bil, cisimden bilme! Çünkü cismi harekete getiren akıl ile candır.

Zâhiren tenden olan o fevâidi, âkilin aklından bil!

Hak öylece matlûbun olunca, yalnız ve candan mahbûbun O olur.

(s. 172)

Muhakkak olarak Hak seni dost tutar. Dünyâda O'nun âleti olursun.

4890. Buyurdu ki: Bir kulumu sevdiğimde, ondan ayrılmam, canla ten gibi. .
Çünkü o benim elimde âlet oldu, o vücûddan ne sudûr ediyorsa, Ben yapıyorum.

Onca makbûl olan her şey Bence de makbûldür. Senin için onun atıyyesiyle iyi oluyor.

Böyle bir kimseyi bulduğun zaman sıkı tut; gedâ da olsa o seni emîr eder.

O, dünyâda Benim mazharımdır. Benim nûrum iyânen ondan parlar (ondan meşhûd olur).

4895. Onun arzusuna göre hareket ettiğin zaman, kâbiliyetin varsa, Beni ondan görürsün.

Bende gibi dâima hatırına riâyet eyle, gece gündüz onun için çalış!

Kendini onun hizmetine vakfeyle! Onun muhabbetine çalış, rızâsını taleb et!

Ne buyurursa can ü dilden yap! Dâima hizmetinde kusûrunu itirafla i'tizâr eyle!

“Bana, o şâhın hizmetini daha iyi, ona lâyük olacak sûrette yapmak lâzımken yapamadım” de!

4900. Amelde Hudâ'dan tevfiik dile! Tâ ki onları riyâsız olarak îfâ edesin.

Eğer bu ahlâkta olursan, ondan lütuflara nâil olursun, sofrasından nîmetler yersin.

Öyle nâdir ve nâ-dîde nîmetler ki onlardan neşv ü nemâ bulur, bedir gibi parlak ve düzgün olursun.

Onun atıyyesiyle dem be dem terakkî edersin, fânî hayâtтан kurtulur, bekâyâ erersin.

Encâm-ı kâr, sen de onun makamına çıkarsın. Sana da Hak'tan hicâbsız vuslat müyesser olur.

4905. Hak yolunda onun gibi rehber olursun. Herkes senden ders alır.

Nihâyet tarîkatte kemâle erersin, halk mânâyâ seninle vâkıf olur.

Hakk'a giden yolların en yakını, merdânın sohbetidir. Çünkü işler, onlardan daha tez biter.

Cân ile dil, insanın derûnunda olduğu gibi, Hak, öyle insanların derûnundadır.

Ten canla diridir. Canla hareket eder. Merdân-ı Hudâ da Hakk'la zindedir; O'nunla hareket eder.

4910. Senin teninde canın güzelliği nasıl görünürse, onun vücûdunda da Hakk'ın tecellîsi öyle müşâhede olunur.

Öyleyse Hudâ'yı kendinde arama, merdân-ı Hudâ'da ara! Dâima ondan söyle, kendinden söyleme.

Matlûbunu oradan iste ki elde edesin. Boş tulumdan su içmezsin.

Câhilden ilim öğrenemezsin. Hadîd mizaçlı kimseden hilim bekleme!

Altını , altın dolu sandukta ara! Saman basılı sandıkta değil!

4910. Tâat vaktinde Hakk'ı kendinde ara ki sana Hak'tan imdâd gele.

Fakat sana merdân-ı Hudâ yâr olursa, bil ki merâmın ondan bir anda hâsıl olur.

O şâhin eteğini tut! Ona kul ol ki Cân'dan kadehsiz şarâb içesin.

Altmışyedinci Makâle. 102 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 231] Şunu beyân edecektir: Hak Taâlâ Hazretleri peygamberler gönderdi ve halka yol gösterdi, sözlerini tasdîk etti, cennette (s. 172) bin kat mükâfat buldu. Her bedbaht ki onun hilâfına hareket etti, isyân gösterdi. Cehennem azâbında müebbed kaldı.

[Fa. 1376, s. 231] Şunu da takrîr edecektir ki: Kur'ân-ı Kerim'de buyurdu ki: ²⁰²إنا نحن نزلنا الذكر وإنا له لحافظون” Biz Zikr’i yukarıdan aşağıya gönderdik ve o Zikr’in muhâfızı Biziz. ” Zikirden maksûd, peygamberân-ı izâmdır ki onlar zikrin menba’larıdır. Kimse onlara gâlib gelemmez. Onların mübârek vücûdlarına zarar eriştiremezler. İmdi, enbiyâ ve evliyâyı ayn-ı zikir bilmelidir. Hıfzdan murâd zikirdir. Enbiyânın cisimleri, sûretleri değildir. Zîrâ enbiyâ ve evliyâdan bâzılarını öldürmüşlerdir. Enbiyâ ve evliyânın varlıkları o zikirdir. Ten, libâstr.

İmdi, onların mânevî varlıklarına zarar îrâdî mümkün değildir. Bunun delîli hadîs-i şeriflerle âyetlerdir.

1. المؤمنون لا يموتون. . Mü'minler ölmezler. Belki bir evden diğer eve nakl olurlar.

2. ²⁰³ولا تحسبن الذين قتلوا في سبيل الله أمواتا بل أحياء عند ربهم يرزقون. . Allah yolunda maktûl olanları ölü sanma! Onlar Rablerinin yanında sağdırlar; yerler içerler.

3. ألا إن أولياء الله لا خوف عليهم ولا هم يحزنون “: Haberiniz olsun ki Allah’ın dostları için hiç korku ve keder yoktur.”²⁰⁴

Enbiyâ ve evliyânın zât-ı şerîfleri renc ve âfetten masûndurlar. Bir ev tasavvur edin ki güneşle aydınlanmıştır. Eğer o ev yıkılır harâb olursa bundan eve ne zarar gelir? (Evde dinleyecek, yâni sözden anlayacak kimse varsa bir söz kâfidir).

Zikir, halka enbiyâ ve evliyâdan erişmiştir. Şu halde onlar ayn-ı zikir olurlar. Nitekim altınla dolu keselere altın, gümüş dolu keselere gümüş ismi verilir. Keselerin kendine itibâr edilmez. İçinde altın dolu keselere “bunlar altındır”, gümüş dolu olanlara “bunlar gümüştür” denir. İnsanların sûret ve cisimlerini de kese farz et! İçinde ne varsa ona o isim verilir.

İşte bu mânâyâ binâendir ki Mansûr, kendi sûret ve kalıbına itibâr etmedi. Çünkü derûnu Hak’la dolu idi. Bundan dolayı ²⁰⁵“أنا الحق”/ene’l-Hak dedi. Ârife işâret kâfidir.

(4918.) Hak Taâlâ Hazretleri, enbiyâyı bu anâsır dünyâsına bizim için gönderdi ki

Bize rehber olarak Hakk’a götürsünler, bizim süflî rûhlarımızı ulvî eylesinler.

4920. Bütün evliyâ da aynı işlerle meşgûldür. Seni enginde bırakmayıp yükseltsinler

Halka, babaları gibi şefkatlidirler; her biri için candan gayret ederler.

Gece gündüz nasihatle meşgûl olurlar, Hak’tan niyâz ve temennî ederler ki

Halka Tevfik ihsân ede. Dâima niyâz üzere, zühd ve takvâ üzere bulunalar.

²⁰² el-Hicr 15/9.

²⁰³ Âl-i İmrân 3/169.

²⁰⁴ Yûnus 10/62.

Halka nasîhatten bir an hâli olmazlar. Dâima halk ile mukayyed olurlar.

4925. Nasîhatlerini her kim candan kabul ederse, nihâyet makbûl kullar sırasına girer.

(s. 174)

Cehennem ateşinden kurtulur, selâmete erer, cennetin sadrında mukîm olur.

Öğütlerini kabul etmeyen uğursuz da cehennemin dibinde yer tutar.

Hâlık-ı Taâlâ Hazretleri, enbiyâyı bu dünyâyâ kulları için gönderdi.

Halkı enginden alıp yükseğe çıkarmak için gönderdi.

4930. Kur'ân-ı Kerim'de, "إنا نحن نزلنا الذكر." Bu Zikir'i Biz indirdik...²⁰⁵ buyurdu.

Zikri biz her zarardan muhâfaza ederiz. Tâ ki bizim pendimiz, halkın pendlerini çözsün.

Yakînen bil ki zikirden murâd, merdân-ı Hudâ'dır. Çünkü doğru yolu onlarla aydınlattı.

İyi kötü herkes, velîden işitmedikçe Kur'ân'ın lafzı Peygamber'den zâhir olmadı.

Velî, ser be ser zikir ve fikirdir. Zikirler halka ondan münceli olur.

4935. Öyleyse velîyi zikir bil! Cisme bakma! Çünkü onun zikirden başka meşğalesi yoktur.

Onda zikirden, fikirden başka şey yoktur. Ser â pâ zikir ve fikirdir.

Zikir, bir katredir. O zikir deryâsıdır. Aklın varsa, bunu düşünerek anla.

Onun zikir ve fikri yanında senin zikir ve fikrin az bir şeydir.

Onun fikri, arş ve ferşin mâverâsında uçar. Senin fikrin arşın etrâfında dolaşır.

4940. Onun fikri ankâ, seninki kargadır. Onunki güneş, seninki çerâğdır.

Fikirler arasında daha açık fark şudur: Senin fikrin dul, onunki bikrdir.

Öyleyse sen kendini merdâna kıyas etme! O atlasın yanında sen palas gibisin.

Velî ile zikri bir bil (şey-i vâhid bil)! Çünkü aralarında hiç fark yoktur.

Hâssiyyet itibâriyle o, bunun; bu, onun aynıdır. Çünkü ikisinin de mâhiyeti birdir.

4945. Bir şeye yüz isim versen, senin isim verdiğin o şey iki olmaz.

Enbiyâ ve evliyâ da bir çok isimlerdir. Fakat sûret itibâriyle kadeh mesâbesindedirler:

Kadehler müteaddid iseler de içlerindeki bâde birdir. Bire iki diyen, şektedir.

O, çocuk gibi bâdeyi bilmiyor demektir. Ona göre sâf ile tortunun farkı yoktur.

Fakat âkil olan, müteaddid ve muhtelif kapılarda bulunmakla o bâdeye "iki" demez.

4950. Cenâb-ı Hak, enbiyâyı sâlih ve mü'min isimleriyle yâd etti. Velîlere de "sâdik" ve "mûkin" dedi.

Fakat mânên hepsi bir nûrdur. Hepsi de aynı davânın müdâfi'leridir.

Evvel gelen ne dediye, ikinci de bilâ- hilâf "hüve hüve"sine onu dedi.

Hepsinin mânâ ve davâsı bir olmuştur. Hepsi davâlarını inanarak müdâfaa ediyorlar.

4955. Ezelde hepsinin mânâsı birdir. Hepsi de müsâvî adımlarla yürürlerdi.

Lafız ve isim itibâriyle muhtelif olsalar da hakîkatte hepsi müsâvî ve mu'teliftir.

²⁰⁵ el-Hicr 15/9.

Evlîyâyı müteaddid görme, hepsini bir nûr bil! Onlar can güneşinin dünyâya aks etmiş şualarıdır.

Hepsi de o celâl nûruyla doludur. Sözlerinde başka bir hâl vardır.

Ekmek bir şey olduğu halde, herkes ona başka bir isim vermiştir.

(s. 175)

4960. Kimi Türkçe, kimi Rumca, ve sâir... “Bir” olan şey, adının taaddüdüyle “iki” olur mu?

Her kim o Ehad’ı bilâ-hicâb görürse, ona hiçbir kapı kapalı kalmaz.

Onun yanında ismin itibârı olmaz. İkiye iltifât etmez, biri kucaklar.

Vücûd âleminde Zât-ı Vâhid’den başkasını görmez. Bütün olmuşu olacağı Hak bilir.

İyiye kötüye dâir her hareketi Hak’tan olur. Süreti (cismi) Hakk’ın âleti olur.

4960. Söz her ne kadar ağızdan çıkarsa da hakîkatte gönülden gelir. Bunda şüphe yok.

Dil, gönülün elinde âlet gibidir. Binâenaleyh söylenen sözlerin hepsini gönülden bil, dilden bilme!

Ten bir çerâğ gibidir. Nûru, gönüldür. O çırağın ışığı kalpten gelir, bizzât vücûddan değil.

Vücûd-ı beşer topraktan yapılmış bir çerâğdır. Onun nûru, dîn güneşiyle parlayan kalptir.

Gönül nûru bâkîdir. Onu iyi hıfzet! Çünkü ebedi kalacak odur.

4970. Hak Taâlâ dâima kalbe nazar eder. Kalb nûrdur. Hak Taâlâ onu tenvîr eden kurs-ı şems’dir.

Nazardan maksûd Hakk’ın nûrudur. Cisim candan hayât bulduğu gibi,

Hakk’ın nûru da canla teni ihyâ eder. Belki bütün yer, gök onunla zindedir.

Kâinatta Hak’tan başka mevcûd yoktur. Vâsıllardan da bu lütfü esirgemiyor.

Hak, muhîttir. İhâtasından bir şey hâriç değildir. Yer, gök hep ondan hayât bulur.

4975. Âlemin bütün eczâsında o Hak mevcûttur. Bütün “lâ şey”ler O’nun kudretiyle “şey” olmuştur.

Eşyâ gene O’nun emriyle ma’dûm olurlar. O kudretin sayısı hudûdu yoktur.

Her şey O’nunla diridir. Fakat haberleri yok. Balığın muhîtindeki sudan haberi olmadığı gibi.

Vücûdundaki damarların hayâtı candandır. Baş, ayak, diz, uyluk ve bütün a’zâ böyledir.

Böyle olduğu halde hiç biri de hayâtlarının nereden geldiğini bilmez.

4980. Onu ancak bu münevver akl idrâk eder. Sen de her şeyden onunla haberdâr olursun.

Eğer sende akl olmasa, cisminle hiçbir sırâ vâkıf olamazsın.

Kâinâtın bütün eczâsını böyle bil! Gizli âşikâr ne varsa hepsi Hak’tan diridir.

Bunu anlamak lütfü, hangi kalbe bahşedilmişse o, bu çerh ve zemînin zübdesidir.

Zübde nedir? O dürtüst anlayıştır ki nihâyete bidâyetten vâkıf olur.

4985. İlim, Perverdigâr’ın vasfıdır. İlmin fevkinde hiçbir şey yoktur.

Ten, “biz” ve “ben” kaydından âzâde olunca, Âlim, Hudâ olur, bu vücûd nakışı değil.

Ten Hakk’ın elinde mutlak âlet olur. Cânı dem be dem Hak’tan ders alır.

Hakk’ın varlığını o varlıkta gör! Tâ ki dîn ilminde üstâd olasın.

Gönül hâli dilden ma'lûm olmuyor mu? Şu halde dil, gönül sultanının tercümânıdır.

4990. Avâm (câhil halk),²⁰⁶ o sözleri tercümânın sanır. Fakat kurbe vâsıl olan havâssın,

Tercümâna ihtiyâcı yok; tercümânsız vâkıf olur, o şâh nereye gitse beraber giderler.

Ehl-i diller, gönül sırlarına vâkıf olurlar ve esrâr-ı Hudâ'yı ziyânsız anlatırlar.

Bilâ- vâsıta meclislerde hazır bulunurlar. Gizli sırları gözleriyle görürler.

(s. 176)

Onlar can yoluyla cânân tarafına gitmişlerdir. Cân gibi hem gizli hem âşikârdırlar.

4995. Onlar için hicâb yoktur ki bizzât kendileri hicâbdırlar.²⁰⁷ Onların öğütlerini tutan, kaydlardan kurtulur.

O şâhlar bendelerinin imdâtçısıdır; dünyâda masiyet ve tehlikelerden korurlar.

Sakın cisimlerine (taaddüderine) bakarak yanılmayasın! Onların müsemmâlarını isimlerinin derûnlarında gör!

Çünkü o müsemmâ isimdedir, anla! Hâlin evsâfı sözden anlaşıldığı gibi.

Eğer başta akıl veya fehm varsa, sözden her hâl anlaşılır.

5000. Sözüñ fevkinde bir şey yoktur. Eğer kâmil akla mâliksen, anla!

Haller, kâllerden meydâna çıkar. Bunu kim anlarsa yükseğe çıkar.

Baş ağrısı, böğür veya karın ağrısı yâhud diğer haller,

Söylemeden anlaşılabilir mi? Gizli haller sözle âşikâr olur.

Sözden yüksek bir şey yoktur. Araya yalan ve yanlış girmemek şartıyla.

5005. Enbiyâ ve evliyâdan da birçok sözler sâdır olmuştur. Tâ ki sana o deryâda gemilik edeler.

Seni maksûduna eriştirirler, gemi gibi, yurduna götürürler.

Hudâ'dan bize söz onun için geldi ki Hakk'ın matlûbu bize ma'lûm ola.

Bizi ne için yaratmıştır, o ruh âleminden bu ânâsır dünyâsına niçin getirmiştir, biline.

Tâ ki burada O'na kulluk edelim, sağ iken nîmetlerine şükür edelim.

5010. Bir avuç toprağa kudretiyle can verdi. Gülşen gibi taze ve tarâvetli eyledi.

Zâhir yolundan yüzlerce nîmet verdi. Bâtın (mânâ) cihetinden binlerce kapı açtı.

Eğer tafsilüne girişsem, gücünüze gitmesin (hakikat anlaşılın),

İyi kim, kötü kim bilinsin, makbûl kim, merdûd kim, belli olsun

Sâlihle fâsık apaçık ortaya çıksın, güzel çirkin seçilsin.

5015. Bizden mahsûd tâat olunca, onu yerine getirenler eğniyâdan sayılır.

O kimse ki burada kulluk vazifesini yapmadı, onun Hak'la ittisâli yoktur.

Çünkü o, Hakk'ın emirlerini üstüne almadı, isyân etti, Hakk'a bi-gâne kaldı.

Muhakkak, fenâların yeri cehennem, iyilerin makamı cennet olacaktır.

Biz gene takrîrimize devam edelim ki Hudâ hiçbir şeyden ayrı değil (demiştik)

²⁰⁶ Eroğlu bu açıklamada biraz yanılmaktadır. Avâm, te'lif bölümünde ele aldığımız gibi "halk" anlamına gelebilir ama "câhil" değildir; sâdece seyr ü sülûkun câhilidir.

²⁰⁷ Burada kelime muhtemelen sehven "câcdirler" şeklinde yazılmıştı. Cümlelenin gelişi, yukarıdaki gibi olmasını gerektiriyordu.

A İtmış sekizinci Makâle. 51 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 236] Şunu beyân edecektir: Cenâb-ı Hak engin, yüksek bütün eşyâyı yoktan var etti ve cümlesini muhîttir. O'ndan hiçbir şey uzak değildir. Aşağı, yukarı, sağ, sol, ön, arka, her şey kabza-i kudret ve tasarrufundadır. Avucunda çakıl taşlar veya buğday dâneleri bulunan bir kimse gibi ki bu taşlar ve dâneler ondan uzak değildir. Belki şu farkla ki o taş o dânelerden hiçbirinin o kimseden haberi yoktur. Hak Taâlâ da herkesle beraberdir. Fakat onların çoğu Hak'tan haberdâr değildir. O kimseyi ki Cenâb-ı Hak kendinden haberdâr etti, o habîr herkesten mümtâz oldu, o onların cinsinden (s. 177) değildir. O mümtâz şahıs, ya nebî veya velîdir.

Bu makâle şunu da takrîr edecektir ki: Halk, aralarında mesâfe veya hâil bulunduğu zaman birbirinden uzak olurlar. Fakat Cenâb-ı Hak hiçbir şeyden cüdâ olmayınca, "kimseden uzak değil" demek olur. O, pek ziyâde yakınlığından nâşi uzak görünür ki bu mânâ "خفي لشدة ظهوره" : Kemâl derece zuhûrundan nâşi, gizlidir, cümlesiyle ifâde ve ifhâm olunmuştur. Öyleyse Hudâ'yı uzak bilme ki o, bütün yakınlardan da yakındır. Veyahud, Hudâ'yı uzak görmeyenlerden birinin eteğini tut! O merdin eteğini tutan onun gördüğü gibi görür. Nitekim güneşin nûru, evlerden uzak değildir. Bütün evler o nûrla doludur. Fakat o nûrdan haberdâr olmayanlar, o güneşten uzaktırlar. Bu uzaklık, mesafe uzaklığından değil, habersizliktendir. Allah doğrusunu daha iyi bilir.

5020. Bütün eşyâ, Hakk'a yakın bulduklarından dolayı, zindedirler. O'ndan vücûda geldiler, onunla yaşarlar.

O'nunla beraber oldukları halde, bu vuslattan habersiz bulunurlar. Bütün eşyâ O'nunla kâimdir.

Eşyâ, yekdiğeriyle birleşir ayrılır. Aralarındaki ittisâl dâimî değildir.

Fakat Hâlık'la mahlûk arasındaki karâbet, dâimdir. O, ifrat derecesinde yakınlığından nâşi görünmez. Tecellisi, irâdesine bağlıdır.

Nasıl ki suyla dolu bir bardağın veyahud, inci ile dolu bir sadefin mazrûflarından haberleri yoktur.

5025. İzz ü şeref gibi rûha taalluk eden meziyetlerden haberi olmayan bir çocuk gibi.

Veya tıfil bir şehzâde gibi ki yüzlerce nîmet ve devlete müsteğrak olduğu halde bunlardan gâfildir.

Süt emen bir çocuğun babasının mal ve mülkünden ne haberi olabilir?

O taht ve tâc, o saltanat kendinin olduğundan habersizdir.

İzz ü şeref içinde yüzdüğünden haberi yok, suya garkolmuş suyu görmüyor.

5030. Tendeki can gibi Hak da herkesle beraberdir; görünmediği, görünmek istemediğindedir.

Eğer aklın varsa, bu bahis kâfî derecede îzâh edildi. Aklın yoksa nerden anlayacaksın!

Âkillere ondan bir işâret yeter. Akıl yoksa, beyânda fâide yok!

Kuklalar, kuklacının elinde sağa sola hareket ederek çekişme vaiyeti gösterirler.

Bâzen gâlib, bâzen mağlûb görünürler. Bâzen ellerini yukarı kaldırır.

5035. Fakat iyi bilirsiniz ki o hareketleri kukla yapmıyor; hepsini kuklacı yapar.

Kukla kendiliğinden hareket edebilir mi? Kendiliğinden sağa sola gidip gelebilir mi?

Onlar insanın elinde birer âlettir. Âlet kendi kendine iş yapamaz.

Bir ölü, dirinin yaptıklarını yapabilir mi? Donmuş bir adamdan kim harâret alıp ısınabilir?

Ölü bir cisim câmidir. Ne gelebilir ne de gidebilir. Zî-hayât şahıslar gibi söyleyip dinleyemez.

5040. Âletin hareketi, bir zindenin tahrikiyledir. Pâdişâhlık bir kölenin işi mi?

Köle, şâhın hükmü altında bir âlettir. İyi kötü bütün işleri yapıp çatan, şâhtır.

Âlem de zemînden dokuz kat eflâke kadar, Hakk'ın elinde âlettir.

(s. 178)

Cümlesi, Fâil-i Muhtâr'ın me'mûrlarıdır. Emîrleri ne emerederse onu yaparlar.

Şeriksiz fâil ancak Hak Taâlâ'dır. O'ndan başka hiçbir kimse Hâkim değildir.

5045. Öyleyse, her şeyi Hak'tan bil ve Hak'tan gör! Tâ ki iki cihânda Hak'la beraber olasın.

Her şeyi O'ndan bilince, artık O'ndan başka mevcûd göremez, O'nunla mükâleme edersin.

Her zaman didârıyla müsteğrak olur, ilminden yeni yeni ders alırsın.

Huzûruyla aleddevâm mesrûr olur, rûkûsuz, sücûdsuz, kıyâmsız,

Hattâ vücûdsuz olarak dâimî namâzla meşgûl bulunursun, civâr-ı Hak'da dâim ve kâim olursun.

5050. Merd-i Hudâ'nın salâtı dâimdir. Çünkü o, Hak'la zinde ve Hak'la kâimdir.

Suda yaşayan balık gibi ki su olmazsa hâli haraptır.

Merd-i Hudâ'ya Hudâ'dan ayrılmak cehennemdir. Onun cenneti de Hakk'ın visâlidir.

Sâir halk, yemek, içmek ve uyumakla yaşarlar. Fakat merd-i Hudâ'nın hayâtı Hak'tandır.

Halkın gıdâsı ma'dûd ve mahdûd olduğu halde onun gıdâsı sayısızdır. Güneşle beslenen la'l gibi.

5055. Ehli dünyâ yiyip içmeden sıkıntı çektikleri halde, ehl-i ukbâ bundan emîndir.

Bu yemekten sonunda ölüm gelir. O gıdâdan cana hayât üstüne hayât gelir.

Bu yemekten insan eksilir, yok olur. Ondan uhrevî varlığı artar.

Bundan ölür, mezârda çürürsün. Ondan neşv ü nemâ bulur, ebediyen taze kalırsın.

Bu, ejderha gibi seni yer tüketir; o, iki âlemde azîz eder.

5060. Şeytanın sözünü dinleme, Hakk'ın sözünü dinle ki öyle devletten uzak düşmeyesin.

Hakk'ın vâdettiği muhakkak olacaktır. Kat'iyen bil ki hepsi tahakkuk edecektir.

Şeytan seni her zaman yoldan çıkarıyor, mekrine aldanarak şüpheye düşüyorsun.

Önüme mekr ü füsûndan perde geriyor, taze canını solduruyor.

Onun mekrinden, vesveselerinden şek içinde bulunuyorsun, seni dâima kendi tarafına çekiyor.

5065. Fenâlıkta ona yoldaş oluyorsun, Hakk'ın emirlerinden îrâz ediyorsun.

Böylece bu minvâl üzere seni dinden uzaklaştırarak küfüre doğru götürüyor.

Tâ ki seni de kendi gibi rahattân mahrûm ederek berbâd etsin.

Sakin onun tarafına gitme! Kendine gadr edersin. Köpük gibi onun ardına düşme!

Onu bırak, o yoldan geri dön! Tevbe et, mü'minlerle ortak ol!

5070. Dîn yolunda mücâhedeye gayret et! Takvâ libâsını ele geçirip gitmeye bak!

Altmış dokuzuncu Makâle. 38 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 238] Şunu beyân edecektir: Tâlib, kuvvetinin tamamını ve bütün arzularını Hudâ'yı taleb yolunda sarfederse, nefsi ile şeytan zulmünden dirilerin rehzenliklerinden kurtulur. Zulmeti tamâmen nûra mübeddel olur. Enbiyâ ve evliyâ âlemine peyveste olur. Onlara musâhib olur. Eğer aksine olarak nefsin hevâsına uyarsa, onunla beraber cehenneme gider. Eğer tâli yâr olursa, eceli gelmeden evvel tevbe eder, tuttuğu (s. 179) yanlış yoldan geri döner, usanır, nihâyet sâlihler zümresine dâhil olur.

(5071.) Eğer kendi hayrını istersen, Takvâ libâsı edin. Ömrünü dîn yoluna sarfet!

Madem ki tevbe kapısı Hudâ'dan tarafa açık bulunur, tazarru' ve niyâzla bu kapıdan içeri gir!

Tevbe kapısının böyle açık kalması, kullara rahmet içindir. Himmet atını dolu dizgin sürerek

İçeri giren, dîn yolunda sebkat eder. Bahtı yâr olur. Yezdân'a yol bulur.

5075. Mihnetten kurtulur, korkulardan emîn olur, kapıdan içeri girerek o Kâ'be'yi tavaf eder.

O cânlar Kâ'be'si ki didâr ondadır. Nûr ve meserret hazineleri ondadır.

Orası müntehâdır. Oraya vâsıl olunca katre cânı, deryâ olur.

Katre deryâyâ karışınca o da geniş deryâ oldu.

Katre ne olacak, o şemsi deryâ bil! Deryâ değilse, deryâdan ayır bakalım.

5080. Deryâyâ karışan katreyi bulup ayırmaya imkân var mı? Onun bütün zerreleri deryâyâ karıştı.

Katre kendini bilâ- kayd deryâyâ karıştırdı. O deryâyâ ki mebdei yok.

Müntehâsı da yok. Nihâyetsiz emvâcı ebedîdir. Nasıl anlatayım, hulâsa budur.

O deryâ evvelsiz evveldir. Âhirsiz âhirdir. Mekânı yoktur.

Mekân ve lâ-mekân O'nun kemîne-i masnûdudur. Lübbün lübbüdür. Cânlar ona nisbeten kabuk sayılır.

5085. Kabuğun varlığı lübbü içindir. O da tarâveti içinden alıyor.

Maa heza, kabuğun bekâsı yoktur. Her ne kadar mağzdan kuvvet alarak nemâlansa da. .

Haydi, kıvrda kalma, iç tarafına git. Tâ ki yüzün mağz nûruyla güzelleşsin.

Çünkü güzelleşince onun mahbûbu olursun. Tensiz, cansız Yezdân tarafına gidersin.

Zindelik urûcunda göz nûru gibi cisimsiz cansız yol alırsın.

5090. Orada lâ yuadd ferahlara, sürûrlara mülâkî olursun. Hakîkatta o adedler vâhiddir.

Sözün son haddi budur. Kâfî. Artık hayret zamanında susmak lâzımdır.

Fakat nasıl susayım ki içim onunla doludur. Sadef gibi vücûd içinde nâdir incim vardır.

Mâdemki hikmet suyu ile doluyum, elbette o suyu sızdıracağım.

Küpte ne dolu ise onu alırsın. Tencerede ne yemek varsa onu yersin

5095. Mâdemki ben bu sevdâ, bu şevkle doluyum, her yerde ve mütemâdiyen bunları söylerim.

Derûnumda bundan başka bir şey yoktur. Benden, bundan başka bir şey sudûr edemez.

Bundan sükût etmek elimden gelmez. Çünkü bu derde mübtelâyım, hasta olan inler.

Firâk hâli, göz yaşlarında, visâl hâli de sîmâdaki beşâsette görülür.

Her iki hâlin de hâricte eserleri vardır. O eserler, o hallerin mevcûd olduğunu haber verir.

5100. Bu sözler halk için söyleniyor ki yükselensinler; câhil olanlar ilim tarafına uçsunlar.

Fakat herkeste esrâr-ı Hudâ'ya vâkîf olmak sevdâsı nerde!

Her kim aşkın bu sırlarından haberdâr olursa, o yola başsız, ayaksız gider.

O gidiş gizli ve nâdirdir; çünkü o yolun kendisi gizlidir; meydanda değil.

(s. 180)

O yoldan ve böyle bir seyrek vücûddan haberdâr olanlar pek azdır. Havastan başkası o yola gidemez.

5105. Onların âgâhlıkları Hudâ'nın nûrundanır; unsurî vücûdlarından değil.

Anlayışlar mütefâvittir (kimi serî, kimi batî). Bizim sözüümüz o fehimplere kılavuzluk eder.

Bizim telakkîlerimizle kimi bizden daha âlim olur, kimi de çocuk gibi hecede kalır.

İlim ve hikmet, insanın vasfıdır. Cehl ve gaflet de hayvanların şânıdır.

Yetmişinci Makâle. 48 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 240] Şunu beyân edecektir: İnsanın rütbesi ilimdir. Zîrâ ilim, Hakk'ın sıfatıdır. ²⁰⁸ⁿ . . . "ولقد كرمنا بني آدم." bunun için buyrulmuştur. "Beni Âdemi (ilimle) mükerrerem kıldık. Sâir mahlûka vermediğimiz ilmi onlara verdik" demektir. Binâenaleyh her kimin ilmi daha ziyâde ise, o daha çok mükerreremdir. İlimden maksûd, insana faydalı olan ilimdir ki mârifet-i İllâhiye'dir. Her kimde bu ilim yoksa câhilidir. İsterse bütün eşyâya âlim olsun.

Şunu da takrîr edecektir ki: İlmin muhassalası Hakk'ın didârıdır ki insanın aklını bî-hûş eder. Hakîkatte ise akl, o bî-hûşluktur ki lezzetten doğar. Meyve, lezzeti için aranır. Ağacı meyve için timâr ederler, yetiştirirler. Dünyâda yapılan her mesâi ağaç yetiştirmek demektir. Ağacın meyvesi lezzettir, zevktir. Meyve vermeyen ağacı keserek yakarlar. Şu halde maksûd, lezzettir. Nitekim Senâi rahimehullah buyurmuştur:

مقصود ز عالم آدم آمد مقصود ز آدم أن دم آمد

Meâli: "Âlemden maksûd, Âdem'dir, akıldır. Akıldan maksûd, bî-hûşluktur.

(5109.) İlmin kadri insanın rütbesidir. İnsan odur ki maksûdu bu ola.

5110. Gizli, âşikâr gıdâsı ilim olur. Onu hem kendi hem de başkaları için arar.

Dâima ilme rağbet eder. İlimden başka şeye ağız açmaz.

Her zaman Hak'tan ilim talep eder. Bu taleble muzdarib ve bhuzûr olur.

Merâmını kendi kendine elde edemezse, âlimlerin lütuflarına mürâcaat eder.

Muradı ne ise, âlimden sorar, yarasına merhem ister.

²⁰⁸ "İnsanoğlunu mükerrerem kıldık": el-İsra 17/70.

5115. Âlimden sorar ki o nedir, nasıldır? Çünkü âlimlerin hayâtı ilme sarfolunmuştur.

İyi dinle ki insanın vasfı budur. İnsan, irtikâyı ilimden bekler.

Demek ki ilim yükselmek, cehl alçalmaktır. Bunu idrak eden, ilim tarafına çift atla koşar.

Bir meseleyi halledemeyince bî-huzûr olur, onun için rûhu daralır, mükedder olur.

Taleb husûsunda ilmin nihâyeti yoktur. Binâenaleyh taleb yolunda mola vermeden devam et.

5120. Irmak gibi revân ol. Ruh gibi elsiz, ayaksız, hattâ vücûdsuz olarak Hak yolundan kalma!

Bu yolda, ilmin zevâl bulursa (merak etme!), bu maksûdun husûlüne delâlet eder.

O cemâlin şarâbıyla münselib olan ilim, noksan değil, bilâkis, fazl ve kemâldir.

(s. 181)

Çünkü o cehl ilimden ileri geldi, ilmin lezzeti bî-hûşluktur.

Aklın lezzeti akılsızlıktır. Sen her şeyi bırak da lezzete tâlib ol!

5125. Her şeyin lezzeti, tadıyla olur. Tadsız şeyi kimse kabul etmez.

Âgâhlık da âgâhsızlık içindir. Yazık o cana ki lezzetten mahrûmdur.

Hayât odur. Onu iyi ara. Lezzet tarafına git, oraya buraya değil.

O hayretin yanında ilim kabul gibidir. Hayrân kimse Hakk'ın cemâline nâzırdır.

Hakk'ın cemâlini temâşâ, insanı hayrân eder. Âkilleri câhil eder.

5130. O hüsn şarâbından bir kadeh içen kimsenin bütün ilimleri yok olur.

İlimler yıldızlara benzer. O cemâli güneş yanında hep kaybolur.

Öyle olmamış mıydı ki Mısır'ın hanımları Yûsuf'u görünce hayretlerinden ellerini kestiler.

Onlar ellerindeki bıçaklarla portakal soyuyorlardı, Yûsuf yanlarına gelince,

Herkes şaşırdı, turunc yerine ellerini kestiler.

5135. Hepsinin elleri turunc gibi doğrandı. Avuçları yaralandı.

Onların yanında elle turuncun farkı kalmadı. Yaralarının acısını duymadılar.

O hüsn şarâbıyla fânî ve sermest oldular. Öyle ki kendi varlıklarını tamâmen unuttular.

Değil mi ki bî-hûşlukları dîdârî temâşâdan ileri geliyordu, bu bî-hûşluk değil hûş-yârlıktır.

Onlar gerçi o mecliste istihfâf edildiler, fakat hakîkate vâkıf olarak cehlden kurtuldular.

5140. Bu habersizlik, Yûsuf hakkında edindikleri ilimden doğdu da bî-hûdâne ellerini kestiler.

O cemâli, o letâfeti müşâhede ettiler. O likâyî hesapsız seyredince,

Yok oldular kendilerinden geçtiler. O güzel çehre karşısında mest-i lâ yâkil oldular.

İyi gelince kötü gider. Şâhîde akli olan meyl eder.

Çünkü o meyl, ilm-i yakîn mahsûlüdür. Havâss-ı Hudâ mahubları etrafında vücûda gelmiştir.

5145. İmdi onun hayrânlığı görmek ve bilmekten ileri gelmiştir. Bundan dolayı can vermek ona kolaydır.

Cânânına bir can fedâ eden, yüz can ivaz alır, ölümden kurtulur.

İrmak iken deryâ olur. Öyle ki o deryâyâ her giden garkolur.

O deryânın nihâyetine ermek lâzım. Eğer sen nihâyetine kadar gitmek istersen,

Dalgıçlar gibi derinlerine dal ki o nâdir cevheri elde edesin.

5150. O deryânın yolu ayakla değil, başla katedilir. Çünkü lâ-mekâna mekân sığmaz.

Aklın üzerinde oldukça (kendinden geçmeden), o yolu katedemezsin. Öyleyse kendinden geç de o şâhı gör!

Acaba mü'minler için ondan sonra ne devletler vardır? Sonunu düşünmeye ne hâcet var ki, elindeki devlet ziyâdeden ziyâdedir.

Mü'minlerin ereceği zevk ve safânın nihâyeti yoktur. Kâfirlere Hak'tan gelecek musibetlerde bir akistir.

Sayırsız elem ve mihnetler içinde cehennemde muhalleden mağmûm ve mükedder kalacaklardır.

5155. Kâfir kısmı böyle, mü'min kısmı da Hakk'ın fazlıyla öyle olacaktır.

Ezeli inâyete mazhar olanlar ise, say ve amele muhtâc olmadan o lütufların yüz misline nâil olurlar.

Yetmişbirinci Makâle. 72 Beyttir.

²⁰⁹"إني جاعل في الأرض خليفة" âyet-i kerîmesini tefsîr edecektir. [Fa. 1376, s. 242]

Hak Taâlâ Hazretleri Âdem Aleyhisselâm'ı yarattı ve kendine halîfe kıldı. Tâ ki yer ve gök ehlini irşâd ede, maksûdlarına erdire. Her kim ona makbûl olursa Hudâ'ya da makbûldür. Her kim ondan yüz çevirirse, indellah merdûddur.

(5157.) Hak Taâlâ Hazretleri peygamberi onun için gönderdi ki derdlere dermân ola.

Ona yerin, göğün pâdişahlığını verdi. Tâ ki insanlara meleklerle pişvâ ola.

Kur'ân'da " . . . إني جاعل . . ." buyurdu: Onu sizin üzerinize halîfe kıldım.

5160. O, zübde-i mahlûkâtır. Herkes onun sufrasından bâkî nîmet alır.

O sufradan yiyenler berhûrdâr (behremend), ondan baş çekenler hor ve hakir olur.

Onun makbûlü benim de makbûlüm, reddettiği benim de merdûdum bil!

Dünyâda onun dostu, benim de dostum, düşmanları benim düşmanlarım sırasındadır.

İmdi, beni istiyorsan onu iste ki iki âlemde benimle beraber olasın.

5165. Onun hatâsı, savâb gibi makbûldür. Her kusuru birçok sevâbla mükâfatlandırılır.

Bir mâşûk gibi ki âşığı ona bir vechile hata isnâdına cür'et edemez.

Ondan ne gelirse hepsi makbûldür. Âşık mâşûkundan usanır mı?

Mâşûkların işi naz ve cilvedir. Âşıkların işi de yapıp yakılmak, tezellül etmektir.

Öyle can tende yerleşmiş olsa da rütbesi tenden çok yüksektir.

5170. O ayn-ı şahıstır ki Hak Taâlâ ezelde onun her cürmüne devletler, nîmetler bahşederdi.

O, cihânda Hakk'ın sırrıdır. Nasıl meydana çıkar, onu Hak gizlemiştir.

Onu kimseye kıyâs etme! O şâhın emrini candan muhâfaza et!

²⁰⁹ "Muhakkak ki ben , yeryüzünde bir halife yaratacağım": el-Bakara 2/30.

Edebli otur, ona köle gibi candan hizmet et! Dâima ve son derece tevâzu göster.

5175. Onların edeblerini yerine getirmediğçe risâletlerinden müstefid olamazsın.

Huzûrlarında tevâzu'la iki kat olmazsan, onlar o emâneti sana nasıl tebliğ ederler.

Onlar olur olmaz edebleri de beğenmezler. Çünkü onlar âlî saraydan nüzûl etmişlerdir.

Gedâ değiller ki her hizmeti minnet ve memnûniyetle kabul etsinler!

Gerek huzûrda, gerek gıyâbda, her yerde her zaman candan tevâzu göster.

5180. Tâ ki üzerine lütufları düşe de kıvılcım iken nûr olasın.

Baştanbaşa diken isen de gül, kahr isen de lütf olasın.

Onun sana bir nazarla bahşettiğini, uzun mücâhedelerle ele geçiremezsin.

Onu gördüğünde (?) maksûduna ermiş olursun. Çünkü Hak cemâlini ondan gösterir.

Bunu iyi bil ki ondan başka kimse yoktur. Yalnız onun mevcûd olduğu sence de malûm olsun.

(s. 182)

5185. Böyle bir sır sana mekşûf olunca, en âlî rütbeye nâil olursun.

Dâima enîsin, Cüneyd, Şibli, Kerhî gibi kibâr-ı evliyâ olur.

Onların sofrasından yer, içersin. Rûhun, onların rûhuyla ünsiyet eder.

Sâlihler zümresine lâhik olur, aşk-ı Hudâ Burak'ına biner sürersin.

O mecliste aledavam havâs ile beraber bulunur, sâkinin elinden şarâb-ı müdâm içersin.

5190. Cenâb-ı Hak Hazret-i Mûsâ'ya buyurdu ki: "Bizim yanımızda nefis ile cismin yeri yoktur.

Nefsini hârice bırak da huzûrumuza öyle gir! Bu salona nalinle girilmez.

"Nalin"ın mânâsı varlık ve benliktir. Saâdet o varlığı ve benliği terk etmektir.

Bu taraf can memleketidir. Buraya teninden soyunarak gel! Arzdan mahlûk olan cisim semâya çıkamaz.

Melek gibi sırf ruh ol ki yükseklerde uçasın. O mertebeye ermek için serden geçmek lâzım.

5195. Bir daneyi feda ederek bir harman kaldır. Bir okka mukâblinde batmanlarla ivaz alırsın.

Burada ticaret ederek kâr kazan ! Fânî şeyleri vererek bâkî hazîneleri al!

Bu varlıktan Allah rızası için kurtul ki ey katre! Hak deryâsına iltihâk edesin.

Git kendinde kalma (kendinden geç) ki müebbed yaşayasın. Yoksa kurt gibi toprak altında çürürsün.

Dünyâda dallı, budaklı meyveli, yapraklı ağaçlar çürüyüp mahvolan çekirdekten meydana geliyor.

5200. Fânî olan meniden insan tekevvün ediyor. İnsan da fânî olunca bekâ bulur.

Madem ki bu alış-verişte aldığın verdiğinden ziyâdedir, niçin kendini fedâ etmiyorsun.

Ey tenbel adam! Böyle bir kâra konmak imkânı varken, canını fedadan niçin esirgiyorsun?

Sen de mâbûdun da (taptığın dünyâ) nihâyet cezâ gününde cehenneme atılacaksınız.

Orada müebbed yanacaksınız. Çünkü böyle bir ticareti inadına yapmadınız.

5205. Bu kadar aldandığınız yeter ki ateşiniz müebbed başınız üstünde alevlenip duracak.

O leîmlerin uğradıkları zarar, çekecekleri ukûbet, sözlerle anlatılamaz.

Hakk'ın emrini tutanlar, dünyâdan, ölümden ziyâde ürkererek kaçarlar.

Hakk'ın emirlerini sadâkatle îfâ ederek, fısktan, masiyetten kurtulurlar.

Nihâyet bu amelleri yüzünden Hakk'ın makbûlü olurlar. Çünkü can ü dilden Hak'la meşgûl oldular.

5210. O, Hakk'a giden yolun hâricine adım atmadığı için, Hudâ ona bâkî ömür bahşetmiş oldu.

Ona Hudâ'dan cennet müyesser oldu. Yarın iyilerin mükâfâtı da bu olacaktır.

Git, dünyâda Hakk'ın emirlerini tut. Sana bu bâbda hiç melâl ve fütûr gelmesin.

Her kim dîn yolunda sadâkatle çalışırsa, nihâyet maksûdu hâsıl olur.

Hudâ-yı Kerîm hakkında hiç sû-i zanda bulunmaz. Bütün va'dlerini yerine getireceğine inanır.

5215. Hayırlarına verilecek sevâbı, kesesinde bilir. Belâ ve musîbet zehirlerini şeker gibi yer.

Hak'tan gelen belâ ve mihnetlerden memnûn olur. Çünkü ivazlarını alacağından emindir.

Çünkü rûz-i cezâ hakkında hiç şüphesi yoktur. Cism ü cânı yakîn nûruyla doludur.

Henüz gâib olan va'dleri ona peşin görünür. Buna emîn olduğundan dolayı korkusuzdur.

(s. 184)

Elbette o Hak yanında makbûl ve müntehab olur. Çünkü kalbi, dîn ve îmânla doludur.

5220. Ona cennetler, hûrîler, köşkler verilir. Şuuru tahûr zevkiyle sermest olur.

O, pürüzsüz nîmetlerden aleddevam mütene'im olur.

Hak'tan, daha bunun yüz misli lütuflara nâil olur.

Eğer gâfiller gibi uykuda değilsen, benim sözümden kıyas ederek anla!

Cihân hicâbı hâil olmaksızın kalbinde her tarafı cennet görürsün.

5225. Derûnunda daha bunların yüz misli sayısız hûrîleri cilve eder görürsün.

Bunları ölümden evvel peşin olarak görür, âcilen kavuşursun.

Ferdâya intizar etmeden, amelinin mükâfâtını peşin peşin aldığın zaman,

Yanında bu günle yarının farkı kalmaz. Hudâ yerini Lâ- mekân etmiştir.

Bu gecelerle gündüzlerin, bu aylarla bu yılların orada adı bile anılmaz. Meserretle Hudâ nûruna gark olursun.

5230. Lâ-yezâl aleminde dâima ve bilâ- fütûr şâd ve Hürrem kalırsın!

Ağızsız, damaksız nîmetler yer, o yolları başsız, ayaksız katedersin.

Hakkın kudretini kendi elinden câri görürsün. Aşağı, yukarı hep seninle hayât bulur.

Hudâ'nın kulları senin için olur. Yanında kimi makbûl, kimi merdûd olur.

Âlemde nişanın kalmaz. Gene her nişan senden olur. Cihânsız olursun, fakat iki cihân seninle hoş-mâl olur.

5235. Bütün sûretlere hayâtı sen bahşedersin. Herkesin şükür ve şikâyeti sana râci' olur.

Senden gayrısının hayâtı muvakkattır; ölüm korkusuyla titreşirler.

Fakat sende bu korku yoktur; belki ölümü ararsın. Bilirsin ki felâhın ölümdedir.

Bayrağı dâima taze olan o asmalar, o bahârın ölçüsüz lütuflarının eseridir. O, bu dünyânın yapraklarına benzemez ki sonunda hazan olsun.

Yetmişikinci Makâle. 46 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 246] Şunu beyân edecektir: Bu âlemin iyilikleri, fenâlıklarıyla, safları tortularıyla karışıktır. Sebebi şudur ki insanlara tortudaki saf daha kolay gelir. Nitekim o velîyy-i vâsıl buyurmuştur ki: “Üzüm yerdim. Kabuklarıyla damarlarını ve çekirdeklerini çiğnerdim”. Kabuklar, damarlar ve çekirdekler, üzümün tortularıdır. Üzümün letâfeti , o nâ-hoş tortuları hoş-güvâr etmiştir. Âlemin bütün nîmetleri, mahbûbları ve yemekleri böyledir.

5240. Bu dünyânın gülleri dikenlidir. Nevâziş ve letâfeti mihnetle tev’emdir.

Kezlik, derdle dermân, kârla ziyân, ikizdir.

Saf, tortu ile birlikte bulunur. Bununla beraber yemekler sana hoş gelir.

Sebebi şudur ki tortudan âzâde saf yemek yemeden, onu ağızlardan işittin.

Safın yanında tortu bulunmasaydı, bu âlemde safın kıymeti bilinmezdi.

(s. 185)

4245. Sen onu görmedin, kulağınla duymadın. Aşkın heyecanın görenler gibi nerde kabarcak?

O kimsenin aşkı cûş eder ki gözüyle görmüştür; mâşûkunun vasfını ağızdan duyan değil.

İnsanda arzu ve şevk, gördükten sonra hâsıl olur. Görmediği şey, mevcûd da olsa yok hükmündedir.

Visâlsiz firâk olmaz. Nikâhsız talâk olmadığı gibi.

Bu dünyâda saf, tortu ile karışmıştır. Safi gören tortuya rağbet etmez.

5250. Ömründe tatlı su içmemiş olan kuşun dâima içtiği ve aradığı tatlı sudur.

Bu dünyâda zemîn ve âsmânda şüphe etme ki saf ile tortu bir arada bulunur.

Kötü ile iyi birbirinin eşidir. Dünyâ halkı ikisine de alışmıştır. İkisile de hoş geçinir.

Bağlar, bahçeler, bostanlar, kırlar dahi (ilkbahârın gelmesiyle)

Bahârdan müstefid olurlarsa da, fakat sonbahârın gelmesiyle de, ölüme ve meşakkate düçâr olurlar.

5255. Kış gelince hepsi çıplak kalır, bağlarda mevcûd olan her şey yok olur.

Kışın ağaçlar iflâsa uğrar. Kış, bütün mâ-meleklerini yağma eder.

Bunun gibi meyveleri de gözden geçir, gör ki hepsinde safla tortu karışıktır.

Eğer zevkin varsa, meyvenin tortusunu yerken anlarsın.

Tortular bu âlemdendir. Saf olan kısım da can âlemindedir.

5260. Bu hoşluk, bu lezzet âlemden olduğu için ağza şeker gibi tatlı gelir.

Bunu meyvelerde de görürsün: Narda, elmada, hurmada ve bütün meyvelerde.

Tortular saflarla karışmıştır. (.....)²¹⁰

Bunun gibi yerde, gökte, her şeyde lütf-ı Hak gizlenmiştir.

Bundan ancak merdân haberdâr olurlar; tortulardan safi seçerler.

²¹⁰ Eksik bırakılan kısmın (عشقها در جان خلق انگیزته) tercümesi: “Aşklar, halkın canında uyandırılmıştır” [Bkz. Fa. 1376, s. 247, b. 5473].

5265. O bilir ki saf Hudâ'dandır. Buraya imtihan için karışık olarak gönderilmiştir.

Kimi O'nun lütfunu bilir alır, kimi de tortuya bağlanır kalır.

Kimi suâ'ın güneşten olduğunu bilir, kimi de onu evin bünyesinden sanır.

Duvarda güneşin pertevini gören ahmak onu duvarın nûru sanır.

Fakat akli kâmil olan, onun güneşten olduğunu söylemeden anlar.

5270. O der ki: "Duvarda nûr nerden olacak! Duvarın kendinde olaydı paydâr olurdu.

Evin içinde her zaman bulunurdu. Gece niçin bulunmuyor."

Vücûd cansız kalınca murdar olur (lâşe olur), kimse ona râğbet etmez.

Bil ki vücûdun hâli hazırdaki güzelliği, candandır. Candan ayrılan cismi, toprak altına gömerler.

Yerde olsun gökte olsun, iyi, kötü her şeyi böyle bil!

5275. Hiçbir şeyde bizzât güzellik yoktur; hepsi o lütfu mazhar olduklarından azîz ve makbûldür.

Öyleyse bu âlemi nurlandırmanı talep et ki dünyâ güzelliğini ondan almıştır.

O kimse ki duvarda kaldı, o güzellikleri buranın sandı, bu dünyâyâ candan bağlandı,

Hamakat yüzünden saf ile tortuyu fark edemedi, yüzünü tamamiyle dünyâyâ çevirdi,

Dünyânın güzelliği zâil olunca (geldiği âleme gidince), nâdim olur ama sonradan olan nedâmet fayda vermez.

(s. 186)

5280. İçindeki kuş uçtuktan sonra boş kafes neye yarar?

Cân bülbülü gittikten sonra kafes yakılmaktan başka bir işe yaramaz.

Bu dünyâ iyileri uyandırdı, fenâları da tuzağa düşürdü.

Biri, sun'unda Sâni'i gördü, öbürü masnû'da bağlandı kaldı.

Biri, iyide kötüde, her şeyde Hudâ'yı gördü; öbürünün gözü dünyâyâ takıldı kaldı. Çünkü Hakk'ın ezelen merdûdu idi.

5285. Eğer bir şeyi Hudâ dilerse sen de dilersin; dilemezse hâib ve hâsir olursun.

Yetmiş üçüncü Makâle. 25 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 248] Şunu beyân edecektir: Kendinde Hudâ'yı talep şevki ve âhîret aşkı belirlediğini görürsen, onu kendinden bilme, Allah'tan bil! Zîrâ hakîkatte tâlib O'dur. Eğer kendinde âhîretten i'râz ve gaflet hissedersen, o i'râz da Hak'tandır; merdûd olduğuna âlâmettir. Çünkü her şeyin hâlıkı O'dur ve her şey O'nun kudreti altındadır: Kimini çağırır, kimini kovar.

(5286.) Ne vakit ki Hakk'a tâlib olursun, zâhiren senden olan o talep, hakîkatte Hak'tandır.

Tâlib lütfu O'nun isimlerinden biridir. Bu, gizli değil, pek âşikârdır.

Demek ki insandaki talep Hak'tandır. Diler ki tâlibi matlûbuna erdirsin.

Kendisinde bu talep husûle gelmeyen kimse hayvan-ı hayvan demektir.

5290. Ne vakit ki tâlibsın, şükret, sevin, o lezzetle mest ol!

Hudâ'dan dâima sıdkla niyâz et ki seni talebsiz bırakmasın.

Hudâ'dan her zaman aşkı talep et, ama dilden değil, candan!

Hudâ'nın lütfundan bundan başkasını isteme. Tâ ki o visâl deryâsında müsteğrak olasın.

Bundan iyi duâ olur mu ki canın Hudâ'yla meşgûl olur.

5295. Hudâ senin olunca her şey senin olur. Arşta, ferşte, yerde ne varsa...

Çünkü şahısa mâlik olan, gölgesine de mâlik olur. Fakat gölgeye aldanan, dosttan (gölge sâhibinden) mahrûm olur.

Çünkü gölgeden maksûd, şahıstır. Gölge peşinden koşan, ömrünü boş yere sarfetmiş olur.

Şahıs, Hak Taâlâ'nın; gölge masnûâtın misâlidir. Aklın varsa, şahısa tâlib ol!

Gölgeden şahıs anlaşılır. Şahısın kemâl veya noksanı gölgesinde görünür.

5300. Şahıs uzun veya kısa ise, onu gölgesi gösterir ki

Uzun veya kısa boyludur. Her yerini olduğu gibi irâe eder[gösterir].

Masnû'lar da Sâni'î târif eder; irfân sâhipleri onlardan Sâni'e intikâl eyler.

Hudâ'yı her nefiste ve sun'unda iyânen bilirler ki Hâlık O'dur, Kudret O'na mahsûstur.

Şerîki, nazîri yoktur. Birdir, bütün mevcûdât huzûrunda secde eder.

(s. 187)

5305. Yerde gökte ne varsa, hepsini Hâlık'ın gölgesi bil!

Âkiller gölgeden Hakk'ı görmüşler, kulluğunu canlarına minnet bilmişlerdir.

Haydi sen de halkı bırak, Hâlık'a tâlib ol! Hâlık'dan başkasında kıymet yoktur.

Allah'tan, sevgisinden başka bir şey isteme, kulluğundan başka şeye kıymet verme!

Enbiyâya Hakk'ın en büyük atâsı, evliyânın dîn-i mahsûs Allah sevgisidir.

5310. Hak Taâlâ, dünyâ malını kendinden uzaklaşmış olanlara, dünyâ sevgisini de körlere verir.

Çünkü körlerin cemâlden nasîbleri yoktur. Cemâl, kemâl, ancak gör[en]lerin hazzıdır.

Cenâb-ı Hak herkese bir türlü gıdâ veriyor. Lâyıkı ne ise önüne koyuyor.

Sığırda eşeğe arpayla saman, insanlara ilim lâyıktır. İnsan hayvandan ilimle seçilir.

Velîlerin gıdâsı, Hakk'ın dîdârıdır. Onların cânı, Hakk'ın nûruyla yanar.

4315. Balıklar gibi: Hepsî o deryânın dirisidir. Hudâ'nın hasları o nûr içinde fânîdir.

Zâhiren bu âlemin sâkinleridir. Fakat bâtinen o deryâ içinde garkolmuşlardır.

Canları ancak o gıdâ ile diridir. O gıdâyı onlardan başkası elde edemez.

Cennet nîmetleri onların kismetidir. Cehennem ateşi, Hak'tan mahcûb olanlarıdır.

Bu dünyâ hâdis, o cihân kadîmdir (dâimdir, ebedîdir). Eğer tâlin yâver olursa, oradan bir yer tut!

5320. Tâ ki sen de pâyende, yüzü ak, gönlü şen, rûhu zinde olasin.

Yetmiş dördüncü Makâle. 29 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 249] Şunu beyân edecektir: Ten, yâni vücûd fânî olduktan sonra, tenden sudûr edip gizlenmiş olan mânâların (ef'âl ve akvâlin) cümlesine, kıyâmet gününde Hak Taâlâ sûret verecektir. Tâ ki güzellikler ve çirkinlikler meydana çıksın.

Cehennem sîretleri, bütün insanların amellerinin sîretleridir. Cennetinki de böyle. Görüyorsunuz ki habersizlik fi'linin sîreti dünyâda darağacı oluyor. Emânet ve vefâkârlığın sîreti de hil'at ve kurbet oluyor. Hakk'ın va'dine siz nasıl inanmazsın ki "Kıyâmette iyi, kötü bütün ameller birer sîrete girecektir" buyuruyor.

(5321.) İyi bil ki dünyâya tapanların yüzü karadır. Ten perdesi aradan kalkınca,

O siyahlık âşikâr olarak meydana çıkar. Kıyâmette kötü sırlar rüsvâ olur. Herkes topraktan baş çıkardığı zaman, halkın amellerine birer sûret verirler. Kimi şeytan, kimi melek gibi her biri tuttıkları yola göre birer şekle girer.

5325. Herkese lâyıkınca cezâ verilir. Kimi zevk ve inbisât içinde, kimi ye's ve mâtem içinde bulunur.

Kabrinden kimi zengin, kimi fakir olarak kalkar. Zengin, dünyâda iyilik tohumu saçanlardır.

Dünyâda kendisi için hayır tohumu ekmeyenler, orada bî-behre ve kötü halde bulunurlar.

Öyleyse burada iyilik tohumu saç ki orada, ektiğin tohumun mahsûlünü alasın.

(s. 188)

Ne mutlu ona ki gece gündüz durmadan iyilik tohumu ekti.

5330. Ömrünü doğru yolda sarfetti. Ölüm uykusundan uyanıp kalktı.

Mahşer gününün renc ve belâsından emîn oldu. Kabrinden kalkarken onu melek müjdeler.

Der ki: "Bu beldan emin oldun. Bundan böyle zahmetsizce âfiyete erdin.

Hakkın sana va'dettiği mükâfâtlar, sana verilecektir.

Belki cennette va'dolunanın yüz mislini bulacaksın, orada muhalled, mukîm kalacaksın.

5335. Âsiler gürûhu senin aksinedir: Onlar kat kat belâ ve azâba giriftâr olurlar.

Onlara korkunç nidâlar gelir ki korkudan benizleri toprak rengine girer.

Başlarının üstünde keskin kılıçlar görererek başlarıyla ayaklarını bilemeyecek hâle gelirler.

Cehennem hâzini ve bir çok zebâniler, alın saçından tutarak cehenneme götürürler.

5340. ²¹¹ "النفسعا بالناصية" va'îdini iştirmedi de kendine bu azâbı ihtiyâr etti.

Bu türlü belâlara giriftâr olmamak için, hayır işlemek elinden gelmez miydi?

Bunlar senin kötü amellerinin cezâsıdır ki kendine kendin yaptın.

Hırsın seni Hudâ'nın va'îdine karşı sağır etti de kanına girdi.

Dünyânın fânî zevki için böyle bâkî bir zevki yele verdin (fedâ ettin).

5345. O (âhîret zevki), dâima payidâr kalacaktır. Dünyâ zevki gibi âriyet değildir.

Hâlis nakdi, birkaç geçmez akçaye değıştin de candan, gönülden uzak düştün.

İşte ey sersem! Böyle bir halde bulunuyorsun. Nerde câhillik ederek bu hâle düştün.

Ey mağrûr! Bu halden tevbe et! Ola ki bu tuzaktan kurtulasın.

Bundan sonra dünyâ cîfesi için kötü huylarını artırma!

5350. İyi huylarını hebâya verme! Artık yeter! Geri dön, doğru yola gel!

Kötüler, dünyâda böyle yaptıkları için, hepsinin yeri cehennem oldu.

Abdalca dünyâ zevklerini tercih ettiler. Mekkâr nefis onları yoldan azdırdı.

Nihâyet görürsün ki kıyâmet gününde o kavmin elinde hâb ü hayâlden başka bir şey yoktur.

Gaflet uykusuna dalarak kıyâmet gününü unuttular. Dînî dünyâya fedâ ettiler.

²¹¹ "Derhal onun perçeminden yakalarız": el-Alak 96/15.

5355. Şüphesiz cümlesi cehennemde kalacak, orada çok ağır azâba dâçar olacaktlar.

Âsilerin uğrayacakları kahr-ı Hudâ bundan daha çok ağırdır. Benim söylediklerim ondan bir şemmedir.

Cehennemin vasfı, o yanışın şekli, o kaynar suların elemi dille tavsîf olunamaz.

Fakat Hakk'ın lütfü, kahrından çoktur. Öyle ki denizin damlaya nisbeti gibidir.

Kahrı ne kadar pâyânsızsa da, lütfü onun yüz mislidir.

Yetmiş beşinci Makâle. 79 Beyttir.

"سبقت رحمتي غضبي" hadîs-i şerîfîni îzâh edecektir. [Fa. 1376, s. 251]

(s. 189) Hak Taâlâ Hazretleri buyurdu ki: Benim rahmetim gazâbımdan ziyâdedir. Belki benden sudûr edenler bütün rahmet ve inâyettir. Kahr ve gazâbıma dikkat ederseniz onların son derece lütuf ve merhamet eseri olduğunu görürsünüz. Bir baba çocuğunu uslu edebli gördüğü zaman sever, okşar. Terbiyesizce bir hareketini görünce de döğër. Her ne kadar bu döğüş çocuğuna fenâlık gibi görünürse de hakîkatte iyiliktir ki o mezmûm huylardan vazgeçer. Uyuz illetine mübtelâ olanlara da keskin ilaç sürerler. O acı ilaç vücûdunu yakar, iğneler girer, fakat hastayı da uyuzluktan kurtarır. Görülüyor ki rahat ve sıhhat, zahmettedir. Âkîller, böyle zahmeti ayn-ı rahmet bilirler. Şu halde yakînen bilmelidir ki Hak Taâlâ'dan lütuf ve rahmetten başka bir şey gelmeyecektir.

جز لطف و جر حلاوت از گلشکر چه آید

جز نور بخش کردن از ماه و خور چه آید

Meâlî: "Gül-şekerden, letâfet ve halâvetten başka bir şey beklenemez. Güneşle aydan, ziyâdan başka ne umulur?"

Şu âyet-i kerîmeyi de tefsîr edecektir: "عسي أن تکرهوا شیاً فهو خير لكم وعسي أن تحبوا شیاً وهو شر لكم والله يعلم وأنتم لا تعلمون"²¹² Meâlî kerîmi: "Belki sizin kerîh gördüğünüz şey, hakkınızda hayırlı olur. Belki de sevdiğiniz şey, sizin için iyi netice verir. Bunları siz bilmezsiniz, Allah sizden iyi bilir."

[Fa. 1376, s. 251] Ve şu hadîs-i şerîfî de îzâh edecektir: "إن لله تعالى عبادا إذا²¹³ نظرُوا إلى عبادِهِ ألبسواهم لباس السعادة" Meâlî şerîfî: "Allah Taâlâ'nın bir takım kulları vardır ki, nazar ettikleri kimselere saâdet elbisesi giydirirler."

5360. Hak Taâlâ Hazretleri buyurdu ki: Benim gazâbım rahmetime sebkât etmiştir. Çünkü bana lâyük olan budur.

Hakîkatte ise ben, serâser lütuf ve merhametim. Rahmetimin hadd ve pâyânı yoktur.

Gazâb edersem de rahmet yüzünden ederim. Tâ ki temizlenerek zahmetten kurtulasınız.

Hakîkatte o gazâb lütuftur. Çünkü o sana şefkatten ileri gelmiştir.

Babanın evlâdına olan şetmi, acıdığınan değil midir? Her ne kadar evlâdı için zahmet ise de.

5365. O zahmetten sonra uslanır, ilim ve edeb kazanarak kemâle erer.

O kahr yüzünden cehli ilme, gazâbı hilme tahavvül eder (ahlâkı düzelir).

Muallimlerin kahrı da iyilik içindir. Sûretâ cevır, mânen iyiliktir.

²¹² el-Bakara 2/216.

²¹³ Hadîsin kaynağı bulunamadı.

İmdi kat'iyen bil ki Hakk'ın gazâbı da rahmet eseridir. Bunu takdîr edene ne mutlu!

Hâlık Taâlâ insanlara lütfetmek murâd eder, şer menbânda hayır görmek ister.

5370. Yakînen malûm oldu ki Hak'tan kötülük sâdır olmaz. O'nun kahrı da lütuftur.

O ne yaparsa yerindedir. Böyle bilmeyen (böyle itikâd etmeyen) kimse, muhakkak fenâdır.

İyi olsun kötü olsun, iç olsun kabuk olsun, Hakk'ın her işi iyidir.

Eğer sen güzelsen, çirkini hor görme! Çünkü gül gibi diken de lâzımdır.

(s. 190)

Burada tâvus da işe yarar, sinek de. Her iyi ile kötüyü böyle say!

5375. Gerçi başın mevkiî yüksektedir, vücûdun serveridir, fakat onu şuraya buraya götüren ayakdır.

Hakîr ve denî gördüğün şeyler de seni iyiliğe ve yüceliğe kılavuzlar.

Çünkü sâfilin âlf olması matluptur. O da bir matlûbun huslûne vâsıtâ oluyor.

Melekler su ile toprağı (Âdem'i) hakîr gördüler. Bu görüşleri bir zandan ibâretti.

Nihâyet o unsûrî vücûd, meleklerin mescûdu oldu. Çünkü o gönül nûrlarının mazharıydı.

5380. İblis Âdem'e secde etmediği için o inkârı yüzünden ebediyen matrûd oldu.

Emr-i Hudâ'yı dinlemediği için baş aşağı gökten yere atıldı.

Ulvî iken süflî oldu. Aziz iken hakîr ve zelîl oldu.

Hakk'ın fermânını dinlemediği için burada böyle bir devletten uzak düştü.

Hudâ'nın işleri nazardan gizlidir. Onlardan herkes haberdâr olamaz.

5385. Ancak haklarında "ينظر بنور الله" buyrulan havâs, esrâr-ı Hak'tan haberdâr olur.

Hakk'ın nûrundan ne gizlenebilir? O, olacakları (vücûda gelecek şeyleri) de bilir.

Binâenaleyh Hakk'ın emirlerini tutmak lâzım ki sonunda nedâmetle derde düçâr olmayasın.

İşin Hakk'ın emrine muvâfık olursa, bütün emellerin hâsıl olur.

Sana kötü görünen şeylerin hepsi iyidir. Fakat sen onlardan haberdâr değilsin.

5390. Hudâ-yı Alîm, Kur'ân-ı Kerîm'de bize böyle buyuruyor ki "عسى أن
214 تكرر هو شيئاً فهو خير لكم"

Şer görünür, size hayır olur; hayır görünür şer olur.

Benim emrimi candan muhafaza ederseniz, size keremimden gözler bahşederim.

Hepiniz Benim nûrumla bînâ, Benim ilmimle dânâ olursunuz.

İlminiz, nazarınız benim nûrumla olunca, hayır ve şer size âşikâr görünür.

5395. Eşyâ, perdesiz zâhir olur. Her gördüğünüz şeyin hakîkatini görürsünüz.

Hak nûruyla baktığınızda artık kalayı altın gibi kabul etmezsiniz.

Cihânda iyi olsun kötü olsun, Hakk'ın nûrundan bir şey gizlenemez.

O nazar her ne kadar beşer cisminden sâdır olursa da, hakîkatte Hudâ'dandır.

Vücûd Hakk'ın elinde âlet gibidir. Âlet, fâilden aldığı talimâta göre hareket eder.

²¹⁴ el-Bakara 2/216.

5400. Tenden, iyi kötü ne sudûr ederse, şüphe etme ki o candandır.
Şüphe yok ki ten aklın âletidir. Bil ki işleri yapan akıldır; ten değil!
Ehl-i dîl olan merdân da her ne kadar unsûrî vücûdda bulunsalar da
O cisimlerde işi yapan ancak Hak'tır. Onlar dâima Hak'tan nefes alırlar.
Velîlerden ne su[dûr] ederse Hak'tandır. Cisimleri Hakk'ın elinde âlettir.

5405. Âkil olan, yapılan işleri âletten görmez; fâilden görür.
Öyleyse onlarda dâima Hakk'ı gör ki sana yakîn nûru bahşetsinler.
Ölü isen diriltsinler, donmuş isen harâret versinler.

(s. 191)

Nârî isen o şâhların inâyetiyle nûrî olur, dünyâda güneş gibi parlar durursun.
Onların nazarında kimyâ vardır. O kimyâ bakır canını altın eder.

5410. Rasul-i Ekrem: ²¹⁵" . . إن الله عبدا . . ." buyurmuş, bu nâdir inciye delmiş
durmıştır.

Muhakkak bil ki: Allah'ın öyle kulları vardır ki bir kula nazar ettikleri zaman,
O hâslar, o kulluk canına saâdet hil'ati giydirirler.

Onların vazifeleri dile gelmez (saymakla bitmez). Ben az söyledim, sen geri
kalanlarını kıyas ederek anla!

Ne mutlu o câna ki onlara kavuştu, sırlarını can kulağı ile dinledi.

5415. Öyle şeyler buldu ki dille tarif olunamaz. Câmî mes'ûd, ömrü câvidan
oldu.

Asıl bekâya nâil olan odur. Diğerleri fanidir. O gülzârdır, âlem onun
kokusudur.

O hakîktir, âlem hayâldir. O bâkîdir, diğerleri zâildir.

O dağdır, diğerleri saman çöpüdür. Tâlibler yıldız, o aydır.

Mâzi ile hâl onun yanında nakddir. Ondan hiçbir hâlin hükmü gizlenemez.

5420. Mâziyi, müstakbeli, hâli, geceyi, gündüzü, vakti, mâh ve sâli,

Gönül levhasından silmiştir. Çünkü saf câni, anâsır tortusundan kurtulmuştur.

Sene, ay, gece, gündüz buraya mahsûs şeylerdir. Lâ-mekânda zıd ve niddîn
yeri yoktur.

Yüzbinlerce sene, orada bir sâattir (bir an). Orada can için zahmetsiz rahat
vardır.

Ölülere nüşûr vaktinde günler, asırlar bir nefes gibi olmayacak mı?

5425. Yüz yıllık, bir aylık, belki bir nefeslik ölümler, kabirlerinden kalktıkları
zaman, farksız olacaklar.

Hakîkatte uzunluk kısalık bu âlemin hâssalarındandır. O âlemde böyle şeyler
yoktur.

Orada vahdet vardır; iki renk yoktur. Ora can sahasıdır; darlık yoktur.

Bu zıd, bu nid, bu aded burada olur. Vâhid tarafına vahdetten başkası yol
bulamaz.

Bu nakıştan, bu adedden temizlenmedikçe, sen oraya akl ü fikrinle yol
bulamazsın.

5430. Mâdemki aklın sana ikâl (ayakbağı) oluyor, onu koparmak lâzım.

Tâ ki canın ruh gibi ayaksız, başsız, vücûdsuz olarak vahdet sahrasına revân
ola.

Bir yere eresin ki orada yer yok. Bir yârin huzûruna ki misli bulunmaz.

²¹⁵ "Allah'ın öyle kulları vardır ki..." Bu lafızla başlayan birçok hadîs varsa da, genelde sufilerin
kullandığı bir hadîs olarak "Allah'ın öyle kulları vardır ki (görüldükleri zaman) insanları Allah'ı zikre
sevkedelerler..." , şeklini alırsak, bkz. Beyhâkî, *Şuabü'l-imân*, Beyrut, 1410, 12, 116.

Oraya vusûlünde Bir'den başka göremezsin. Her yakîni şekten âzâde görürsün.

O cihetsiz cihâna eriştiğin zaman, orada "ben"lik, "sen"lik kalmaz.

5435. Renkler, nakışlar bu tarafa (bu dünyâya) mahsûstur. O taraf, sûretsiz ve râyahasızdır.

Bahar gibi renkten, râyihadan münezzehtir. Bununla beraber bütün renkler O'ndandır.

O, her şeyden münezzehtir. Git, renkte, râyihada kalma, Hakk'ı gör!

Renkler nihâyet fânî olurlar. Hakk'a tâlib ol ki bâkî kalasın.

Yetmiş altıncı Makâle. 91 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 254] Şunu beyân edecektir: İnsan her ne ile meşgûl olursa, o lahza onun rengini alır. (s. 192) Hiddetlenirse kahr rengi, hilim zamanında lütuf rengini alır. Cidd ile meşgûl olduğu zaman cidd, hezl ile me'lûf olursa hezl rengini iktisâb eder. İlâ mâ lânihâyedir. Mademki insan meşgûl olduğu şeylerin rengini alıyor, lâzımdır ki kendini en iyi şeylerle meşgûl etsin ki her şeyden daha iyi olsun. Hudâ'yı zikir ise her şeyden daha üstündür. Binâenaleyh onunla meşgûl olmak lâzımdır. Tâ ki uluhiyet nûru sıfatını kabul etsin, bu fânî varlığı tebeddül etsin, la'lin güneşle tebeddül ettiği gibi. "Sıbğatullah"ın mânâsı budur ki keyfiyetsizlik âleminden renksizlik rengini tutsun.

(5439.) Cân ü gönülden kendini Allah'a ver! Tâ ki bu anâsır âleminin zahmetinden kurtulasın.

5440. Öyle değil mi ki iyi, kötü her ne ile meşgûl olursan onun rengini alırsın.

Dikkat et! Hayırdan, şerden önüne ne gelirse onun rengini kabul ediyorsun

İyi, kötü, menfaat, mazarrat, bunlardan hangisine meyl edersen, derûnunda onun izini görürsün.

Bil ki izini görmekle de kalmaz, aynen o hâl olursun. Öyleyse git, can ü dilden tâatı intihab et!

Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Kerim'de ²¹⁶"صبغة الله" buyurdu. Bunu can kulağıyla dinle!

5445. Rengi hakktan al, bâtıldan alma! Hakk'ın emirlerini candan kabul et!

Hemen kendinden geçerek Hudâ'ya gitmeye bak ki O'ndan ayrı düşmeyesin.

La'l taşı gibi dem be dem tebeddül eyle ki güneşin nûrundan la'l rengini alasın.

Taşlıktan la'lliğe git! Tâ ki kederden büsbütün kurtulasın.

Kötüyü ver, iyiyi al! Tâ ki bu mübâdeleden sana kâr husûle gele.

5450. Bu alış-verişi Hudâ ile yaparak bir fenâya karşılık yüz bekâ alırsın.

İmdi kendini o Hazret'in ibâdetine hazır eyle! Tâ ki O'nun rengini alarak kederden uzaklaşasın.

Riyâsız olarak zikire, tâate koyul! Tâ ki velîler gibi makbûller zümresinden olasın.

Ondan hâlin demâdem teğayyür ederek senden şeytanet vasfı külliyyen zâil olsun.

Dâima talepte sebat göster! Bu husûsta meşakkat çeksen de yüz çevirme!

5455. Çünkü dîn yolunda tâat ve sebât yüzünden sonunda yakîne erersin.

Gönlünün hâli ayne'l-yakîn olunca, hâkî cismin de kalbin gibi nurlanır.

²¹⁶ el-Bakara 2/138.

Cismin tebeddül ederek can gibi olur. Cân cihânına hoşça revân olursun.

Cân ile, ten tortusundan pâk olunca vuslata liyâkat kazanırsın.

Eğer deryâyâ tehasşun etmez, orayı makarr edinmezsen, katre için yollarda çok tehlike vardır.

5460. Eşkiyâ onu her taraftan vurabilir. Nihâyet o izz ü şereften mahrûm olur.

Toprak, hava, güneşin harâreti onu az zamanda yiyip mahvederler.

Fakat deryâyâ katılınca bu gibi korku ve belâların hepsinden silkinir, tamâmen kurtulur.

Çünkü vatânı oradır, oraya koşar. Cân, ten nakışından kurtulup cânân tarafına gider.

Fer⁴, kendi aslı tarafına rücû⁴ eder. Saf, köpüksüz sâf tarafına gelir.

5465. Deryâda mukîm olur. Çünkü kadîm yurdu orasıdır.

Katre, deryâyâ rücû⁴ etmekle deryâ oldu. Nazından, baştan başa güzelleşti, nâz oldu.

Bundan sonra (deryâyâ karıştıktan sonra) ona katre deme, deryâ de! Onu sırlara vâkıf bil!

Katre, vahdet deryâsına erişince, ayn-ı deryâ oldu.

Onun vasfı "أنا الحق"/ene'l-Hak olmuştur. Çünkü kendinden geçmiş, Hak ona tecellî etmiştir.

5470. Onu kendine kıyas etme! Kendini bırak! Çünkü o nîk ü bed dünyâsından hâriçtir.

Kendini terk et ki Hudâ yardımcın olsun, bilâ-hicâb huzûruna kabul etsin.

Bu benlik perdedir. Onu aradan kaldır ki eksikken tamamlanasın.

Varlığın o harmanın yanında bir dânedir.

Dâneyi fedâ et ki harmanı kaldırasın. Evi sat, şehri al!

5475. Durma, kalb akçeyi ver, hâlis akçe al! Fenâdan geç, bekâyı bul!

Varlıktan yokluk mülkü tarafına git ki kendinin kim olduğunu anlayasın.

Kendini ten zannediyorsun fakat bütün cansın. Zulmet değilsin, nürsun.

Bu benlik fânîdir. Benlikte kalma! Benliksizliğini tercih et ki câvîdân olasın.

Hod-perestliği bırak, Hak-perest ol! İrâdesiyle ölen, necâta erdi.

5480. Nefsini dost tutma! O düşmandır. Hem-rah görünür fakat rehzendir.

Seni terakkîden men' eder. Fânî ve likâdan mahrûm etmek ister.

Vücûduna kastedeni düşman bilirsin de canına kastedeni niçin ondan beter düşman bilmezsin.

Senin bu vücûdun (nefsin), can metâmı götürüyor, aklını , dînini hîle ile yiyip tüketiyor.

Fakat gaflet yüzünden gidenin ne olduğundan haberin yok: Saf kısmını götürdü, tortu kaldı.

5485. Zâhiri hayırsız metâmı alır, bâtını hayırsız bahtını, saâdetini götürür.

Giden işte budur. Fakat sen gafletle, ziyândan ve aldanışından memnûnsun.

Senden bâkî ömrü bu nefis götürdü, saf olacak gıdâna tortu karıştırdı.

Onun elinden, hâlin günden güne fenâlaşır. Fakat ben ne diyeyim ki o, yolunu kesmiştir.

Keza sen bilmiyorsun, onu dost tutuyorsun. Seni böyle yavaş yavaş öldürecek.

5490. Azîz ömrünü havaya veriyor. Câhillik yüzünden bu aldanıştan müteessir olacak yerde memnûnsun.

Nihâyet rihlet zamanında inadın yüzünden aç bilaç mezâr çukuruna atılacaksın.

Onun ne düşman olduğunu o zaman anlayacaksın. O aldaniş, o ziyân, o zaman belli olur.

Sana ne kadar fenâlıkta bulunmuş ki hakîr ve mücrim olarak o çukura atılacaksın.

O zaman başlarsın feryâda... fakat baş gövdeden ayrıldıktan sonra edilen efgândan ne fayda olur.

5495. Ömrün hebâyâ gitti. Zâr ü zebûn kaldın. Hakk'ın rahmetinden uzak düştün.

Nefsi dost zannederek onunla dâimî musâlaha yaptın.

Halbuki sana ondan büyük düşman, yolunda ondan beter rehzen yoktu.

Mademki onun mekrine aldandın, bundan sonra çekeceğin belâ, azâb içinde azâb olacaktır.

(s. 194)

Hakk'ın sana vereceği cezâ, nâr-ı cehîmdir. Orada mukîm olur, hiçbir taraftan yardım göremezsin.

5500. Orada asırlarca kalırsın. Keder ve açlık çeker, harâb ender harâb olursun.

Uzun boylu azâb ve ızdıraptan sonra Hakk'ın rahmet deryâsı coşar,

Bir ehl-i dilin gönlüne merhamet verir. Tâ ki ye's içinde kalan âsileri kurtarsın.

Rasûl-i Ekrem, âsiler hakkında şefâatte bulu[nu]r, recâ eder ki: "Ey Rabbu'l-Felak!

Ümmetimi cezâlandırdın. Liyâkatsizlerin lâyığımı verdin.

5505. Yâ Rabbi! Onları bana bağışla! Tâ ki hepsi cehennem azâbından halâs olsun.

Rasûl-i Kibriyâ mücrimler hakkında bu sûretle şefâat edince, Cenâb-ı Hak bu şefâati kabûl eder.

Buyurdu ki: "Ey Rasûl-i Müctebâ! Git, cehennemden hepsini çıkar!

Şefîu'l-Müzîbîn, cehenneme yenini uzatır, îmân ehli olanlar sinek gibi uçuşup yapışırlar.

Sonra Kevser havzının yanına giderek yenini havzın içine silker.

5510. Mücrimler havzın içine dökülür, oradan her biri ay gibi parlayarak çıkar.

O suda günahlarından arınırlar. Harap olan canları yeniden ma'mûr olur.

Mutî' mü'minler gibi güzel ve sevimli olarak sevine sevine cennete giderler.

Cehennemden sonra yerleri cennet olur. Mü'minlerle beraber ebediyen komşuluk ederler.

Kâfirler için cehennemden kurtuluş yoktur. Hepsi ateşte kalay gibi erirler.

5515. Her türlü yardımdan mahrûm olarak cehennem azâbında muhalled kalırlar.

Bu söz sûret ehli olanlar içindir. Çünkü bunun sırrı onlara inkişâf etmemiştir.

Her ne kadar zâhirî şerhini yaptımsa da bu sırrın başka türlü şerhi vardır.

Sûret ehli, mânâyâ yol bulamaz. O hareme mahrem olmayanlar giremez.

Âkil bir insanın hâlini küçük çocuk ne bilir? Kürd, Arab'ın dilinden ne anlar.

5520. Mânâ hâli, sözün mâverâsındadır. Gerçi söz mânâdan neş'et eder.

Fakat mânâ bu sûretlerin hâricindedir. Sûret ehlinin ondan haberi yoktur.

Sûretten tamamiyle geçmedikçe, mânânın sırrını anlamazsın, sözün hulâsası budur.

Öyle değil midir ki meni rahme düşünce seyrine başlayarak nihâyet sûret olur.

Rahimden dışarı çıkınca da seyrine devam ederek büyütür, neşv ü nemâ bulur.

5525. Bâliğ ve mükellef olduğu zaman, câmî tâatle izzet ve şeref bulur.

Dinde tefeyyüz ederek nihâyet Hak yolunda pişvâ olur.

Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Mecîd'inde²¹⁷ "وما خلقت الجن والإنس إلا ليعبدون" buyurdu.

Hakîkî seyr budur (kullukta seyr). Diğer seyrlere bunun içindi. Hudâ insanı bunun için yarattı.

Mademki Hak Taâlâ seni ibâdet için yarattı, sen de ona mürîd ol!

5530. Dâima şükrederek tâatine sa'y eyle! Hayır işle ki kıyâmet gününde zenginlerden olasın.

(.....)²¹⁸

Bunu bil ki darlığın dîn içindir. Dînin olmazsa merdûd ve mehânsın.

(s. 195)

Yetmişyedinci Makâle. 64 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 258] Şunu beyân edecektir: Hak Taâlâ Hazretleri insanın vücûdunu dört unsurdan yarattı. Rûhî hayvânî, o vücûdun neticesidir. Böyle ruh, ten cinsindedir. Kâbil-i fenâdır. Bu terkipte bekâsı yoktur. Hak Celle ve Alâ Hazretleri merhametle buyurdu ki: "Eğer kulluğumu yerine getirirseniz, beş vakit namâzla oruç, zikir, fikir ve bütün emir ve nehiylerim hakkında mücâhedeye devam ederseniz, bunlardan hâsıl olacak rûhânî terkib, bâkî kalır. Her kim çalışır, Hakk'ın emirlerini yerine getirirse, öyle bir ruh hâsıl eder ki ölmez. Delîli şu hadîs-i şerîftir: "المؤمن لا يموت بل ينقل من دار الى دار"²¹⁹: Mü'min ölmez. Belki bir evden diğer eve nakl olunur.²²⁰

Tâatten husûle gelen bu ruh, fânî olacak olan rûhî hayvânîyi de bâkî ve pâydar eder. Kimyâ, bakırı nasıl altına tahavvül ediyorsa, fânî olan can da o bâkî canın vürûduyla bekâyâ erer.

(5533.) Hak Taâlâ Hazretleri Âdem'i topraktan yarattı.

Dört unsurdan mürekkep olan bu vücûda, güzel bir sûret verdi.

5535. Sonra buyurdu ki: "Bunun şükürünü ifâ et! Tâ ki nûrun, ilmin ve dînin artsın.

Çünkü şükürün mükâfâtı artmaktır. Hak Taâlâ bundan dolayı şükürü emr buyurdu ki

Şükür yüzünden ecir ziyâdelensin, benim cûd ü keremimden müstefid olsun.

Mü'minler, şükürden, zikirden sevâba nâil olurlar. O şarâbın neş'esiyle mest olurlar.

Hakk'ın nîmetlerine şükretmenin sevâbı, cennettir. Hakîkatte Hudâ'nın rahmeti cennettir.

5540. (Evet) rahmeti cennet, kahrı cehennemdir. Git, kerîm olan Yezdân'dan cennet iste!

Sana vücûd ihsân eden Bârî Taâlâ, ister ki canın da irtikâ etsin.

Öyle ki onunla bekâ bulasın, yoksa hayvan ve fânî olan can değil!

²¹⁷ "Cinleri ve insanları ancak bana ibâdet etsinler diye yarattım": ez-Zâriyât 51/56.

²¹⁸ Eksik bırakılan beytin (گرددت نشو نمای آن طرف تارسد از تمام صد شرف) tercümesi: Tamam olduktan sonra yüz şeref buluncaya kadar neşv ü nemân o taraft olsun?)

²¹⁹ Kaynağı bulunamadı.

²²⁰ Tercümede çoğul sîgâ kullanılmıştı; Arapça ibâreye göre düzelttik.

Hayvânî olan can, vücûdun terkinin neficesidir. O, anâsırla beraber birkaç gün yaşar.

Rabbânî can ki cisimlerde ibâdet neficesi olarak vücûda gelir, bu can Hudâ'nın nûrudur.

5545. Derûnda, zikirten, namâzdan husûle gelir. Seni Hak tarafına kılavuzlar. İyi bil ki hakîkî sermâye odur. Namâzdan, tâatten neş'et eden candır.

Hayâtı ekmekten (maddî âlemden) isteme! Tâatten iste! Ekmekten olan sağlık, câvidan değildir.

Tâatler senin menfaatin içindir ki dîn nûrlarıyla nurlanırsın.

Cenâb-ı Hak iki cihândan (bütün kâinattan) müstağnîdir. Tâatten ona fayda ve zarar gelmez.

5550. Tâatle emretmesi, senin iyiliğin içindir ki fenâdan kurtulup bekâ bulasın.

Binâenaleyh sen bunu Hakk'ın inâyeti bil ki Hakk'tan cüdâ olmayasın.

Cenâb-ı Hak sana tâat yolunu gösterdi ki her zaman Hak'tan ders alasın.

Tâ ki dünyânın zindânından, zincirlerinden kurtulasın. O dünyâ ki lütuf ve nûr görünür. Fakat kahr ve zehirdir.

Hak Taâlâ Hazretleri dünyâ hakkında "dâru'l-ğurûr" buyurdu. Git, ona aldanma; ondan uzaklaş!

5555. Dünyânın sikkesi kalptir. Onu hâlis takdîrine kabul etme. Dünyâ ile böyle bir alış-verişe girişme.

(s. 196)

Tâ ki o mübâdeleden ziyâna uğramayasın. Sakın eşekler gibi onun mer'asından otlama!

Tâ ki o alış-verişten zarara düçâr olmayasın. Cân eriten amansız zarara....

Hakk'ın emrini tut, dünyâdan kaç! Onun sikkeleri kalptir, götür kuyuya dök!

Hakk'a tâat et ki hâlis nakd odur. Hasîs isen, o yüzden şerîf olursun.

5560. Şimdiya kadar Hakk'ın sana bu kadar atâsı oldu. Artık onu gayrdan istemek hata olur.

Şimdiye kadar verdi, şimdiden sonra da verir. O seni arıyor.

Sen de O'nu ara! Gece gündüz, gizli âşikâr tâata devam et!

Dünyâda tâate sa'y edersen, zulmetin nûr olur.

Teveccühün Hakk'a olunca, ölümsüz fenâsız hayât bulursun.

5565. Dâima Hak'la zinde, Hakk'ın visâli cennetinde yanında olursun.

Sen O'nun için olunca, O da senin için olur. Seni lütfuna mahrem tutar.

.....²²¹

Sendeki muhabbet O'ndandır. Ki ²²²"يحبهم" buyurur. Muhakkak seni seviyor ki sen de O'na muhib oldun.

Hâlis taleb bu taleptir ki seni tâlib eden, o talebin inikâsıdır.

5570. Şu halde bütün haller O'ndandır. Ef'âl ve akvâl de böyle. .

Her şeyi O bil! O'ndan gayrı bilme! Yerde gökte ne varsa hepsi. . .

Bil ki Hak Taâlâ Hazretleri kendini halkından gösteriyor ki O'nu sun'unda göresin.

Sun'undan O'na hayrân olasın. Tâ ki bilâ-hicâb O'nu müşâhede edesin.

²²¹ Eksik bırakılan kısmın (كان لله چونکه گردی در طلب هم از آن تو شود بی ریب رب) Bkz. Fa. 1376, s. 260, b. 5778) tercümesi: "Talepte olduğun zaman Allah için olur. Hem de ondan dolayı sen şüphesiz Rab olursun. (?)"

²²² "(Allah da) onları sever": el-Mâide 5/45

Değil mi ki herkesi (ne kıymette olduğunu) işittin anlıyorsun,
5575. İyi kötü, sâf ve tortu, kötüler zümresinden midir, yoksa iffet erbâbından mıdır,

Herkesin mâhiyetini işinden anlarsın, sûret gözüyle görse de. .

İşlerden daha iyi anlar, daha ziyâde seversin.

Onun gibi, Hak Taâlâ'yı da masnû'unda gör! Enbiyâ ve evliyânın gördüğü gibi...

Hak Taâlâ'ya sun'u vâsıtasıyla vâsıl olunca, O'na merdân gibi vâleh ve hayrân olursun.

5580. O'nu masnû'undan iyânen müşâhede ettikten sonra, sana yüz misli daha tecellî eder.

Çünkü ilk ders sence malûm oldu, lâyıkiyle anlaşıldı.

Artık sana lütfuyla yeni dersler verir. Nûr bahşeden cihânda, canlara can katan cihânda. .

O cihân nûrdandır, topraktan değildir. Fenâ tortusundan pâktır (münezzehtir).

Her demde nihâyetsiz mülke erer, sonunda fenâ olmayan bir saraya kavuşursun.

5585. Hakîkî saray o bâkî saraydır ki bekâsı dâimdir, sâkîsi Hak'tır.

Ömrünü gâfiller gibi zâyî' etme! Âkiller gibi, yok olup gitme!

Hak Taâlâ Hazretleri Kur'an-ı Kerim'de: ²²³"ففرّوا" buyurdu. Bu fânî evden Hudâ'ya kaç!

Tâ ki O'nun sayesinde bekâyâ eresin. Dâima candan talepte bulun!

Bu dünyâ tamâhından kaçarak Hakk'a ilticâ et! Git, kanımı kendi elinle dökme!

(s. 197)

5590. Hiç, bir kimse kendini kendi eliyle öldürür mü? Yahud, darağacına çeker mi?

Öyle bir zulmü kendine lâyık görme! Kendine acı, Küfrân-ı nîmet etme!

Kelâm-ı İlâhî'de "وما ظلمناهم"²²⁴u dinle! Kendi kendine zulmü, leîm olanlar yapar!

Onların menfaatleri nerdedir. Mazarratları neden ileri gelir, hep söyledik.

Cennet yolu hangisidir, iyânen gösterdik. Cehenneme giden yolu da tamâmen anlattık.

5595. Dünyâda bu haberlerin mânâları bize her peygamberin lisânından teblîğ ve tefhîm edildi.

Bu sözler ale's-seviyye (bilâ- istisnâ) bütün dünyâ halkına söylendi ki o müthiş tûfanda onlara gemi olsun.

Yetmiş Sekizinci Makâle. 65 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 261] Şunu beyân edecektir: Bu âlem tûfandır. Herkesi garketmiştir, Hudâ'dan uzaklara atmıştır. Enbiyâ ve evliyânın sözleri, Nûh'un gemisidir. Her kim onların öğütlerini dinler kabul ederse, bu fenâ tûfandan kurtulur. ²²⁵" . . . وَاِعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ" in mânâsı budur. Biz Kur'an'ı, a'lâdan esfele doğru bir ip gibi uzattık. Her kim bu ipe yapışarak yukarı çıkarsa, dünyâ kuyusundan kurtulur, enbiyâ ve evliyânın mansıbına erişir.

²²³ "O halde Allah'a koşun": ez-Zâriyât 51/50.

²²⁴ Bkz. Hud 11/101; en-Nahl 16/118; ez-Zuhruf 43/76.

²²⁵ "Allah'ın ipine sarılın": Âl-i İmrân 3/103.

(5597.) Bil ki âlem, beşer için bir tûfân gibidir. İnsanları şerre garkeder.

Enbiyânın dâvetleri, evliyânın nasihatleri, o bî-çârelerin imdâdına koşan gemilerdir.

Öğütleri her kim tuttu, amel ettiyse ömründen müstefîd oldu (ömrünü boş geçirmede).

5600. Her kim ki öğütlere kulak vermedi, iki ayağını da eliyle bukağıladı, Cehâleti sebebiyle şehvet yolunu kesti, ziyâna uğradı, işi fenâ oldu.

Ukbâyı terk etti, dünyâyı kabûl eyledi, böyle kıymetli bir sufradan canın kısmetini kesti,

Onun gibi ikbâl ve saâdetten mahrûm kaldı, âkıbet şiddetli mihnetlere giriftâr oldu,

Nihâyet yeri cehennem ateşi oldu, katran kuyularına atıldı.

5605. O kimse ki dünyâ elemlerine sabretti, âcil zevklerden imtinâ' etti,

O kimse, ivaz olarak cennette, canın ezelden beri özlediği şerbetler içer.

Bir kimsede âkıbet-binlik olursa, o âlemde çok büyük lütuflar görür.

Kıyâmet gününde cennet ehlinden olur. Hûr-ı ayna eş olarak mesrûr olur.

Sâbirlere cezâ gününde bu mükâfât verilir. Çünkü sâbire lâıyk olan budur.

5610. Her kim Hudâ'nın va'dlerine inanırsa, nihâyet sabrının sevâbına erer.

Hudâ, ona orada ebedî mülk bahşeder. Her hayrının mükâfâtını görür.

Eğer burada birkaç gün zahmet çektiyse, çektiği zahmete mukâbil, yüz rahata erer.

Hakk'a makbûl, cennette mukîm olur. Dâima pâdişâhlık tahtı üzerinde meserretle oturur.

Her kim çok mihnet çektiyse, ecri de o nisbette çok olur: Aşk içinde ölürse, hayât bulur.

5615. Hudâ aşkıyla ölmek, zindeliktir. Cân cihânında bekâ, onun içindir.

(s. 198)

Senin bu varlığın, Hak ile senin aranda perdedir. Fânî olunca (varlık perdesi kalkınca), bekâyaya erersin.

Ağyâr ile dolusun. Hakk'ın gayrısından boşal! Tâ ki derûnunda Hakk'ın hayrını göresin.

Sînen, şeytanların dâimî meskenidir. Hırsın, gadabın, kinin, artıyor.

5620. Şeytandan nâibin cürüm ve isyân idi. Bundan sonra Vahy-i İlâhî olur.

Derûnunda şeytandan ve vahşi canavardan (nefsten) kurtulunca, bâtınında Hakk'ın nûru parladı.

Derûnundaki gönül, Hakk'ın tahtıdır. Onu hevâ ve heves levsıyla bulaştırma, temiz tut!

Tâ ki Sultan o tahta her vakit gelsin. Seni lütuflara garketsin.

Hudâ'nın tahtını ağyârdan hâli bulundur. Onu hasîslerden süptür, temizle.

5625. Tâ ki tahtı O'nun için dâima hazır bulunsun. O'nun şehrine hiçbir bâğiyyi bırakma!

Onu ağyârdan temizlediğin zaman ikilik kalmaz, yârınla bir olursun.

Ondan sonra gönül evi Kâ'be olur. Meleklerin âşiyânı olur.

Cisimdeki ruh gibi, gönlünde meleklerin saf saf yürüdüklerini görürsün.

Hak Taâlâ da gönül tahtında görülür. Her ne kadar gönül toprak cisim içinde bulunsa da.

5630. Gönül Hakk'ın hazînesidir. Dikkatle bak ki şüphesiz bekâ nakdini ondan alırsın.

Hazret-i Peygamber, mü'minlerin kalbi için "Hazâin" ismini vermedi mi?
Öyleyse hazîneleri dâima gönülde ara! Gerek havâsta gerekse avâmda,
gönülünden başka şey arama!

Tâ ki o gönülde her zaman, o habîbin ihsânı olarak kıymetli cevherler elde edesin.

Her ne ararsan ondan bulursun. Eteğini sıkı tut! Onun yüzünden başkasına bakma!

5635. Onun şekline bakarak kendin gibi zannetme! O serâpâ nûrdur.

Ten görünür ama candır. Her cüz'ü Hakk'ı müşâhede eder.

Onun kulluğu sana pâdişâhlık eder. Yerle gök arası kadar geniş memleket bağışlar.

Mâh, mâhî, deryâ, sûret, mânâ gibi şeyler ne oluyor? (Ne kıymeti var)

Bunları söz olsun diye söylüyorum. Yoksa o devlet bunların hiçbirine benzemez.

5640. O rütbe, o ulüvv tasavvura gelmez ki sana o mânâyı takrîr edebileyim.

Her ne söylesem, o onun fevkindedir. Binâenaleyh onu beyândan sarf-ı nazar ediyorum.

Eğer tâlihî varsa, o inâyete Hak'tan mazhar olursun, onu dâima Hudâ'dan niyâz ederek iste!

Şüphesiz yok ki ehl-i dillerden dâima rahmet erişir. Öyleyse onlardan dâima rahmet iste!

Çünkü her ne kadar halktan gizli bulunsalar da, cihâna hâkim onlardır.

5645. Hepsî Hakk'ın tercümânı, Hakk'ın mazharlarıdır. Halkı bu süflî âlemden kurtarıp bâlâyâ çıkarırlar.

Onların huzûrunda her kim, tevâzu', tezellül gösterirse, eteğinde kalmaz yükseklere çıkar.

Her kimin gözü o merdân gibi görürse, muhakkak belâlardan emîn olur.

Bir kere onun makbûlü oldu mu, ne kadar fenâ olursa olsun, işleri düzelir.

Şüphesiz Hak Taâlâ cihândan münezzehtir. Fakat velîye meyli vardır.

(s. 199)

5650. Onun gönlüyle âşık-bazlık eder. Sakın onun unsûrî vücûduna bakıp yanılma!

Onu kendin gibi beşer sûretinde görerek kendi cinsinden sanırsın.

Şeklinin zâhiri gözünü bağlar ki o güzellik senden gizli kalsın.

Eğer onu ten nakışı hâil olmadan görürsen kendinden geçer yok olursun.

Zulmetin güneşten mahvolduğu gibi mahvolursun, varlığın tamâmen yok olur.

5655. Bahtın müsâid olursa, onun, yerin göğün fevkinde Hudâ nûru olduğun anlarsın.

Belki Hak onunladır, canın bedenden olduğu gibi. Derûnu Hakk'ın nûruyla doludur.

O gönül dâima Hakk'ın manzûrudur. Hudâ bir an ondan ayrılmaz.

Her kim bir nefes ehl-i dilin makbûlü olursa, Hak'tan gamsız sürûr bulur.

Çünkü Hak, dostunun dostuna da rahmetle bakar.

5660. İblisten cür'etinden ibret al da serkeş olma! Tâ ki lânete lâyık olmayasın.

Dost ile düşman velîden anlaşılır. Velîsiz halktan Hak fâriğ olur.

Yetmiş Dokuzuncu Makâle. 25 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 263] Bütün mahlûkâtı Hak Taâlâ Hazretleri yarattı ve besliyor. Hepsinin varlığı ondandır. Binâenaleyh kimse Hudâ'ya zıdd ve düşman olamaz ki "لا" ²²⁶ ضد ولا ند له" denilmiştir.

Lâkin su ile çamurdan, mahluklar cinsinden bir kul yarattı ve ona kendi sırrını tâbiye etti.

Ve onu kendi kurb ve muhabbetine tahsîs buyurdu. Belki onun kalbini taht edindi. Çünkü buyuruyor: "ما وسعني سمائي ولا أرضي الا وسعني قلب عبدي المؤمن" Beni ne göğüm istîfâb etti, ne yerim. Ancak mü'min kulunun kalbi alabildi. ²²⁷ "Benim manzurum, mü'minin kalbidir. إن الله لا ينظروا الى صوركم ولا الى أعمالكم ولكن ينظر الى قلوبكم" Allah sizin sûretlerinize amellerinize bakmaz. Fakat kalbinize nazar eder. ²²⁸

دل یگی منظریست ربانی
خانه دیورا تو دل خوانی

Meâlî: "Gönül, rabbânî bir nazargâhtır. Sen, şeytanın evine 'gönül' diyorsun.

İşte böyle olan kimse, Hakk'ın mahbûbudur. Yeryüzünde ve gökte Hakk'ın halîfesidir. Onun dostu, Allah'ın da dostu, düşmanı Allah'ın da düşmanıdır. Mâdemki bütün işlerimiz vücûd-i Hak'tandır, bir kimse Hakk'a nasıl zıd olabilir. Bu ancak şöyle olur: Velîlere zıd olanlar, Allah'a zıd olurlar.

(5662.) Cenâb-ı Hak, iyiden kötüden münezzehtir (müstağnîdir). Velîsiz (velînin tavassutu olmaksızın) bir kimse ne makbûldür, ne merdûd.

Cenâb-ı Bârî'nin düşmanı, zıddı, niddi yoktur. Kulak ver, bunu benden ciddiyetle dinle!

Çünkü ezdâdın mûcidi, Hâlık-ı Taâlâ'dır. Bütün zıddlar onun yardımına muhtaçtır.

5665. Zıddın varlığı Hak Taâlâ'dan olunca, O'na zıdd olunması nasıl tasavvur olunabilir?

Hakk'ın ne zıddı, ne iddi, ne niddi olamaz. Çünkü hepsi O'ndan var oldu.

(s. 200)

Zıd, zıddı ifnâ eder (Birinin vücûdu diğeri yok eder). O halde Hudâ'nın zıddı nerden olacak?

Fakat zıddın bir mahbûbu vardır ki o, a'lâ, esfel, her şeyden üstündür.

Hakk'ın nûrudur. Her zamanda mevcûttur, Hak Taâlâ onu sevdiğinden nâşi medhetmiştir.

5670. Onlara "arûsân-ı Hudâ" dememiş midir? Bu inciye Peygamberimiz delmedi mi (onlara bu ünvanı Peygamber teveccüh etmedi mi?)

Velîleri Hakk'ın mahbûbları bil! Bundan dolayı halkın gözünden saklıdır.

Tâ ki onların hüsnünü Hak'tan başkası görmesin. Gayret-i İlâhî'nin haddi [ve] pâyânı yoktur.

Halkın gayreti o deryânın bir damlası, o parlak güneşin bir zerresidir.

Taşla demirin içinde mûnderic kuyumcular gibi, kendi sarayını beşerin vücûdunda dercetti.

5675. İmdi, yerde gökte halîfe odur. O, ezelden hâs ve müktedâ olmuştur.

Dünyâda Hakk'ın matlûbu odur. Bu yerle gök onun için var oldu.

²²⁶ Zıddı ve eşi yoktur.

²²⁷ Bilinen bir senedi yoktur: Aclûnî, II, 195.

²²⁸ Müslim, Birr, 32, 33; İbn Mâce, Zühd, 9; Ahmed b. Hanbel, II, 285, 529.

O vücûd, Hakk'ın nâibi ve halifesidir. Velîlerle mü'minler onun askerleridir. Onların düşmanlarına Hudâ "düşman" dedi. Dostlarını da dost edindi. Onları sevenleri Hak Taâlâ iki cihânda dost tutar.

5680. Bu mâi semâ, ma'mûr ve mevcûd oldukça o vücûd da mevcûttur.

Öyleyse onu her tarafta ciddiyetle ara. Tâ ki o bulmakla izz ü şeref bulasın.

Eğer bulamazsan, gönlünde muhabbet besle! Ola ki sana ansızın yüzünü göstere.

Çünkü merdân-ı Hudâ hâzır ve kalb ahvâline nâzırdırlar (vâkıflardır). İyi kötü her şeyi görür ve bilirler.

Onun için Hakk'ın dergâhında makbûl ve bînâ ve dânadırlar.

5685. Orada kimseye velîsiz yol vermezler. Velîsiz giden olursa "Dur!" derler.

Peygambersiz, yalnız Hakk'a muhib olsan, Hakk'ın merdudu olur, cehennemi boylarsın.

Sekseninci Makâle. 55 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 265] Şunu beyân edecektir: Hak Taâlâ Hazretleri iblise lânet etti. Ve onu yedinci semânın fevkinde tepesi aşağı yere attı. Sebebi Âdem'e secde etmemesidir. Böylece karnen ba'de karnin halka peygamberler gönderdi de her kim o peygamberin emrine itâat etmediyse, Hak Taâlâ onu kâfirler ve merdûdlar zümresinde yâdetti. Muhammed Mustafâ devrine kadar.

Hazret-i Muhammed'in fermânına itâat edene, "sıddîk" ismini verdi. İtâattan baş çekene de "kâfir" ve "zındık" dedi. İmdi muhakkak olarak anlaşıldı ki bizzat Allah'ın düşmanı yoktur. Ancak enbiyâ ve evliyâyâ olan husûmetleri dolayısıyla onları kâfir ve kendine düşman addetti.

Şunu da takrîr edecektir ki: Şâyet gerçek bir velîye rastlar da ona dostluk göstererek gönlünü kazandığını tahayyül edersen, iyi bil ki gönlünü almış değilsin. Ne vakit ki ona olan sevgin ve hizmetin, rûhunda bir nûr husûle getirmiş ve o âlemin acâibinden sana bir şeyler göstermişse, o zaman yakînen bil ki dostluk etmiş, hizmetini yerine getirmişsin. Eğer kendinde böyle bir şeyler görmezsen iyi bil ki dostluk etmedin, gönlünü kazanamadın; ateşe kavuştun ısınamadın; güneşe mülâkî oldun nurlanamadın; cana eriştin, haberin yok.

(s. 201)

(5687.) Değil mi ki iblis semâda meleklerle beraber hamd ü senâda bulunur, meleklerle hocalık ederdi.

Semâda meleklerle beraber candan ve mütemâdiyen Hakk'a tâlibdi.

Âdem'e secde etmedi, Hakk'ın fermânına karşı itâatsizlikte bulundu.

5690. Hak Taâlâ Hazretleri ona bundan dolayı lânet etti. Nihâyet kahr-ı ilâhî ile ser-nigûn oldu.

Âsmânın fevkinde yere atıldı, sonunda müebbed mel'ûn oldu.

Âdem Aleyhisselâm zamanından bizim zamanımıza kadar birçok peygamberler, velîler geldi.

Her kim onlardan birini inkâr ederse kâfirdir. Cehennemde ateşe karîn olur.

Onlara inanan, sözlerini dinleyen kimselere de Hak Taâlâ cennete doğru götüren yolları açar.

5695. Düşmanlarını cehennemde kahreder. Dostlarını cennete yerleştirir.

Artık anlaşıldı ki velîsiz, bî-gânesin. Ona muhib isen o halktansın.

Bil ki onsuz Hak tarafına yol yoktur. Onsuz kimse Hak dergâhında makbûl olmaz.

Gerek huzûrda gerek gıyâbda onu dost edin ki sana dostun dîdârı görünsün.
İyi bakarsan anlarsın ki hakîkatte ikilik yoktur. Sen sûret âleminde sin de ondan “iki” görüyorsun.

5700. Bu benlik ve senlik perdedir. Bu ikiden geç ki perde kalksın, kapı açılsın.

O beşer (nebi ve velî) Hakk’ın nûrudur. Tenden geç Tâ ki Hakk’ın cemâlini iyânen göresin.

Hakk’a doğru gidilecek yolu o gösterir. Onun hizmetine candan bel bağla!

Tâ ki o senden hoşnud olsun. Onun rızasından başka bir şey arama.

Eğer sana zâhiren rıza gösterirse sakın ona güvenme! Aklını başına topla!

5705. Bak, eğer gönlün onun nûruyla aydınlanıyorsa, sana o gülzârın kokusu geliyor,sa,

Derûnunda onun atiyyelerini seziyor, nûrunun lem’ânını hissediyorsan,

Gönlünün içinde akılları hayrân eden bahçeler, cennetler görüyorsan.

Orada baldan, süttten ırmaklar aktığını, ay parçası gibi hûrfler dolaştığını müşâhede ediyorsan.

Onun gönlünde sana rıza husûle geldiğini anlarsın. O vakit bil ki güneşin Hamel burcundan parlıyor.

5710. O güneşten bahârda güller, nehârda ağaçlar, çimenler tazelenir.

Ne vakit ki can ağacının yapraklarını siyah görürsün, bil ki o şâhın hışmına uğradın.

O âfitâb itâb burcundadır. Sana oradan gadûbâne bakıyor.

Derûnun gece gündüz zulmetle dolar. Bilâ-sebebe nâ-hoş hallerle karşılaşır sın.

Bil ki o azîz senden râzî değildir. Çünkü onun bağından bir üzüm dânesi bile koparmadın.

5715. Eğer seni yanına çağırır, zâhiren iltifat gösterirse, hattâ okşarsa da aldanma!

O rızâdan derûnunda bir alâmet ara! Bulamazsan bil ki senden kaçıyor.

Cân ü dilden olmak şartıyla, hizmetini başka kalıba dök! Ola ki yanında o makkûl ola!

Böyle gece gündüz gayret et! Sabrı derpîş et, talebinde musır ol!

Tâ ki senden hoşnûd ola, canın ve gönlün onun nûruyla dola!

5720. Cân ü dil nedir ki... Unsûrî cism in de dolup o deryâda güzîde bir inci ola!

İncinin kıymeti yok: Hadsiz, kenarsız deryâ ola, ikiliksiz Hak’la beraber ola! (s. 202)

Artık kendinde o nûrları görür, onun nûruyla sırları keşfedersin.

Gaybler gözüne görünür, canın süfliyetten kurtulur, teâli eder.

Kendinde böyle bir nişan gördüğünde bil ki o şâh senden râzî oldu.

5725. Esere bak, sûretten geç! Ey tâlib iş eseredir, eserde...

Zâhirî sûreti onun rehzenidir. Candaki nûr ve letâfet, tende bulunmaz.

Ten hayvan gibi rûhun merkebidir. Rûhu besle ki Nûh’u bulasın.

Ken’ân gibi Nûh’dan yüz çevirme! Tâ ki kat kat zulmet dalgaları içinde boğulmayasın.

Zamanın Nûh’u, merd-i Hudâ’dır. Eteğini tut, ondan ayrılma!

5730. Onu kendin gibi ekmeğe (yemeye içmeye) muhtac sanma! Onun canını yüzlerce cennetin verâsında bil!

Rabbânî can ki mutlak nûrdur, bâkî nûrdur, Hakk’ın güneşidir.

Havastan ma'dûd olan gözüne toprak doldu. His gözü, aklın da dînin de düşmanıdır.

His gözüne Cenâb-ı Hak "a'mâ" dedi, "putperest" dedi ve "Bizim zıddımız" dedi.

Çünkü his gözü köpüğü gördü, deryâyı görmedi. Hâle meclûb oldu. Ferdâyâ iltifât etmedi.

5735. Efendi! Hâl de ferdâ da gözünün önünde duruyor. Öyle iken o hazînelerden bir kırtâsını bile görmiyor.

Böyle bir sultana musâhib olduğunda onu kendin gibi hakîr ve bî-çâre bilme!

O insanın sûretinde (vücûdunda) tâbiye edilmiş olan ve kameri ikiye bölmeye kadar olan kudreti gör!

Şehr bahânedir (âlettir) İşi gören Hâlık'dır. Sabahı Hâlık'dan başka kim aydınlatabilir!

Canlara hayât Allah'tan erişir. Akıllara cerâyan eden ilim, O'nun çeşmesindendir.

5740. Böyle kudret ancak ve ancak, Allah'tan gelebilir. O, çalışmakla elde edilebilecek bir şey değildir.

Sen o fi'li insan işi sanma! Hudâ'dan bil ki O'ndan zindesin (hayâtın O'ndandır).

Seksen Birinci Makâle. 22 Beyttir.

[**Fa. 1376, s. 267**] Şunu beyân edecektir: Mürîd, şeyhin sözünü Allah'ın sözü bilmelidir. Zîrâ şeyh, ölmeyen evvel ölmüştür (ölüden ses gelmez). Bir şahıs, dağdan veya duvardan bir ses işitse, heybetinden aklı başından gider. Çünkü yakînen bilir ki dağ veya duvar söylemez. O sözü Hudâ'dan bilir. Lâ cerem, benzi atar, halden hâle döner. Şeyh de Mâdemki ölmüştür (mevt-i irâdî ile), vücûdu kalmamıştır, onun sözlerini de dağdan veya duvardan gelen sesler gibi bil ki aynı hükümedir.

(**5742.**) Gerçi o fiil zâhiren beşerden sudûr ediyor, fakat bâttinen Hudâ'dan bil!

Binâenaleyh o işte Hakk'ı gör, şahısı bırak, can gözünü o kudret tarafına çevir!

Ondan her ne görürsen, iyânen Hakk'tan gör! Tâ ki ondan aklın ve canın nurlansın.

5745. Meselâ, dağdan bir ses işitsen, derhal aklın başından gider.

Çünkü o sözü dağın söylemeyeceğini bilirsin, onu dağdan söyleyen, Hakk'tan başkası değildir.

Veliden her ne gelirse, onları da böyle bil! Çünkü o artık aradan çıkmıştır.

O, ecelden evvel ölmüştür. İki âlemde Hakk'ın âleti olmuştur.

(s. 203)

Yakînen böyle bilirsen, istifâde eder, onun tâli ağacından meyve toplarsın.

5750. Ondan sana her dem neşv ü nemâ hâsil olur, onun atıyyeleriyle mütemâdiyen büyür artarsın.

Nihâyet sen de onun gibi mesrûr, belki mertebede onunla beraber olursun.

"Beraber " dedim, aynı olursun. Bir ırmak gibi ki diğer bir ırmakla birleşince,

Her ikisi, ruh gibi tensiz âlemden hâriç bir akarsu olur.

Merdânın cisimlerini de serâpâ can bil! Binlerce olsalar da hepsini bir bil!

5755. Vâsılların cümlesini bir nûr bil! Aralarında fark yoktur, [Ey civan!] ²²⁹ .

Ey oğul! İki şeyin nûru bir (aded) olur. Beşerin nakışından sûretinden geç!

O taaddüd sûrettedir (gözlerin kendindedir); nûrlarında değil!

Her velîyi göz gibi bil! Hakk'ın nûru o gözlerden revândır.

5760. Bir su, on lüleden aksa, o taaddüd şüphe yok ki lülelerdedir.

Lülelerden akan su birdir. Yakîn bil, şek etme!

Fakat onlar ki henüz yoldadırlar (vâsıl olmamışlardır) hepsi de Hakk'a vâsıl olmak emelindedir.

Her birinin arasında fark vardır. Çünkü her birinin rûhu başka türüdür.

Aralarında vahdet husûle gelmiştir.

Seksenikinci Makâle. 81 Beytîr.

[Fa. 1376, s. 268] Şunu beyân edecektir: Hak Taâlâ buyuruyor ki: "ورفعنا" ²³⁰ بعضهم فوق بعض درجات". Bu mânâ henüz yolda bulunan tâlibler, mü'minler içindir ki derece itibariyle kimi ileri, kimi geridir. Ama menzile eriştikleri zaman aralarında derece farkı kalmaz. Bu merâtib yoldadır; menzilde tefâvüt ve merâtib yoktur. Hep müsâvidirler. Menzil ehlinin vasfındadır. "لا نفرق بين أحد منهم" buyuruyor. İmdi her iki vasıf da yerindedir. O, tâliblerin vasfıdır; bu, vâsılların...

Bu makâlede "المخلصون على خطر عظيم" mefhûmu da îzâh olunacaktır.

Goruk, üzüm tarafına nerde gidecek? Taş, la'î cânibine nasıl gidebilir? Çünkü bunların her ikisi de yoldadır. (Henüz menzile vâsıl olmamışlardır). Mümkündür ki goruk asmasından koparılır, yahud taş, güneşin ziyâsından uzaklaştırılabilir. Bu sûrette her ikisi de maksûda eremezler, yarıyolda kalırlar: (Goruk, üzüm olamaz; taş la'î olamaz). Her ikisi de tehlikeye düşmüştür. Fakat o goruk tamam yetişip üzüm olduktan, taş kemâle gelerek la'î olduktan sonra, goruğu asmasından , taşı güneşin ziyâsından uzaklaştırırsanız, artık her ikisi için de tehlike kalmaz. Çünkü ikisi de menzillerine vâsıl olmuştur. "ألا إن أولياء الله لا خوف عليهم ولا هم يحزنون" Meâli kerîmi: "Bilmiş olun ki Allah'ın velîleri için korku, keder yoktur." ²³¹

(5764.) Tâliblerin makam itibâriyle mertebeleri vardır; sülûklarından menzile vusûllerine kadar.

5765. Goruk gibi... Her sâlik tatlı üzüm oluncaya kadar seyrine devam eder.

Seyr esnâsında her birinin başka başka halleri vardır. Kimi uzak olur, kimi yakın...

(s. 204)

Menzile varıncaya kadar aralarındaki bu tefâvüt devam eder. Menzile erişince fark kalkar.

Yolda olan da evliyâ cinsinden ve asfîyâdan ma'dûd ise de menzil ehli değildir.

Bu da onların cinsindedir fakat henüz yoldadır. Cân şehrine erişince şâh olur.

5770. Muhlistir, fakat yolda onun için tehlike vardır. Sefer esnâsında harâmî korkusu mevcûddur.

Fakat yolu tamamlayıp menzile erdi mi pâdişâhla beraber korkusuzca oturur.

O seferi bitirip hazara erdi mi ondan sonra tehlike kalmaz.

²²⁹ Bkz. İntihânâme (1376), s. 268, b. 5966.

²³⁰ "...Kimini ötekine derecelerle üstün kıldık": ez-Zuhruf 43/32.

²³¹ Yûnus 10/62.

Bunlardan başkaları /tarika sülûk etmeyenler) onların cinsinden değildir. Çünkü onlar mânâdan muarra cism-i mahzdırlar.

5775. Tâlibleri de vâsıllar cinsinden bil! Çünkü onlar da nihâyet vâsıl olacaklar.

Tâlib tay, vâsıl attır. Aralarındaki fark ancak bu kadardır.

Tay at olmuyor mu? Bundan anla ki murâda eresin.

Vâsılların vasfı ²³² "لا نفرق" dur. Hepsi korkusuzdur. Hakk'ın emânındadır.

Sabâ rüzgârı gibi hepsi bir şeydir. Bir şey nasıl olur da ayrılır?

5780. Su kaç yerde bulunursa bulunsun bir şeydir. Her yerde başka isimle anılsa da...

O su aşağı yukarı her tarafı dolaşır akar. Fakat gene sen onu aynı su bil!

Bu bahis haddinden ziyâde uzun sürdü. Bu kadarla iktifâ edeyim, Tâ bu sırla nâ-kesleri kes edeyim.

Onlara sözün verâsından fehm bahşedeyim (hâl ile anlatayım). Tâ ki onlara gizli şeyler iyân olsun.

Evliyâdan, söylemeden de can yoluyla ilm-i ledün bahşedenler vardır.

5785. Müşkili sözsüz halleder, ayağı bağlı olan canın bağını çözer, yürüdür.

Seni ateşsiz tenceresiz pişirir. Önündeki varlık dağımı kal'eder (kökünden söker).

O, her ne yapmak isterse vâsıtasız yapar. Hak'la senin aranda râbıta te'sis eder.

Böyle olan kimse merdânın serveri (kutbu) olur. Ona "can" deme o, "canların cânı"dır.

Onu evliyânın imâmı bil! Hepsî, gerek dünyâda gerek ukbâda onun köleleridir.

5790. Sülûk bâbında yolun da menzilinde fevkindedir. Fakr içinde pâdişâhların pâdişâhıdır.

Gene tarikin vafına rücû ediyoruz. O zümrenin makamât ve sülûku bahsine

Onların vasfı " . . . ورفعنا بعضهم فوق بعض" ²³³dir. Çünkü seyr esnâsında her birinin başka hâli vardır.

Gorukların seyri engûr tarafınadır. Her birinin tadı başka başkadır.

Hepsi yoldaştır. Hedefleri birdir. Hepsinin derdi, aynı devâyı ister.

5795. Fakat goruklar için yolda tehlike vardır. Olmaya ki onu yolda alıkoyarlar.

Ya üzüm olmadan koparırlarsa? Binâenaleyh melhûz tehlikelerden çok korkmaları lâzım.

Hak Taâlâ "Muhlisler için tehlike var" buyurdu. Çünkü onlar, henüz seyrini ikmâl etmemiş goruklardır.

Fakat üzüm olunca menzile ermiş olurlar. Artık gorukluk perdesi kalkar. Dildâra mülâki olur.

O, üzüm olup gorukluktan kurtuldu, vâsıllar ırkından (zümresinden) ma'dûd oldu.

5800. Bundan sonra, korkusu kalmaz. Emîn bulunur, vuslat sarayında sâkin olur.

²³² "(Peygamberlerin) araslarında fark gözetmeyiz": el-Bakara 2/136, 285; Âl-i İmrân 3/84.

²³³ "...Kimini ötekine derecelere üstün kıldık": ez-Zuhuf 43/32.

Menzilde mukîm olur, rehzenlerden kurtulur, müebbed “Cân-ı Cihân”a vâsıl olur.

(s. 205)

Artık tarikatın iki kâmiyle de (vuslat, emniyet) bekâm oldu. Cân kuşu korkusuzca dâne yedi.

Cenâb-ı Peygamber, vasl-ı Hudâ’yı beyân sadedindeki: ²³⁴“خطوتان قدوصل” hadîs-i şerîfini iyi dinle!

İki hatveden biri dünyâ, biri ukbâdır. O iki hatveden sonra vuslat muhakkaktır.

5805. Korkudan kurtularak velîler zümresine girer, bi-lâ vâsita semâya urûc eder.

Habl-ı İlâhîye tutunarak semâya erişince masiyet cezâsı olan cehennem azâbından kurtulur.

Habl-ı Mefîn, Kur’ân-ı Mübîn’dir. O’na tutunan kimse arşa kadar çıkar.

O sultan herkese yardım eder. Onun sâyesi, penâh-ı âlemdir.

Onun kalbi, Hakk’ın elinde âlettir. O, Hak’tan yeni yeni ders alır.

5810. Hak Taâlâ ef’âlin ondan gösterir. Gözü (basîreti) olan Hakk’ın dîdârını ondan seyreder.

Cenâb-ı Hak, Kur’ân-ı Mecîd’inde: ²³⁵“سيماهم في وجوههم” buyurdu. Yüzlerinde secde eseri görülür.

Sîmâda, yüzde iyânen belli olur ki onlar Hudâ’ya sıdk ile secde edenlerdendir.

Çünkü o pâk can, ezelden sâdık olduğu cihetle dîdâra mahrem oldu.

5815. Onun ru’yetine hâil olacak perde yoktur. Çünkü o göz Hakk’ın nûruyla doludur.

O Hakk’ı görür. Sûrete bakmaz. Onun nûru her perdeden sâf olarak (kuvvetinden bir şey kaybetmeden) geçer.

Böyle kimse merdânın mahremi, onlar gibi orda hâl sâhibi olur.

Dünyâda velîyi velî görebilir. O sîmâ, kendi cinsinden olmayanlardan gizlidir.

Gedâ, pâdişâha musâhib olabilir mi? Veya pâdişâhlar gibi atıye ve ihsân yapabilir mi?

5820. Herkes dîdâra mahrem olamaz. İsterse gece-gündüz çalışsın.

Hazret-i Muhammed yüzünü (onda tecellî eden ilâhî nûru), Ebu Leheb veya hâin Ebu Cehl nerden görebilecek?

O mübârek cemâli, Ebu Bekr, Ömer, Osman ve Ali’nin gözleri görebilir. O ru’yet ancak onlara inkişâf eder.

Kezâ, onların cinsinden olan sahabe-i güzîn de onu bilâ-hâil müşâhede ederler.

Hakk’ın dîdârına şeytan mahrem olamaz. Çünkü onun hakkında ezelf hüküm böyle verilmiştir.

5825. Bütün sapkınlar, o köpeğin askerleri (âvânesi)dir. Çünkü eğrilikte onunla koşup seğirdiyorlar.

Ondan sayılırlar, cehenneme onunla beraber girerler.

O ağzın şeytan, onların şeyhidir. Yoldan sapanların hepsi onun sâdık mürîdleridir.

²³⁴ “... Birleşmiş olan iki adım”. Kaynağı bulunamadı.

²³⁵ “...Onların nişanları yüzlerindeki secde izidir”: es-Secde 48/29.

Her gürûh kendi cinsine iltihâk eder. O nereye giderse, hepsi de oraya gider. Cinsi, kendi cinsinden tarafa sevkederler: İyiyi iyiye, kötüyü kötüye.

5830.

İyi kötü her şey yerini bulunca, Hakk'ın adâleti tecellî etmiş (yerini bulmuş) olur.

İyiye iyilik edersin. Adâlet odur. Kötüye kötülük ettin mi adl ve ihsân etmiş olursun.

Dünyâda güzel, çirkin ne varsa hepsini Hak'tan bil!

Bu terâzü o terâzüden gelmiştir. İyi bak, çünkü iyi gelmiştir (çok iyi ve pek yerinde)dir.

5835. Bu Kur'ân-ı Hak'tan mîzân olarak gelmiştir. Tâ ki onunla nakdi, kalpi bilelim.

O, mihek gibidir. Onun vasıtasıyla kâfir mü'minden, düşman dosttan tefrîk olunur.

(s. 207)

Süfliler ulvilerden seçilir. Her gürûh kendi tarafına gider.

Bir firkanın mercii (yeri) cennet, diğer firkanınki ateşle dumân, yâni cehennemdir.

Nazarımız (a'mâlimiz) ona (Kur'ân-ı'a) uygun olursa, orada hiç azab korkusu çekmeyiz.

5840. Akıl ve fikrimizin emirlerine ittibâ' ederek Hakk'ın fermanlarını candan dinleyelim.

Ve yerine getirelim, emrine itâat edelim, sıdkla o taraf gidelim.

Böyle yaparsak kendimize adâlet etmiş oluruz. Kendimizi dîn yoluna fedâ edelim.

Ey ahmak, kendi nefesine yapmadığın adâleti, başkaları hakkında nasıl yapabilirsin.

Ey sefih! Sen kendine zulmediyorsun. Senden başka adâlet beklenir mi?

SeksenÜçüncü Makâle. 104 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 271] Şunu beyân edecektir: İnsan adâleti evvelâ kendine yapmalı. Bâtınındaki kötülüklerin boynunu vurmali ve iyilikleri vücûdunda ihyâ etmelidir. Kendine bu sûretle adâlet yaparsa diğerleri hakkında da adâlet yapmaya ve âlemi adâletiyle ihyâ etmeğe kâdir olur. Yoksa bânının şehrinde adâlet yapmayan kendi vilâyeti derûnunu imâr etmeyen kimse zannetme ki başkalarına adâlet yapar.

هر که برخود نکرد عدل بدان
نکند عدل بر ستمزندگان

Meâli: "Kendine adâlet yapmayan kimse, bil ki, mazlûmlar hakkında da adâlet icrâ edemez."

[Fa. 1376, s. 271] Bu makâle şunu da takrîr edecektir ki insanın pâk olması o vakit kâbil olur ki aslı (yaradılışı) pâk ola. Kendinde bulunan pislik ve hıyânet ârız ola ki su ile yıkamakla o pislik izâle edilebilsin. Ve eğer –maâzallah– kadîmen necâset topu, necâset güllesi ise, onu yıkamak, yok etmekle olur.

İmdi her kim ki velîlere tâlib ve Hudâ ile mukayyedir. Yakînen bil ki o, asıldan pâk idi. Ondaki necâset ârızîdir. Şimdi onu gidermeye çâre arıyor. Ama

²³⁶ Eksik bırakılan kısmın (عدل آن باشد که جمله چیزها کل مناسب اوقت هر یک جدا) tercümesi: "Adl o dur ki herşey, tam münâsib bir şekilde her biri (iyi ve kötü) cüdâ/ ayrı düşer. [Bkz. Fa. 1376, s. 270, b. 6003]."

tamâmen necâset olan kimse arınmak için çâre arayabilir ki çâresi yoktur. Çünkü bütün eczâsı hadestir. Kendinin yok olmasını ister mi?

5845. Adâlet, kendine adâlet yapan kimseden beklenir. Her kedere, her derde dermân, o olur.

Körükörüne kendine zulmeden kimsenin tab'ından, zulümden başka bir şey doğar.

Zâhiri âlim ve hakîm görünürse de bâtını hükûmette zâlimdir.

Çünkü onun ilmi semere vermemiştir. Müsemmâsız isim neye yarar.

Onun derûnunda ilim nûru yoktur; susuz destiye benzer.

5850. İlim odur ki gönülden çoşar. Ondan bu unsûrî cisim de nurlanır.

Hilm, lütuf gibi faziletler öyle ilimden doğar. Rûhta hiddet ve şiddetten eser kalmaz.

Hilmi, gazâbını izâle eder. Adli, zulüm kaftanını yırtar.

Dünyâda kendine adâlet edersen, büyüğe, küçüğe adâlet edersin.

Zâlimden hiç adâlet beklenemez. Çünkü o kat kat zulmet içerisinde boğulmuştur.

(s. 207)

5855. Zulmetlerin dumanı, onun damağını öyle ifsâd etmiştir ki

O karanlıkta yol almaya muktedir olamıyor, çünkü hak öğüti dinlemiyor.

Evi karanlıktır, kapısı da kapalıdır. Kahrın devamı yüzünden cânı hastadır.

Söyle kötünden iyilik gelir mi? Karanlıkta gidilebilir mi?

Zehirden bal olur mu? Kederden gönül şenlenir mi?

5860. Bardaktaki ne ise elbette dışına sızan da odur. Âdi kimseden pâdişâh himmeti bekleme!

Öyle ise git, önce kendi ahlakını düzelt de iyilikten sonra dem vur!

Tâ ki halk senin sözlerinden iyilik öğrensinler ve seni dinlesinler.

Ey oğul! Evvelâ kendine ilâç et! Kendini ve fikrini iyileştir.

Kendini tedâvi etikten sonra halkı tedâviye başla ki hastalara ancak o vakit şifâ verebilirsin.

5865. Cân kuşun tuzaktan kurtulduktan sonra hür olabilirsin.

Kendin kurtulduktan sonra kahrдан, hapisten, meşakkatten başkaları[nı] da kurtarabilirsin.

Eğer halk ile meşgûl olursan, sözlerin halk yanında candan makbûl olur.

Ondan sonra dünyâda adâlet icrâ edebilirsin. Herkes senin sözünle korkudan emân bulur.

Ondan sonra serverlik sana yakışır. Çünkü bu cihân tuzağından kurtulmuş bulunursun.

5870. Senin yüzünden bütün dünyâ mamûr olur. Gamsız meserret, deryâsız garkolur.

Herkesi kendin gibi esrâra vâkıf edersin. Herkesi fisktan kurtarır, tâata sevk edersin.

Herkesi küfürden dine çekersin. Garazsız, ivazsız lütuf ve hilm tarafına kılavuzlarsın.

Cânlar ilminin nûruyla dolar. Hikâyelerde, mesellerde senin vasfın söylenir.

Cân güneşin parlar, himmetinle gönüller bostan gibi yeşerir.

5875. Nasıl ki bu dünyâ ilkbahârın kudretiyle cennet gibi yeşillik ve tarâvet kesb eder.

Yüzbinlerle güzel renkler gizli buldukları yerden taze taze baş gösterirler.

Kırmızı, sarı ve yeşil renkler, zulmet içinden beliren sabah nûru gibi zuhûr eder.

Toprak altında gizli olan esrâr, peyderpey görünmeye başlar.

Toprak içine gömülerek ölmüş olan dâneler tekrar dirilerek yeryüzüne çıkarlar.

5880. Gül ve yâsemin hulleler giyer. Gözünü aç da kudret-i Hakk'ı temâşâ et!

Susam, menekşe derler: "Biz öldükten sonra tekrar dirildik, dünyâya geldik.

Nevbahârın gelmesiyle, ölmüş olan her şey, yeniden hayât bulur, yapraklar gül gibi güler.

Kara topraktan böylece baş gösteren bu şeyleri bu sûretle haşreden Allah,

Yakînen bil ki kıyâmet gününde halkı da böyle haşreder.

5885. Bu haşr, o büyük haşrın bir örneğidir. Bundan o büyük neşri kıyas ederek

Ruh cihânını bu cihânda ara! Tâ ki fâtihi ve meftûhu göresin.

Buraya ibretle bakarak orayı anlarsın. Fer'den asla intikal edersin.

O yolu, ibret sâhibi olan merd kat'eder. Hazret-i Allah'ı ancak o görür.

Hak Taâlâ Hazretleri, Kelâm-ı Mecîdi'nde ²³⁷ "فاعتبروا" buyurdu ki O'nun atâsından ders alalım.

(s. 208)

5890. Fikrimiz ibrete makrûn olursa, bizim için mârifetullah hâsıl olur.

Bu cihet dünyâsından cihetsize yüz döndürürüz ki gözlerimizden ikilik perdesi kalkar.

O nazardan ayn-ı zulmet, nûr olur. Cehl, ilme tehavvül eder.

Daha bunların yüz misli iyilikler husûle gelir. Hak Taâlâ Hazretleri'nin inâyetiyle ayaklarının bağı çözülür.

Şu halde dünyâda Hak'tan başkasına meyletme, mâsivâdan dâima kaç!

5895. Tâ ki Hak Taâlâ sana kalbinde köşkleriyle, bahçeleriyle cennet mülkünü bahşede.

Bu cennetleri derûnunda gece gündüz seyredersin. Hakk'ın inâyetiyle nihâyetsiz âlemler müşâhede eylesin.

Gayb âleminden gönlüne inkişâf edecek şeylerin haddi hesâbı yok!

Biz bu kadar söyledik, sen bâkîsini bunlara kıyâsen anla da himmet atını Bâkî tarafına sür.

Böyle nazar sâhibi olmayan kimsenin o âlemden nerde haberi olacak?

5900. O, hayvan gibi dünyâda bağlanır kalır. Ruh gibi o tarafa nasıl gidebilir? Hakk'ın masnû'larından haberdâr olmayan, Hakk'ın dîdârından da mahrûm kalır.

Toprakta biten solucan gibi ki rûhlar âlemine gitmesine imkân yoktur.

Germ (kurt) o Kerîm'in cemâlini nerde görebilecek? Cehennemlik bir kimseye cennete yol vermezler.

Zemînin buhârâtından tekevvüden haşerâtin canları, Hudâ nûruyla zinde değildir ki . .

5905. Onlarda öğüt tutacak (rûhen terakkî edecek) kabiliyet bulunsun.

Bir nâ-pâk pâka karın olursa, meselâ vücûdun bir uzvuna pislik bulaşırca,

O uzuv su ile yıkanarak temizlenebilir, su ile o pislik zâil olur.

Ondaki pislik gidince o yine evvelki hâli gibi pâk olur.

²³⁷ "İbret alın": el-Haşr 59/2.

Fakat bir şeyin aslı (maddesi) tamâmen necâset olursa, onu yıkamak abes olur.

5910. Bu yıkamaktan fayda hâsıl olmaz. Çünkü baştan ayağa kadar (bütün eczâsı) necâsettir.

Necâset bulaşmış bir elbise yıka[na]bilir, fakat bizzat necâseti yıkamak hata olur.

İmdi cihâdı (dîn yolunda mücâhedeyi) asıldan pâk olan yapar; vücûdunun ârizî kirleri gitsin diye.

Çünkü onun kirleri ârizîdir. Ona tevbe su mâhiyetindedir (yıkandır, temizlenir).

Tevbe edince günahlarından kurtulur Hak yanında makbûl olur.

5915. Evvel nasıl günahsız idiyse gene öyle olur. Temiz rûhlar gibi ser-efrâz olur.

Cenâb-ı Peygamber: ²³⁸"التائب من الذنب . . ." buyurmadı mı? Tevbe edenlerde günah kalmaz.

Kirden temizlenen elbise gibi günahdan kurtulur. Fazla olarak rûhunda safvet hâsıl olur.

Bu sûretle temizlendikten sonra Hakk'ın makbûlü olur. Önce itibârsız iken tevbeden sonra itibârı avdet eder.

Eğer derûnunda evvelden (ezelden) temizlik olmasaydı, yarasına merhem aramazdı.

5920. İlac aramak şuna delâlet eder ki o evvelden hasta değildi, sonradan hastalandı.

Bir şeyi, yitiren arar. Baş olmazsa ayağı, kuyruğu kim arar, ister.

Hayâtta bulunanlar arar. Ölü bir şey arayabilir mi?

Bir şeyi kaybeden kimse, elbette kaybettiğini arar, şundan bundan sorar.

Ararken de sağa sola kulak verir, "ondan bir haber alabilir miyim", diye.

(s. 209)

5925. Gözü kulağı dâima intizârda bulunur. Dâima o mefkûdu tarafına koşar.

Hakîmin mefkûdu (dâilesi) de hikmettir. Onu bulmak, öğrenmek ister.

Bir şeyi yitirmemiş olan aramaz. Arayanın mutlaka bir kaybı var.

Kim ki arıyor, bil ki o bir şeyi kaybetmiştir. Tâlib bundan dolayı Hak yanında azîzdir.

Boş duran, tenbel tenbel oturan kimsenin aradığı yoktur. Bundan dolayı lâkayddır.

5930. O, sûretâ insan görünür fakat hayvandır. Cismen ziyâde görünürse de rûhen nâkîstir.

Nihâyet bu noksanlık içinde ma'dûm olur gider. Eğer kâbiliyeti olsaydı merhûm olacaktı.

O, odungibi ateşe lâyıktır. Nihâyet kül olur, savrulur gider.

Vücûdunda fayda olmayan kimsenin varlığı zâiddir (Yok olsun daha iyi).

Hadesi (necâseti) yok etmek iyidir ki çarçabuk göz önünden ref' olsun.

5935. Münkirler hades gibi çirkin ve müteaffindir. Hepsini hades gibi atılmış gör!

Necâsetin yeri mezbele değil mi? Cins, kendi cinsiyle birleşir.

Âhirette ki rûbeleri de o nisbette mütefâvit olur. Kimi a'lâ, kimi ednâ...

Fâsıkların derekeleri de fisklarına göredir. Kimi cehennemde

²³⁸ "Günahattan tevbe eden [sanki onu hiç işlememiş gibidir]." İbn Mâce, Zühed, 30.

5940. Kahr-ı Hudâ'yla yedinci derekede bulunur. Diğerlerinin makamı bu nisbette engin ve daha engindir.

Her masiyete münasib bir cezâ vardır. Her âsiye bir cürmüne göre cezâ verilir.

Bu mertebeleri iyide, kötüde, her şeyde böyle (mütefâvit) bil! Herkese Hak tarafından âdilâne cezâ verilir.

Cihân halkına dâir olan bahş, sâlihlerin, tâlihlerin vasıflarını bıraktım da Bundan böyle merdân-ı Hudâ'nın evsâfını anlatayım, can ü dilden onları serhedeyim.

5945. Bu merdân, ezelden seçilmiştir. Mü'minlerin göz bebekleridir.

Dünyânın aydınlığı onlardandır. Kahırları lütuflarından ziyâde derde dermândır.

Hak Taâlâ'nın ten sûretinde gelmiş sırlarıdır. Onlardan herkes nurlansın diye.

Bu dünyânın ilkbahârı gibi. Her cânı, her gönlü taze ve ihya ederler.

Seksen Dördüncü Makâle. 200 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 275] Şunu beyân edecektir: Hâlık Taâlâ Hazretleri güneşi, ayı ve yıldızları yarattı. Onlara birçok hâsiyetler bahşetti ki onlar kimseye ermedi ve halka malûm olmadı. Ancak malûm ve mefhûm şunlardır ki: Güneş âlemi aydınlatıyor. Güzel, çirkin onunla seçiliyor. Yeryüzünü gül, yâsemîn, menekşe, reyhan gibi çiçeklerle süslüyor. Gûnâgûn yemeklerle donatıyor. Ağaçlara yaprak ve meyve veriyor. Meyveleri pişirib tatlandırıyor. Bunlara benzer hadd ve hesâbı olmayan şeyler vücûda getiriyor. Demir, bakır, altın, gümüş ve sâir mâdenleri terbiye ediyor. Taşları la'î, yâkut, zümrüd, akîk ve mercân ediyor. Bu kâbilden olanların da hesâbı yoktur. Hak Taâlâ yıldızlara sa'd (uğurluluk) ve naHS (uğursuzluk) bahşetmiştir ki onlar bu hâsiyetleriyle kimini büyültürler, kimini küçültürler. Bunları yarattı ve bunlarla kâinatı süsledi. İşte bunun gibi (s. 210) mânâ âlemini de tezyîn ve ihyâ maksadıyla, evliyâyı gönderdi. Zîrâ mânâ asıldır, sûret fer'dir. Tâ ki halkın canlarını dîn ve îmân ile ve Allah'ı tanımak gibi ulvî hislerle süslesinler, onları kâfirlerden, kötülerden temizlesinler.

Zâhir güneşiyle, sûrî güzellik ve çirkinlik zâhir olur. Evliyânın nûrlarıyla da rûhların güzelliği, çirkinliği belli olur. Evliyâ, rûhlara -bâkî ve bî-zevâl olmak şartıyla- yüzbinlerce gül, reyhan, ağaç ve meyve bahşederler ki hakîkî bahşîş işte bu mânevî atıyyelerdir. Bâkî olmayan şeyler adem hükmündedir. Binâenaleyh ademi bırakıp gönlünü bâkîye rabtirmek lâzımdır.

(5949.) Hâlık Taâlâ Hazretleri, bu âlemi onlar için yarattı ki bu âlemde onları vücûda getirsin.

5950. Âlemde güneş gibi dönüp dolaşınlar, herkesin derdine dermân olsunlar.

Onların perteviyle rûhlarımızda ilim ve hikmet yeşillikleri bitsin.

Cân bağları meyveler versin, şeker gibi tatlı incir ve hurma husle getirsin.

Her can yemek için türlü türlü şeker gibi tatlı meyveler bitirsin.

Mânevî meyveler ki onları yiyen insan fânîlikten kurtulur.

5955. Ondan yiyen bâkî can bulur. Onu yemekten her lahza tâze hayâta kavuşur.

Bu cihânın meyveleri vücûdun gıdâsıdır. Herkesin vücûdu o gıdâ ile yaşar.

Fakat bu meyvelerin hükmü kaç günlüktür. Bekâsı yoktur. Nihâyet yiyenler de fânî olur

Mânevî meyveler ise canın gıdâsıdır. Onların lezzet ve tazelikleri ebedidir. Mukbillerin gıdâsı o nîmetdendir. Çünkü o nîmet, nikmetten muarrâdır, sâftır.

5960. O nîmetten tenâvül eden sâf ruh, melekler gibi feleklerde uçar.

Onun cânı mütemâdiyen yer. Senin cismin gibi ki canından

Ömrü müddetince yer, doymak bilmez. Yedikçe iştâhı artar.

Tenler dâima canlardan yayılırlar, otlarlar, ağızsız türlü nîmetler yerler.

Cennet taâmları da canların gıdâsı olduğu için câvidândır.

5965. Hak Taâlâ Hazretleri cennet nîmetleri hakkında ²³⁹"أكلها دائم" buyurdu.

Oranın yemekleri dâimdir (ve tabaksızdır).

Sûretten geçmeden onun mânâsını iyice anlayamazsın.

Sûret mânânın perdesidir. Sûretten geç ki mânâyı ayne'l-yakîn göresin.

Cân mülkünde daha bunların yüzbin misli nîmetler vardır. Bu söylediklerim onlardan bir şemmedir.

Onların vasfı harflere (lafızlara) sığmaz. O mânâ deryâsını hangi kap istîfâb edebilir?

5970. Hakk'ın kudretlerinin en küçüğü âlemdir. O kudret deryâdır. Bu dünyâ, o deryânın bir damlasıdır.

Bir katreden cihânlar meydana geldi ki onları görenler hayrân olurlar.

O katreden yüzlerce cihân seyrânedilir. Yerde, gökte türlü türlü şeyler:

Yukarıda burclar, yıldızlar, her tarafa kalemsiz nakşedilmiş rakamlar (sûretler),

Semâda güneş, ay ve yıldızlar, her birinin başka başka hâsiyetleri,

5975. Her birinin yer üzerindeki bakır, gümüş, altın gibi mâdenler üzerindeki te'sîrleri,

(s. 211)

Kiminin halka verdiği küçüklük, kiminin bahşettiği büyüklük,

Kezâlik, karada ve denizde bulunan bunca mahluklar ki her biri Hudâ'dan yüz türlü lütuflara mazhar olmuşlardır.

Denizde inciler, sadepler, balıklar, hesaba gelmeyen bin çeşit mahluklar.

Karada bağlar, bahçeler, bostanlar, çimenler, gülzârlar ve daha birçok şeyler.

5980. Her tarafta muhtelif iklimler, her iklimde muhtelif san'atlar ve san'atkârlar.

Her iklim halkının başka rengi, başka şekli, başka lafzı ve başka mânâsı.

Dünyâda bulunan yetmiş iki milletten her birinin başka dili, başka fikri,

Bir cihân içinde gizli, âşikâr yüzbin belki sayısız cihân...

Acaba o deryâda kim bilir daha ne kadar gizli şeyler vardır. Ne mutlu bunlara muttalî olan câna!

5985. O deryâ –bize nisbetle– adem görünse de, o, onu bilâ-hicâb görür.

O deryânın incisi, o ezeli cândır. Ve o görünüş, çalışmakla elde edilemez.

O merd için, kadîmden husûle gelmiş olmak lâzımdır ve o deryâda mukîm bulunmuş olmalıdır.

O deryânın cevheri böyle olan candır. O, sözlerini dudaksız, damaksız ve dilsiz söyler.

Bu esrâra mahrem olacak kulak bulunmadığından dolayı bu kadarla iktifâ ediyorum.

5990. Lâ-mekân tarafına gelen olursa dinler, küfürden (inkârdan) geçerek îmâna meyleder.

²³⁹"Yemişleri dâimdir": er-Ra'd 13/35

Dîn yolunu tutar, mânâ olur, kendinden geçerek bî-hûdlukta devam eder.

Hakîkî varlık bî-hûdlukdur. Bu varlık (dünyâ varlığı) kabuktur. O varlık “lûbb”dür.

Kabuk, iç için mevcûttur. Tâ ki lûbb kabukta gizlenerek kemâle ersin, işe yarar hâle gelsin.

Bu netice hâsıl olunca, yâni lûbb kıvâma gelince, kabuktan kurtulur.

5995. Bundan sonra gene seyrinde devam eder. Bunu sathî dinleme, özden dinle!

O lûbb, bâzen ilaç, bâzen taze helvâ olur. Bâzen de merhem olup baş ağrısına sürülür.

Daha birbirine benzemez yüzbin çeşit işler, haller, istihâleler...

İşte bunun gibi, can da bedenden çıktı mı (kendinden geçti mi), onun yüz bin çeşit halleri vardır ki

Söylemekle bitmez. Dâima bulutsuz güneş gibi parlar durur.

6000. Hakîkî seyr, odur ki tensiz olur (Yalnız canın seyridir). O seyrinde acâyib haller vardır.

İşte o seyr, zinde ve câvidândır. Kevn ve mekânın hâricinde vukû' bulur.

Merdânın seyri o âlemde olur. Her biri Âdem gibi mescûd olur.

Cisimleri ma'dûddur. Fakat hepsinin nûru birdir. Hepsi de şekten yakîne gitmişlerdir.

Eğer *Mesnevi'*'nin sırrına vâkıf oldunsa, cümlesini bir bil! İkilikten vazgeç!

6005. Her dükkânın başka bir meşgalesi var: Kimi turşu satar, kimi şekerle bal.

Bizim *Mesnevî* de vahdet dükkânıdır. Rahmet içinde rahmet, rahmet içinde rahmettir.

Onda ehl-i dilin sırları doludur. Her birinin nâdir bir inci olduğunu görürsün.

Öyle nâ-dîde inciler ki onları elde edenler, bilâ-tevakkuf Hak tarafına koşarlar.

O iki cihâna sığmaz olur. Sel gibi taşar, coşar, deryâ tarafına akar.

6010. Ondan sonra deryâdan başka matlûbu olmaz. Balıklar gibi deryâda yaşar.

(s. 212)

Bu halde olan kimsenin lâyıkı, derdinin dermânı Hak'tır.

Onun cânı Hakk'ın visâlinden başka şey istemez. Yiyeceği, içeceği (gıdâsı) vücûd'nın vaslıdır.

O, dâima buğday ile beslenir, nemâ bulur. Hakk'ın Zât-ı Pâki'yle kâim olur.

Canının ırmağı o deryâya akar. Onun ırmağı deryânın suyuyla birleşir.

6015. Ondan sonra ona ırmak gözüyle bakma, deryâ gör! Çünkü onun ırmağı ayn-ı deryâ olmuştur.

Ey oğul! أنا الحق /ene'l-Hak sırrı işte budur. Mansûr'un sözünü Hakk'tan bil!

Hak o sözü onun dilinden ileri sürdü. Sen de onu Hak'tan bil!

Bil ki vahdet deryâsına iki sığmaz. Bu ikilikbu kesîf cisimde olur.

Gölgeler güneşle görünür, gene güneş nûruyla zâil olur.

6020. Kuşluk güneşi gölgelere vurunca, güneş nûruyla gölgeler yok olur.

Gölgenin varlığı güneştendi; gene güneş nûruyla yok olur.

Acâyibi seyret ki burada dâima hem vücûd hem adem bir zâttan sudûr ediyor.

Her şeyin vücûdu Hak'tandır. Bunun gibi bin türlü acibeler vardır.

6025. Ondan sâdir olanın hangisi acibe değil ki! Hakîkatte sun'u Hudâ'da acib olmaktan başka şey yoktur.

“Allah” lafz-ı celifi “veleh”den müştakktır. Hiçbir sun‘u yoktur ki “veleh”i mûcib olmasın.

Rasûl-i Ekrem efendimiz bundan dolayı: "رب زدني حيرة" buyurdu: “Ya Rabbi! Hayretimi artır ki akıl ve beden kaydından kurtulayım.”²⁴⁰

Çünkü hayret kurbet ve ru’yettir (bunlardan ileri gelir). Her kimin hayreti ziyâde ise Hakk’a kurbeti o nisbette artmıştır.

O câmi saydetmeğe kimse muktedir değildir. Git sen ona sayd ol ki sana tecellî etsin.

6030. Azîz olduğundan nâşi görünmeyen o cemâl, bilâ-hicâb iyânen görünsün.

Kendinden fânî ol ki bâkî kalasın. Eğer kendinde kalırsan, hakîr ve zelîl olursun.

Aşkını artır, aklından geç ki o eşsiz mâşûk seni satın alsın (kul etsin).

Aşk deryâsına destisiz git (destiye kanâat etme) ki o deryâ civârında müebbed kalasın!

Yokluğu tercih et, varlığı bırak! Kendini rıza ve hoşnudlukta fenâya ısmarla:

6035. Ne vakit yok olursan, o vakit var olursun. Bekâ istersen bu varlıkta kalma!

Her kim burada iken (mevt-i irâdî ile) ölürse, muhakkak zinde, kurb-i Hak civârında pâyende olur.

Hayât ölümdedir. Gözün varsa (basiret sâhibi isen) aç da gör!

Dirinin ölümden ve bu sırdan haberi yoktur. Topraktan yaradılıp insan olmadı mı?

Kesîf buğday tanesi ölmeseydi (toprak altında çürümeseydi), böyle güzel ekmeğe olabilir miydi?

6040. Ekmek de midede yok olmasaydı, cana ve akla temessül eder miydi?

Sendeki karanlık cehl zâil olmasaydı, bu ilim nerden husûle gelecekti.

Dâima naklden (?) nukul (meze) yiyorsun. Ölümden hayât alıyorsun.

Öyleyse kendine gel! İki gözünü aç! Git, felekte meleklerle pervâz eyle.

Kendini gör ki nasılsın ve ne haldesin. Gâfil olma ki kendinin âfeti kendinsin.

6045. Gafleti bırak, kendine vâkîf ol ki iyi olasın, fenâlığın kalmaya!

(s. 212)

Her kim kendini bildiyse, Hudâ’sını da bildi. Bunu cenâb-ı Ali buyurdu.

İnsan kendini bildiği zaman Hakk’ı da bilir ve evliyâdan olur.

Hak Taâlâ, insana boyun damarından daha yakındır.²⁴¹ Öyleyse âkil olan, ilk önce en yakını görmek ister.

Sana her şeyden yakın O’dur. İçin, dışın, bütün hayâtın O’ndandır.

6050. Sen bir dere (nehir yatağı) gibisin. Hakk’ın kudreti sende gece gündüz ırmak gibi akıp duruyor.

Senin sükûn ve hareketin dâima Ondandır. Gaminin, sürûrunun menşei O’dur.

Bâzen O’nu hatırlayarak âlim görünür, bâzen de gaflet ederek câhil olursun.

Hak Taâlâ "يقبض: قابض, يبسط: باسط" buyurdu.²⁴² “Öyleyse bil ki seninle beraber bir vücûdda gizliyim.

Senin hayâtın her nefeste benden erişiyor, gözünü aç!

²⁴⁰ Kaynağı bulunamadı.

²⁴¹ Burada Kâf 90/16’ya telmîh vardır.

²⁴² “Daraltır: Daraltan, Genişletir: Genişleten”. Burada, el-Bakara 2/240’ye telmîh vardır..

6055. Öyleyse kendine gel! Kendinde beni gör ki bir lahza senden ayrı değilim.

Ben sana (seninle) neler yapıyor, neler veriyorum, onları gör!
İmdi, onlardan beni tanı, gayrıyla bırak! Tâ ki o görüşten sana mânevî seyr hâsıl olsun.

Beni kendinde hicâbsız olarak gör! Böyle görürsen, sana bir kapı açarım.
O kapıdan çıkarak ten zindanından kurtulursun. İsimden müsemmâ görürsün.

6060. Müsemmâya eriştikten sonra, ona hangi ismi verirken ver!

İsim, senin ona verdiği addır. (.....)²⁴³

İsim, müsemmâya kılavuzdur. Yolcu, senin verdiği isimlerle şaşırmadan müsemmâya gider.

Çünkü o isim, ru'yetten sonra verilmiş olacağı için, müsemmâ cânibine daha iyi reh-nümâlık eder.

Kendi mülküne istediğin ismi ver, kendi arâzinde istediğin yerde gez!

6065. İsim, kadeh gibidir. İçindeki bâde (müsemmâ) senindir. Sen güneş olunca, nûr da seninle olur.

Her ne söylersen o rehber olur. küfürden söyleyen de , dinden söyleyen de,

Her ikisi aynı te'sîri hâiz olur. Şunun gibi ki yolunu şaşırılmış bir kervân

Harâmilerden kurtularak sâlimen bir ma'mûreye varmayı düşünüyor.

Bir taraftan ansızın: "Buraya gelin" diye bir nidâ işitir. Onu söyleyenin nasıl adam olduğunu düşünmez.

6070. İyi kötü, bahis mevzûu olmaz. Çünkü ne olursa olsun, bir kılavuz sesidir.

Bu ses onları tatmin eder. Sevinirler. Kendilerini emniyette bilirler.

Çünkü bu ses, menzilin yaklaştığını bildiriyor. Öyle ses gönüllere nüfûz eder.

Kervan halkı, iyiyi, kötüyü bırakarak hemen o tarafa koşar.

Eğer o nidâ menzilden değil de hâriç bir yerden gelmişse, bu seviniş elbette hatâ olur.

6075. Yolu bırakıp da sesin geldiği tarafa gitmenin –evvelce iyi görüldüğü halde–, ne kadar fenâ olduğu ortaya çıkar.

Âlim ve basîr kimse ne söylerse kabul et, onu vird edin! Tâ ki sana karşı kapanmış olan kapı tekrar açılsın.

Onun sözü, seni emîn tarafa götürür. Ağyâr isen, onun yâri olursun.

İş ondadır. Her tarafa koşup durma! Nihâyet hicâbsız cemâli o gösterir.

O kudret çevgânının önünde top gibi oraya buraya yuvarlan dur!

6080. Hakîkatte o kudretin elindesin. O'ndan hem korkar, hem ümit-vâr olursun.

(s. 214)

O seni değirmen taşı gibi döndürüp duruyor. Sen eşekçesine: "Ben O'nu görmüyorum" dersin.

Her şey O'dur. Gözünü aç! O'nun nûr-ı fezâsından pervâz et!

Gözün varsa, O'ndan başkasına bakma! Her baktığın şeyden onu gör!

Çünkü her masnûundan kendini gösteriyor. İbret sâhiplerinin gözlerini nurlandırıyor.

6085. Bir göz ki masnû'da Sâni'i gördü. Hâfid'ı, Râfi'i seyretti.

²⁴³ Eksik bırakılan kısmın : (زانکه از دیدار بخششها هي) Bkz. *İntihânâme* (1376), s. 280, b. 6233 tercümesi: Çünkü didârdan ona ihsânlar verirsin(?)

Kudret elini bilâ-hicâb gördü ve bildi ki Hudâ'dan sudûr eden heyşey savâbdır.

Gam, sürûr, dert, dermân, her yaptığı yerindedir.

O göz, bütün ef'âlde fâilin yüzünü görür. Bu görüşle iş yoluna girer.

Masnû temâşâ sûretiyle terakkîye alışıncâ, Bâyezid gibi Hak'tan başkasını görmez olur.

6090. Herkes ef'âlinde belli olur. Fenâ iş enginliğe, iyi iş yüksekliğe delâlet eder.

Kimi fenâ fi'linden dolayı mahzûl (rûsvâ), kimi de iyilikleri yüzünden makbûl olur.

Görünüş şeklinin sebepleri fiillerdir. Kimi ef'âl yüzünden azîz, kimi hakîr görünüştür.

Her ikisi de kendi fiillerinin neticesidir. Fa'âl olmasalar, sır gibi gizli kalırlardı.

İmdi, Hâlık Taâlâ Hazretleri –ki her işin Hâlık'ı O'dur. Semânın devri, zamanın teâkubu Ondandır.

6095. Zâhirde, bâtında ne varsa hep O'nundur. Şeriki, nazîri yoktur.

Ne yerde, ne gökte O'nun işine karışacak bir kimse mevcûd değildir.

Bütün işler O'ndan vücûda geldiği halde senden gizli kalmasına taaccüb olunur.

Desti gibi o lezîz sudan dolu olduğu halde, gene desti gibi içindeki sudan haberin yok.

Desti, küp gibi şeyler de böyledir: Su ile dolu oldukları halde içindeki sudan haberleri olmaz.

6100. Evin içi güneş nûruyla doludur. Fakat ne evin ne de duvarlarının bundan haberi yok.

Câhil halkı da böyle bil: Yeryüzünde hayvan gibi dolaşırlar; bir şeyden haberleri olmaz.

Eşekler gibi yemekten, yatmaktan başka bir şey düşünmezler, mânevîyâttan haberleri olmaz.

Evet, zâhirde, bâtında ne varsa her şey O'dur. Hâzır'dır, Zâhir'dir; fakat görececek göz nerde?

Bir körün yanına mahbûb gelse de bi-lâ hicâb karşı karşıya otursalar,

6105. Kör, bundan bir şey anlamaz. Ona göre bu visâlin firâktan farkı yoktur.

O ruhsârdan ancak gözlüler haz alır. İlmin tadını, âlim bilir.

Bir yaşındaki çocuk ilimden ne anlar? Ona, burnundan akan, ilimden daha iyidir:

Onu iğrenmeden yalar, tiksinsenmeden yutar.

Dünyâdaki dünyâ ehlini de böyle bil! (Kıymetli şeyleri hasîs şeylere fedâ ederler).

6110. Fakat Hak'tan kendisine basîret ihsân edilmiş olan kimse, Hudâ'dan başkasına bakmaz.

O, bilir ki Hak'tan başka fâil yoktur. Ef'âlde kimse O'na şerik olamaz.

O kudretin yanında her şey âlet gibidir. Her ne kadar söylerler ve yaparlarsa da...

İyide, kötude, kederde, sürûrde, bütün masnû'da Sâni'in yüzünü görür.

Dâima böyle görmeğe alış ki o dâimî şarâbın zevkiyle sermest olasın.

6115. Böyle görüş yoluyla terakkî et ki sonunda o ahrâr zümresine iltihâk edesin.

(s. 215)

Canının Hak'tan başka penâhı olmasın ki sana sırlar keşfolunsun.

Git, Hudâ'nın Zât-ı Pâk'ine teveccüh et ki senden ledün ilmi lemeân etsin.

Bu yolun sâliklerine göre Allah'ın zâtından mâadâ olan her şey fânî ve hâlikdir.²⁴⁴

Sen bu helâkten sakın, Mâlikü'l-Mülk'ün inâyetiyle yeniden, eskiden geç!

6120. Kendi varlığından geç! Tâ ki yokluk yüzünden kurb-i huzûra eresin.

Hudâ'dan âşık olmanı iste! Tâ ki meleklerle beraber feleklerde perrân olasın.

Cân kuşu aşk kanadıyla uçtuğu zaman, bir anda arşı, ferşi geçer (her şeyi geride bırakır).

O kanat seni istediğin yere götürür, can cihânına server eder.

Her an yüzbinlerce mesâfeyi neş'e ile kanat çıparak uçarsın.

6125. Ey oğul! Bir kere aşk atına bindin mi sevin. Ondan sonra hiç gam, korku kalmaz.

Ne mutlu o cana ki şîârı aşk oldu. Baht ve ikbâli kendine yâr oldu.

Maksûdu zahmetsizce hâsıl olur, mekânı Hazret-i Îsâ gibi semâ olur.

Fakat mayası duhân olan semâ değil, mekândan münezzehtir olan semâ.

O semâ keyfiyetsizdir. Sûretten, mekândan münezzehtir. Nesîm gibi sâf ve renksizdir.

6130. Nevbahâra benzer. Kendisi sûretten âzâd olduğu halde, eşcâr ve ezhâra renk ve sûret bahşeder.

O bahar nakışlardan münezzehtir fakat semekten semâya kadar her şey ondan müstefîd olur.

Bunun gibi dünyâda da o canların canından binlerce insan mânevî hayât alırlar.

Her şeyin hayât ve neş'esi ondandır. Lûtfuna erenler olduğu gibi kahrına uğrayanlar da vardır.

Hâlık'ın kudreti de sûretten münezzehtir. Fakat bak, o kudretten âlemde ne sûretler vücûda gelir.

6135. Bu yerler, bu gökler nakışlarla doludur. Asker gibi saf saf ademden vücûda gelmişler.

Karada, denizde, yerde, gökte ondan vücûda gelen sûretlerin haddi hesabı yoktur.

Yerde, gökte lâ yuadd nakışlar mevcûttur. Herbirinin letâfeti, zevki başkadır.

Hakk'ın san'atları sayıya gelmez. O'nu beşerin aklı ihâta edemez.

O miktarı Allah'tan başkası bilemez. Bu akıllar onu anlamakta âcizdir.

6140. Bu cüz'î akıl onu nasıl idrâk edebilir ki Kudretullah'ın nihâyeti yoktur.

Onda akl-ı kül hayrân olmuş, dâima kapıcı gibi, kapının dışında kalmıştır.

Bu sûretler Hakk'tan olduğu halde, Hak Taâlâ sûretlerden münezzehtir.

Hakk'ın kudreti, her dem lâ-mekândan gelir. Yere, göğe, her tarafa erişir.

Kendisi keyfiyetin hâlikıdır, keyfiyetten münezzehtir. Ne mutlu o keyfiyetsizi gören cana ki,

6145. O keyfiyet cihânından geçerek ruh gibi lâ-mekân dünyâsına revân oldu.

Hazret-i Peygamber gibi Hakk'ın yüzünü keyfiyetsiz olarak görmüş, sabâvetten kurtulup bulûğa ermiştir.

O, kimsenin görmediğini gördü, işitilmesini uzak olan şeyleri işitti.

²⁴⁴ "O'nun Zâtı'ndan başka herşey yok olacaktır": el-Kasas 28/88, âyetine telmih vardır.

Böyle kimsenin ayağının tozu tütüyâdır [?]. Onu can mukâbilinde alsan, gene ucuza almış olursun.

(s. 216)

Seksen Beşinci Makâle. 41 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 283] Şunu beyân edecektir: Bâzı velî olur ki dünyâca zengindir. Bâzı velîler de zâhiri itibarıyla fakirdir. Velâyet aşktır. Kul ile Hâlık'ı arasında muâşakadır. Birçok peygamberler pâdişâh idiler. Süleymân, Dâvud, Muhammed aleyhimü's-selâm gibi. Birçokları da fakir idiler. Nübüvvet ve velâyetin zenginlik ve fakirlikle alâkası yoktur. Nübüvvet ve velâyet, Hudâ-şinâslıktır. Hudâ ile meşgûl olmaktır. Mal, mülk, aşka ve velâyete mâni değildir.

(6149.) Dünyâda böyle bir kimseyi, büyük olsun, küçük olsun halk arasında ara!

6150. Çünkü o (velâyet), muayyen bir şahısa mahsûs değildir. Her kadın, her erkek sûretinde de gelebilir.

Bâzen kendini hakîr gösterirse, bâzen de pâdişâh, emîr, vezîr şeklinde görünür.

Dâima havâs ve avâm arasında ara ki hangi sûrette geleceği malûm değildir.

O, kadir gecesi gibi gizlidir. Onu usanmadan senenin bütün günlerinde ara!

Ola ki ansızın o kadiri bulasın, o bedri bulut hâili olmaksızın seyrânedesin.

6155. Hızır'ı arayan şahıs gibi, kemâl-ı ciddiyet ve sadâkatla yer yer aramalısın.

O şahıs tulumla su çeken bir sakâ idi. Hızır'ı görmek aşkıyla gözünden yaşlar dökerdi.

Sakâların âdetince gezer dolaşır, herkese bardakla su verirdi.

Bardağı doldurur, herkese: “Buyurun, ey vaktin Hızır'ı” diye sunardı.

“Ey Hızır! Al, bu suyu iç de ahbabların hatırı hoş olsun”, derdi.

6160. Büyük küçük kim olursa olsun, herkese bardakla su verir ve “Hızır” diye hitab ederdi.

“Bir gün olur da mâşûkuma rastgelirim” diyerek yıllarca bu işe devam etti.

Bir gün, bi't-tesâdüf, birine su verirken: “Ey Hızır, bu sakâ elinden buyur” dedi.

(Meğer o Hızır'mış): “Eskiden ahbâb ve âşinâ imişiz gibi beni nerden tanıdınız?” diye sordu.

Sakâ dedi: “Yıllardan beri ben o ismi virdedindim. Bir gün olur, maksûduma ererim” diye.

6165. “Hakk'a şükürler olsun ki şimdi buldum. Artık senin aşkın danbaşka her şeyden yüz çeviririm.

Böyle aramakla muradıma erdim. Canım, gönlüm kederden kurtuldu, safâya kavuştum.”

Sen de dünyâda o Hızır'ı büyükler, küçükler arasında bu sûretle ara!

Ola ki o şâhı, o Hak dergâhının azizini ansızın bulursun.

Eğer saâdet ehli isen, onu bulursun. Canın iki cihânda gamdan kurtulur, açılır.

6170. Onunla müşerref olduğun zaman, ondan pek çok müstefid olursun. O yüzden sana kapılar açılır.

Gedâ isen pâdişâh olursun. Ten iken baştan başa can olursun.

O merd-i Hudâ'nın makbûli olunca bil ki semâlara yükselirsin.

Ondan gönlünün muradı hâsıl olur. Nefsin, bilâ-mücâhede sana itâat eder.

Onun atâsıyla eksiğin tamamlanır. Hakk'ın cemâlini dâima ve bilâ-hicâb seyrederek.

6175. Bu dünyâda herkesin kazancı, kısmeti, sa'yine göre olur.
Âlemde herkesin kâr ve kesbinin nasıl olduğunu iyânen görürsün.
(s. 217)

Herkesin sa'yinden elde ettiği semere mütefâvittir: Kimi kuvvetli, kimi zaîf.
Fakat pâdişâha çatan kimsenin kazancı ondan da bundan da fazla olur.
Malı, rütbesi herkesten ziyâde olur. Pâdişâh'tan ona hadsiz zenginlik erişir.

6180. İşte bunun gibi, Hak yolunda da herkesin tâatına göre ecir verilir.
Her kimin sadâkati ziyâde ise, ecir de o nisbette ziyâde olur. Âlî ile âdînin mertebesi bir olur mu?

Fakat Hakk'ın velîlerinin birine erişip de ona candan mürîd olan kimse,
Bil ki: O bahtiyâr öyle bir hazîneye erer ki uci bucağı yoktur.

O fakir şâhtan muhteşem olur. Onun servet ve ihtişamı yanında büzürgân ve mîr hiç kalır.

6185. Şâhın, mukarreblerine bahsettikleri ise, küçük bendelere verilmez.

Herkes onun huzûrunda köle gibi eğilir, isterse başkalarına nisbetle emîr olsun.

Öyleyse gece gündüz merd-i Hudâ'yı ara! Tâ ki ondan sana Hakk'ın dîdârı müyesser olsun.

Çünkü gâye-i maksûd, dîdâr-ı Hudâ'dır. Git, O'na kendini fedâ et!

Nihâyetsiz devlet ancak O'dur. Her peygamberin mâlik olduğu zenginlik de budur.

Seksen Altıncı Makâle. 98 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 285] Şunu beyân edecektir: Peygamberler içinde Hazret-i Peygamber Aleyhisselâm dîdâr-ı mahsûs ile müşerref idi. Cenâb-ı Mûsâ bundan dolayı: "Keşke Muhammed'in ümmetinden olaydım" diye temennîde bulundu.²⁴⁵ Bu temennî hakikatte dîdâr-ı temennî idi. Çünkü Cenâb-ı Peygamber: "Ben muallim olarak gönderildim" buyurdular. Bundan, Hazret-i Muhammed'in ümmetlerinin velîlerinin de müşâhede-i mahsûs sâhipleri olduğu anlaşılır. Zîrâ onlar üstadlarının ilmini, san'atını eksiksiz olarak öğrenmiş, o ilmin nihâyetine ermiş bulunan şâkirdlerdir. O devlet, onlara da müyesser olmuştur. Cenâb-ı Peygamber'in: "أصحابي" Benim ashâbım, semâda parlayan yıldızlara benzerler. Hangisine uyarmanız, yolunuzu doğrultursunuz"²⁴⁶ buyurması bunun içindir: Benden size vâsıl olan hidâyet, aynen onlardan da erişir. Vâsıl velînin eteğini tutarsanız, benim eteğimi tutmuş olursunuz. Hakîkatte o, benim ki onun sûretinde görünürüm. Nitekim denilmiştir:

مثال من تو نیابی میان انس و ملک نیوده است ونباشد مرا دگر همتا
مثالم ار تو بیابی بدانکه من باشم بصورت دگر آمده برون عمدا
ز جیب هر ولی دان که سر کنم بیرون گر هر که ببند و گوید نبود مثل ورا
سوار شمع و چراغ مثال شعله نور دوی مبین که همیشه یکبست نور خدا

²⁴⁵ Bu görüşler Şems-i Tebrizi'nin *Makâlât*'ında da dile getirilmiştir. Bkz. v.133a/(Tercüme), 328.

²⁴⁶ "Ashâbım yıldızla gibidir; hangisine uyarmanız uyun, hidâyete erersiniz". Beyhâkî rivâyet etmiş, Deylemî "أصحابي بمنزلة النجوم في السماء" (Ashâbım gökyüzündeki yıldızlar mevkiindedir" lafzıyla İbn Abbâs'a isnâd etmiştir. Bkz. Aclûnî, I, 132.

Meâli: “Benim misâlimi ne insanda bulabilirsin ne melekte. Bana nazir gelmemiştir ve gelemez. Eğer benim misâlimi görürsen bil ki o benim. Kasten başka sûrette gelmişim.

Her velînin yakasından başımı çıkarırım ki görenler desinler ki O’nun misli yoktur. Nûrun şu‘lesi gibi her mumun, her çırağın başında otururum. İki görme ki Hudâ’nın nûru dâima birdir.”

6190. O alî makam Muhammed Mustafâ’ya mahsustur ki Hudâ’yı hem görmüş, hem O’nunla mükâleme etmiştir.

(s. 218)

Dîdâr âlemi, ondan makbûl ümmetlerine de yüz gösterir.

O türlü murâd, ümmetlerin de nasîbi olur. O’nun yardımıyla hepsi merâmılarına ererler.

Cenâb-ı Mûsâ, bundan dolayı: “Yâ Rabbi, beni Muhammed Mustafâ’nın ümmetinden eyle” diye temennîde bulunmuştur.

Çünkü o peygamber’in nâil olduğu ru’yet devletinin ümmetlerine de erişeceğini biliyordu.

6195. Cenâb-ı Mûsâ’nın –mucize sâhibi olduğu halde– isâf edilmeyen talebi, O dîdâr mülkü, Muhammed Mustafâ’nın ümmetine perdesiz olarak iyân olmuştur.

.....

.....

.....

6200.....²⁴⁷

Ve buyurdu ki: “Gît, sabr et! Ben seni aşk deryâsında gemisiz götürürüm.

Ben seni o zaman Muhammed Mustafâ’nın yanına vücûdunla değil, rûhunla götürürüm.

Nihâyet Muhammed’in ashâbı gibi o atâya sen de kavuşursun, o dîdâr sana da nasîb olur.

Bu temennâyı senin kalbine, bu toprak vücûdundaki kalbe ben ilhâm eyledim.

6205. Mâdemki seni bu emele ben taleb-kâr ettim, nihâyet onu sana vereceğim.

Bil ki her tâlib matlûbuna kavuşur. Aradığı ne ise bulur.

Ben seni onun zamanına eriştirdim. Sen onun ümmetleri gibi yükselirsin (?H. E.)

Dîdâr mülkü sana Mustafâ’dan erişir. Belki sahabe’ye muktedâ olursun.

6210. Öyle değil mi? Kabiliyetli şâkird, üstâdının ilminde, san‘atında onun mertebesine erişir.

Üstadının san‘atını tamamıyla benimsediği zaman, “müktedî” iken “muktedâ” olur.

Hâlis şâkird, üstâdı gibi ilim ve irfanla âreste olandır.

²⁴⁷ Eksik olan kısımların (bkz. Fa. 1376, s. 285, b. 6369-6373) tercümesi:

Mûsâ dedi ki: Rahmetten uzak olan, ru’yetin olduğu yerden geçmiştir.

Mûsâ, kendini denize daldır, Ahmed’in devrinin arasından baş göster.

Dedi: Yâ Mûsâ, bil o halvet yolunu sana gösterdim, bil sana açtım .

Ki sen o devirden o devirdesin, ey Kefîm! Kilim uzun olduğu için ayak uzat(abilirsin)!.

Fakat üstâdından aldığı ilim az olursa, o şâkird elbette üstâdının pâyesine eremez.

O, alelade bir şâkird olmaktan öte geçemez ve üstâdına halef olamaz.

6215. Üstâd olmak için gayret lâzımdır. Yoksa üstâdının san'atına vâris olamaz.

Eğer şâkird, üstâdının ilmine vâris olursa, onu da üstâd bil!

Çünkü san'atında tamam üstâd olmuştur. Şırası kaynayıp şarâb olmuştur.

Bunun küpü de onun küpünden dolmuş olunca artık ceherine uyararak onlara "iki" deme!

Zarflarına bakma! Mazrûflarından haberdâr isen. İkişi birdir.

6220. İkisinin tadı da aynıdır. Bu "bir"i "iki" gören âsîdir.

Onun rûhu benim, benim rûhum onundur. Hudâ'nın o hâs kulunun bu sözünü anla!

Mansûr'un sözüdür. İkidenden geç ki onun gibi vahdet deryâsında bir olasın.

Sana vahdet yüz gösterince artık "iki" demesin. Hak'tan başkasını mevcûd görmezsin.

Peygamberler üstâd, ümmetleri şâkirdidir. Çünkü ümmetlere doğru yolu gösteren peygamberlerdir.

6225. Bundan dolayıdır ki Cenâb-ı Peygamber: "Ben size muallim gönderildim"²⁴⁸ buyurmuştur.

(s. 219)

Tâ ki Hak ilmimi benden öğrenesiniz, ben bildiklerimi size öğredebeyim.

Size doğru yolu göstereyim. Sizi de kendim gibi vukûf sâhibi edeyim.

Tâ ki herkes benim sözlerimden meyve toplasın, taâm yesin (müstefid olsun).

Benim taallüm ve irşâdım ile kimi sipâhî, kimi emîr olsun. Kimi feleklere çıksın, kimi esîre i'tilâ etsin.

6230. Herkese nûrundan varlık verdim. İyi, kötü hiçbir kimse mahrûm kalmasın.

Benden en çok naîm alan, en çok makbûl olan ve Hudâ yanında en ziyâde sevilendir.

Benim mâlik olduğum şeylerin tamamına mâlik olan yok mu? Beni bulamadığın vakit onu ara!

Hakikatte o benim; gayr zannetme. Dünyâda onun hizmetini candan kabûl et!

Rasûl-i Ekrem " أصحابي كالنجوم " buyurdu. Her biri benim ilmimle âlim oldular.

6235. Bu vadide onlara teslîm-i inân edenler kurtulurlar (yollarını doğrulturlar).

Yolunu kaybedenlerin elinden tutacak, Merd-i Hudâ'dır. O cihâna hâkimdir. Hükmü yürür.

O Hakk'ın nâibidir. Dalâlette kalanlara yol gösterir.

Ona karîn olan cana ne mutlu ki o ferşten arşa kadar yükselir.

Eğer şeytan ise, onun vasıtasıyla melek olur. Dâima semâlarda sâkin olur.

6240. Zâhîren yeryüzünde bulunsa da mânen Hakk'a nedîm olur.

Cenâb-ı Hak merd-i Hudâ'yı vâsıta edindi ki can ile kendi arasında râbîta te'sis ede.

Tâ ki can âşına ola, Hakk'a yol bula, Hakk'ın nûrundan yeni yeni ders ala!

²⁴⁸ Bkz. İbn Mâce, Mukaddime, 17.

Merd-i Hakk'tan o sınıfı öğren ki endişe ona yol bulamaz (fikirle tahsil olunamaz).

O sözden, dimâğsız, fikirsiz, mahz can biter, Ledün İlmi husûle gelir.

6245. Her uyanık olana ondan didâr nasîb olur. Tâlib o esrâra ondan muttalî olur.

Böyle pâdişâhı dünyâda ara ki onun vasıtasıyla müebbed mülke nâil olasın.

Onunla zulmetin baştan başa nûr ola. O iksirden bakır altına tahavvül ede.

Canın, bulunduğu halden daha iyi hâle tebeddül ede. Kimyânın bakır üzerindeki te'sîri de böyle.

Merdânın atâyâsının haddi, pâyânı yoktur. Bu beyân ettiklerim en küçükleridir.

6250. Merdânın toprağını gözüne sürme gibi çek ki gözün açıla ve nurlana.

Merdânın sultanı, canların cânı, bizim sultanımızdır ki o canın, tenin ve bütün yerin, göğün candır.

Arzdan maksadım, zinde olan halktır ki o Şehinşâh'ın muîf' bendeleridir.

Kur'ân-ı Kerim'de ²⁴⁹ " . . . واسئل القرية " yi oku ki "karye" den maksûd, karye halkıdır.

Semâdan maksûd da semâ halkıdır (melekler). Çünkü ora meleklerin ikâmetgâhıdır.

6255. Halkın gıdâsı ekmek olduğu gibi, onların gıdâsı da zikirdir. Şüphesiz onlar nûr-ı mahzdırlar.

Fakat halk burada (dünyâda) mücâhede ederek fisk ü fücûrdan uzaklaşırlarsa,

Melekler gibi onların gıdâsı da tâat olur. Her ne kadar melekler gibi semâda sâkin değıllerse de...

O zümre, melekler cinsinden sayılır. Belki meleklerden de hâs ve makbûl olurlar.

Çünkü onların Hakk'a olan yakınlıkları meleklerden ziyâdedir. Belki onlara pişvâ ve reh-nümâ olurlar.

6260. Çünkü halkın hadsiz hesapsız mânileri var, onları birer birer saysam başa çıkmaz.

(s. 220)

Bu kadar mâniler varken ibâdete koyulmak, büyük muhabbet ve metânete tevakkuf eder.

Meleklerde ise seyyieler yoktur. Aleddevam tâat, onların hoşlandığı şeydir.

Öyle kimselerin tâatları elbette daha makbûldür. Çünkü onlar serkeş nefisleri itâata getirsinler.

Pehlüvanlık ederek düşmanlarının elinden kurtulmuşlardır. O çetin yolu kolaylaştırmışlardır.

6265. Binâenaleyh onların ecirleri meleklerinkinden ziyâde olmak lâzımdır. Her ne kadar zâhirde feleklere suîd etmiyorlarsa da...

Peygamber aleyhisselâm buyurdu ki: "Benim semâda gördüğümü Yûnus dünyâda gördü.

Benim gördüğümün aynını balığın karnında gördü. Benim gibi o mazhariyete nâil oldu.

İsâ'ya semâda vâki olan hâlâta, Yûnus balığın karnında nâil oldu.

Altını yüksek yere koymakla engin yere koymak arasında fark yoktur. Eğer aklın varsa böyledir.

²⁴⁹ "Karye halkına sor": Yûsuf 12/82.

6270. Gümüşü altının üzerine çıkarsan, gene altın gümüşten üstündür.

Bir şeyin aslı, güzel ve makbûl olursa ha yerde bulunmuş, ha gökte, fark etmez.

O gene aynı şeydir. Aşağıyı yukarıyı bırak ki Yezdân aşk ve şevkini artırsın.

Aşağı, yukarı sûretten ibârettir. Cân gözünü aç da mânâyâ bak!

Tâ ki onu bizim gibi bu arz ve semânın varlığın fevkinde göresin.

6275. Canın cisimde parladığı gibi onun da cihânda parladığını hem peydâ, hem nihân görürsün.

Zâhir ve bâtin O'dur, başka değildir. Fakat bu sırda her nazar seyredemez.

Çok meşakkatler çekmelisin ki böyle bir zevk ve safâ sana da hâsıl olsun.

Kendinden fânî olmak, ben ve sen hicâbından kurtulmak lâzımdır.

Mücâhede bâbında mutlak can olmalısın ki nihâyet sen de o kullar sırasına giresin.

6280. Kulluğu candan edince ten olsan da külliye can olursun.

Ömrünü tâata sarf et! Ukbâ için bu râhatı (dünyâ râhatını) terk eyle!

Tâ ki bu mihnet yüzünden o rahata eresin. Dünyâ râhatından vazgeçince,

Nihâyet ukbâ rahatı tahakkuk eder. Öyle ise rahatı âhirette ara!

Çünkü bu rahat bâkî değildir. Hâl bu ki o rahat ebedîdir. Ebedî rahatı arayan cana ne mutlu!

6285. O müebbed ukbâ hayâtına erer, Hak'tan tensiz, cansız hayâta mazhar olur.

İki cihânda şâd ve handân olarak Hak'la kâim olur.

Bizim nazmımıza kâl yüzünden bakmayın. Kâli bırakın da onun hâl deryâsına geçin.

Seksen Yedinci Makâle. 71 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 289] Şunu beyân edecektir: Bir kimse velîlerden bir koku alırsa ki onların nûrundan kendinde bir cüz'ü bulunuyor demektir. Böyle olan kimse velîlerin zâhirî sûretlerine bakmaz. Sözlerinin, ibârelerinin şekline ehemmiyet vermez. Çünkü evliyâ dünyâyâ geldikleri günden itibâren dâima Hakk'ı talepte bulunurlar. İbâdetin zâhiriyle (güzellik veya çirkinlikle) meşgûl olmazlar. Bütün himmetlerini o vuslata o didâra sarfederler. Fakat diğer halkın başında bu heves, bu sevda olmadığından onlar dünyevî meşakkat yüzünden ibâdetin zâhiriyle meşgûl olarak ilim ve fazl ibrâzı uğrunda ömür telef ederler. Her ne kadar evliyânın sözlerini (s. 221) güzel ve süslü ibârelerle ifâde ederlerse de, kendileri o hallerle bî-gâne oldukları ve haber verdikleri şeyleri görmedikleri için mukallidirdiler. Gönlü diri olan merd, o zâhire bakmaz ve iltifât etmez. Belki onların hâline, sırrına nazar eder. Meselâ bir kimse, ağzına sarımsak doldurarak misk ve anberden bahsetse, muhâtablarının yüzüne sarımsak kokusundan başka bir şey gitmez. Bunun aksine olarak, ağzında misk ve anber bulunan kimse, ne kadar soğan ve sarımsaktan bahsetse de, burunlara misk ve anber kokusu gelir. Merd-i Hudâ'nın aykırı hâl ve kâllerinde dahi halk için rahmet ve zindelik vardır. Mansûr ^{عنه}أنا الحق dedi. Onun ismi vaaz meclislerinde anıldıkça halk rahmet okur ve takdîrle karşılaşır. Aynı sözü Fir'avn da söylediği halde kıyâmete kadar lânetle anılır. Demek ki söze bakılmaz, söyleyene bakılır. Bir pâdişâh, "Şu arsaya bir mescid binâ edin" diye emir verse, pâdişâh bu sözünü âmiyâne bir üslûb ile de söylemiş olsa, bütün ulemâ, ümerâ, onu rûhu gibi kabul ederler, heman binanın inşasına başlarlar. Bunun aksine olarak, aynı emri veren fakir bir dilenci olsa, verdiği emir fasîh ve edibâne beyânla da olsa da onun sözüne güler ve hiç kıymet vermezler.

İşte velînin sözü, pâdişâhın sözü gibi nâfizdir. Her ne söylerse dinlenir, her ne isterse yapılır. Zîrâ velînin de fiili de kavli de tamamıyla Hak'tandır. Sâir halkın sözü ve işi ise, kendi nefsinin hevâsından ibârettir. Bunun nazâyiri pek çoktur. Âkillere işâret kâfidir. Bu, işâret derecesini de aştı.

(6288.) Avâmın sözleri parlak da olsa kıymetsizdir. Çünkü kendilerinde o hâl olmadığından te'sirsiz olur.

Ömürlerini kıl ü kâle sarf ettikleri için ilâhî hallerden bî-behre kalmışlardır.

6290. Bir kimsenin ağzında misk olsa, sarımsaktan bahsetse de sözlerinde misk kokar.

Bilâkîs, ağzında sarımsak bulunsa, anberden dem vursa da ağzından sarımsak kokusu gelir.

Bizim sözlerimiz zâhiren fasîh değilse de, hâlimiz o huzûrda melîh ve makbûldür.

Halkta koku almak hissi oldukça, sâhib-i dillerin sözlerinden pekâla koku sezerler.

Nefsânî olan bir kimse, Hudâ'ya dâir söz söylese, halka o sözden hevâyâ taalluk eden koku gelir.

6295. Âgâh olan bir kimse de dünyâyâ taalluk eden bir bahsi açsa, halk o sözlerden de âhirete yol bulur.

Çünkü bizim sözlerimiz, gördüklerimizi haber veriyor. Bizim esrârımız, halka can bağışlar.

Bu nidâ, yolunu şaşıranlara yol gösterir. O huzûr tarafına ki orası müntehâdır.

Bu korkunç ses oradan gelince, sâmi' şüphesiz o sesin geldiği yere döner.

Fakat bir nidâ ki külhan tarafından gelir, o tarafa dönen sâmi', ser-nigûn olur.

6300. Merdânın zâhiri, her ne kadar bâde serhoşları gibi harâb olsa da

Sen zâhiri bırak da bâtına bak! Çünkü varlık kamışının içi şeker doludur.

Vâkıa, diğer kamışlar da zâhiren yeşil ve tazedir, fakat şekerden hâlidir.

Hepsi de hayrdan hâlidir. Canlarda, tenlerde uyanıklık yoktur.

Zâhirleri güzel, bâtınları çirkindir. Külhan damında biten otlara benzerler.

(s. 222)

6305. Onların güzellikleri külhan damının otları gibi altında fenâ ruh gizlenen ten gibidir.

Bilâkîs mü'minler gülşene benzerler, aşk semâsında güneş gibi parlarlar.

Her ne kadar iki söz zâhiren bir görünürse de aralarında müdhîş fark olur.

İnilteler müsâvî olsa da haller müsâvî değildir.

Kimi zevk ve şevkten feryâdeder, kimi elem ve ıztıraptan.

6310. İniltelerin kimi elem ve ıztırab ifâde eder, kimi de zevkten şekvâyî tazammun eder.

Öyleyse zâhirden geç de mânâyâ tâlib ol! Tâ ki sana dîdâr-ı Hudâ tecellî eylesin.

Kezâlik, iyilerle kötülerin ölümü, görünüşte farksız ise de

Mânen aralarında yerle gök arası kadar fark vardır.

6315. Farkı halden anla, kâlden anlama ki Hak'ın deryâsından inciler elde edesin.

Bir pâdişâh emretse ki: "Müslümanların namâz kılmaları için bir mescid yapılsın da

Müslümanlar orada ibâdetleri ifâ etsinler, uğursuz nefsin serkeşliğini kırsınlar."

Bu irâde fesâhat noktasından kusurlu da olsa, herkes onu candan kabul eder.

Şâhın bu emrine inanır, hiç şüpheye düşmeden derhal infazına gayret eder.

6320. Mescidi imâra başlar ki bu vesileyle pâdişâhtan taltif görsün.

Bilfarz aynı emri veren fakir bir dilenci olsa, en belîğ ibâre ile de olsa

Süslü ve edibâne bir üslupta ifâde edilmiş bulunsa,

Halk onun sözlerine ve onun bu açık ifâdesine gülerler.

Eğer şahısın hâli kâline uygun olmazsa, onun göreceği mukâbele, hânde-i istihfâftır.

6325. Meyvesiz ve dikenli ağacın kıymeti olmadığı gibi , fi'le makrûn olmayan kavlin de te'siri olmaz.

Merd-i Hudâ için lafa ne ihtiyac var? Onun ef'âlî, Hakk'tan akvâlsiz olarak sudûr eder.

Onun sırrı, sîmâsında nümâyândır. Hakk ona tâatinin semeresini bahşetmiştir.

Onun sözü nûrdur. Ondan hem nurlanır, hem güzel kokulu olursun.

Sana bir zindelik bahşeder ki iki cihânda pâyendeliktir.

6330. O zindeliğin ilerisinde ölüm yoktur. İgnelenmek korkusu olmadan dâima bal yersin.

Sana merdândan bunun gibi yüzlerce bahşîş erişir. Hâtır ve hayâle gelmedik şeylere erersin.

Ne mutlu o cana ki onları tercih ederek bütün halktan sevgisini kesti.

Onlara yüz döndürerek bâkileri terk etti, gece karanlığı içinde kuşluk güneşi gördü.

Onların iksiriyle canın bakırı altın oldu. Onların tedbiriyle noksânı, kemâl oldu.

6335. Onlardan, sadâkatine lâyük atıyyeler alarak velîler sırasına girdi.

Tâlib, Hakk'ın tükenmez hazinelerinden gece gündüz cehdle talepte bulunur.

Taleb candan olunca matlûb da bilâ-şek hâsıl olur. Tâlib nihâyet o nîmetten hisse-yâb olur.

Talepte sadâkatın şâhidi, namâz, oruç, aleddevam zikir ve niyâzdır.

Böyle olmazsa, o talep laftan ibâret kalır. Böyle olan tâlib, çığlak ve cefâkârdır.

(s. 223)

6340. O sofradan herkesin aldığı nasîb başka türlüdür. Kerîmlerin gıdâsı leîmlere nerden nasîb olacak?

Emîrlere mahsûs elbiseyi fakirler nerde bulup giyecek? İnci denizde bulunur, havuzda değil.

Öyle değil mi ki dünyâ sofrasından da herkesin nasîbi bir değildir. Kimi hayra mâil, kimi şerre...

Kimi dilşâd, kimi mağmûm. Kimi şifâya ermiş, kimi mübtelâ.

Kimi Sultan, kimi derbân, kimi zengin kimi fakir....

6345. Büyük küçük, zengin fakir, herkesin orada başka bir işi ayrı bir meşgalesi vardır.

Rûhların dâimî seyrangâhı olan lâ-mekân cihânında hal böyledir.

Her can Hakk'tan a'mâline göre başka türlü atıyyeye nâil olur.

Bu sözlerden de herkes bir nasîb alır. Tamamını kimse anlayamaz.

Onda çok yüksek sırlar vardır ki oraya fikir kemendiyle çıkılmaz.

6350. Fikir karıncası oraya nasıl gidebilir. O şerefi Süleymân'dan başkası bulamaz.

Fikri bırak da aşkı elde etmeğe bak! O büyük av, ağa (tuzağa) sığmaz.

Avcılığı bırak da sen O'na av ol ki maksûduna erisin.

Aşk kulağıma şöyle fısıldıyor ki: Av olmak avcı olmaktan iyidir.

O'nun uğrunda elini ayağını zâyî' et ki o deryâdan desti gibi dolasin.

6355. Katre can deryâsını nerden ihâta edebilecek? Bu, muhâldir. Bu fikre saplanıp kalma!

Aşktan dolayı can deryâsının avı olunca korkudan kurtulur, emânete kavuşursun.

Hudâ aşkında hayrân olmalısın ki Hak Taâlâ sana kendi nûrundan sebk vere.

Seksen Sekizinci Makâle. 121 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 293] Şu hadîs-i şerifin mânâsını îzâh edecektir: ²⁵⁰ "رب زدني" "تحيرا" : Yâ Rabbi, hakkındaki hayrânlığımı artır. Enbiyâ ve evliyânın hayrânlığı, Hakk'ın cemâlinin güzelliğindedir ki ilim menbandan fıskırır. Nitekim âlim bir kimse güzel bir şey veya acib bir nesne gördüğü vakit bî-hûd olur.

Câhil bir çocuğun rengi bile müteğayyir olmaz. Çünkü o gördüğünün farkında bile değildir.

İmdi malûm oldu ki evliyâ-yı kiram son derecede âlim, emr-i âliye ve yüksek esrâra muttalî olurlar da onun azameti karşısında kendilerinden geçerler. Nasıl ki Cenâb-ı Peygamber ilk vahiy geldiği zaman bî-hûş olmuştur. O bî-hûşluk geçip de kendine geldiği zaman, o vahyi halka teblîğ buyururlar, herkes müstefid olur, halka bu türlü faydası olur, öyle olan hayrân, velfyyullahtır. Peygamberin vârisiyim ama diğer hayrânlar ki onlarda bu sıfat yoktur, onlara iltifât etmemelidir. Öyle hayrânlıklar cehldir, gaflettir veyahud sarâ ve divânelik eseridir. Böyle hayrânlara iltifat dalâlettir, faydasızdır. Gavvâs, deryâyâ herkese yarayacak kıymetli inci çıkarmak için dalar. Muhammed Mustafâ buyuruyorlar ki: "إذا أزهدهم في الدنيا و له" ²⁵¹ "منطق فاقتربوا منه" Bir kimse şüpheye girer, ilim okumamış kara câhil de olsa, o şüphe hakkında size birçok malûmât verilir ki yüzbinlerle ilim ve fen öğrenmiş kimse o malûmâtı veremez. Çünkü o şehri görmemiştir, nasıl haber versin, (s. 224) neyi gösterebilir. (Burada Mesnevî'nin metninden olmayan Fârisî bir metin vardır, okuyamadım). ²⁵²

Eğer bir kimse bütün ilimleri ve bütün san'atları öğrense de, Hudâ'yı bilmese ve görmese, kördür, câhildir. Cihânın hiçbir ilim ve san'atından behresi olmadığı halde, Hakk'ı görse ve bilse, onu her şey bil. Çünkü Hakk'tan başka bir şey kalmayacak, hep fânî olacaktır. Binâenaleyh bir kimse ki Hakk'ı görmedi ve bilmedi, onu "hiç" bil. Bir kimse ki Hakk'ı gördü ve bildi, onun bilişini ve görüşünü muhalled bil. Hazret-i Rasûl-i Ekrem ümmî değil miydi? Kimseden ilim ve edeb ve yazı öğrenmedi. ²⁵³ "الرحمان علم القرآن" mantuk-ı celîlince onun muallimi Hudâ'ydı. Şu halde iş, Hudâ'yı bulan, Hudâ'yı tutan ve O'nun rızâsıyla amel edendedir. Böyle olan zât, ebedü'lâbâd ve muhalleden kâimdir. Devletine zevâl yoktur.

(6359.) Muhammed Mustafâ buyurdu ki: "Yâ Rabbi! Hakkında olan hayretimi artır. Tâ ki Senin likân sebebiyle rahmetine nâil olayım.

²⁵⁰ Kaynağı bulunamadı.

²⁵¹ "Kardeşiniz dünyâyâ karşı zâhid olduğu zaman ona yaklaşıp/yakın olunuz.": Kaynağı bulunamadı.

²⁵² Eroğlu'nun okuyamadığı kısmın "گر با همه ای چو بی وی بی همه ای و بی همه ای چو با وی با هم ای" : *İntihânâme* (1376), s. 294 tercümesi: Hepsizlikle birlikte olduğunda bile, ey onlarsız gibi olan ve onlarsızken de onlarla gibi olan (?)

²⁵³ "Rahmân Kur'ân'ı öğretti": er-Rahmân 55/1.

6360. Hayreti dâima ve candan taleb ederdi. Çünkü hayret demek, kurbet demektir.

Her kimin hayreti daha ziyâde ise, Hakk'a olan kurbu daha ziyâdedir. Hayreti olmayan, kapı dışında kalmış demektir.

Dünyadaki hayrânlıkların çoğu cehlden ileri gelmektedir. Bu hayrânlar deli gibi serhoş ve sersemlerdir.

Kim ki Hakk'a kurbet yüzünden hayrândır, rûhlar ondan dâima ders alır.

6365. O, hayrete dûçar olduktan sonra hikmetten dem vurmaya, ledün ilminden bahsetmeye başlar.

Kur'ân-ı Kerim'in tebliği de hayretten sonra vâki olmamış mıydı? Hikmet incileri ondan sonra delinmemiş miydi?

Ondan sonra Kur'ân-ı Mübîn halka rehber oldu da onun beyânından ders aldılar.

Böyle olan hayretler baştan başa âgâhlıktır, her ne kadar zâhiren veleh ve hayret görünse de

Bil ki bu hayret velilere mahsûstur. Onlar bu hayrete dûçar olduktan sonra sana can bahşederler.

6370. Sâdik irâde ile onlara eş olursa da sözlerinden hikmet ilmi alırsın.

İlimleri canına rehber olur, sende onlar gibi dâima zinde kalırsın.

Varlık kuyusundan kurtulur, eflâke suud edersin. Melekler gibi, rûhun gıdâsı zikir olur.

Bu cehennem gibi olan tenden geçtiğin gibi, Hakk'ın visâli cennetinde mütene'im olursun.

Böyle bir hayrânı ara ki o Hâlık'ın hüsnüne hayrân olmuştur.

6375. Ondan başka hayretler cehldir, körlüktür. O hayretler hiç birşey ifâde etmez.

Kendi varlığından yok olmalısın. Çünkü seninle maksûdun arasında seddir, hâildir.

Yok olduğun zaman var olursun, müebbed kalırsın. Hak Taâlâ sana yokluktan bir varlık bahşeder ki

Onunla Hak'la kâim olur, hiçbir sûretle Hak'tan ayrı olmazsın.

Sultanın bendesi olsan da, Sübhân'ın nâibi ve tercümâmı olursun.

6380. İns, cin, iyi, kötü herkes, her şey senden ilerler. Cihânda senin sufrandan yerler.

Süleymân gibi âleme mâlik olursun. İsâ gibi feleğin başı üstüne çıkarsın.

Dünyâda her neyi istersen o olur. Sana gizli sırlar âşikâr olur.

Bir karınca: "Ey karıncalar, yuvanıza girin! Sizi Süleymân'ın askerleri tepelemesin" diye bağırmıştı.

Süleymân'ın askerleri geçid resmi yapıyor, atların tırnakları altında ezilmekten sakının"

(s. 225)

6385. Herkes yuvasına iltica etsin ki askerlerin tırnaklarından selâmet bulsun" dedi.

Karıncı gerçi Süleymân'ı biliyordu. Fakat karıncada o derin vukûf nerde ki

Süleymân'ın ahvâline tamâmen vâkîf olsun. Pâdişâhı ancak pâdişâh tanı.

Avâmın, velînin büyüklüğü hakkındaki ittlâi da böyledir (karıncanın vukûfu kadardır).

Onların evliyâyı anlayışını, karıncanın Süleymân'ı anlayışı kadar bil!

6390. Karıncanın bilgisi o müdhiş ilim deryâsından bir katre idi ki onunla atların tırnakları altında ezilmekten kurtuldu.

Bu kadcılık bilgi ile tırnak altında kalmaktan kurtuldu. Gönül ilmini nerden tahsîl edebilecek!

Gönül ilminin haddi pââyânı yoktur. Cenâb-ı Hak o ilmi dünyâda velîlerine tahsîs buyurdu.

Bu kitap, o iklimin, o ilmin şerhidir. Ben her ne kadar umûma hitâb ediyorsam da,

Cismi, can kesilen evliyâdan başkası bu beyândan o esrâra yol bulamaz.

6395. Böyle esrârı, merd-i Hak anlar. Nûru nûrdan başkası kabul etmez.

Nûr olmasa, göz ay yüzlü mahebûbların çehresini nasıl görebilir?

Semâdaki güneş, ay yıldızları, onların nakış ve sûretlerini gözü olan görür.

Bunun gibi, anâsır dünyâsının hâricindeki sûretleri de pâk olan ruh görür.

6400. Cenâb-ı Hak her kime kalb gözü bahşetmişse ancak onlara tecellî eder.

Türlü masnû'larının esrârlarını onlara seyrettirir.

O sırlar benim kitâbımda dercolunmuştur. Fakat onu her ârif anlayamaz.

O sırrın nerden geldiğini ehl-i diller anlar. O sırları anlamak bunların lâyıkıdır.

Eğerçi bu kitapda halk için de bir takım şeyler söylendi, cennet, cehennem şerhedildi,

6405. Naîmden, cehîmden bahsedildi, kerîmlerin, leîmlerin hâli anlatıldı.

Bunların fevkinde yüksek bahislerde îrâd edildi, can deryâsının nâdir incileri delindi,

O nâdir mevzû'ları da ehl-i diller alsın, elsiz, ağızsız bu nîmetlerden yesinler.

Öyle nevâdir ki ne gözler görmüş, ne kulaklar işitmiş, ne de hayâllerden geçmiştir.

Böyle devlet avâma nerden müyesser olacak! Zühal semâsına İsâ'dan başkası çıkabilir mi?

6410. Zühalden maksadım bu devreden felekteki Zühal değildir ki onun anâsır terkîbi fânîdir.

Belki o keyvândır ki bu keyvân onun emriyle ve onun aşkıyla döner, dolaşır.

Cân ikliminde âsmânlar vardır ki cihân âsmânları onların hükmi altındadır.

Gerçi İsâ feleğe zâhirî sûretiyle suûd etti, fakat mânen melek cinsindedi.

Rûhu, enbiyâ cihânında idi. Hak civârında mutlak nûr idi.

6415. Orada bizim semâmız bir saman çöpü, güneşimiz, ayımız bir zerre kadar kalır.

Enbiyânın cümlesi bir nûrdur. Cümlesi de sonunda orada zuhûr ederler (birleşirler).

Merdânın yeri işte o keyvândır. Bu serseriyâne dönüp dolaşan keyvân değil!

Bu keyvân muhakkak fânî olacaktır. Ne âsmân kalacak ne zemîn!

Ne sûretler kalır, ne ezdâd ne de e'dâd ... Hak'tan mâ-adâ bütün varlık yok olur.

(s. 226)

6420. Ancak Hakk'a âşinâ olan can kalır. O can ki ten kaydından kurtularak can deryâsında senâverlik eder.

Sünnete ittibâen üçüncü olarak tekrarladığım nasâyihlerimde, Hak'tan mülhem olduğum şeyler söylendi.

Tarîkatın erkânından bakiye kalmış olanlarda, Hakk'ın inâyetiyle bu üçüncü kısım da şerh ve izâh edildi.

Yüksek mevzûlara dâir olup da lisânen ifâdesi mümkün olan her şey

Bilâ- noksan üçüncü kitapda beyân edildi. [Ey tâlib, oku].²⁵⁴

6425. Tâ ki can menzillerinden hangisini istersen, suhûletle o tarafa yollanasın.

Tâ ki bezm-i Hudâ'dan elsiz, kadehsiz bâde içesin.

Sûret ehli mânevî olsun diye Mesnevî'de birçok mev'izeler îrâd olunduğu gibi,

Cihâtтан münezzehten olan Hak yolunda nasıl yürüneceği de söylenerek çok ince mevzûlara temas edildi.

Canlara can katan nükteler, remizler, gönül cezbeden sırlar ifşâ ve îzâh olundu.

6430. Tâ ki o ilimlerle perverdigâra eresin. Atâleti bırakıp faâliyete başlayasın.

Tâ ki o bâzardaki ticâretin altın ola! Cihetsiz cihete doğru pervâzedesin.

Küçüklerin işinden müstefid ola, büyüklerin yolunda, sür'atle yürüyesin.

Zikir ü fikirde meleklerle yoldaş olasın. Bütün düşüncelerin ecr ü sevâb kazanmak cihetine masrûf ola.

Zikir ü fikrin dâima Hak için ola. Hakk'ın vuslatından başka emelin bulunmaya!

6435. Ukbâ için dünyâyı terk edesin, dünyâ sevgisini tamâmen gönlünden çıkarasın.

Sözün, sohbetin dâima o âleme doğru ola... Böyle olursa işin yoluna girmiş olur.

Korku ve mihnetin emne mübeddel olur. Nerde olursan emniyet içinde bulunursun.

Her yerde muhâfızın Hudâ olur. Şevk ve muhabbet şarâbıyla müdâm mest olursun.

Bu ve bunun yüzlerce misline mazhar olursun. Sâki de, kadeh de, şarâb da sen olursun.

6440. Zâhir, bâtin her şey sen olursun. İyi bil ki senden başka bir şey kalmaz.

Âlemin hulâsası senin vücûdun olur. Herkesin emeli senden hâsil olur.

Bunu tafsîl edecek olursam uzun gider. Öyleyse gene sadede rücû' edelim.

Hallâk-ı cihân bu âlemden neşet eden halktan her birinin gönlüne bir şey koymuştur.

Her can, başka bir asıldan vücûda gelmiştir. Nihâyet kendi aslının yanında ye ralı.

6445. Hepsî geldikleri yere giderler. Her zümre kendi aslına rücû' eder.

Her ne kadar zâhirde hepsi de beşer sûretinde, nakışları, sûretleri aynı cinsten ise de

Onları mânen de müsâvî sanma! Gözün varsa canlarına bak (sûretlerini bırak).

“Ruh-ı vahyî” ile “ruh-ı rihî” yi tefrik et! Eğer bu yolun esrârına vâkıfsan.

“Ruh-ı vahyî” evliyânın; “ruh-ı rihî”, eşkiyânın cisimlerindeki rûhtur.

6450. “Ruh-ı rihî” hayvanların rûhudur ki böyle olan rûhlar muhakkak fânî olur.

Vahyî olan ruh ki mü'minlerin vücûdundaki rûhtur. Eğer ölürse, Mâdemki Hudâ'ya îmânı vardır,

²⁵⁴ Bkz. *İntihânâme* (1376), s. 296, b. 6599.

"المؤمنون لا يموتون...".²⁵⁵ mantûk-ı münîfince, onların dîn nûruyla münevver olan rûhları bâkî kalır.

Dünyâdan ahîrete naklolunurlar. Gönüllerinden dünyâ sevgisini çıkarıp atarlar.

Mü'minin cânı şüphesiz bâkî olur; münkirin cânı gibi fânî olmaz.
(s. 227)

Bu evden o eve gitmiş olur. Murâdına nâil olur. Memnûn ve şâdumân olarak Hak cânibine gider.

Halka bakıp da hepsini müsâvî sanma! Her ne kadar hepsi aynı anâsırdan mahlûk ise de...

Bil ki herbirinin rûhu başka başkadır. Kimi gedâ, kimi sultan gibidir.

Kimi bakır, kimi hâlis altın, kimi âdi taş, kimi la'î ve cevher gibidir.

Haşr, canlı insanlar içindir. Cansız olanlar (cemâd) için değildir.

6460. Hazret-i İfâ ölüyü diriltirdi. Fakat mezârda ölü yoksa,

Kime duâ okuyacak? O mükerrem ruh, abesle meşgûl olur mu?

Haşr gününde hayvanlara neşr yoktur. Hayvan gibi olan insanlara da yoktur.

Bilki halkın büyük kısmı hayvan gibidir. Onların cisimlerinde can yoktur.

Onların cânı, rihidir (hayvanîdir). Her ne kadar cana benzerse de "lâ şey"dir.

6465. Münkirin cânı da haşrolur, fakat lütuf için değil; kahr için.

Cehennemde cezâ çekmek için.

Münkirin cânı haşrı arzu eder mi ki dünyâda iken dünyâda ona inanmazdı.

Münkirin haşrini haşr sanma! Onlar cihânda hayvan cinsinden idiler.

Onların cânı, bu unsûrî terkîpten ibârettir, Hak nûruyla münevver değildir.

Onların rûhu, rihidir; vahyî değildir. O gibi can kanın buharından neş'et eder.

6470. Zeyt yağıyla yanan kandil gibi ki karanlık gece de evi aydınlatır.

Güneş doğunca, ziyâsı kalmaz.

Çünkü o nûr, sahte ve sun'î idi. Bundan dolayı güneşin doğuşuyla ma'zûl oldu.

Güneşin nûru yanında itibarı kalmadı. Gündüz olunca, varlığı yokluğu müsâvî oldu.

Güneşin nûru zâtîdir (kendindedir). Kandilde o kadar nûr nerde?

6475. Kandil, ziyâ menbâi değildir. Güneşin nûru gibi nerde parlayacak?

Bil ki hakîki tebliğ, Muhammed Mustafâ'dandır. O'ndan başkasında ciddiyet arama!

Yakînen bil ki Ahmed'in sözü, Hakk'ın sözüdür. O sözü can ü dilden kabûl eyle.

O'nun sözü ile yola gidersen, kuyuya düşsen de,

O seni kuyudan çıkarır, cennet-i a'lâya götürür.

6480. O'nun sözünü tut! Onunla amel et! Yüzünü halktan tarafa döndür.

Eğer bu hal üzere kalır, bundan dönmezsen, bil ki canın kurtuldu.

O pusudan ki helâk ve fesâd kaynağıdır. Dost görürsün fakat yaman düşmandır.

Dünyânın güzellikleri aldattıcıdır. Eğer tâlih varsa, o tarafa gitmezsin.

Ondan yüz çevir, Hakk'a firâr et! Canın varsa canından da kaç!

6485. Tâ ki ivaz olarak Hakk'tan bâkî can alâsın ve bâkî cihâna gidesin.

Orada ne ölüm var, ne fânî olmak. Oradaki bekâ, zevâlsizdir.

Onun şerhine nihâyet yoktur. Onun şerhinde lisân da ifâdede kâsırdır.

²⁵⁵ Kaynağı bulunamadı.

Onu, akl ve fehm nasıl ihâta edebilir ki kurb-i Hakk'a nihâyet yoktur.

Her canın Hakk'a kurbiyeti vardır. Fakat cenâb-ı Mustafâ'nın kurbu, diğer enbiyâyâ nerden müyesser olacak!

(s. 228) Seksen Dokuzuncu Makâle. 41 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 299] Şunu beyân edecektir: Sâliklerin ve vâsılların Hak Taâlâ'ya olan kurb dereceleri, müsâvî değildir. Nitekim Cenâb-ı Mevlânâ buyurmuştur:

أي بر سر بازارت صد خرقة بزنازي وزروي تو در عالم هر روي بدواري
هر در زخورشيدت گويان انا الحق هر گوشه چو منصوري آويخته بر دارد
این طرقة که از یک خم هر یک زمي مستند وين طرفه که از یک گل در هر قدمي خاري
از عقل گروهی ست بي عقل گروهی ست جز عاقل و لا یعقل قومي دگرند آري

Meâli: “Ya Rabbi! Senin bazarında yüz hırka, bir zünnar değerindedir. Âlemde Senin yüzünden herkes yüzünü bir duvara döndürmüştür. Senin güneşinin her zerresi “ene'l-Hak” diyor. Her köşede Mansûr gibi bir asılan var! Şurası gariptir ki hepsi bir küpten muhtelif şarâb içerek serhoşlardır. Bir gülden her ayağa başka türlü bir diken batmıştır. Bir kısmı akıldan serhoştur, bir kısmı akılsızlıktan. Evet bu âkil ve lâ ya ‘killeden başka mümtaz bir kavm vardır.”

İmdi, ayn-ı vuslatta vâsılların mütefâvit makamları vardır. Vasl cihetinden müsâvîdirler. Fakat makamât ve derecât itibâriyle muhtelifdirler. Nasıl ki dünyâda da hâl böyledir: Pâdişâhın birçok havâs ve makbûli bulunur. Fakat herbirinin pâdişâh yanında ayrı makamı ve mertebesi olur: Kimi a'lâ, kimi ednâ, kimi evsat...Nitekim Mevlânâ hazretleri vâsıl velî hakkında buyurmuşlardır.

گر تو نور حق شدي از شرق تا مغرب برو
زانکه مارا این صفت پرواي ان انوار نیست
ورتو سر حق بدانستي بدان سر باش یار
زانکه این اسرار خوي ان اسرار نیست

Meâli: “Eğer sen, şarkı, garbi tenvîr eden Nûr-ı Hak oldunsa, git! (mübârek olsun). Çünkü bizim bu sıfatımızdan dolayı o envâra ihtiyâcımız yoktur. Eğer sen Hakk'ın sırrına vâkıf oldunsa, onunla başbaşa kal. Çünkü bizim bu esrârımızın o esrârla alâkası yoktur (Bizde daha a'lâsı var).”

Diğer bir yerde de buyurmuştur ki:

جاتي که رو این سو کند بابایزید خو کند
یا در سنائی رو کند یا بو دهد عطار را

Meâli: Yüzünü bu tarafa döndüren can, Bâyezid'in huyunu iktibâs eder, yâhud Senâî'ye meyl eder, yâhud Attâr'a koku verir.”

Gene buyurmuşlardır ki:

حلاج اشارتکو از خلق بر دار آرد
ار شدي اسرار م زند دارم

Meâli: Hallâc, sırrını ifşâ etmesi yüzünden, halk tarafından ber-dâr edildi. Hallâc, benim esrârımın daha ağır olduğunu bilse ve esrârıma sarîh olarak vâkıf olsaydı, bizzât o da beni ber-dâr ederdi.

(s. 229)

6490. Her canın ale'd-derecât Hakk'a yakınlığı başka türlüdür. Kimi bal, kimi şeker gibi.

La'lin güneşe yakınlığı (güneşin nûrundan istifâdesi), altın mâdeninden ziyâdedir.

Yakut ile zümrüd de böyledir. Herbiri muhtelif derecelerde faydalanırlar.

Bağla bostanlar, meyvelerden herbiri güneşten derece derece istifâde ederler.

Güneşi yaratan Hâlık Taâlâ yanında da her canın mütefâvit kurb dereceleri vardır.

6495. Vuslat dereceleri sayılamaz derecede çok ve mütenevvidir. Hudâ herbirine başka türlü nazar etmiştir.

Her derece arasındaki fark, yerle gök arası kadardır. Pâk olan cânlar, onun nûru içinde seyredirler.

Her biri Bâyezid gibi, kurb cânibine olan seyrlerinde dâima terakkî ederler.

Bunun sırları vardır. Fakat müsaade yok ki söyleyeyim.

Çünkü evliyâ o sırra mahrem değildirler. Her ne kadar balık gibi o deryâda yaşarlarsa da,

6500. Cümlesi bilâ-hicâb Hakk'a vâsıl olmuşlarsa da, olmuş olacak herşeyi biliyorsa da,

Hepsi de Hakk'tan zinde ve her günleri Hakk'a mülâkatlar geçirse de...

Bu kadar azâmet ve ihtişâm, bu derece kurbet ve kudretleriyle

O esrârdan çok uzaktırlar, canlarına o tarafa geçmek için müsaade yoktur.

Hepsi de nûra gark olmuşlardır. Herkes bulunduğu mertebeyi , merâtibin müntehâsı zannederek hâlinden memnûn.

6505. Fakat o hâslar ki Hudâ'ya en yakınlarıdır. Cümlesi Hakk'ın matlûb ve mâşûklarıdır.

Evliyâ ve enbiyâ, onları ararlar. Dâima (iyânen) medh ü senâlarında bulunurlar.

Fakat onlar Yezdân'ın sırları olduğu için gizlidirler ve ezelden beri gizleneceklerdir.

Ey oğul! El üstünde el vardır. La'ide elmasın kıymeti nerden olacak?

Ayıışı güneş nûruyla kıyas edilebilir mi?

6510. El, ayak, baştan aldıkları emre göre hareket ederler. Ayın güneşten nûr aldığı gibi.

El ile ayakta da can eseri görülür, fakat canın başla olan alâkası bambaşkadır.

Baş yerinde buldukça, elin, ayağın kesilmesiyle kimse ölmez.

Öyleyse bil ki hayâtın mahvı baştır. Hudâ['ya] böyle başla kulluk et!

Rükûda, sücûdda Hudâ'yı zikir eyle! Tâ ki O'ndan devamlı lütuflara nâil olasın.

6515. Canın yardımcısı, Hakk'ın inâyetleridir. Cân da ten de o inâyetlerin eseridir.

Ölmüş olan rûhun, ondan zindelik kesbeder. Ve zindelik pâyendelik demektir.

Cân ne kadar zinde ise de, o sermedî ve müebbed zindelik yanında

Ulu sayılır. Çünkü o zindelik bunun fevkindedir.

Bir çocuk ki kendi aklına göre, az çok bir şeyler bilir.

6520. Fakat bir âkile nisbet edince, onun birşeyden haberi olmadığını anlarsın.

Hakîkattir ki onun, âkilin bilgilerinden haberi yoktur.

Her ne kadar orada kendine göre birşeyler biliyor, görüyorsa da sen onu câhil ve kör sanırsın.

Ölü tabiri nisbetledir. Çocuk âkil gibi nerde rehber olacak!

Bir âkilin aklî diğerininkinden zayıf olursa, onu ötekine nisbet edince ölü sayarsın.

(s. 230)

6525. Nisbeten toprakta haberdârdır. Çünkü su ve havadan müteessir oluyor.

İyi, kötü her ne isen, ektiğin mahsûlü besliyor.

Gülü beslediği gibi, dikenini de besliyor. Arpayı, buğdayı yetiştiriyor.

Ondan buğday verirsen buğday, arpa verirsen arpa alıyorsun.

Her işi vâkıfâne yapıyor. Yaptığı şeyler kimsenin elinden gelmez.

6530. Toprak, hava, su ve ateş bizden habersizlerse de, Hudâ'dan haberdârdırlar.

Doksanıncı Makâle. 45 Beyttir.

"²⁵⁶ . . . أو إن من شيء إلا يسبح بحمده. " [Fa. 1376, s. 301] Cenâb-ı Hak buyuruyor ki: "Hiçbir şey yoktur ki Allah'ı tesbih ve tahmid ile meşgûl bulunmasın. Fakat siz onların tesbihlerini anlamazsınız."

Yerde, gökte bulunan sûrî, mânevî herşey beni tesbîh ederler. Ben ki onların Rabbi'yim. Fakat halkta bunların tesbîhini işidecek kulak yoktur. Halbuki bütün eşyâ Hak'tan haberdârdır. Onların sözlerini işitmiyorsan işlerine bak da âgâhliklarını anla! Zemin ve âsmânın dönmesinden dört mevsim husûle geliyor, güneşten, aydan, yıldızlardan halka, birbirine benzemeden yüzbinlerce fayda erişiyor.

Kış, geceye benzer. İnsanın dil, göz, kulak, el, ayak gibi gündüzün faaliyetlerinden yorulup bî-tâb düşen eczâ-yı vücûdu gece olunca dinlenir. Sabahleyin yorgunlukları zâil olan her a'zâ, yeniden faaliyete başlar. Kış mevsimi gelince de ağaçlar, yazdan zâyi' olan kuvvetlerini telâfiye çalışır, mâyedâr olan gönüllerine yeniden kuvvet ve isti'dâd gelir. Gıdalarını tedârik ederler. Tarâvetlerini tamâmen kaybederek kurumuş zannolunan nebâtât, ilkbahârda yeni bir neşe ile uyanırlar.

Süt emen çocuğun hâli gibi ki meme dinlensin, annesi yemek yiyerek süt peydâ etsin diye onu bir müddet memeden ayırırlar. Çocuk acıktığı zaman memeyi yeniden ağzına koyarlar. Bunun gibi her çocuk bir hikmetle vücûda gelir ve kemâle erer.

Her ne kadar zemîn ve âsmân nâtık değıller, zâhir diliyle ifâdeye kudretleri yoksa da, işlemekte oldukları hikmet ve ibretle dolu işlerinden bilmek gerekir ki bunlar gâfil değıldirler. Çünkü her yaptıkları iş yerinde ve hikmete muvâfıktır. Dilsiz bir şahısın dilinden anlamazsın, fakat işindeki iktidâr ve mahâretini görerek aklının derece-i kemâlde olduğuna kat'î olarak hükmedersin.

(6531.) Cenâb-ı Hak buyurmuyor mu ki: "Herşey Hâlık'ı tesbîh eder. Fakat siz onların tesbihlerini anlamazsınız.

Bütün eşyâ müsebbihtir. Hepsi de Hakk'ın emirlerini ifâyla me'mûr ve mükelleftir.

Hepsi de bilâ-şek Hudâ'dan, enbiyâdan, evliyâdan haberdârdırlar.

Bundan dolayı vâkıf-ı esrâr olan Mevlânâ hazretleri her yerde namâz kılardı.

6535. Sonra dedi: "Her yerde namâz kıldığım onun içindir ki (s. 231)

O yerler kıyâmet gününde benim namâzıma şahid olsunlar."

Nitekim haşr gününde dil, el, ayak (bütün a'zâ)

Orada şehâdet edeceklerdir.²⁵⁷ Demek ki hepsi burada bizim hallerimizden haberdârdırlar.

Yer, gök, deniz, taş, toprak, âlemi bütün eczâsı haberdârdırlar.

6540. İmdi yakînen bilindi ki ayaklarımızın altındaki toprak da haberdârdır.

Kârun'u altında gömen toprak, Mûsâ'nın emriyle hareket etmişti.

²⁵⁶ "O'nu övgü ile tesbih etmeyen hiç birşey yoktur." : el-İsrâ 17/44.

²⁵⁷ Bkz. en-Nûr 24/24.

Her Peygamber'den böyle (cemâdın müdrük olduğunu gösteren) mucizeler zuhûra gelmiştir (Dindarsan inan).

Cümle eşyâyı Hakk'tan haberdâr bil! Cümlesi Hakk'tan aldıkları emirle hareket eder.

Devr-i Âdem'den beri devam eden bu hâlinin sayısız misalleri vardır.

6545. Her cemâdda âgâhlık görüldü. Fesâd ehli onların âgâhlığıyla helâk oldu.

İm'ânla baktığın zaman hayır, şer bütün eşyâda.

Herbirinde bir türlü âgâhlık görürsün ki bir ilim birine, bir diğeri de diğeri mahsûstur.

Bu, tâatla keşfolunur, akıl ile değil. Kendi aklını bırakmak lâzım.

Tâ ki cümle eşyânın âgâh olduğunu ve cümlesinin de zikrullahta bulunduğu göresin.

6550. Âleme bir bak! Yer, gök, hilkatlarından beri dönüyor ve kıyâmete kadar dönecektir.

Dönüşleri de serseriyâne değil, âkilânedir (intizâm içinde). Hakk'ın emriyle, sekînet ve vakârla dönerler.

Dört mevsimin herbiri bir türlü faydayı müstemildir. Nef'leri de halka âiddir.

Bütün nîmetler onların bilerek ve anlayarak dönmelerinden (teâkubundan) vücûda geliyor.

Yaz faslı meyve ve mahsûlleri yetiştiriyor. Kış mevsimi suları artırıyor.

6555. Ağaçların, otların köklerine gizli yollardan gizli kuvvetler gönderiyor.

Karanlık gece, seni rahat rahat uyudarak yorulmuş a'sâb ve hislerine yeniden kuvvet veriyor.

Bu sûretle zindeleşen vücûdun, sabahleyin neş'e ve tâze kuvvetle faâliyete geçerek gıdânı, kısmetini te'min ediyor.

Gündüzki kuvvetin geceden geliyor. Herne kadar hakîkatte herşey Allah'tan geliyorsa da,

Onlar da bizim gibi zâhirî sebeplerdir. Herbirinin dünyâda bir nev' hüküm ve tasarrufu vardır.

6560. Cenâb-ı Hakîm, dünyâda herkese bir türlü iş gösteriyor: Kimi terzi, kimi kunduracı...

Bunun gibi, fusûl-ı erbaayı, gece ile gündüzü de bizim için birer sebep kılmıştır.

Tâ ki herbiri bizim için ayrı bir iş göre, yükselte ve alçalta.

Herbiri husûsî bir işle meşguldur ki diğerlerinin ondan haberleri yok.

Şüphe yok ki iyi, kötü, kuru, yaş, âlemin bütün eczâsı

6565. Câmidi, nâmisi, beşeri, hayvanı, cümlesi birer işle meşgûl ve ne yaptıklarından haberdârdırlar.

Birinin yaptığı işten diğerinin haberi yoktur. Fakat her biri yaptıkları işleri kusursuz yapar.

Hepsi kendi işinin üstâdi ve mükemmel sûrette o işin ehlidir.

Âlemdeki hareket ve faâliyyetin cümlesi bir fayda vücûda getirir. Dünyâ sofrası ondan dolayı nîmetlerle doludur.

Hareket kendi yerinde iyidir. Hepsi kendi mevkiinde makbûldür.

6570.²⁵⁸

²⁵⁸ Eksik olan kısmın (هست دانا چون ازو آمد چنین) bkz. Fa. 1376, s. 303, b. 6746) tercümesi: "Dil ile demese de yakinen bil ki, ondan böyle bir şey geldiğine göre, o bilgidir."

(s. 232)

Onun işleri her zaman faydalıdır. Herkes onlardan kâr görür, zarar görmez.

Hülâsa, âlemi de âkiler gibi müdrük bil! İşe bak, lisâna bakma!

Bu takrîrimizden gene kurbun nüktelerine ve tefsîrimize devam edelim.

Bütün eşyâ Hakk'ın nûruyla zinde olmakla beraber her canın Hudâ'ya derecesi kurbu, ayrı bir had dâhilindedir.

6575. Ve herbirinin hayâtı başka türlüdür. El, ayak, başa nerde benzeyecek!

Doksanbirinci Makâle. 85 Beyttir.

[**Fa. 1376, s. 303**] Şunu beyân edecektir: Hak Taâlâ Hazretleri rûhu yarattı ve ona bir hâssa bahşetti. Onunla vücûdun bütün eczâsını besleyor. Herbirini kendi yerinde diri tutuyor. Fakat rûhta o kudret yoktur ki âliyi sâfil, sâfili âlî etsin. Bu kudret Hak Taâlâ'ya mahsûstur. *تعز من تشاء وتذل من تشاء بيدك الخير إنك على كل شيء قدير* : Sen, dilediğin kimseyi azîz, dilediğini zelîl edersin. [Hayır,] şer Senin elindedir. Muhakkak ki Sen, herşeye kâdirsin.²⁵⁹

(6576.) Her vücûdun, gerek ulvî, gerek süflî, bütün a'zâsı candan hayât buluyor, canla yaşamıyor mu?

Herbirine candan başka bir atıyye erişiyor, başın aldığı, el, ayak alamıyor.

Beden eczâsının eczâsı da baştan ayağa kadar candan aldığı hayâtla yaşıyor.

Elifbâ harfleri, muhtelif olan eczâ-yı vücûd, hep bir candan zindedir.

6580. A'lâ, esfel, evsat bütün a'zâyı baştan ayağa kadar gözden geçir.

Cihânda bu türlü ibretlere bak! Yerin göğün Hak'tan zinde olduğunu gör!

Herbiri O'ndan birer sûretle sûretleniyor. Aylar, yıldızlar O'ndan nurlanıyor.

Arş, ferş, a'lâ, esfel, hayır, şer hep O'nun atıyyeleriyle yaşıyor.

Vücûdun hayâtı candan olduğu gibi, âlemin hayâtı da Bâri-i Taâlâ'dandır.

6585. Hâlık Taâlâ Hazretleri bütün eşyâda tebdîl ve tasarruf kudretini hâizdir.

Hak'tan başka sende bir kudret, tebdîl kudreti yoktur.

Hudâ istese âlî bir cüz'ü sâfil, sâfil bir cüz'ü de âlî eder.

Ne isterse onu yapmaya muktedirdir. "Ol" derse olur. Semâyı direksiz durdurur.

Dünyâyı su üzerinde yüzdürür. Toprakta sayısız, türlü nîmetler çıkarır.

6590. Yaptığı işlere herkes hayrândır. Yalnızdır, yâri, yardımcı yoktur.

Yardımcıya ihtiyacı yoktur. İstedğini kendi yapar. İsterse semâyâ çıkarır, isterse yerin dibine geçirir.

Bir avuç toprağı arşa çıkarır. Meleklerin serverini (iblisi) ferşe indirir.

Onun yanına acz ü meskenetten başka bir şeyle (ucb ve gururla) gitme! Edeble yürü! Oraya buraya koşma!

Bu huzûrda eşek gibi gâfil bulunma! O'nu cenâb-ı Halîl gibi (istidlâl yoluyla) ara ki âfillerden olmayasın.

6595. Makbûl olmak için kulluk et! O'ndan başka dehâlet edecek hangi dergâh var?

Hakk'a âşik olursan Hak senin olur. Sen O'nun olunca, O da senin olur.

(s. 233)

O olmaya muktedirsin. Kalk, dâima O'nu gör, kendini görme!

Bu benlik sana düşmandır. Yolunu kesendir. Ona buna kılıç çekme, kendini öldür.

²⁵⁹ Âl-i İmrân 3/26.

İyi bil ki kendinden başka düşmanın yoktur. Yiğit isen kendi düşmanını öldür.

6600. Tâ ki Hak yolunda düşmansız (emniyetle) gidesin. Rehzene tesâdüf etmeden Hakk'ın dergâhına erişesin.

Ey yolcu, düşman sağ oldukça o yolda selâmet yoktur. Bocalayıp durma!

Düşmanın başını koparmadıkça emîn olamazsın. Durmadan onu öldürmeye gayret et!

Asıl iş o iştir. Başkaları abesle iştiğâldir. Temizlen ki pislikten kurtulasın.

Habîs de hades de nefs-i emmâredir. Onu[n] vücûdu, yolunu kapatmış bir duvar gibidir.

6605. Seddi aradan kaldırdığın gibi bil ki o tarafa ırmak gibi akmaya başladın.

Senin bu ırmağın o deryâyâya doğru akar. Yüzündeki bu iki göz (baş gözün), o yüzü görmez.

Bil ki O'nun yüzü senin yüzün olur. Irmak deryâyâya karışınca, deryâ olur.

Vahdette cüst ü cû (taleb) kalmaz. Oraya Hak'tan başkası sığamaz.

Şerîksiz, muînsiz yalnız O'dur. Cümle eşyâ O'nu tahmîd ederler.

6610. Bu cihân da o cihân da O'ndan diridir. Herşey O'nu senâ edip derler: "Herşey Sensin.

Bizim varlığımız da Senin atıyyelerin cümlesindedir. Herkesin cânı, ihyânla diridir.

Şüphesiz Evvel ve Âhir Sen'sin. Ey dîn-i mübînin sabahı! Zâhir ve bâtın da Sen'sin!

Ey kendini masnû'unda gösteren Rabbimiz, masnû'unda hüveydâsın.

Senden başka mevcûd olmayınca, bütün işlerin senin olur (ef'âlinde de teferrüd edersin).

6615. Her ne dilersen yaparsın, yap! Göklerde ve yerlerdeki masnûât,

Ne var ne yok hep senin emr ü irâdenle vücûda gelmektedir. O halde iyi kötü amellerimiz üzerinde tevakkuf etme, geç!

Nev nev anladık, amelden fârîğ olduk! Fa'âl yalnız sen olunca, biz kendimizi salıverdik. İşlerimizi sana tevfiז ettik.

Lütfundan herkese merhamet ediyorsun. Ey gani rahmetini artır (geniş tut)!

Cümlemiz bu rahat içinde hûş-hâl ve nîmetlerinin şâkiriyiz ve sana candan minnettâriz.

6620. Senden, ihsân ve keremden başka bir şey sâdır olmaz. Bu yolda senden zahmet gelmez.

Zahmetsiz rahmet, senin atâyandır. Bu neş'eler hep o şarâbın zevkidir.

Ya Rabbi! Atıyyelerini artır, arkasını kesme! Nûrunu herkesin üzerine doğdur!

Mâdemki duâ Sen'dendir (Senin ilhâmındır), icâbeti de Sen'den olsun. Âlemde yegâne pâdişâh Sen'sin. Şâhâne lütufları da Sen'den bekleriz.

Kötülere havâle ettiğın kahr sopası da lütuf yüzündendir; buğz ve adâvet yüzünden değil.

6625. Kötüler o lütuflardan kahr görüyors bu, zehri kestirmek için verilen tiryâk kabîlindedir.

Hakk'ın işini anlamak nasıl mümkün olur ki O kahırdan da uzaktır vehimden de...

Hulâsa olarak bil ki: Hak'tan her ne gelirse fenâ değildir, hep iyidir.

Belki fenâyâ iyi bir nazar atfedecek olursa, keremiyle o da iyi olur.

Düşmanlar üzerinde tecellî eden o lütf, bizdeki aybları da giderecektir.

(s. 234)

6630. Herkes hakkında lütfkârlığını gösteriyor ki keremine nihâyet olmadığı bilinsin.

Güneş gibi meydana çıkararak şüphe kalmasın ki ay ile güneş de o keremden hissedârdırlar.

O'nu gördüğün zaman gayrı göremezsin. Gayrı nâmına ne varsa hep yok olur.

Hakk'ın sun'una bakarak hayrân ol! Tâ ki O'nun cûdundan, îsârından hissemend olasın.

Kimin hayreti ziyâde ise, nasîbi de ziyâdedir. O yol hûş-yârlıkla kestirilemez.

6635. Bunu bil ki kurbet, hayrettedir. Aklını bırak ki sana müncele olsun.

O bâkî nûr ki zevâlî yoktur. Menbaî Zü'l-Cemâlin güneşidir.

O güneşin nûru, a'lâdan esfele seni de şereflendirmek için aksetmiştir.

Öyleyse kendini görme nûru gör! Tâ ki Hudâ'nın nûruyle parlaya ve teâlî edesin.

Bütün güzel san'atlar Hakk'ın nûrudur. Böyle nûrlar o huzûrdan ayrılır mı?

6640. O nûrlar Zât-i Pâk'e muttasıldır. Yere düşen güneş nûrunun güneşe ittisâli gibi.

Güneş nûru evleri bir müddet tenvîr ederse de u nûru evin kendinden sanma!

Bu azdan çoğa intikâl et de asıl nûru menbaından (Hudâ'dan) al!

Mâdemki Hakk'ın vasıflarıyla dolusun, uyan! Yüzünü Hakk'tan döndür.

Dünyâdan nefret eyle!

Irmak suyundan bir miktârı toprak bardağa girmekle toprak olmaz. O suya kimse bardak veya toprak demez.

6645. Az da olsa o su gene sudur (ırmağın aynıdır). Bu, bedîhîdir, şüphe götürmez.

Cenâb-ı Hak her sıfattan sana azar azar ihsân etmiştir. Kendi evsâfına nihâyet yoksa da.

Bu azdan çoğa intikâl ederek ziyâdesini iste. Tâ ki maksûduna nâil olasın.

Hudâ'nın bütün evsâfi sende mevcûttur. Birer birer yukarıdan aşağıya inmiştir.

Tâ ki seni bu pestiden kurtarıp bâlâya çıkarsın. Merdivensiz olarak Lâ-mekâna suûd edesin.

6650. Her kim bu dakîkadan âgâh olduysa âlim odur. Bu vücûdun Hakk'ın vasıflarıyla dolu olduğunu görmüştür.

Bundan haberdâr olmayan, cemâddir. İçinde yüzdüğü nûrdan haberi yok.

Güneşle ziyâlandığı halde güneşten haberi olmayan duvarlar gibi.

Evler güneşten, kandilden ziyâlanır. Fakat evlerin her ikisinden de haberi yoktur.

Evler bunlardan haberdâr değildir. Ölünün güneşten ve kandilden ne haberi olur.

6655. Fakat o ev ki nûrun nereden geldiğini biliyor. Eğer nazar ehli ise, o evi Hakk'ın nûru bil!

O, ev görünür ama ev değildir. Ona ev diye bakma. O hidâyet nûrudur.

Böyle evde Hudâ'yı gör! Bu toprak vücûdunu bırak da ondan ruh al!

Cenâb-ı Hak buyurdu ki: Benim yerim gönüllerdedir. Yüzümü merdânın gönüllerinden gösteririm.

Beni ararsanız oraya gidin! Ehl-i dil arayın, ona meyl edin!

Tâ ki beni ondan bulasınız. Zîrâ ben dâima onun gönlünde yer tutarım.²⁶⁰

Doksanikinci Makâle. 76 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 307] Şunu beyân edecektir: Hak Taâlâ Hazretleri, Mûsâ Aleyhisselâm'a ateşten bir ağaç sûretinden nidâ etti ki: "Ben Hudâ'yım! Yâ Mûsâ elinde tuttuğun nedir?". Mûsâ Aleyhisselâm cevab verdi: (s. 235) "Benim asâmdır ki ona dayanırım ve koyunlarımı onunla güderim. Gerek Mûsâ Aleyhisselâm nezdinde, gerekse bütün âlem nezdinde müsellemdir ki nidâ eden Allah idi. Bunu kimse istib'âd etmedi. Ateş, ki dört unsurdan biridir. Cenâb-ı Hakk'ın ateşten nidâsı kabul olunuyor da, ateş, hava, su, topraktan ibâret olan dört unsurdan başka akıl, î mân vesaire meâni kendisinde mevcûd olan²⁶¹ "ولقد كرمنا . . ." tevcih-i sübhânisiyle mükerrer olan ve ateş, eczâ-yı terkîbinin bir cüz'ü olan insanın sûretinden nidâsı neden kabul olunmasın? Bunu bir misâl ile tenvîr edelim: Bir pâdişâh, sarayın damından: "Ben pâdişâhım!" diye nidâ etse, bundan kimse şüphe etmez. Çünkü herkes bilir ki o âlî saray onun meskenidir. Ve şüphe etmezler ki bu nidâ yerinden geliyor.

Mansûr-ı Hallâc'ı bî-günah olarak astılar. Onun ilmi, akli herkesinkinden ziyâde idi. Onan Allah'lık davası nasıl hâtıra gelebilirdi! "أنا الحق"ene'l-Hak nidâsı ondan değil, Allah'tan geliyordu.

Kur'ân'ı Hazret-i Muhammed'in dilinden işitenlerin itikâdı budur ki o, Allah'ın kelâmıdır. "Muhammed'in kelâmı" diyenler kâfir olur.

Şu halde Mansûr'un dili bir defa "أنا الحق"ene'l-Hak derse, onu nerden Hakk'ın kelâmı bilmezler?

Her kimin cânı Elest Ahdi'nde bulunmuş ise, Hudâ'nın âvâzını tanır. Her kimin cânı bî-gâne ise, o sesi tanımaz.

(6661.) Cenâb-ı Yezdân, Mûsâ Aleyhisselâm'a ateşin ağaçtan nidâ edip Mûsâ işidmedi mi?

Kendisine Hakk'ın rahmetinden hesapsız vasâyâ, sayısız esrâr zuhûr etmedi mi?

"Yâ Mûsâ! Ben senin Rabbinim!" nidâsı ateşten geldi ve bunu herkes kabul etti ve inkâr eden olmadı.

Eğer aynı söz bir insandan zuhûr ederse, bunu inkâr eden, iz'ânsızlık eder.

6665. Hudâ, kendini insandan gösterirse, neden acemilik edip inanmazsın.

Ağaçtan zuhûr eden Hakk'ın kendini insandan göstermesi, akla daha mülâyim gelmez mi? Ki masnûâtın en büyüğü, en bedîidir.

Hudâ,²⁶² "ولقد كرمنا . . ." tacını onun başına koydu. Melekleri ona secde ettirdi.

Eğer o, meleklerden âlî olmasaydı, meleklerin mescûdu olur muydu?

Âdem, Cenâb-ı Hakk'a meleklerden daha yakındır. O Âdem ki Hak'tan inâyet-i mahsûsaya nâil oldu.

6670. O iki cihânın hülâsası, Hakk'a bilmeden yakın olandır.

O, Yezdân'ın sırrıdır. Onun için gizlidir. Meleklerin ona yaklaşması mümkün değildir.

Ona teslim ol, inkârdan geç ki inkârın yüzünden merdûd olmayasın.

Pâdişâh, bir harâbeden veya külhandan nidâ etse,

Dese ki: "Ben pâdişâhım! Emrime her kim itâat etmezse boynunu vururum. "

²⁶⁰ "Müminin kalbi Allah'ın arşıdır" (mevzu' hadîs: Aclûnî, II,100) telmîh vardır.

²⁶¹ " mükerrer kıldık": el-İsrâ 17/70

²⁶² " . . . mükerrer kıldık": el-İsrâ 17/70

6675. Herkes: “Böyle yerde pâdişâh ne gezer?” diyerek onu istihfafla karşılar, inanmaz.

Eğer bu nidâyı sarayın balkonundan ederse, ona inanmamak hamakat olur.

Çünkü: “Böyle bir iddia, öyle âlî bir makama yakışır” diyerek kimse istib‘âd etmez.

(s. 236)

Ahmaklar Mansûr’u suçsuz yere astılar, kanını haksız yere döktüler.

Hak kendi kelâmını onun dilinden ileri sürdü. Ahmaklar onu Mansûr’un sözü zannederek cefâ ettiler.

6680. Mansûr arada yoktu. Onun lisânından söyleyen Hak’dı. O söz Hakk’ın sözüydü.

Hakk’ın kelâmı olan Kur’ân da Muhammed Mustafâ’nın lisânından sudûr etmedi mi?

Hak Taâlâ Mansûr’un dilinden: “Ben yerin göğün Hâlık’yım” derse.

Sen neden körlük ederek onu uzak görürsün de hayırsızlar gibi ipe çekersin.

Anlaşıyor ki Hâlık’dan haberin yok. O’nun sırrına âgâh değilsin.

6685. Çünkü sen şâhın yüzünü hiç görmemişsin. Sesini nerden tanıyacaksın.

Âdem’in anâsır terkîbi, ki su, toprak, ateş, havadır, bunlardan başka onda ruh, akıl gibi meziyyetler de vardır.

Ateş, insanı terkîbeden dört unsurdan biridir. Kül, kendi cüzünden de aşağı değil ya!

Ahmakların işi aksine ve fenâ olduğundan cümlesi de matrûd ve merdûddurlar.

“Ateşe bakma!”, ateşten, “Yâ Mûsâ!” diye nidâ eden Zât-ı Kibriyâ’ya bak!

6690. Bir şahıs ki hilkatî daha büyük, rütbesi ateşten daha âlidir.

O nidânın böyle bir şahıstan sudûrunu kabûl etmek evlâ ve daha makûl oluyor; çünkü o iki cihânda mükerremdir.

Öyle vücûdu sen yalnız vücûd sanma! Çünkü o vücûd Hak’la kâimdir.

Hep O’dur. O’nu sıkı tut! Tâ ki onun atâsıyla sırta vâkıf olasın.

Hakk’ın işleri ondan zuhûra gelir. Deryânın işini destî yapabilir mi?

6695. Merd-i Hudâ deryâya, halk destîye benzer. Destideki su da inci tekevvün edebilir mi?

Kameri Peygamber’den başka kim ikiye bölebilir? Beşerin kudreti ona kifâyet etmez.

Ölüyü İsâ’dan başka kim diriltebilir? Hâlık’ın işini kul görebilir mi?

Asânın ejderha olması Mûsâ’nın mucizesidir. Yed-i Beyzâ’dan nûrlar gösteren de odur.

Ateşi gülzâra çevirmek İbrâhim’in, âlemi tûfâna boğmak Nûh’un mucizesi değil miydi?

6700. Hak Taâlâ Hazretleri ins ile cinni, nûruyla ihyâ etmek kastıyla, dünyâda herşeyde cilve-nümâ olmuştur.

Onlardan dîn erbâbı, onlardan böyle yüzbinlerce mucize görmüştür.

Enbiyâ ve evliyâdan, o şeref ve yüksek mevki sâhibi sultanlardan,

Gerek mü’min, gerek kâfir, lâ yuadd ve gün gibi âşikâr mucizeler, kerâmetler görmüşlerdir.

Hakk’ın eltâfıyla herbirinden sudûr eden bu hârikalar, bu acîbeler saymakla tükenmez.

6705. İnsan bu hârikaları vücûda getirmekten âcizdir. Bunların cümlesi o büyük kudretin eseridir.

Enbiyâ ve evliyâdan zuhûr eden bu hârikalar, şüphesiz Hak'tan sudûr etmiştir.

Çünkü onlar Hakk'ın âletleridir. Bu işler hep O'nun eseridir. O gösteriyor.

Bizim bu sözlerimiz hakkında iyi teemmül et! Tâ ki bizim esrârımıza muttâlî olasın.

O yüzü bilâ-hicâb seyredesin. Melekler gibi semâda uçasın.

6710. Her kim bu husûsta cehd etti ve ciddiyet gösterdiyse, göreceğini gördü ve türlü kazançlara erişti.

Onun gözü, Allah'ın nûruyla görür oldu. Canın bütün esrârına vâkıf oldu.

Eşyâyı olduğu gibi gördü. Herşeyin hakikati nazarında tecellî etti.

(s. 237)

Haydar-ı kerrâr²⁶³ "أرني الأشياء كما هي" : "Bana herşeyi olduğu gibi göster" diye duâ etti.

O dîn ulusu Hak'tan o nazarı isterdi ki ona karşı bir şey mestûr kalmasın.

6715. Herşeyi ikiliksiz görsün. Her iki cihânda Hak'tan başkasını görmesin.

Sen, ben ve senlikten kurtulduğun zaman ikilik kalmaz. Hak görür, Hak bilir, herşeyi senden bilâ-hicâb gören Hakk'ın nûru olur.

Senden ikilik gidince Vâhid olursun. Herşeyi Hak gibi bulursun.

Eğer aklın varsa bunu anla ki bu anlayış seni endişeden kurtarsın.

6720. Tâ ki bekâ cihânında şâdân ve kâmrân olursun.

Böyle kimse bulunduğunda ona bende ol! Ondan hayât al!

O, bu benlikten kurtulmuştur. Canının iyi, kötü ile alakası kalmamıştır.

Onun cânı zulmetten kurtulup nurlanmıştır. Cân suyu, destiden deryâyâ akmıştır.

O, mânen Hudâ ile birleşmiştir. Eğer bu yola gideceksen ona yoldaş ol!

6725. Onu görmeyi, Hakk'ı görme bil! Çünkü Hakk'ın sırları tamâmen onda zâhir olmuştur.

Onun şahsı âlettir. Hudâ herşeyi o sûretten izhâr eder.

Âlet iyi kötü ne yaparsa, hakîkatte cümlesi Hak'tandır.

Merd-i Hudâ, aşk-ı Hak'da fânî olunca, onu Hudâ'dan bir lahza ayrı görme!

Nasıl ki can tenledir, tenden ayrı değildir, Hudâ da velîsiyle öyledir.

6730. Bu âlemde ten candan aldığı hayâtla oraya buraya gider gelir.

Enbiyâ ve evliyânın canları da Hak'tır. Bunu iyi bil, şüphe etme!

Onların seyri, Hakk'ın seyridir. Çünkü o dîn pişvâları Hak'tan aldıkları ruh ile zindedirler.

Merdânın hallerini şerhin nihâyeti yoktur. Çünkü kudretlerinin menbaı, Kâdir'in kudretidir.

Hak Taâlâ kudretini onlardan gösteriyor. Sözlerini o ağızlardan söylüyor.

6735. O zümre bilâ-şek Hakk'ın mazharlarıdır. Hakk'a giden yolu onlar gösterir.

O merdânın yanında sen, çocuk gibisin. Bundan dolayı o Kibriyâ hakkında vukûfun yoktur.

Doksanüçüncü Makâle. 102 Beyttir.

[Fa. 1376, s. 310] Şunu beyân edecektir ki: Çocuğu, büyüsün ve boy bos sâhibi olsun diye sütle ve sâir nîmetlerle beslerler. Büyüdükçe âlemin ahvâline ittılâi artar.

²⁶³ Kaynağı bulunamadı.

Dîn ki esâs odur ve insanın yaradılışından bizzât maksûddur. Şu halde onu da kendine lâıyk olan gıdâlarla beslemek, nemâlandırmak, kuvvetlendirmek lâzım.

Dînin taâmı zikirdir, namâzdır, Hakk'a ihlâs ile kulluk etmektir. Şüphesizdir ki dîn bu türlü gıdâlarla beslenirse büyür, kuvvetlenir, sâhibini enbiyâ ve evliyâ âlemine eriştirir ve onların esrârına mahrem kılar. Kur'ân-ı Kerîm'de: "من يطيع الله والرسول فأولئك مع الذين أنعم الله عليهم من النبيين والصديقين والشهداء والصالحين وحسن أولئك رفيقا" buyrulmuştur.²⁶⁴

Meâlî kerîmi: "Allah'a ve Rasûle itâat eden kimseler, Allah'ın in'âmına mazhar olan nebîler, siddikler, (s. 238) şehidler ve sâlihlerle beraber haşrolunurlar. Onlar ne güzel arkadaşlardır."

Bu mânâyı îzâh eden başka bir misâl: Zâhiren otlarda, ilaçlarda, müşhil hablarında kabz, def'-i safra ve def'-i balğam gibi hâssâlardan biri mahsûs değildir. Her ilacın hâssa ve te'sîri tecrübe ile anlaşıldı. Meselâ şarâbın serhoş edeceğini kim bilirdi. Tecrübe ile anlaşıldı ki onlar ne vakit tenâvül edilirse aynı hâssiyetleri gösteriyor. Henüz malûm olmayan hâssiyetler de zaman geçtikçe meydana çıkar. Arpa, buğday, ekmek, ağaç yetiştirmek hep tecrübe mahsûlüdür.

Hak Taâlâ Hazretleri zikirde, namâzda, tâatte, ihlâsla yapılan hayrât ve hasenâtta da bir takım hâssiyetler koymuştur. Ezcümle, fenâ bulmaz bekâyâ mazhar olursun. Zulmetin nûr olur. Hak'la kâim olursun. İbâdetle husûle gelen devlet ve saâdeti yüzbin sene şerhetsem başa çıkmaz.²⁶⁵ "لو كان البحر مدادا..."

Enbiyâ, evliyâ ve mü'minlere de bu ve emsâlî devlet, tecrübe ile hâsıl olmuştur. Bunu anlamak akıl ile kâbil değildir; tecrübe ile hâsıldır. Tâlii mes'ûd olanlar tecrübe ile hâsıl ettiler, halka haber verdiler. Ne mutlu o cana ki o haberi kabul ederek amel-i sâlih ile meşgûl oldu.

(6737.) Kalbindeki dîn tıflını besle ki büyüsün kemâle ersin, esrâra vâkıf olsun.

Dünyâda hal öyle değil midir? Çocuk büyüdükçe dünyâ ahvâline ittılâ peydâ eder.

Kendinde evvelce mevcûd olmayan vukûf hâsıl olur. Gizli olan şeyler âşikâr olmaya başlar.

6740. Büyüdükçe âkillikle sohbet başlar. Yavaş yavaş herşeyden haberdâr olur.

Bunun gibi dîn tıflı da kemâle erince velîlerin rûhu gibi yükselir.

Ona bu esrâr münkeşif olur. Kendinde Hakk'ın nûru lem'âna başladığını görür.

Bütün eşyâyı bilâ-hicâb (olduğu gibi) görür. Derûnunda ledün ilmi cûş eder.

Anâsırın, bütün dağ, taş, sahrânın (herşeyin) tesbîhlerini işitir.

6745. Bu uyanıklık tâatten husûle gelir. Mihnetler rahata mübeddel olur.

Herşeyin kendine mahsûs bir hâssiyeti, herbirinin ayrı bir mâhiyeti vardır.

Onlarda hâssiyetleri nelerdir, mâhiyetleri neden ibârettir, malûm değil.

Onlar tecrübe ile anlaşılıyor ve tecrübe neticesinde birçok faydalar elde ediliyor.

Hakk'ın sun'una nasıl akıl erdirebiliriz ki onu anlamak akıldan, vehimden hâriçtir.

²⁶⁴ "Kim Allah'a ve Rasûl'e itâat ederse, işte onlar, Allah'ın kendilerine lütufta bulunduğu peygamberler, siddikler, şehidler ve sâlih kişilerle beraberdir." : en-Nisâ 4/69.

²⁶⁵ "Deniz mürekkep olsaydı...": Lokman 31/27.

6750. Hakk'ın emirlerini kabul, muktezâlarıyla amel et! Şüpheye düşersen tevbe eyle!

Mü'minler tecrübe ile âlim oldular. Ondan evvel câhildiler.

Amelden görülmesi matlûb olan faydayı gördüler. Duyulması gerekli olan şeyleri duydular.

Hepsi de ibâdetten mev'ûd olan faydaları elde ettiler. Hâlık'ı, mahlûku gördüler, anladılar.

Uzun bahisleri bırak da amele koyul ki sana gizli sırlar mekşûf olsun.

6755. Ektiğin dâne mahsûl vermiyor mu? Midendeki topraktan çıkmıyor mu? Topraktan altın, dallardan ağaçlardan meyve almıyor musun?

(s. 239)

Dünyâda bu kabilden sayısız şeyler vardır ki keyfiyetleri halktan gizlidir.

Akıl için onları bilmeğe yol yoktur. O sırra veliden başkası âgâh değildir.

Onun bu nâfiz nazarı amelden tevellüd etti. O, cümle eşyâdan (mâhiyyetlerinden) haberdârdır.

6760. Ey sâlik, bu söylediğim bir misâldir; misil değildir. Tâ ki bununla yüzünü Hakk'a döndüresin.

İyi, kötü, yaş, kuru bütün eşyâya bu gözle bak!

Herşeyde bir menfaat vardır. Her masnû'da başka bir hikmet gizlenmiştir.

O menfaatler (neticeler) amelle meydana geliyor. İyi olanları âlî, fenâ olanları hakîr oluyor.

Öyleyse sen amelle meşgûl ol ki Hak yanında makbûl olasın.

6765. Tâ ki hesapsız hazinelere erişesin müebbed hayâta mazhar olasın.

Sana bâkî cennet hâsıl, canın Hakk'ın nûruna vâsıl ola.

O cihânı bu cihânda iken göresin. İkiliksiz vahdet mülkü sana iyân ola.

Git Hakk'ın tâatını bu sûretle besle ki büyüsün, nemâ bulsun, dîn meyvesi versin.

Değil mi ki dâneler havadan, sudan, harâretten kendine yarayan gıdâyı bulunca,

6770. Toprağın altından baş göstererek havaya doğru yükselir, o gıdâ ile mütemâdiyen nemâ bulur.

Nihâyet meyvelî ağaç olur. Dünyâda bunun sayısız misalleri vardır.

Her biri kendine lâıyk olan gıdâyı alarak büyüyor. İyi kötü bütün nebâtlar böyledir.

Tâat tohumları da gönül bağında bu sûretle beslenir, nemâ bulur, semere verir.

Ekmezsen netîcede bu istifâdeden mahrûm olur, dîn nûrundan bî-behre kalırsın.

6775. Git, dîn tıfını ilim gıdâsıyla besle! Sana öfkelenen olursa, hilm ile mukâbele eyle!

Dâima Peygamber'in sözlerini oku (rehber edin) ki cümlesi Hakk'ın sözüdür.

Emirlerini yerine getir! Âlemden i'râz ederek yüzünü Hakk'a döndürür.

Hakk'ın mâadâsını terk et! Onlardan bîzâr ol, bu yolda çok uyanık bulun!

Dîn lütfuna mütemâdiyen gıdâ ver ki öldükten sonra makamın cennet olsun.

6780. Onun gıdâsı oruç, namâz ve zikirdir. Sıdk ve niyâzla bunlara devam et!

Dînin gıdâsı budur. Bunları ondan esirgeme ki semâda meleklerle beraber uçsun.

Beslersen dînin büyür (artar kuvvetlenir). Ondan sonra Hak canına reh-nümâ olur.

Gözü, her istediği şeyi görür. Gizli sırlar ona âşikâr olur.

Enbiyânın gördüklerini o da görür. Yer gök ona âyine olur.

6785. Her kim hakikaten görürse, O'nu âşikâr görür. O'nu can ü dilden herşeye tercih eder.

Çünkü O herşeyden kendini kemâl-i vuzûhla gösteriyor. Bunu bilmeyen varsa, hayvandır.

Kör olan kimse güneşi göremez. Her ne kadar nûru herkese erişiyorsa da,

Kör O'nu görmekten uzaktır. Ama gözü olan herkes O'[nu] iyânen görür.

Hudâ sana boyun damarından daha yakın iken O'nu nasıl daha uzak görürsün? Kendine gel!

6790. Mâdemki körsün, git, O'ndan göz iste! Sana Hak'tan görür bir göz verilince sen de görürsün.

Göz, aşktır. Eğer Hudâ sana aşk bahşederse, hüsnî sana gün gibi âşikâr olur.

(s. 240)

Hakk'ın nûru sana hicâbsız peydâ [olur]. Katre olan canın, deryâ olur.

O'nu gördüğün zaman, aşkın artar. Sende başka türlü cünûn baş gösterir.

Aşk, bidâyeten vasf-ı Hudâ'yı işitmekle başlar. Gönül bağında zikr-i Hak'la neşv ü nemâ bulur.

6795. Dîdâra vâsıl olunca, daha ziyâde çıldırırısın, bütün aşıklardan üstün olursun.

Müşâhededen sonraki aşk ise bambaşkadır. Onun sırrına her âşık muttalî olamaz.

Onun fevkinde diğer nev' bir aşk vardır ki dâima o yüzün güzelliğine mest ve medhûş olursun.

Mütemâdiyeni o cemâl hakkındaki aşkın artar. Aşk içinde güneş gibi parlar, nûr saçar.

İşte merdânın aşkı böyle bir cemâledir ve aşkları bilâ- inkitâ' artmaktadır.

6800. Aşkları arttıkça iştiyâkları da artar. Aşk-ı Hudâ'ya her an yeni bir hızla başlar.

Yanıp yakılmaları vuslat hâlinde daha ziyâde olur. Keyfiyetini sorma ki o hüsn keyfiyetten münezzehtir.

Cenâb-ı Zü'l-Celâl, o cemâlin zevkini kime taddırırsa, onu, ondan başkası anlayamaz.

O şerbetten ağızsız nûş etmedikçe, dilin tarîfinden anlaşılabilir.

Bu nefisten tamamıyla ölmedikçe, sâkinin elinden o şarâbı içemezsin.

6805. Sana o nûr tecellî edince kendinden geçip Tur Dağı gibi alt üst olursun. Sen kalmayınca, O olursun (vahdet hâsıl olur). Yakînen bil ki o zaman cismin ruh olur.

Vücûdun Hudâ aşkıyla baştan başa can olur, ruh gibi dokuz feleğe kadar yükselir.

Hazret-i Muhammed, aşk meydanının o şanlı arslanı, Mi'râc'a mübârek cisimleriyle gitmedi mi?

Cenâb-ı İsâ da semânın üstüne bu unsûrî vücûdlarıyla çıkmadı mı?

6810. İdris Aleyhisselâm da mekân-ı âliye aynı sûretle ref'olundu.

O tenler ten görünür ama ten değil, aşk-ı Hudâ ile tamâmen can olmuşlardır.

Oraya evliyâ da tenleriyle giderler. O güne lütuftan onlar da hissemend olurlar.

Her iklime tenleriyle giderler. Bâzen meşrika, bâzen mağribe koşarlar.

Zâhiren ten görünen o sultanlar. Baştan başa candırlar.

6815. Bu sana onun için muhâl görünür ki o halden çok uzaktasın ve dîn nûruyla tenevvür etmemişsin.

Eğer gönlünde gayba îmân varsa, nihâyet sen de velîler zümresinden olursun.

Her kim Hakk'ın va'dlerine inanır ve kabul ederse, kara câhil de olsa, sonunda âlim olur.

İnsan, ne kadar zalûm ve cahil olursa olsun, dinde sadâkat gösterirse, makbûller sırasına girer.

Bir câhil, âlimin sözlerini dinlerse, şüphe yok ki onda da ilim belirmeye başlar.

6820. Öyleyse enbiyânın sözlerini dinle! Tâ ki nihâyet onların esrârına vâkıf olasın.

Yine sadede, eşyânın dilsiz, ağızsız tesbîh okumaları bahsine rücû' edelim.

Bunu o kimse bilme ki evliyâdan ola, eşyâyı Hakk'ın nûruyla "كما هي" göre.

İyi bil ki o velî, mutlak nûrdur. Onun cismi, âlemin vücûdunun cânı gibidir.

Hakk'ın deryâsı, onun cisminde revân olmaktadır. Göz nûrunun gözlerden aktığı gibi.

6825. Şimdiki unsûrî vücûduna bak, gör ki köz nûru gözlerinden nasıl gizlenmiştir.

Baş gözünün noktasındaki (hadekasındaki) hadsiz nûru gör ki semâlarda dalgalanıyor.

(s. 241)

Onun dalgası, dağları, sahraları dolduruyor. Bu ufacık noktadan nebeânve feyzân eden

Nûr nakdinin sağı, solu her biri nihâyetsiz bir deryâ gibi kapladığını görürsün.

Ya neden inanmıyorsun ki "benlik" ve "bizlik" şâibesinden kurtulmuş olan bir vücûddan

6830. Hakk'ın nûru, mekânı, lâ-mekânı kaplayacak sûrette feyzân eder.

Bütün yer, gök O'nunla zindedir. Bütün canlılara zevk ve şevk ondan geliyor.

Öyleyse git O'na kul ol! O, bütün candır. Hayâtı O'ndan al!

Tâ ki sen de O'nun gibi cihâna can bahşedesin. Gizli sırlar sana da zâhir ola.

Derûnundaki Hudâ'yı bilâ-hicâb göresin. Bütün ilimleri kitapsız (muallimsiz) öğrenesin.

6835. Her tâlib, dîn ilmini senden öğren! Mağlûb isen gâlib olasın.

Bizim sözlerimiz hâlimize uygundur. Kâl görünürse de hâl-i mahzûd.

Hakikat hal budur. Gayrisi hatâdır. Bu bâdeden başkası vebâ rüzgârıdır.

Her taraf gûl-i beyâbanla doludur. Buradan atını çabuk sür. Haydi, dünyâ tuzağından erkekler gibi sıçra çık!

Doksandördüncü Makâle. 69 Beyttir

[Fa. 1376, s. 315] Şunu beyân edecektir: Dünyâyı terk, mânendir. Halkın zâhiren anladıkları değildir. Evi, barkı satarlar, fakirlere bahşederler, bununla sevinirler: "Biz evliyâyız, dünyâyı terk ettik" diye.

Terk-i dünyâyı yanlış anlamışlardır. "Terk-i dünyâ" demek, cûn ü dilden Hak'la meşgûl olup dünyâ işlerini tâlki derecede bulundurmaktır demektir.

Ehl-i dünyâ, dünyâyâ âşıktır. Onun üstüne titrer, onsuz yaşayamazlar. Onlara göre dünyâyı terk etmek ölümden beterdir. Hakk'ın kulluğunu yerine getirmezler. Getirseler de şöyle böyledir. Kulluk vazifelerini yapmadıklarından dolayı kederlenmezler.

Mü'minlerle tâlibler bunun aksinedir. Aşksız, ibâdetsiz geçen zamanda âlem başlarına zindan kesilir. Onlara bu hal ölümden beterdir. Dünyâ işlerine o kadar ehemmiyet vermezler. Varlığı, yokluğu yanlarında müsâvîdir.

İşte onlara göre terk-i dünyâ, bu söylenen şekildedir. Yoksa sûretâ terk edip de mânen hasret çekenlerin terki değildir.

Enbiyâ aleyhimü's-selâma terk-i dünyâ ziyân vermedi. Bunun gibi evliyâ ve vâsıllara da ziyân vermez. Çünkü onlar dünyâ ile değil, Hak'la meşgûllerdir. Eğer dünyâyâ iltifât ederler, dünyâyı elde tutarlarsa, Hak için ederler, Hak için tutarlar. Ve uzun ömür isterlerse, onu da Hak için isterler ki Hak yolunda sarf etsinler. İşte hakîkî ve mânevî terk budur.

(s. 242)

Dünyâyı terk et! Candan Hakk'a tâlib ol! Tâ ki mü'minlerden ma'dûd olasın.

6840. Zâhiren dünyâyı terketmişsin fakat bâtinen dünyâdan değil, dünyânın gayrisından soğumuşsun.

Terk-i dünyâ, Hak'la meşgûl olmak ve Hak'tan yeni yeni ders almak demektir.

Meşgûliyeti terk, ibâdet için olmalı. Haktan ömri ibâdet için istemelidir.

Tâ ki işlerinde Hakkın rızâsını istihdâf ede, lütf ve kahrı Allah için ola!

Sevgisi de adâveti de Allah için ola! Dâima ve candan Hak'la mukayyed ola.

6845. Dünyâyı o kimse terk etmiştir ki kendinden ölmüş, Hak'tan hayât almıştır.

Değil mi ki enbiyânın da dünyâsı vardı. Pâdişâhlık ve sâir maîşet esbâbına mâlik olanlar da vardı.

Fakat gönüllerinde Hudâ'dan ayrı nesne yoktu. Ağyârı kendilerinden uzaklaştırmışlardı.

Gönüllerinde yalnız iki âlemde de teferrüd etmiş şeriksiz Hudâ kalmıştı.

Hak'tan mâadâsını külliyyen gönülden çıkarmışlardı. Derûnlarında yalnız Hak bulunurdu.

6850. İyi bil ki arş-ı a'zam gönüldür. Hak Taâlâ gece gündüz (her zaman) o arş üzerindedir.

Bu mânâyı beyân için buyurmadı mı ki: "Ben, yere göğe sığmam.

Ancak mü'minin kalbine sığarım. Şüphe etmeyerek git, beni o gönülde gör!

Gerçi o gönül, bu toprak vücûdun içindedir. Fakat bil ki o vücûd da gönül iksiriyle can olmuştur.

Onun sûretiyle mânâsı arasında fark kalmamıştır. Bilâ-şek baştan başa can olmuştur.

6855. Her gönül ki onda Hudâ'nın aşkı vardır. O gönül Hudâ'nın gayriden uzaklaşır.

Aşıkın gönlünde mâşûktan başkası bulunmaz. Gözünde malı, mülkü çoksa da...

Gönül gözünden Hakk'ın mâ-adâsı ma'zûl olmuştur. Artık o göz anâsır âlemine bakar mı?

Pâdişâhın yanında yüzlerce kölesi bulunur. Hepsisi de onun musâhipleridir. Hepsisiyle de konuşur.

Fakat onlardan hiçbiri mâşûkunun yerini tutmaz. Pâdişâh onlardan hiçbiriyle candan sohbet etmez.

6860. Onun gönlünü dâima meşgûl eden, mâşûkudur. Ondan başkası ona yâr ve nedîm olmaz.

Terk-i dünyâ da böyle olur ki gece, gündüz fikren Hak'la meşgûl olursun.

İsterse dünyâca olan nasîbin haddini aşmış bulunsun, kalbinde Hakk'ın sevgisinden başkası dolaşmaz.

Çünkü dünyâ Hak yoluna masrûf oluyor. Böyle dünyâ dâ terk edilmiş sayılır Hak Taâlâ cihâdla emrederken, önce malı ile, sonra nefisle mücâhedeyi emretti.

6865. Malı bezlettikten sonra vücûdunla tâat eyle ki Hak yanında makbûl olsun.

Tâ ki malını Hak yolunda bezletmekle melekler üzerine emîr ve pişvâ olasın.

Â gibi âlemin zübdesi, derdlerin ilâç ve merhemi olasın.

Dünyâyı bezletmek, sadâkat ve muhabbetten ileri gelir. Cenâb-ı Hak bezli-malı onun için takaddüm buyurdu.

Demek ki tâatlar bezl ile makbûl oluyor. Gît, tâat babında merdân gibi bezûl ol!

6870. Çünkü Hak'tan bezle verilecek mükâfât, hûriyle cennetlerdir. Bezl yüzünden kalbin nûru da artar.

Fısk ü fücûr uğrunda bezl olunan malın cezâsı da cehennem azâbıdır.

Eldeki kılıç, gazâ için kullanılır, zulm için kullanmak hatâdır.

Merd-i Hak ne yaparsa hak odur. Fenâ şahısların efâli merdûddur.

(s. 243)

Bu, Allah için yapar; o, kendi için. Bu, makbûldür; o, mekrûh ve merdûddur.

6875. Bu, "Allah ile meşgûl olayım" diye kendi işlerini terketti.

Evvelki hâli kalmadı, fânî oldu. Bekâda başka bir hâle nâil oldu.

Terk-i Dünyâyı mânevî bil! Sûretten geç ki terkettiğin anlaşılsın.

Dünyâ malı elde mevcûd iken terkedegör, eğer sende doğru bir idrâk mevcûd ise...

O kimse ki ukbâyı gördü (teyakkun etti), dünyâyı bıraktı, bütün gözünü o tarafa dikti.

6880. Sütü terketmek, ekmek yemek içindir. Vuslat gelince hicrân ufûl eder.

Bir takım ahmaklar, dünyâyı terketmişler, fakat cümlesi de Hak'tan mahcupturlar (Perde hâricinde kalmışlardır).

Hepsi de dünyâ tuzağına tutulmuşlardır. Yalnız âşıklardır ki bu tuzaktan ve dânelerden kurtulmuşlardır.

Sen zâhiren malı terketmişsin, fakat aklın, fikrin ekmek sevdasındadır.

Her ne kadar hâricen dünyâyı terkettinse de dâhilin ekme ve mansıbla meşgûldür.

6885. Enbiyâ, mal, mülk sâhipleri oldukları halde dünyâyı özden terketmişlerdir.

Dâvud ve Süleymân aleyhima's-selâm gibi ki dünyâyâ mâliktiler, fakat gönüllerinde dünyâ nâmına bir şey yoktu.

Sen de gayret et ki dünyâ tuzağından kurtularak ukbâ dârına ayak basasın.

İmrenirim o cana ki dünyâdan alâkasını keserek cânan tarafına doğru kanatsız uçar.

Canın kolu, kanadı, Hudâ aşkıdır. Aşkta mahrûm olan can, bekâyı nerden bulacak.

6890. Ne mutlu o cana ki yâveri aşk oldu. Gönlünde hâlîkin cihânını (gayb âlemini) seyretti.

Aşk öyle bir şuledir ki parlamasıyla beraber mâşûktan mâadâsını yakar (mahveder).

"Lâ" kılıncını mâsivâyı öldürmek için çeker. "Lâ"dan sonra bak ne kaldı!

“İllallah” kaldı ve herşey gitti (fânî oldu)... Yaşa ey şirket yakıcı şanlı aşk!
Evvelîn ve âhîrîn de ondan ibârettir. Ehvalin gözünden başka sende şirket arama!

6895. Hakk’ın aşkı neden hâsıl olur? Bil ki kutb-ı zamanın sohbetinde hâzır bulunmaktan.

Ne mutlu ona ki o sohbeti tercih etti ve o yüzden hâli arttıkça arttı.

Bunu (bu kitâbı) onun için söyledim (yazdım) ki merd-i Hudâ’ya candan râğbet gösterebilir.

Bu yolun ukdeleri hallolsun (müşkilleri bertaraf olsun) diye bin türlü nasihatler verdim.

O ümidle ki halk yol alsınlar ve o zevâlsiz hazîneye doğru adım atsinlar.

6900. Öğütlerimin son haddi budur. Bu kadar iktifâ ettim ki bundan sonra ruh âleminde sükûta dalayım.

Bundan böyle duâ ile meşgûl olayım ki halkın dine olan râğbeti artsın.

Çünkü Hak Taâlâ murâd etmedikçe, kimseden gizli âşikâr bir iş sudûr edemez.

Cenâb-ı Hak Kur’ân-ı Kerîm’de ²⁶⁶ "وما تشاؤون": “Ben murâd etmezsem bir iş tamam olmaz” buyurdu.

Bundan sonra Hudâ’dan niyâz ve istirhâm edeyim ki her tâlibin cânı makbûl olsun.

6905. Herkes maksûduna ersin, merdûd olmak belâsından kurtulsun.

Hakîkatte bundan iyi duâ olmaz. Çünkü makbûl olursa herkes büyük emeline nâil olur.

Sâliki menzile eriştirecek olan, üçüncü defter de Hakk’ın fazlıyla tamam oldu.

"الحمد لله الذي هدانا لهذا وما كنا لنهتدي لولا أن هدانا الله" ²⁶⁷

Hak Taâlâ Hazretleri’nin inâyeti ve müellif hazretlerinin mânevî himmetiyle *İntihânâme*’nin tercümesinde muvaffakiyet hâsıl oldu.

Muvaffakiyetten murâdım, tercümenin hitâma ermiş olmasıdır. Yoksa “tercümede muvaffak oldum” mânâsına değildir ki vicdânım bu kanâatten çok uzaktır. Çünkü Sultan Veled Hazretlerinin bundan evvel tercüme ettiğim *Rebâbnâme*’si gibi alelâde birer hikâye veya târih değildir. Âyât-ı kerîme ve ehâdis-i şerîfeye müstenid esrâr ve maârif-i İlâhiyye’dir.

Lisandaki kifâyetsizliğime inzimâm eden bidâasızlığım [ilmî nasipsizliğim], haddimi bilmeyerek cür’et ettiğim bu işte, elbette birçok kusûr ve hatâlar vücûda getirmiştir. Bunu hazmen li’n-nefs söylemiyorum, hakîkati ifâde ediyorum. Binâenaleyh tercümelerim kusurlarına bakmayarak günün birinde neşriyât sahasına çıkmak cesâretini gösterirlerse, şimdiden irfân ve kemâl sâhiplerinden özr ve afv dilerim. ²⁶⁸ "العذر عند كرام الناس مقبول"

19 Rebiülevvel 1365 Cum’a 22 Şubat 1946

İmza. Eroğlu.

²⁶⁶ Bkz. el-İnsân 76/30.

²⁶⁷ “Hidâyetiyle bizi bu nimete kavuşturan Allah’a hamd olsun. O bizi doğru yola iletmesydi biz kendiliğimizden doğru yolu bulacak değildir”: el-A’râf 7/43.

²⁶⁸ Kerîm insanlar indinde özür makbûldür.

Rubâî

Ey nesl-i muazzez, veled-i Mevlânâ!
Ey nesl-i kerîm-i Hazret-i Mevlânâ!
Yoksulluğuma bakmayarak bî-pervâ,
Bir pul ile bir cihâm almak dilerim.
Aldımsa ben almadım; sen ettin i'tâ.

H. Eroğlu